2610
A-87
m. 1
2. 2
X

№ 806.

АРХИВЪ

ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ.

DB
10
A87

АРХИВЪ
ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММІССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскомъ Военномъ, Подольскомъи Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРѢ.

СИНОДАЛЬНАЯ (ПАТРІАРШАЯ) БИБЛІОТЕКА

ЧАСТЬ ВТОРАЯ.

ПОСТАНОВЛЕНІЯ

ДВОРЯНСКИХЪ ПРОВИНЦІАЛЬНЫХЪ СЕЙМОВЪ,

ВЪ ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ.

Томъ первый.

КІЕВЪ.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1861.

3

Печатать позволяется

съ тѣмъ, чтобы, по отпечатаніи, представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Кіевъ, 20 Сентября 1860 года

Ценсоръ *А. Лазовъ.*

Государств. публичная историческая библиотека
509199 м
экз. полный, проверила Харламова

ОТЪ ПРЕДСѢДАТЕЛЯ

КІЕВСКОЙ КОММИССІИ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

Съ нѣкотораго времени, въ заграничныхъ Польскихъ журналахъ начали появляться статьи, съ явною цѣлью увѣрить общее мнѣніе Европы, что западно-русскій край, по Днѣпръ, есть край Польскій, и что имя Русинъ вовсе не означаетъ Русскаго человѣка, а есть провинціальное названіе Поляка, какъ Мазуръ, Краковякъ, Великополянинъ. Эта послѣдняя теорія была, какъ извѣстно, изобрѣтена первоначально въ Галиціи. Оттуда она перенесена сюда, какъ опора для стремленій неумѣреннаго Польскаго патріотизма, чувствующаго здѣсь, какъ и тамъ, слабость почвы, для утвержденія своихъ притязаній.

Посягнувъ, такимъ образомъ, на историческую и этнографическую правду, этотъ патріотизмъ нашелъ себя въ необходимости посягнуть и на достовѣрность историческихъ памятниковъ, издаваемыхъ Кіевскою Коммиссіею для разбора древнихъ актовъ и свидѣтельствующихъ о совершенно другомъ значеніи здѣшняго края, слѣдовательно, разрушающихъ въ самомъ корнѣ приведенную выше теорію. Въ слѣдствіе того, неумѣренные Польскіе патріоты рѣшились не только бросить тѣнь сомнѣнія на добросовѣстность дѣйствій Коммиссіи, но формально обвинять ее въ искаженіи и даже подлогѣ издаваемыхъ ею актовъ.

Такого рода обвиненія, конечно, не обязываютъ къ отвѣту, и Коммиссія могла бы не отвѣчать на нихъ, если-бы дѣло касалось только ея личности; но здѣсь требуетъ отвѣта интересъ науки, потому что всякій научный актъ долженъ быть строго оправданъ, для утвержденія за нимъ несомнѣнной достовѣрности. Вотъ почему я считаю долгомъ сказать нѣсколько словъ, въ опроверженіе взведенной на Коммиссію клеветы.

Такъ какъ всѣ человѣческія дѣйствія имѣютъ свою причину въ побужденіяхъ вещественнаго или нравственнаго интереса, то разсмотримъ отношеніе Коммиссіи къ этому источнику побужденій.

Всѣ участвующіе въ ученыхъ занятіяхъ и трудахъ Коммиссіи, съ самаго ея учрежденія, не пользуются никакими служебными правами и не получаютъ никакого

содержанія отъ Правительства. Во все время ея существованія, ни одинъ изъ ея членовъ не получилъ отъ Правительства никакой награды. Одному мнѣ, и то лично, во вниманіе къ моей прежней долговременной службѣ по Министерству Народнаго Просвѣщенія, дарованы служебныя права, но тоже безъ жалованья. Слѣдовательно, никакія побужденія вещественнаго интереса не могутъ управлять дѣйствіями Коммиссіи.

Что касается до интереса нравственнаго, то онъ могъ бы проявиться въ Коммиссіи развѣ въ стремленіяхъ ложнаго патріотизма. Но для патріотическихъ увлеченій вообще нужны сильные поводы, а тѣмъ болѣе для такихъ увлеченій, которыя, заглушая голосъ совѣсти и чести, могутъ доводить до такого рода дѣйствій, какъ подлогъ памятниковъ давно минувшаго времени или искаженіе живой, несомнѣнной истины. Всякій, конечно, согласится, что у насъ Русскихъ нѣтъ такихъ поводовъ въ отношеніи къ Польшѣ. Тяжба между нами кончена, и у насъ нѣтъ ни одного нравственнаго интереса, который побуждалъ бы насъ къ такого рода дѣйствіямъ, а есть у насъ, напротивъ, нравственный интересъ, строго внушающій намъ совсѣмъ иныя побужденія: это интересъ нашего народнаго достоинства, требующаго отъ насъ, въ отношеніи къ Польшѣ, безукоризненной честности. И этотъ интересъ мы соблюдаемъ свято. Я ссылаюсь на всю нашу современную литературу, отражающую въ себѣ общее мнѣніе Россіи: найдется ли у насъ хоть одинъ журналъ, хотя одна печатная порусски строка, гдѣ бы выражалось неблагосклонное

чувство къ Польской народности, и гдѣ бы не выражалось, когда говорится о ней, полное къ ней уваженіе и сочувствіе? Мы не только не враждуемъ съ Польскою народностію, но первые теперь отъ души радуемся и благодаримъ Правительство за введеніе въ здѣшнія учебныя заведенія Польскаго языка, который не только необходимъ для *своихъ*, но можетъ быть полезенъ и для *нашихъ*, по близкому намъ родству и богатству его литературы. И такъ, и съ этой стороны не существуетъ побужденій, которыя могли бы хоть сколько нибудь подержать дѣлаемое противъ Коммиссіи обвиненіе.

Нѣтъ вообще никакого основанія связывать съ назначеніемъ нашей Коммиссіи какую нибудь политическую цѣль.— Точно такая же Коммиссія открыта и въ Вильнѣ, гдѣ ея составъ, съ самаго начала и до сего времени, былъ и есть весь почти Польскій. Уже это одно обстоятельство достаточно свидѣтельствуетъ объ отсутствіи всякой политической мысли въ основаніи этихъ археографическихъ учрежденій. Задача наша не политическіе извороты и сплетни, которые не оправдываются никакою потребностію Россіи, а историческія изысканія въ письменныхъ памятникахъ здѣшней старины, особенно въ громадномъ хранилищѣ Кіевскаго Центральнаго Архива (*), заключающаго въ себѣ драгоцѣнные источники для исторіи древней внутренней жизни Русскаго народа. Эти источники тѣмъ для насъ драгоцѣннѣе,

---

(*) Смот. о содержаніи этого Архива въ предисловіи къ 1-му тому Архива Югозападной Россіи.

что нигдѣ не существовало у насъ, кромѣ западной Руси, благодаря господствовавшимъ въ ней литовско-русскимъ юридическимъ обычаямъ, счастливаго для исторической науки учрежденія: такъ называемыхъ актовыхъ книгъ, куда вписывалась, такъ сказать, вся юридическая жизнь народа, во всѣхъ ея проявленіяхъ. Поэтому, только въ архивахъ западной Руси могутъ находить данныя для своего окончательнаго разрѣшенія многіе самые основные, коренные вопросы древне-русской жизни, какъ напримѣръ, вопросъ о древней нашей сельской автономіи. Эти-то данныя и составляютъ главный интересъ, имѣющійся въ виду у Комиссіи, ту задачу, которую она преимущественно преслѣдуетъ въ своихъ изысканіяхъ, не оставляя, разумѣется, безъ вниманія и всего того, что служитъ къ объясненію Исторіи собственно западно-русскаго края. По бывшему отношенію этого края къ Польшѣ, открытія наши не могутъ, не могутъ касаться съ нею. Чѣмъ-же мы виноваты, если историческіе памятники не представляютъ злѣйшаго прошедшаго въ такомъ свѣтѣ, въ какомъ желало бы его видѣть Польское патріотическое чувство? Но вѣрно ли это чувство отзывается въ груди Польскихъ патріотовъ? Вотъ вопросъ. У какого народа не осталось въ исторіи слѣда пороковъ, злоупотребленій, преступленій? Къ чему же гнѣваться на историческую правду? Исторія, какъ наука народнаго самопознанія, должна быть вѣрнымъ и ясно отражающимъ зеркаломъ. Желать фальшиваго зеркала, скрывающаго недостатки, можно развѣ смѣшному тщеславію отжившей наружную красоту и немѣющей внутренняго содержанія женщины. Насъ, Русскихъ, всего менѣе, кажется, можно

упрекнуть въ самолюбивомъ пристрастіи къ себѣ: мы сами о себѣ издаемъ, какъ драгоцѣнныя свидѣтельства, такія сказанія, какъ сочиненіе Флетчера о Русскомъ государствѣ, и не сердясь смотримся въ зеркало Гоголя.— При такомъ направленіи духа, несправедливо предполагать въ насъ наклонность выгораживать себя на счетъ другихъ.

Обращая наши слова къ неумѣреннымъ Польскимъ патріотамъ, мы вовсе не думаемъ, однакожъ, смѣшивать съ ними всѣхъ Поляковъ: напротивъ, Коммиссіи пріятно засвидѣтельствовать, что Польскіе истинные ученые постоянно сочувствовали и содѣйствовали трудамъ ея. Однимъ изъ первыхъ участниковъ въ ея дѣятельности былъ извѣстный Польскій патріотъ и ученый Свидзинскій, который до самой смерти своей не переставалъ быть ея усердным сотрудникомъ и постоянно доставлялъ ей значительные матеріалы изъ своего богатаго собранія рукописей *). Почти на канунѣ своей кончины, когда я посѣтилъ его, послѣднія слова, мнѣ имъ сказанныя, выражали жалобу на медленное печатаніе IV тома Памятниковъ, въ которомъ Польскій текстъ издавался подъ его редакціей. И въ настоящее время, Коммиссія пользуется сочувствіемъ нѣсколькихъ лицъ изъ Поляковъ, которымъ горячая любовь къ своей народности не мѣшаетъ любить безкорыстно науку.

---

*) Въ четырехъ томахъ изданныхъ Коммиссіею Памятниковъ, большая часть актовъ, относящихся къ Исторіи Малороссіи, поступили въ Коммиссію изъ этого источника.

Эти факты я приглашаю опровергнуть открыто, если они невѣрны.

Но для полнаго утвержденія достовѣрности какъ бывшихъ, такъ и будущихъ изданій Коммиссіи, я приглашаю всѣхъ и каждаго изъ желающихъ повѣрить прешедшіе въ эти изданія памятники съ ихъ подлинниками, обращаться ко мнѣ, и формально обязуюсь доставлять каждому всѣ нужныя къ тому средства, если подлинники находятся въ Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ; если же они заимствованы изъ другихъ источниковъ, то для желающихъ повѣрки, во всѣхъ изданіяхъ Коммиссіи, у всѣхъ актовъ имѣются указанія, откуда именно они почерпнуты. Этого правила Коммиссія постоянно держалась, въ общемъ интересѣ науки.

Сиѣю удостовѣрить всѣхъ, кому было бы угодно обратиться ко мнѣ для указанной цѣли, что Коммиссія нетолько не приметъ требуемой отъ нея повѣрки за выраженіе недовѣрія къ ней, а напротивъ, съ полною благодарностью оцѣнитъ такой трудъ, какъ содѣйствіе ея искреннему желанію довести вопросъ о несомнѣнности издаваемыхъ ею памятниковъ до окончательнаго, безвозвратнаго разрѣшенія.

Имѣя въ виду одну историческую истину, Коммиссія, сверхъ того, всегда будетъ готова внести въ свои изданія всякій древній актъ, еще необнародованный, на который ей укажутъ или который ей доставятъ, и который свидѣтельствовалъ бы въ пользу Польскаго здѣсь начала.

XII

Что касается до теоріи превращенія здѣшняго края въ Польшу, то мы постараемся отвѣчать на нее не придуманными на этотъ счетъ теоріями же, а положительными документами и изслѣдованіями, на нихъ построенными, къ чему и приступаемъ въ настоящемъ томѣ. Пусть рѣшитъ между нами судъ безпристрастной исторической критики, которую мы желаемъ видѣть совершенно свободною и гласною съ обѣихъ сторонъ.

Независимо отъ того, да позволено будетъ намъ, одноплеменникамъ здѣшней Русской народности, предложить на рѣшеніе самихъ Поляковъ, любящихъ и уважающихъ правду, слѣдующіе вопросы:

Въ Кіевской, Подольской и Волынской губерніяхъ, общее народонаселеніе составляетъ 5,253,549 душъ. По вѣроисповѣданію и народности, они находятся въ слѣдующемъ численномъ отношеніи: Православныхъ, говорящихъ Русскимъ нарѣчіемъ 4,128,193 души; Евреевъ 611,370 душъ; Римско-католиковъ 485,056 душъ; Русскихъ Старообрядцевъ и Раскольниковъ 18,827 душъ; Лютеранъ 9,291; Армянъ 290; Магометанъ 271 и Караимовъ 251 душа (*).

Чтобы съ точностью опредѣлить цифру здѣшней Польской народности, слѣдовало бы изъ числа Римско-католиковъ отдѣлить ту массу простаго народа, которая хотя

(*) Эти свѣденія почерпнуты изъ мѣстныхъ офиціальныхъ источниковъ.

исповѣдуетъ латинскую вѣру, но говоритъ южно-русскимъ нарѣчіемъ и, потому, принадлежитъ, по крови и языку, къ Русской народности. Но, не имѣя вѣрныхъ статистическихъ данныхъ для опредѣленія отношенія здѣшнихъ Русскихъ Римско-католиковъ къ тѣмъ изъ нихъ, которые вполнѣ усвоили Польскую народность, мы принимаемъ въ пользу этой послѣдней весь итогъ исповѣдующихъ здѣсь латинскую вѣру. Этотъ итогъ составляетъ около $^1/_{11}$ доли общаго народонаселенія.

Спрашиваемъ: справедливо ли, законно ли и даже, рѣшаемся сказать, благоразумно ли *одинадцатой* долѣ населенія притязать на господство своей народности?

Неужели въ нашемъ XIX вѣкѣ еще можно серьёзно думать, не только утверждать, а тѣмъ менѣе стремиться къ осуществленію мысли, что шляхетскія преимущества даютъ право на такое господство?

Неужели аксіома, что есть народы безъ шляхты, но нѣтъ и не было шляхты безъ народа, и что народъ здѣсь Русскій, можетъ быть серьёзными людьми отрицаема?

Предлагаемъ эти вопросы безъ вражды и страсти, а потому искренно желаемъ, чтобы тѣ, къ кому мы обращаемся, признавъ законъ исторической необходимости и общественной правды, подали намъ въ отвѣтъ руку, къ которой мы такъ охотно протягиваемъ свою, во имя взаимнаго уваженія къ обоюднымъ правамъ, во имя права

каждаго человѣка на свою народность, во имя кровнаго родства и дружбы въ совмѣстной жизни, какую опредѣлила для насъ Исторія.

Предсѣдатель Коммиссіи М. Юзефовичъ.

СОДЕРЖАНІЕ ПОСТАНОВЛЕНІЙ

ДВОРЯНСКИХЪ ПРОВИНЦІАЛЬНЫХЪ СЕЙМОВЪ

ВЪ ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ.

Въ настоящемъ изданіи заключаются акты, со времени присоединенія югозападной Россіи къ Польшѣ на Люблинскомъ сеймѣ, въ 1596 году, по 1654 годъ, въ которомъ Украина, въ слѣдствіе народнаго востанія, возбужденнаго Богданомъ Хмельницкимъ, отдѣлилась отъ Польши и присоединилась къ восточной Россіи [1]).

---

[1]) Помѣщенные въ настоящемъ изданіи историческіе матеріалы извлечены нами изъ хранящихся въ Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кіевскихъ; къ этимъ матеріаламъ присоединено нѣсколько актовъ, извлеченныхъ нами изъ книгъ Трибунала Люблинскаго и Метрики Коронной, хранящихся въ Варшавѣ, въ главномъ Архивѣ царства Польскаго. Окончательною редакціею Польскаго текста завѣдывалъ Библіотекарь Университета св. Владиміра, начальникъ Кіевскаго Центральнаго Архива, Красовскій, принявъ за правило печатать текстъ рукописей съ дипломатическою точностію.

Большая часть этихъ актовъ заключаетъ въ себѣ постановленія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ юго-западной Россіи; къ нимъ прибавлены историческіе матеріалы, пополняющіе и поясняющіе сеймовыя постановленія. Провинціальные сеймы установлены были въ югозападной Россіи жалованною грамотою короля Сигизмунда Августа, въ 1565 году. За нѣсколько недѣль предъ генеральнымъ сеймомъ, король приглашалъ дворянъ собираться въ главныхъ городахъ каждаго воеводства, для совѣщаній о нуждахъ рѣчи посполитой. По окончаніи совѣщаній, дворяне, постановивъ рѣшеніе, избирали изъ среды своей пословъ и, вручивъ имъ инструкціи, отправляли на генеральный сеймъ [1]).

Въ этихъ сеймовыхъ постановленіяхъ находимъ предположенія западнорусскаго дворянства по части законодательной, судебной и исполнительной, мѣры къ охраненію Русской народности, изображеніе того состоянія, въ какомъ находилась югозападная Россія, наконецъ просьбы о награжденіи лицъ, оказавшихъ важныя услуги государству. При изложеніи содержанія издаваемыхъ нами актовъ, мы заставимъ говорить западнорусское дворянство, воздерживаясь отъ собственныхъ нашихъ воззрѣній. Пусть сами дворяне скажутъ намъ, къ какому народу они причисляли себя, какъ они смотрѣли на устройство и состояніе рѣчи посполитой, и чего они желали для общественнаго благосостоянія. Но прежде нежели мы приступимъ къ изложенію

---

[1]) Акты, относящіеся до исторіи западной Россіи. Т. III. стр. 138.

содержанія актовъ, считаемъ нужнымъ изложить тѣ основанія, на которыхъ Литва и югозападная Россія соединились съ Польшею въ одну рѣчь посполитую.

Въ 1386 году, великое княжество Литовское, заключавшее въ своемъ составѣ югозападную Россію, соединилось съ Польшею, подъ властію одного государя, великаго князя Литовскаго Ягеллы. Это соединеніе имѣло чисто федеративный характеръ. Цѣль союза состояла въ томъ, чтобы соединенными силами отражать внѣшнихъ непріятелей и содѣйствовать политическому могуществу обоихъ государствъ [1]). На основаніи такого федеративнаго союза, каждое изъ соединенныхъ государствъ должно было сохранять главныя условія политической независимости, именно, отдѣльную территорію и особые органы законодательной, судебной и административной власти.

Территорія Литвы и югозападной Россіи строго отдѣлялась отъ территоріи Польскаго коро евства; объ этомъ заботилось Литовско-Русское дворянство и неоднократно подавало свои просьбы королю. Дворяне жаловались, что паны Поляки переходя границы, отдѣляющія Польшу отъ великаго княжества Литовскаго, наносятъ пограничнымъ владѣльцамъ нестерпимыя обиды, производятъ разбои, убиваютъ людей и,

---

[1]) »Contra insultus quorumdam hominum assistere, regem et coronam, regnum et regnicolas Poloniæ et eorum necessitates perpetuo adjuvare, quod et ipsi (i. e. regnicolæ Poloniæ) nobis pari modo tenebuntur facere vice versa.« Privilegium prælatorum Lithvaniæ 1401. Voll. Legg. T. I. p. 60. »Pro defensione fortiori, subsistentia dominiorum eorundem firmiori, unionem et connexionem ad effectum deducere conabantur.« Ibid. p. 288.

ИСТОРИЧЕСКАЯ

отнимаютъ земли. Для предъотвращенія кровопролитія, Литовскорусское дворянство просило короля, чтобы границы между Польшею и великимъ княжествомъ Литовскимъ приведены были въ несомнѣнную извѣстность. Объ этомъ оно подавало просьбы на Виленскомъ сеймѣ, въ 1547, 1551 и 1554 годахъ. Такія же просьбы особо подавало дворянство Волынское въ 1551 и 1554 годахъ, жалуясь на разбои, убійства и грабежи, претерпѣваемые пограничными владѣльцами отъ панов Поляковъ. Въ слѣдствіе этихъ просьбъ, король отправлялъ посланцовъ, какъ со стороны Литвы и югозападной Россіи, такъ и со стороны Польши, чтобы постановить между этими государствами точныя и вѣчныя границы [1]). Польша, отдѣленная отъ Литвы и югозападной Россіи вѣчными границами, была для Литовско-Русскаго народа страною чужеземною [2]); Поляки считались людьми заграничными, чужеземцами (ludi zahraniczuyje, czużozemcy) [3]).

---

[1]) Zbior praw Litewskich. Poznań, 1841. стр. 428, 469, 474, 490 и 501. Также Акты, относящіеся къ исторіи западной Россіи, изданные Археографическою Коммиссіею Т. III. стр. 10, 42, 46.

[2]) Это подтверждается слѣдующею статьею Статута Литовскаго 1529 года: »Też ustawujem, kotoruju by dewku otec abo matka dali *do czużoie zemli* z welikoho kniazestwa Litowskoho, *do Polski*, abo do Mazowsz, abo do kotoroie kolwe zemlie etc. Разд. IV. ар. IX.

[3]) Въ отвѣтахъ короля на просьбы Литовскорускаго дворяства, на Брестскомъ сеймѣ, въ 1544 году, сказано: „Zatym szto jeste prosili, aby *Poliakom czużozemcom* wradow i ynych dostojnostej u welikom kniaźstwe nedawano« и проч. Zbiór praw Litewshich стр. 405.

XIX

Поляки, наравнѣ съ другими чужеземцами, не могли занимать въ Литвѣ и югозападной Россіи никакихъ государственныхъ должностей и не имѣли права владѣть поземельною собственностію.

Желая устранить всякое участіе Поляковъ во внутреннемъ управленіи Литвы и югозападной Россіи, Литовскорусское дворянство неоднократно обращалось съ просьбами къ королю о томъ, чтобы Поляки, какъ чужеземцы, не были допускаемы ни къ какимъ государственнымъ должностямъ, въ предѣлахъ Литвы и югозападной Россіи [1]). Такія просьбы подавало Литовскорусское дворянство королю въ 1544 году, на Брестскомъ сеймѣ, и въ 1547 году, на сеймѣ Виленскомъ. Польскіе чиновники, сопровождавшіе короля во время поѣздки его въ Литву и югозападную Россію, должны были останавливаться на границѣ, а если въѣзжали съ королемъ въ предѣлы великаго княжества Литовскаго, то считались чужеземными гостями и не имѣли права вмѣшиваться въ общественныя дѣла.

---

[1]) Литовскорусское дворянство основывало свою просьбу на слѣдующей статьѣ Статута Литовскаго 1529 года: „Też szlubujem i obiecujem, iż w zemlach naszich toho welikoho kniaźstwa, zeml, i horodow, i mest, i kotorych kolwe dedictw, i derżania, i też kotorych kolwe wradow naszich, abo czestej i dostoinosti, obczomu, ale tolko prirożonym a tubylcom tych zeml naszich welikoho kniaźstwa, ne budem dawati, i potomki naszi ne budut dawati w derżanie i w pożiwanie Разд. III. арт. 3. Также Zbiór praw Litewskich. Стр. 405.

При королѣ оставались только придворные чины, необходимые для его личныхъ услугъ [1]).

Чужеземцы не имѣли права пріобрѣтать поземельную собственность въ Литвѣ и югозападной Россіи [2]); это ограниченіе распространялось и на Поляковъ. На Виленскомъ сеймѣ, въ 1554 году, дворянство Волынское жаловалось королю, что нѣкоторые паны Поляки, женившись на дворянкахъ въ земли Волынской и живя въ имѣніяхъ своихъ женъ, обижаютъ мѣстныхъ дворянъ, дѣлая имъ великія непріятности. Желая не только лишить Поляковъ права пріобрѣтать поземельную собственность на Волыни, но и устранить ихъ отъ владѣнія и пользованія имѣніями, дворянство Волынское просило короля, чтобы дозволено было ближайшимъ родственникамъ выкупать имѣнія дворянокъ, вышедшихъ замужъ за Поляковъ. Король приказалъ руководствоваться, въ этомъ случаѣ, законами о чужеземцахъ, постановленными для всего великаго княжества Литовскаго [3]).

---

[1]) Zbiór praw Lit. стр. 433. «Także szto jeste mowili jeho krolewskoj miłosti, iż był tot obyczaj zawżdy iz starodawna, za szczastnoho panowania prodkow jeho miłosti, iż khdykolwek ich krolewskaia miłost s koruny polskoje jeżdczali do welikoho kniaństwa litowskoho, tohdy na hranicy wsi wradniki dwornyje korunnyje ostawali; a jestli kotoryj do kniaństwa litowskoho jechał, tohdy bywał jakobi hostem, a żadnoje mocy i władnosti w sprawowaniu wradu swojeho nemeł, ani sia w to wstupował.» Также стр. 405. Акты западной Россіи. Т. III, стр. 13.

[2]) Zbiór praw Lit. стр. 481. Акты западной Россіи Т. III, стр. 53.

[3]) Zbior praw Litew. стр. 505. Акты западной Россіи. Т. IV, стр. 66.

Право пріобрѣтать поземельную собственность въ Литвѣ и югозападной Россіи предоставлено было Полякамъ только въ 1564 году, на Варшавскомъ сеймѣ [1]).

Изъ приведенныхъ нами узаконеній слѣдуетъ, что Литва вмѣстѣ съ югозападною Россіею, заключивъ федеративный союзъ съ Польшею, сохраняла свою политическую независимость, имѣла свою отдѣльную территорію и особую внутреннюю администрацію, считая Польшу чужеземною страною, а ея жителей чужеземцами. Западнорусскіе дворяне, строго отличая Русь отъ Польши, называли себя народомъ Русскимъ, безъ различія вѣроисповѣданій [2]). Этимъ же именемъ и Польское правительство называло какъ дворянъ, такъ и весь народъ, населявшій югозападную Россію. Поэтому грамоты, данныя Польскимъ правительствомъ для охраненія православной религіи, какъ въ Литвѣ, такъ и въ югозападной Россіи, назывались дипломами Русскому народу [3]).

Характеръ федеративнаго союза Литвы съ Польшею былъ измѣненъ въ 1569 году, на Люблинскомъ сеймѣ. Въ этомъ году, югозападная Россія, заключавшая въ себѣ Волынское и Брацлавское воеводства, а также княжество Кіевское, отдѣлены были отъ Литвы и включены въ составъ Польскаго королевства, въ формѣ провинцій, какъ

---

[1]) Voll. Legg. T 1, p. 649, ar. 23.

[2]) N. XVII, стр. 203.

[3]) N. XX, стр. 223, и XXXII, стр. 370.

части къ своему цѣлому, какъ членъ къ своему тѣлу и главѣ [1]).

Такое соединеніе должно было имѣть послѣдствія, гибельныя для обоихъ народовъ. Двѣ почти равносильныя, но, по своимъ основнымъ началамъ, совершенно противуположныя народности, отличавшіяся образомъ правленія, языкомъ и религіею, должны были находиться въ непрерывномъ столкновеніи и парализировать развитіе государства. Съ этихъ поръ, ни Польша, ни югозападная Россія не знали покоя. Между тѣмъ какъ другія государства, подъ защитою централизирующей монархической власти, осаживались на своихъ территоріяхъ, обособляли свою народность и укрѣплялись въ силахъ, для того чтобы перейти къ новымъ, болѣе совершеннымъ формамъ государственной жизни, Польша и югозападная Россія истощали свои свѣжія силы во внутренней борьбѣ противуположныхъ народностей и въ распряхъ аристократіи, неспособной къ самоуправленію.

Литовскорусское дворянство предвидѣло эти невыгодныя послѣдствія, и поэтому старалось противудѣйствовать политическимъ видамъ Польскаго правительства. Еще въ 1526 году, дворяне просили короля Сигизмунда I, чтобы онъ короновалъ своего сына на великое княжество Литовское, для того только, чтобы, возведя это государство на степень королевства, сдѣлать окончательное сліяніе его

---

[1]) Jako własny a prawdziwy członek ku własnemu ciału a głowie. Voll. Legg. T. II, pag. 753, art. 2.

съ Польшею невозможнымъ. «Когда великое княжество Литовское, писали дворяне королю, будетъ имѣть свою корону, то тогда нельзя будетъ присоединить его къ коронѣ Польской; потому что одна корона въ составъ другой короны войти не можетъ. Тогда напамъ Полякамъ нельзя будетъ желать, чтобы это государство было унижено и присоединено къ намъ, но будетъ равное братство и пріязнь заодно, противъ каждаго непріятеля [1]).»

Присоединеніе югозападной Россіи къ Польшѣ, постановленное на Люблинскомъ сеймѣ, было задумано королемъ Сигизмундомъ Августомъ и поддержано незначительною партіею западнорусскихъ магнатовъ, желавшихъ сравниться въ правахъ и почестяхъ съ Польскими аристократами. Хотя король въ своихъ грамотахъ утверждалъ, что соединеніе совершилось по искреннему желанію и добровольному соизволенію всѣхъ сословій земли Волынской и княжества Кіевскаго [2]); однакожъ это увѣреніе опровергается позднѣйшими королевскими распоряженіями. По окончаніи Люблинскаго сейма, король принужденъ былъ прибѣгнуть къ угрозѣ, для того, чтобы принудить западнорусскихъ дворянъ дать согласіе на присоединеніе къ Польшѣ и подтвердить это согласіе присягою. Съ этою цѣлію, разосланъ былъ королевскій универсалъ, которымъ предписана была форма присяги, съ прибавленіемъ слѣдующихъ словъ: «А ктобы совершить эту присягу вос-

---

[1]) Акт. Зап. Рос. Т. II, стр. 175.

[2]) «Z woli uprzeymey y za dobrowolnym pozwoleniem wszystkich stanów.» Voll. Legg. II, 754.

противился, у того, какъ у сопротивляющагося власти нашей и государственнымъ законамъ, имѣніе конфисковать будемъ.» Королевскимъ старостамъ повелѣно было доставить королю присяжные списки съ поименованіемъ лицъ, присягавшихъ и не явившихся къ присягѣ, для того, чтобы король могъ подвергнуть непослушныхъ законному наказанію [1]). Впрочемъ, изъ присяжныхъ листовъ, подписанныхъ обывателями повѣтовъ Луцкаго и Владимірскаго, видно, что, не смотря на королевскую угрозу, весьма многія лица, и притомъ представители знатнѣйшихъ дворянскихъ фамилій, не явились къ присягѣ. Изъ духовныхъ лицъ православнаго исповѣданія находимъ въ присяжномъ листѣ только подпись Іоны, архимандрита Жидичинскаго, да подпись извѣстнаго своимъ буйствомъ епископа Луцкаго Іоны Красенскаго [2]). Изъ лицъ другихъ христіанскихъ вѣроисповѣданій присягалъ и подписался одинъ только Армянскій попъ Вартикъ [3]).

Изъ сеймовыхъ постановленій, нами издаваемыхъ, можно видѣть всѣ невыгоды, которымъ подверглась югозападная Россія, по присоединеніи ея къ Польшѣ. Въ этихъ постановленіяхъ, мы находимъ безпрерывныя жалобы за-

---

[1]) N. I, стр. 1.

[2]) Архивъ югозападной Россіи, томъ I, стр. 29, 162, 191.

[3]) N. I, стр. 4. См. также: Жизнь князя Курбскаго въ Литвѣ и на Волыни, т. I, стр. 19. Изъ лицъ, показанныхъ не явившимися къ присягѣ, нужно исключить нѣкоторыхъ дворянъ, бывшихъ на Люблинскомъ сеймѣ и тамъ присягавшихъ.

паиорусскаго дворянства на своеволіе магнатовъ, захватывавшихъ въ свои руки власть законодательную, на несправедливую раздачу старостъ и высшихъ государственныхъ должностей, на противузаконныя дѣйствія власти судебной и исполнительной, на грабежи и неистовства жолнеровъ и на преслѣдованія православной религіи.

Законодательная власть, по основнымъ законамъ, принадлежала генеральному сейму, состоявшему изъ короля, сенаторовъ и земскихъ пословъ, которые избираемы были дворянствомъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ какъ усиливалась власть аристократіи, уменьшалось значеніе остальныхъ представителей законодательной власти: короля и посольской избы. Такимъ образомъ нарушено было равновѣсіе политическихъ силъ, необходимое для правильнаго государственнаго устройства. Дворянство Волынское, въ 1645 году, поручило посламъ своимъ, обратить вниманіе генеральнаго Варшавскаго сейма на этотъ недостатокъ въ государственномъ устройствѣ. «Зеница нашихъ вольностей, говорили дворяне, есть посольская изба; но въ настоящее время, осталась одна только тѣнь этого установленія. Въ дѣйствительности, шляхетское сословіе исключено изъ сейма, безполезно гибнуть благороднѣйшія желанія республики, инструкціи, даваемыя дворянствомъ посламъ на Варшавскій сеймъ, и проэкты законовъ, предлагаемыхъ въ посольской избѣ.» Въ этомъ отношеніи, неустройство Польской республики, по мнѣніи дворянъ Волынскихъ, было такъ велико, что законы Польскіе служили посмѣшищемъ для ино-

страшныхъ народовъ (pośmiewiskiem u postronnych narodów) [1].

Эти недостатки государственнаго устройства особенно обнаруживались во время междуцарствія. По смерти короля, представителемъ верховной власти являлся примасъ королевства, архіепископъ Гнѣзненскій; но власть примаса, большею частію старика, удрученнаго лѣтами, была только тѣнью монархической власти, и притомъ слабою и отдаленною. Государство, во время междуцарствія, распадалось на нѣсколько аристократическихъ республикъ, слабо связанныхъ между собою. Всѣ королевскія судебныя мѣста прекращали свои дѣйствія; верховная власть государя, въ отношеніи къ суду и мѣрамъ внутренней безопасности, переходила къ дворянамъ. Дворянство каждаго воеводства избирало изъ среды своей депутатовъ, для управленія краемъ, установляло порядокъ судопроизводства и опредѣляло наказанія за нарушеніе законовъ. Депутаты рѣшали дѣла окончательно. Для строгаго исполненія приговоровъ, дворяне обязывались, на непослушнаго депутатскому суду, востать, всѣ вмѣстѣ и каждый особо, итти войной, какъ противъ врага отечества, опустошить его имѣнія и лишить его жизни и чести [2]. Не смотря на эти строгія мѣры, междуцарствіе было для народа временемъ опасностей, раздоровъ и внутреннихъ безпорядковъ, производимыхъ буйными, мятежными людьми [3].

---

[1]) N. XXV, стр. 292 и 293.

[2]) N. II, стр. 30.

[3]) N. II, стр. 19.

Сосѣдніе народы, пользуясь внутренними безпорядками и слабостію исполнительной власти, принимали угрожающее положеніе. Польскіе аристократы придумывали, для своей пользы, постановленія ограничивавшія монархическую власть и доводившія ее до совершеннаго безсилія. Вновь избранный король, согласившись на эти постановленія и подтвердивъ ихъ присягою, часто принималъ на себя неисполнимыя обязанности и дѣлался клятвопреступникомъ. Тогда возникалъ народный ропотъ, подданные считали себя въ правѣ не повиноваться государю, составлялись мятежные союзы и конфедераціи, разрушавшія частное и государственное благосостояніе. По смерти короля Сигизмунда III, дворянство Волынское отправило пословъ своихъ на генеральный сеймъ, съ горькими упреками покойному государю и его сенаторамъ:" Святой памяти король, говорили дворяне, обѣщалъ намъ, подъ присягою, построить на свой счетъ пять замковъ, для защиты края отъ татарскихъ набѣговъ, и неисполнилъ своего обѣщанія; отъ этого наши украинскія воеводства подвергаются великимъ бѣдствіямъ. Король обязался не только не уменьшать, но, напротивъ, разширять предѣлы королевства; между тѣмъ, княжество Прусское отдалъ князю Бранденбургскому, на ленномъ правѣ, къ великому вреду государства. Король обязался построить флотъ; отъ неисполненія этого обязательства, княжество Прусское было завоевано непріятелемъ. Земля Лифляндская, завоеванная неоцѣненною кровію народа Польскаго и Литовскаго, утрачена и завоевана непріятелемъ, къ великому вреду государства Король обѣщалъ присоединить къ коронѣ Польской Эстонію, но не

исполнилъ этого обѣщанія. Всѣ военные снаряды, какъ то: пушки, пули, порохъ и другіе, король обязанъ былъ доставлять на свой счетъ, на каждую войну; между тѣмъ, всѣ эти снаряды принуждена была поставлять рѣчь посполитая, на счетъ тяжкихъ податей и сборовъ. Сеймы были назначаемы трехнедѣльные, двухнедѣльные и чрезвычайные; на этихъ сеймахъ были вымышляемы новые поборы, которыми было обременено дворянство. Государственный доходъ, назначенный на содержаніе кварціаннаго войска, для защиты Украины, тратился на другіе предметы. Уномики татарамъ, назначенные рѣчью посполитою, отдаваемы не были. Дурная монета причинила великій вредъ государству; объ этомъ разсуждаемо было на многихъ сеймахъ, но безъ всякаго успѣха [1]).»

Предметомъ жалобъ со стороны дворянства была также неправильная раздача старостъ, переходившихъ въ руки немногихъ аристократовъ, отъ чего ихъ могущество безмѣрно увеличивалось. Нѣкоторые изъ нихъ, захвативъ въ свои руки болѣе 10 старостъ, продавали ихъ, уступали своимъ приверженцамъ, между тѣмъ какъ люди, оказавшіе важныя услуги государству, лишены были всякой надежды получить награду [2]).

---

[1]) N. XVI, стр. 191.

[2]) № XXVI, стр. 323. Фамилія Казановскихъ имѣла 15 старостъ, Зборовскихъ — 12, Мышковскихъ—16, Яну Замойскому принадлежало 10 старостъ, Вишневецкому — 10, Станиславу Потоцкому—10, Лукашу Опалинскому—15, и т. д. *Siarczyńskiego*, Obraz wieku panowania Zygmunta III. Poznań, 1845. T. I. str 262. Управленіе староств было весьма тяжко для

Устройство главнаго трибунала Люблинскаго, какъ высшей судебной инстанціи, западнорусское дворянство полагало основать на началѣ самоуправленія, утверждая, что народъ только тогда можетъ назваться свободнымъ, когда онъ самъ себѣ даетъ законы и самъ себя судитъ [1]). Поэтому, трибуналъ Люблинскій состоялъ изъ лицъ, опредѣляемыхъ на одинъ годъ, по выбору дворянства. Но начало самоуправленія, при тогдашнемъ состояніи общества, имѣло невыгодныя послѣдствія. Дворяне жаловались, что трибуналъ, не имѣя законодательной власти, отмѣняетъ своими приговорами законы, несправедливо лишаетъ дворянъ шляхетскаго достоинства и подвергаетъ ихъ безчестію и изгнанію изъ отечества [2]). Вотъ какъ изображало дворянство Волынское недостатки трибунала Люблинскаго, высшей судебной инстанціи: «Трибуналъ запутываетъ дѣла,

---

народа. Въ 1638 году, Владиславъ IV требовалъ на судъ наслѣдниковъ Адама Калиновскаго, старосты Брацлавскаго, по жалобѣ жителей города Брацлава. Въ этой жалобѣ сказано, что Калиновскій, отмѣнивъ самовольно права, Брацлаву предоставленныя, принуждалъ жителей къ ежедневнымъ холопскимъ работамъ, обременялъ ихъ произвольными податями и сборами, и довелъ до такой крайности, что они принуждены были уходить изъ города, бросивъ свои домы и свое хозяйство. Въ слѣдствіе такого управленія, изъ двухъ тысячь жилыхъ домовъ осталось въ Брацлавѣ только сто съ небольшимъ. Книги главнаго Трибунала Люблинскаго воеводства Брацлавскаго, въ главномъ Варшавскомъ Архивѣ, 1638 года, № 18, справа 311.

[1]) № XXV. стран. 393.

[2]) № XXVI, стран. 321 и 322.

производя судъ не по предписаніямъ закона, но по произволу; назначаетъ наказанія по собственному усмотрѣнію, а не по мѣрѣ преступленій, полагаетъ приговоры не на основаніи судебнаго изслѣдованія, но по ненависти къ лицамъ или къ ихъ религіи, постановляя по однимъ и тѣмъ же дѣламъ различныя рѣшенія. Наконецъ трибуналъ подавляетъ всякое благородное и свободное мнѣніе. Народъ, который позволяетъ отнимать у себя по произволу жизнь и имущество и подавлять совѣсть, не есть вольный, но рабскій народъ. Избираемые нами короли, государи наши, предоставляютъ намъ право отказываться отъ повиновенія, если бы они, въ своемъ управленіи, вздумали нарушать вольности и права наши, а чтобы судьи, избираемые нами на одинъ годъ, могли угнѣтать насъ,—не дай того Боже [1])!»

При крайней слабости исполнительной власти, приговоры трибунала часто оставались безъ всякаго исполненія. Люди сильные, совершавшіе уголовныя преступленія, пребрегали трибуналомъ и не являлись, по его требованію, на судъ Трибуналъ приговаривалъ ихъ къ баниціи, то есть лишалъ ихъ чести и осуждалъ на изгнаніе изъ отечества; но осужденные, если принадлежали къ могущественной аристократіи, или вовсе не обращали вниманія на судебные приговоры, или получали изъ королевской канцеляріи охранительныя грамоты и, такимъ образомъ, избѣгали наказанія. Государство наполнялось людьми, лишенными чести и осужденными на изгнаніе изъ отечества. Эти

---

[1]) № XXV, стран. 293 и 294.

лица не только не боялись правосудія, но безнаказанно совершали новыя преступленія, нападая вооруженною рукою на мелкихъ дворянъ и отнимая у нихъ имѣнія [1]). Недовольные судопроизводствомъ въ трибуналѣ Люблинскомъ дворяне Волынскіе изъявляли желаніе освободиться отъ власти этой высшей судебной инстанціи и учредить для себя особый трибуналъ въ Луцкѣ [2]).

Неустройство судебной власти и слабость власти исполнительной подвергали западнорусскихъ дворянъ обидамъ отъ ксендзовъ, козаковъ и особенно жолнеровъ. Жалуясь на ксендзовъ, дворянство Волынское говорило: «Ихъ милости ксендзы сильно обременяютъ дворянское сословіе такими десятинами, на которыя нѣтъ никакихъ законныхъ и несомнѣнныхъ записей. Ксендзъ доказываетъ свое право или какимъ нибудь реестрикомъ, или аттестаціею другаго ксендза, но безъ всякаго законнаго основанія; а судъ, въ обиду дворянскому сословію, требуетъ только, чтобы ксендзъ истецъ подтвердилъ свой искъ присягою [3]) »

На козачество смотрѣли дворяне, какъ на причину внутреннихъ смятеній и главный поводъ къ войнамъ Польши съ Султаномъ Турецкимъ Такъ какъ первые удары непріятеля падали на южнорусскія воеводства, составлявшія охранительную стѣну рѣчи посполитой, то поэтому западнорусское дворянство изыскивало средства, чтобы удерживать козаковъ въ повиновеніи. Въ 1618 году, дворянство

---

[1]) № XXVI, стран. 330 и 331.
[2]) № XXV, стран. 295.
[3]) № XIII, стран. 141.

воеводства Кіевскаго поручало послам своим просить на Варшавском сейм, чтобы козачество, как разбойничья шайка (łotrowstwo kozackie), или совершенно было уничтожено, или по крайней мѣрѣ приведено въ прежній порядок, чтобы оно не ссорило Польши съ Султаном Турецким [1]). Об этом же ходатайствовало на сейм дворянство Волынское въ 1622 году, говоря, что для спокойствія цѣлаго государства и для прочнаго мира съ Султаном Турецким, необходимо принять мѣры къ удержанію козаков въ порядкѣ и повиновеніи [2]). По усмиреніи козацкаго востанія, бывшаго въ 1637 году, дворяне Волынскіе просили на Варшавском сейм, чтобы на будущее время начальником запорожскаго войска былъ назначаем Польскій шляхтич, чтобы украинскіе старосты постоянно находились въ укрѣпленных замках, для предупрежденія козацких бунтов, и чтобы крѣпость Кодак снабжена была сильным военным отрядом, для препятствованія козакам выходить на море и чрез то нарушать мирные трактаты Польши съ Султаном Турецким [3]).

Великим бѣдствіем для края было войско, вознаграждавшее себя грабежами, за неисправное полученіе жалованья Опустошеніе, им производимое, ни чѣм не было хуже непріятельскаго. Жолнеры предавались распутному своеволію, разоряя крестьянъ и помѣщиков постоями и контрибуціями. Выведенные изъ терпѣнія дворяне Волын-

---

[1]) № XII, стран. 118.
[2]) № XIII, стран. 136.
[3]) № XXI, стран. 230, № XXII, стр. 277.

ские поручили, въ 1645 году, послать своимъ спросить на главномъ Варшавскомъ сеймѣ: «Долго ли отчизна наша, къ удивленію всѣхъ народовъ, будетъ имѣть въ неустройствѣ войска свои, и долго ли мы этими войсками сами себя воевать будемъ» [1]? Бѣдствія, причиняемыя жолнерами, еще болѣе увеличивались частыми набѣгами Татаръ, истреблявшихъ города и селенія и уводившихъ въ плѣнъ огромное количество народа. Всѣ эти бѣдствія преимущественно обрушивались на пограничныя воеводства югозападной Россіи, служившія оборонительною стѣною для всей рѣчи посполитой. Въ 1522 году, дворянство Волынское поручило посламъ своимъ представить Варшавскому сейму жалкое состояніе края. Дворяне говорили:

«За грѣхи наши, мы покараны отъ Господа Бога различными казнями и бѣдствіями. Мы доведены до нищеты то частыми контрибуціями, то непрерывными войнами, то переходами войскъ чрезъ наши края, то толпами своевольныхъ людей, ежегодно появляющихся. Мы разорены нынѣшнею конфедераціею, измѣненіемъ монеты и ея недостаткомъ, дороговизною и неурожаемъ. Нѣсколько лѣтъ съ ряду, мы подвергались нападеніямъ невѣрныхъ, произволившихъ опустошенія огнемъ и мечемъ, такъ что намъ осталось только смотрѣть съ горестью на пепелища имѣній, какъ своихъ собственныхъ, такъ и братій нашихъ. Мы истощились, платя за выкупъ изъ плѣна сыновей, женъ и дѣтей, братьевъ и родственниковъ своихъ. Мы до того

---

[1]) № XXV, стр. 399 и 300.

стѣснены въ своихъ дворянскихъ имѣніяхъ, что и крестьяне наши едва дышутъ отъ крайней бѣдности и нужды, а въ нѣкоторыхъ мѣстахъ умираютъ съ голоду» [1]).

Вотъ плоды, которыми наслаждалась югозападная Россія, по присоединеніи ея къ Польшѣ на Люблинскомъ сеймѣ!

Вступая въ союзъ съ Польшею, западнорусское дворянство старалось оградить свою народность отъ чуждаго вліянія и сохранить ее неприкосновенною. Главныя основы западнорусской народности были: Русскій языкъ и православная вѣра [2]). Однимъ изъ главныхъ условій присоединенія югозападной Руси къ Польшѣ, было сохраненіе Русскаго языка во всѣхъ оффиціальныхъ актахъ, какъ въ судахъ гродскихъ и земскихъ, такъ и въ королевской канцеляріи. Въ грамотѣ о присоединеніи земли Волынской къ Польшѣ постановлено: «Акты по всѣмъ судебнымъ дѣламъ, въ судахъ нашихъ гродскихъ и земскихъ, какъ то: позвы, записи въ книги и другіе акты, и всѣ дѣла, также декреты наши, выдаваемые изъ канцеляріи нашей коронной, и листы, посылаемые по всѣмъ дѣламъ, какъ нашимъ королевскимъ, такъ и земскимъ коронными, должны быть писаны не инымъ письмомъ, какъ только Рус-

---

[1]) № XIII, стран. 138.

[2]) Третьимъ элементомъ западнорусской народности было древнее Русское право, но изслѣдованіе этого предмета будетъ напечатано въ одномъ изъ дальнѣйшихъ изданій Коммиссіи.

ским, *на вѣчныя времена*» [1]). Это же самое постановленіе повторено и въ актѣ о присоединеніи къ Польшѣ княжества Кіевскаго [2]).

Вскорѣ по присоединеніи югозападной Россіи къ Польшѣ, учреждены были два высшія государственныя установленія: метрика Русская и главный трибуналъ Люблинскій. Метрика Русская учреждена была при королевской канцеляріи, для вписыванія административныхъ и судебныхъ актовъ, исходившихъ отъ короля и генеральнаго Варшавскаго сейма, для воеводствъ: Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго, и, въ послѣдствіи, Черниговскаго. Всѣ дѣла вписывались въ книги этой метрики на Русскомъ языкѣ. Въ 1632 году, на Варшавскомъ съѣздѣ, постановлено было, по требованію западнорусскаго дворянства, чтобы всѣ акты касающіеся воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго, были писаны въ королевскихъ канцеляріяхъ и выдаваемы изъ нихъ на Русскомъ языкѣ, и что акты написанные на другомъ языкѣ, не должны имѣть никакой силы Для этой цѣли положено имѣть при канцеляріи коронной особаго чиновника изъ западнорусскихъ дворянъ, который

---

[1]) Vol. Legg. T. II. pag. 757. "To też za prozbą wszech wołynskiey ziemie przerzeczonych stanow, zostawuiemy: iż we wszelakich sprawach ich sądowych, iako pozwy. wpisowanie do ksiąg, acta, y wszelakie potrzeby, tak u sądow naszych grodskich y ziemskich, iako y z kancellaryi naszey koronney dekreta nasze y we wszystkich potrzebach naszych krolewskich y ziemskich koronnych do nich listy, nie jakim innym, jedno Ruskim pismem pisane y odprawowane bydź maja, czasy wieczneini."

[2]) Voll. Legg. II. p. 764.

обязанъ былъ завѣдывать всѣмъ, что касалось Русскаго письма [1]).

На провинціальномъ сеймѣ 1638 года, дворянство Волынское поручило посламъ своимъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, ходатайствовать о томъ, чтобы при метрикѣ Русской состоялъ особый чиновникъ, избираемый дворянствомъ Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго воеводствъ. Онъ обязанъ былъ завѣдывать метрикой, писать на Русскомъ языкѣ и отправлять по принадлежности акты, касавшіеся четырехъ означенныхъ выше воеводствъ [2]).

Въ главномъ трибуналѣ Люблинскомъ, составлявшемъ высшую судебную инстанцію, ведены были особыя актовыя

---

[1]) Статьи, постановленныя на Варшавской конвокаціи въ 1632 году, вписаны въ акты гродскіе Варшавскіе (Obligationum) № 8., подъ заглавіемъ: Oblata punctorum exorbitantiarum. Статья 27 заключаетъ въ себѣ слѣдующее: „Pisanie Ruskich praw. Jąko dawne prawo mieć chciało y iako dotąd w zwyczaiu było, wszystkie przywilegie, listy, mandaty y insze wszystkie sprawy Kijowskiego, Wołynskiego y Bracławskiego woiewodstw Ruskim ięzykiem w Cancellariach J. K. M. pisane y wydawane być maią, sub nullitate wszystkiey sprawy, ktora by kto inakszym charakterem z cancellariei wyniosł; g woli czemu ma być zawżdy przy cancellarij coronney pisarz urodzenia szlacheckiego, osiadły y przysięgły, ktory by tego Ruskiego pisania wewszystkim doglądał.„ Akta obligationum grodu Warszawskiego 1631—1632, pag 2449, въ главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

[2]) № XXI, стр. 238. Акты Метрики Русской хранятся въ Петербургѣ, при третьемъ департаментѣ Правительствующаго Сената.

книги для воеводствъ Волынскаго, Брацлавскаго, Кіевскаго и Черниговскаго. Всѣ дѣла постановлено было записывать въ эти книги Русскимъ языкомъ; на этомъ же языкѣ писались и выдавались тяжущимся судебныя рѣшенія [1]).

Въ статутѣ Литовскомъ постановлено, что всѣ листы, выписи и позвы, въ судахъ гродскихъ и земскихъ, должны быть писаны Русскимъ языкомъ. [2])

Западнорусское дворянство не только старалось о томъ, чтобы языкъ Русскій употребляемъ былъ въ дѣлахъ судебныхъ и административныхъ, но заботилось и объ его чистотѣ. Конституціею Варшавскаго сейма предложено было воеводствамъ Волынскому и Брацлавскому заняться исправленіемъ законовъ, дѣйствовавшихъ въ югозападной Россіи; при этомъ было постановлено, чтобы законы писаны были Русскимъ языкомъ и письмомъ, безъ примѣси словъ латинскихъ. [3])

---

[1]) Трибуналъ для воеводствъ Волынскаго и Брацлавскаго учрежденъ былъ въ 1583 г.— Въ уставѣ трибунала сказано: Pisarze Ziemscy onych woiewodstw maią xięgi osobne mieć, a wszystkie sprawy do tych xiąg pismem Ruskim zapisywać. Dekreta y sprawy wszelakie, także pismem Ruskim wydawać. Voll. Legg. T. II pag. 1237. Воеводство Кіевское подчинено было трибуналу Люблинскому въ 1590 году, на томъ же самомъ основаніи, какъ и воеводства Волынское и Брацлавское. Voll. Legg. T. II. p. 1340.

[2]) Ст. Лит. 1566 года. "А писарь земскій маетъ поруску литерами и словы Рускими вси листы и позвы писати, а не инпимъ языкомъ и словы.„ Разд. IV. арт. 1. Тоже повторено и въ статутѣ 1588 года въ разд. IV. ар. 1.

[3]) Voll. Legg. T. II. pag. 1340. «Statuta, według ich prawa,

Слѣдующіе случаи доказываютъ, съ какою заботливостію западнорусское дворянство старалось о томъ, чтобы означенныя выше постановленія объ употребленіи исключительно одного только Русскаго языка, въ судебныхъ и административныхъ дѣлахъ, были исполняемы во всей ихъ силѣ. Въ 1576 году, король Стефанъ Баторій потребовалъ къ себѣ нѣкоторыхъ Брацлавскихъ дворянъ, позовными листами, писанными Польскимъ языкомъ. Дворянство Брацлавское не позволило своей братіи исполнить королевское приказаніе, замѣтивъ королю, что листы присылаемые къ нимъ изъ королевской канцеляріи, должны быть писаны на Русскомъ языкѣ: «Найяснѣйшій милостивый король! писало дворяство Брацлавское, нарушаются наши вольности и права тѣмъ, что изъ канцеляріи вашей королевской милости посылаются къ намъ листы, писанные Польскимъ письмомъ. Поэтому, мы просимъ вашу королевскую милость покорными просьбами, на будущее время, сохранять въ цѣлости привилегіи и свободы наши, приказавъ, чтобы къ намъ, изъ канцеляріи вашей королевской милости, присылаемы были листы на Русскомъ языкѣ.» [1])

Въ 1605 году, Кіевскій гродскій судъ судилъ дѣло о бѣгломъ крестьянинѣ Отвѣтчикъ былъ оправданъ потому только, что уполномочіе, данное истцомъ адвокату, было написано попольски. Въ судебномъ приговорѣ сказано: «Судъ гродскій Кіевскій, видя, что уполномочіе,

---

Ruskim iezikiem y pismem maią bydź pisane, nie mięszaiąc słow Lacinskich.«

[1]) Акты западной Россіи. Т. III. стр. 187.

предъявленное адвокатомъ со стороны истца, написано по-польски, а наши законы, по которымъ судится земля Кіевская, повелѣваютъ, чтобы всѣ дѣла не иныя были писаны письмомъ, какъ только Русскимъ, признавъ уполномочіе незаконнымъ и отвѣтчика отъ позва вольнымъ учинилъ.» Истецъ подавалъ апелляцію въ Люблинскій трибуналъ, но не явился на судъ; поэтому трибуналъ утвердилъ рѣшеніе, постановленное Кіевскимъ гродскимъ судомъ. [1])

Языкъ Русскій былъ употребляемъ, въ Литвѣ и югозападной Россіи, не въ однихъ судебныхъ и административныхъ дѣлахъ; онъ былъ во всеобщемъ употребленіи между частными лицами, духовенство писало на немъ свои проповѣди и другія сочиненія, этому языку обучалось юношество въ училищахъ, на немъ писались завѣщанія. Самые знатные и образованные изъ западнорусскихъ патріотовъ, завѣщавали дѣтямъ своимъ учиться Русской грамотѣ, не забывать своего Русскаго письма и Русской рѣчи, не оставлять добрыхъ Русскихъ обычаевъ, пребывая вѣрными своей православной вѣрѣ, до самой смерти. [2])

Изложивъ свѣдѣнія объ употребленіи Русскаго языка въ Литвѣ и югозападной Россіи, извлеченныя нами изъ оффиціальныхъ актовъ, не лишнимъ считаемъ прибавить мнѣніе объ этомъ предметѣ одного изъ ученыхъ и без-

---

[1]) Книга главнаго трибунала Люблинскаго воеводства Кіевскаго 1607 г. № 6, справа 120, въ главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

[2]) См. Завѣщаніе Василія Загоровскаго, костеляна Брацлавскаго въ Арх. югозападной Россіи. Т. I. стр. 67.

пристрастныхъ Польскихъ писателей, Сярчинскаго. «Въ древнія времена, Литва, во всѣхъ письменныхъ памятникахъ, не употребляла другаго языка, какъ только Русскій. На этомъ языкѣ писаны были лѣтописи, уставы и жалованныя грамоты князей, письма княжескаго двора, поученія духовенства. Западная Русь, вышедшая изъ состоянія дикости гораздо прежде Литвы, передала ея обитателямъ свои обычаи, вѣру, законы и языкъ. Множество Руси, спасая жизнь и имущество отъ дикихъ Татаръ, уходили въ Литву и тамъ поселялись Стрыйковскій, который имѣлъ объ этомъ предметѣ вѣрныя свѣдѣнія, и которому нельзя не вѣрить, утверждаетъ, что еще въ продолженіи всего XVI вѣка, Литва, въ церквахъ, судахъ и школахъ, не знала другаго языка, кромѣ Русскаго. Сопиковъ утверждаетъ, что Русь въ Польшѣ и Литвѣ, до самаго конца XVII вѣка, всѣ свои духовныя книги писала на Русскомъ языкѣ. Этотъ языкъ Сопиковъ называетъ Бѣлорусскимъ. Соглашаясь съ мнѣніемъ Сопикова, Линде называетъ языкъ, на которомъ написанъ былъ Статутъ Литовскій, также Бѣлорусскимъ. Но для чего употреблять это особое названіе? Я нисколько не отвергаю, что языкъ Русскій, которымъ говорила и писала Польская и Литовская Русь, былъ отличенъ отъ Великорусскаго и церковнославянскаго; но недостаточно ли называть этотъ языкъ просто Русскимъ? Небольшія отличія въ говорѣ, встрѣчающіяся у Русскихъ въ Червоной, Бѣлой, Черной, Малой и Великой Руси, не уничтожаютъ характера языка; этотъ языкъ, какъ говоритъ Шлёцеръ, вездѣ Русскій. Языкъ Польскій, которымъ говорятъ въ Великой Польшѣ, въ Малой Польшѣ, въ Мазовіи и Пруссіи,

имѣетъ отличія; не смотря на то, на письмѣ, не дѣлается отличія между языками великопольскимъ, малопольскимъ, мазовецкимъ и т. д.» [1]).

Мы видѣли, какъ дорожило западнорусское дворянство своимъ роднымъ языкомъ, и какія усилія оно употребляло для его сохраненія, но еще съ большею ревностію оно заботилось о сохраненіи своей народной право-

---

[1]) См. Obraz wieku panowania Zygmunta III prz. X. Franciszka Siarczyńskiego. Poznań. 1843. T. I, стр. 198. Вопросъ о западнорусскомъ языкѣ и его отношеніи къ великорусскому мы предоставляемъ филологамъ. Замѣтимъ только, что въ оффиціальныхъ актахъ до XVI вѣка, западнорусскій языкъ почти во всемъ сходенъ съ современнымъ ему языкомъ восточной Россіи. Съ XVI вѣка, западнорусскій языкъ начинаетъ заимствовать изъ Польскаго языка слова и грамматическія формы; не смотря на то, онъ всегда сохранялъ болѣе сходства съ великорусскимъ, нежели съ Польскимъ языкомъ. До конца XVI столѣтія, законъ объ исключительномъ употребленіи Русскаго языка въ оффиціальныхъ актахъ соблюдался во всей строгости. Къ концу этого столѣтія начинаютъ встрѣчаться въ актовыхъ книгахъ правительственныя распоряженія и частныя записи на Польскомъ и Латинскомъ языкахъ. Необходимость входить въ частыя сношенія съ Польшею, а также недостатокъ народнаго образованія, заставлявшій дворянъ отдавать дѣтей въ іезуитскія школы, имѣли слѣдствіемъ быстрое распространеніе Польскаго языка въ западнорусскомъ дворянствѣ, такъ что во второй половинѣ XVII вѣка, этотъ языкъ получаетъ рѣшительный перевѣсъ надъ Русскимъ. Но вліяніе означенныхъ выше причинъ ограничивалось преимущественно дворянскимъ сословіемъ; напротивъ того, простой народъ, составлявшій главную массу населенія, всегда сохранялъ свой родной Русской языкъ неприкосновеннымъ.

славной религіи. Православную религію западнорусское дворянство старалось поддерживать и охранять отъ вліянія иностранныхъ исповѣданій учрежденіемъ церковныхъ братствъ, монастырей и учебныхъ заведеній. Уцѣлѣвшія до настоящаго времени церкви и монастыри, разсѣянные на всемъ пространствѣ югозападной Россіи, гробницы князей и дворянъ съ Русскими надгробными надписями, наполненные княжескими и дворянскими фамиліями древніе поминальные синодики, хранящіеся въ православныхъ церквахъ и монастыряхъ, свидѣтельствуютъ, что западнорусское дворянство, причисляя себя къ Русскому народу, пребывало до гроба вѣрнымъ своей православной религіи. Иногда дворяне заключали между собою договоръ, обязываясь защищать и поддерживать учрежденныя ими религіозныя установленія соединенными силами. Такъ въ 1601 году, сорокъ четыре представителя важнѣйшихъ дворянскихъ фамилій на Волыни заключили между собою обязательство о защитѣ церковнаго Люблинскаго братства, назначивъ ему на содержаніе земли. Подъ этимъ обязательствомъ находимъ подписи: князя Константина Острожскаго, князя Сангушка Коширскаго, князя Яхима Корецкаго, князя Юрія Друцкаго-Горскаго, Василія Семашка, Лаврина Древинскаго, князя Курцевича-Булыги, князя Юрія Чарторыйскаго, Фридриха Тишкевича, князя Григорія Четвертинскаго, князя Друцкаго-Любецкаго, Мартина Бутовича и многихъ другихъ [1]).

---

[1]) N. IV, стр. 35.

Предметомъ особенной заботливости для западнорусскаго дворянства была Кіевопечерская Лавра. Дворяне поручали посламъ своимъ ходатайствовать на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы Кіевопечерская Лавра, домъ Божій, какъ они ее называли, была защищаема отъ притѣсненій и пользовалась древними правами своими, такъ какъ лица знатныхъ фамилій посѣщаютъ въ этомъ монастырѣ гробы своихъ предковъ, а простой народъ стекается для поклоненія святымъ угодникамъ [1]). Съ древнихъ временъ, дворянство исходатайствовало себѣ право избирать архимандрита Кіевопечерской Лавры. Тотчасъ по смерти архимандрита, соборное духовенство оповѣщало князей и дворянъ православной вѣры, прося ихъ прибыть въ Кіевъ для выбора архимандрита изъ лицъ дворянскаго сословія, знающихъ догматы православной религіи и изучившихъ богословскія науки. Избирательный листъ, съ подписями избирателей, посылался королю на утвержденіе [2]).

Король Сигизмундъ III и окружавшіе его іезуиты весьма хорошо понимали всю важность Кіевопечерской Лавры, имѣвшей религіозное вліяніе не только на западную, но и на восточную Россію. Поэтому, какъ только нѣкоторые изъ православныхъ іерарховъ изъявили согласіе на унію, тотчасъ явилась мысль предоставить этотъ монастырь въ распоряженіе столицы апостольской. Іезуиты понимали. что, захвативъ въ свои руки эту всероссійскую

---

[1]) N. XII, стр. 123.

[2]) Образецъ такого избирательнаго листа напечатанъ подъ N. XXVII, стр. 336.

святыню, они сдѣлали бы изъ нея средоточіе обширной католической пропаганды, которая могла бы распространять свое вліяніе на весь народъ Русскій. Въ этихъ видахъ, Сигизмундъ III, еще до принятія уніи на Брестскомъ соборѣ, испросилъ у папы Климента VIII особую буллу, которою Кіевопечерская Лавра, со всѣми ея имѣніями и доходами, предоставлена была во власть митрополитовъ Кіевскихъ, съ тѣмъ условіемъ, чтобы они пребывали въ соединеніи съ Римскимъ костеломъ [1]). Такое распоряженіе возбудило сильный ропотъ и негодованіе въ югозападной Россіи. Дворянство отправило пословъ на Варшавскій сеймъ и требовало, чтобы папская булла была отмѣнена, такъ какъ право назначать архимандрита Кіевопечерской Лавры не принадлежитъ ни королю, ни папѣ, а только православнымъ дворянскимъ фамиліямъ. Негодованіе народа и дворянъ было такъ сильно, что угрожало опасностію государству и заставило короля просить папу объ отмѣнѣ буллы и о возвращеніи Кіевопечерской Лавры въ прежнее положеніе. Папа, для успокоенія государства (pro regni tranquillitate), согласился на просьбу короля, и двумя бреве, данными на имя короля и папскаго нунція, разрѣшилъ освободить Кіевопечерскую Лавру отъ власти уніатскихъ митрополитовъ и возвратить дворянству право избирать архимандрита [2]). Такимъ энергическимъ усиліемъ

---

[1]) Эта булла папы Климента VIII, 1595 марта 4, вписана въ книгу гродскую Житомирскую 1760 года, листъ 1009 наоборотѣ.

[2]) N. V, стр. 40. N. VI, стр. 44.

западнорусскаго дворянства, Кіевопечерская Лавра сохранена была въ свѣей первобытной святости и спасена отъ разрушенія, которому подверглась большая часть православныхъ церквей и монастырей, поступившихъ во власть уніатскаго духовенства.

Удерживая за собою право избирать митрополита, нѣкоторыхъ епископовъ и архимандритовъ важнѣйшихъ монастырей, западнорусское дворянство считало обязанностію заботиться о приготовленіи изъ среды своей лицъ, способныхъ для поступленія въ духовное званіе. Для этой цѣли, дворянство Волынское, въ 1607 и 1608 годахъ, ходатайствовало на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы митрополиту, епископамъ и архимандриту Кіевопечерской Лавры вмѣнено было въ обязанность учредить, на счетъ монастырскихъ и епископскихъ доходовъ, семинаріи, въ которыхъ бы постоянно воспитывались дворянскія дѣти, для приготовленія къ духовному званію [1]). Но наиболѣе выразилась непоколебимая приверженность западнорусскаго дворянства къ православной вѣрѣ въ борьбѣ противъ уніи.

По мнѣнію западнорусскихъ іерарховъ, для измѣненія религіозныхъ догматовъ, не достаточно было постановленіе одного только духовенства, но необходимо было согласіе свѣтскихъ лицъ, какъ дворянскаго сословія, такъ и посполитаго народа, чтобы не было насилія людямъ въ ихъ вѣрѣ и совѣсти [2]). Это начало, отличавшее западнорусскую пра-

---

[1]) N. VIII, стр. 75. N. X, стр. 92.

[2]) Архивъ югозападной Россіи Т. I, ст. LII.

вославную церковь отъ католической, давало возможность дворянству участвовать, вмѣстѣ съ духовенствомъ, въ совѣщаніяхъ соборовъ и въ постановленіи соборныхъ опредѣленій. Поэтому, когда созванъ былъ, въ 1596 году, Брестскій соборъ, для совѣщанія объ уніи, то на этомъ соборѣ явилось многочисленное собраніе дворянъ и свѣтскихъ сановниковъ, изъ Литвы и югозападной Россіи. Всѣ эти лица, вмѣстѣ съ православнымъ духовенствомъ, участвовали въ соборныхъ совѣщаніяхъ, протестовали противъ уніи, требовали низложенія іерарховъ, отступившихъ отъ православія, и съ своимъ протестомъ отправили пословъ къ королю [1]). Но когда дворяне увидѣли, что постановленія собора были отвергнуты Польскимъ правительствомъ, что малочисленная православная іерархія оказалась безсильною для защиты своей вѣры, что имѣнія, пожертвованныя ихъ предками на содержаніе церквей, монастырей, братствъ и училищъ, были отобраны въ пользу уніатовъ: тогда они рѣшились принять народную Русскую вѣру подъ свою непосредственную защиту и сдѣлали ее предметомъ совѣщаній на своихъ провинціальныхъ сеймахъ.

Не вдаваясь въ богословскія прѣнія, дворяне защищали свою религію на основаніи законовъ, обеспечивавшихъ свободу вѣроисповѣданія. Они говорили, что православная религія издавна имѣла права свои, подтвержденныя многими королями Польскими и великими князьями Литовскими, что эти права никогда не были нарушаемы до

---

[1]) Тамъ же, стр. 509.

времени короля Сигизмунда III, и что религія православная начала подвергаться преслѣдованію только съ тѣхъ поръ, когда митрополитъ и нѣкоторые изъ епископовъ, измѣнивъ своей вѣрѣ, признали надъ собою власть Римскаго папы [1]). Защищая начало вѣротерпимости, православное дворянство заботилось не только о правахъ своей церкви, но требовало, чтобы всѣ христіанскія вѣроисповѣданія могли спокойно отправлять свое богослуженіе, на основаніи давнихъ правъ и привилегій, утвержденныхъ присягами короля Сигизмунда III и его предшественниковъ [2]).

Со времени Брестскаго собора, на которомъ принята была унія въ 1596 году, не проходило ни одного почти сейма, на которомъ бы не раздавался голосъ западнорусскаго дворянства въ защиту православной вѣры.

Въ 1606 году, король Сигизмундъ III находился въ затруднительномъ положеніи. Недовольная его управленіемъ шляхта, составивъ многочисленное войско, подняла мятежъ, упрекая короля въ замыслѣ на присвоеніе неограниченной власти, въ нарушеніи государственныхъ законовъ, въ недостаткѣ правосудія и въ разстройствѣ финансовъ. Государству угрожала междуусобная война. Этимъ случаемъ рѣшилось воспользоваться западнорусское дворянство для того, чтобы возстановить древнія права религіи православной, нарушенныя введеніемъ уніи. Дво-

---

[1]) N. VIII, стр. 69.

[2]) N. XII, стр. 120.

ряне Волынскіе, соединившись съ дворянами воеводства Кіевскаго, на съѣздѣ подъ Сендомиромъ, постановили просить короля, чтобы унія была уничтожена, чтобы митрополитъ и епископы, принявшіе унію, были лишены должностей и всѣхъ іерархическихъ правъ, имъ предоставленныхъ, чтобы, на будущее время, всѣ іерархическія должности и церковныя имѣнія были раздаваемы только лицамъ православнаго исповѣданія и притомъ по свободному выбору дворянства [1]).

Угрожаемый мятежными конфедератами король, желая привлечь на свою сторону западнорусское дворянство, обѣщалъ, что, на будущее время, православный Русскій народъ не будетъ подвергаться преслѣдованію за свою вѣру, что ему будетъ предоставлена свобода богослуженія по древнимъ обрядамъ, что лица православнаго исповѣданія будутъ имѣть право отправлять городскую службу и заниматься ремеслами. Всѣ тяжбы возникшія изъ религіозныхъ споровъ были признаны недѣйствительными, и духовныя лица, присужденныя къ наказаніямъ по дѣламъ вѣры, объявлены свободными. Но митрополитъ и епископы, согласившіеся на унію, не были лишены духовнаго сана, сохранили свои іерархическія должности и продолжали владѣть церковными имѣніями [2]).

Видя упорство короля и желая прекратить гибельные для государства раздоры, дворяне Волынскіе, на провин-

---

[1]) N. VIII, стр. 69.

[2]) N. VII, стр. 55.

ціальномъ сеймѣ 1607 года, согласились сдѣлать уступку въ пользу уніатскаго духовенства. Они объявили, что уніатскіе епископы могутъ сохранять свой духовный санъ и пользоваться іерархическими почестями, но должны отказаться отъ всякой власти надъ православнымъ духовенствомъ. Имъ должна быть назначена на содержаніе третья часть церковныхъ имѣній, въ которыхъ они могли бы жить и исполнять церковные обряды до самой смерти, а по смерти ихъ, церковныя имѣнія должны возвратиться къ православнымъ епископамъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ дворяне просили, чтобы, съ этого времени, король назначалъ имъ только православныхъ епископовъ, которые бы состояли подъ властію патріарха Константинопольскаго, и чтобы это правило утверждено было особою сеймовою конституціею [1]).

Въ слѣдствіе этой просьбы, въ конституцію Варшавскаго сейма 1607 года, внесена была особая статья о православной вѣрѣ. Король обѣщалъ не иначе раздавать іерархическія должности и церковныя имѣнія, какъ только на основаніи записей и жалованныхъ королевскихъ грамотъ, и притомъ лицамъ дворянскаго сословія народа Русскаго, исповѣдующимъ истинную православную религію. Король обязался не нарушать правъ народа Русскаго въ отношеніи къ религіи и не запрещать ему свободнаго отправленія церковныхъ обрядовъ, по древнимъ обычаямъ. Сверхъ того постановлено, что церковныя

---

[1]) N. VIII, стр. 72 и 73.

православныя братства, должны сохранять свои права и привилегіи [1]).

Этимъ постановленіемъ не удовлетворялось западно-русское дворянство На провинціальномъ сеймѣ 1608 года постановлено было просить короля, чтобы епископіи раздаваемы были только лицамъ, посвященнымъ въ епископскій санъ восточными патріархами. Если бы такой епископъ, принявъ унію, подчинился власти Римскаго костела, то онъ долженъ оставить епископію, и на его мѣсто долженъ быть поставленъ другой епископъ, исповѣдующій истинную православную вѣру и признающій надъ собою власть восточныхъ патріарховъ. Эта просьба предложена была послами западнорусскаго дворянства, на Варшавскомъ сеймѣ въ 1609 году [2]); но король отложилъ дѣло до слѣдующаго сейма, приказавъ, чтобы между православнымъ и уніатскимъ духовенствомъ не было никакихъ раздоровъ, чтобы тѣ и другіе оставались спокойно на своихъ мѣстахъ, угрожая за нарушеніе мира штрафомъ въ десять тысячъ копъ грошей [3]).

Всѣ обѣщанія короля и постановленія Варшавскаго сейма оставались мертвою буквою. Западнорусское дворянство продолжало жаловаться на преслѣдованія, которымъ подвергался народъ Русскій въ отправленіи церковныхъ обрядовъ, на поруганіе православныхъ церквей, на

---

[1]) Voll. Legg. II, p. 1608.

[2]) N. X, стр. 90 и 91.

[3]) Voll. Legg. II, pag. 1666.

принужденіе священниковъ къ принятію уніи. Почти на каждый Варшавскій сеймъ дворяне посылали просьбы о защитѣ православной вѣры, ссылаясь на конституцію и привилегіи, подтвержденныя королевскими присягами, и на грамоту о присоединеніи югозападной Россіи къ Польшѣ [1]); но всѣ ихъ просьбы и жалобы оставались безъ всякихъ послѣдствій. Король и Варшавскій сеймъ или вовсе не обращали вниманія на просьбы дворянъ, или откладывали рѣшеніе дѣла до слѣдующихъ сеймовъ, или провозглашали свободу православной вѣры, но не принимали никакихъ мѣръ къ ея защитѣ [2]). Такъ продолжалось до смерти короля Сигизмунда III.

Смерть Сигизмунда III, основывавшаго свою внутреннюю и внѣшнюю политику на фанатизмѣ и религіозной нетерпимости, оживила надежды западнорусскаго народа. Дворянство считало долгомъ воспользоваться этимъ случаемъ и начало новую борьбу за свои права и свою народность. Въ 1632 году, іюня 3, болѣе двухъсотъ дворянъ Волынскихъ явилось на провинціальный сеймъ въ Луцкѣ, и главнымъ предметомъ ихъ совѣщаній была православная вѣра. Дворяне обвиняли покойнаго короля въ томъ, что народъ Русскій, съ 1596 года, безуспѣшно жаловался о нарушеніи правъ, подтвержденныхъ конфедераціями и грамотами королей Польскихъ и великихъ князей Литовскихъ.

---

[1]) N. XI, стр. 105. N. XII, стр. 119 и 120. N. XIII, стр. 134. N. XIV, стр. 153 и 154.

[2]) Voll. Legg. II, p. 326, 379, 450, 547, 669.

На основаніи этихъ постановленій, король обязанъ былъ раздавать іерархическія должности туземному православному дворянству; между тѣмъ, митрополія Кіевская, епископіи и архимандріи раздаваемы были лицамъ посторонним и притомъ уніатамъ. Православное дворянство не было допускаемо къ государственнымъ должностямъ, мѣщане, несоглашавшіеся принять унію, были отставляемы отъ городскихъ должностей, лишены были права вступать въ цехи и заниматься ремеслами. Православныя церкви насильственно отдаваемы были уніатамъ, запрещалось строить новыя православныя церкви, и невинные люди, за свою вѣру, томились въ темницахъ. Избранные дворянствомъ послы должны были изложить эти жалобы на генеральномъ Варшавскомъ съѣздѣ, предшествовавшемъ избранію новаго короля, и требовать, чтобы свобода вѣры, для всѣхъ и вездѣ, была постановлена и обеспечена ясными законами, и чтобы вновь избираемый король подтвердилъ это постановленіе присягою. Послам вмѣнено было въ обязанность не приступать ни къ какимъ сеймовымъ совѣщаніямъ, пока православная вѣра не будетъ совершенно успокоена, и пока не будутъ возстановлены ея древнія права и привилегіи [1]).

Такъ какъ просьбы и жалобы пословъ, отправленныхъ дворянствомъ на генеральный Варшавскій съѣздъ, не имѣли успѣха, то дворяне Волынскіе снова собирались на провинціальный сеймъ. Здѣсь они, торжественно объявляя

---

[1]) N. XVI, стр. 188.

себя народомъ Русскимъ, постановили отправиться, лично и всѣмъ вмѣстѣ, на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія новаго короля, стоять крѣпко за свои права и особенно стараться о свободѣ вѣры и о возстановленіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. Дворяне дали обѣтъ не приступать къ избранію новаго короля до тѣхъ поръ, пока ихъ требованія не будутъ исполнены [1]).

Дворяне Волынскіе сдержали свое обѣщаніе. На избирательный Варшавскій сеймъ, бывшій въ сентябрѣ 1632 года, явилось сто сорокъ дворянъ Волынскихъ, къ нимъ присоединилось двадцать пять дворянъ воеводства Кіевскаго и двадцать воеводства Брацлавскаго. Фамиліи этихъ дворянъ, явившихся на Варшавскій сеймъ для защиты правъ западнорусскаго народа, мы считали долгомъ напечатать въ настоящемъ изданіи, чтобы сохранить ихъ для исторіи [2]).

Усилія западнорусскаго дворянства на избирательномъ Варшавскомъ сеймѣ обращены были преимущественно на защиту двухъ главныхъ основъ Русской народности: Русскаго языка и православной религіи.

Мы уже видѣли, что на генеральномъ Варшавскомъ съѣздѣ 1632 года, іюня 22, постановлено было, по требованію западнорусскаго дворянства, чтобы всѣ акты, касавшіеся воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго, писаны были въ королевскихъ канцеляріяхъ и вы-

---

[1]) N. XVII, стр. 202, 203.

[2]) N. XIX, стр. 215.

даваемы были на Русскомъ языкѣ, и чтобы акты, писанные на другомъ языкѣ, не имѣли никакой силы.

Для возстановленія правъ религіи православной, дворяне, не смотря на фанатическое сопротивленіе католическаго и уніатскаго духовенства, исходатайствовали постановленіе, которымъ данъ былъ рѣшительный перевѣсъ православной церкви надъ уніатскою. Этимъ постановленіемъ предоставлено было Русскому православному народу свободное отправленіе богослуженія и всѣхъ церковныхъ обрядовъ, право строить новыя церкви и обновлять старыя, учреждать церковныя братства, богадѣльни, семинаріи, школы и типографіи; мѣщане православнаго исповѣданія допущены были къ городскимъ должностямъ, во всѣхъ городахъ и мѣстечкахъ рѣчи посполитой. Власть высшаго уніатскаго духовенства была весьма ограничена и заключена въ тѣсные предѣлы. Уніатскому митрополиту оставлена была власть надъ одними только уніатами, и назначенъ для жительства Выдубитскій монастырь; всѣ прочія имѣнія митрополіи Кіевской постановлено было передать православному митрополиту, который долженъ быть избираемъ западнорусскимъ дворянствомъ и получать посвященіе отъ патріарха Константинопольскаго. Дворянству предоставлено было также право избирать православныхъ епископовъ на епархіи: Львовскую, Луцкую, Премыльскую и Мстиславскую, а также архимандритовъ Кіевопечерской Лавры и Уневскаго монастыря. Кіевопечерская Лавра со всѣми ея принадлежностями, Михайловскій и всѣ прочіе монастыри и церкви, какъ находившіяся въ Кіевѣ, такъ и приписанныя къ этому городу, возвращены были православнымъ.

Для прекращенія споровъ, постановлено избрать коммиссаровъ, которые должны были распредѣлить монастыри и церкви, во всѣхъ городахъ и мѣстечкахъ, между православными и уніатами, сообразно съ количествомъ народонаселенія. Каждому предоставлено было право переходить изъ уніи въ православіе и наоборотъ. Затѣмъ, какъ уніаты такъ и православные обязаны были прекратить всякіе раздоры и жить между собою въ покоѣ, любви и согласіи [1]). Эти примирителныя статьи подтверждены были особою грамотою короля Владислава IV, которая названа дипломомъ, даннымъ Русскому народу [2]).

Но примирительныя статьи короля Владислава IV и дипломъ, данный Русскому народу, не успокоили религіозныхъ раздоровъ и не прекратили преслѣдованій, которымъ подвергалась православная вѣра. Народъ Польскій, какъ и всѣ другіе Славянскіе народы, никогда не обнаруживалъ, въ своемъ національномъ характерѣ, религіозной нетерпимости. Разсмотрѣвъ нѣсколько сотъ актовыхъ книгъ Волынскихъ, Кіевскихъ и Брацлавскихъ, также акты Трибунала Люблинскаго и Метрики Коронной, мы не нашли ни одного случая, который бы доказывалъ фанатическую ненависть Польскаго народа къ другимъ христіанскимъ вѣроисповѣданіямъ. Мы даже видимъ изъ актовъ, что католики, жившіе въ югозападной Россіи, не дѣлая строгаго различія между католическою и православною религіею,

---

[1]) N. XVIII, стр. 208.

[2]) N. XX, стр. 223.

приглашали священниковъ крестить дѣтей и принимали отъ нихъ святое причастіе; православные священники совершали надъ католиками обряды вѣнчанія и погребенія [1]). Большинство Польскаго дворянства на сеймахъ подавало голосъ въ пользу вѣротерпимости и охотно соглашалось на всѣ мѣры, которыя предлагаемы были для примиренія враждовавшихъ религіозныхъ партій, что особенно замѣтно было во время междуцарствій, когда дворяне получали право дѣйствовать по внушенію собственной своей совѣсти [2]). Но въ государственномъ составѣ древней Польши существовала чуждая народнымъ интересамъ, иноземная власть, старавшаяся наложить оковы на разумъ и совѣсть Польскаго и западнорусскаго народа; эта власть заключалась въ Римской пропагандѣ. Религіозный фанатизмъ, занесенный въ Польшу Римскою пропагандою, поселялъ раздоръ между единоплеменными народами; онъ, какъ погребальный факелъ, бросалъ свой зловѣщій свѣтъ на всю исторію рѣчи посполитой и велъ это государство къ политической смерти. Какъ только король и сеймъ, для предотвращенія междуусобной религіозной войны, постановили означенныя выше примирительныя статьи и подтвердили ихъ дипломомъ, даннымъ Русскому народу, тотчасъ раздались протесты высшаго католическаго и уніатскаго духовенства. Примасъ королевства и, въ слѣдъ за нимъ, клерикальная партія объявили, что всѣ постановленія ко-

---

[1]) Архивъ югозападной Россіи. Ч. I, т. I, стр. XXXVIII.

[2]) Krzyżanowsky, Dawna Polska, 1857, cz. I, LXLI.

роля и сейма, въ пользу православной религіи, не могутъ имѣть никакой законной силы, пока не будутъ утверждены столицею апостольскою. Въ слѣдъ за тѣмъ отправлено было, со стороны католическаго и уніатскаго духовенства, посольство къ папѣ Урбану VIII, съ жалобами на распоряженія Польскаго правительства, нарушившаго права Римскаго костела, въ пользу еретиковъ и отступниковъ. Напрасно Владиславъ IV старался убѣдить столицу апостольскую, что возстановленіе религіозныхъ правъ Русскаго народа основано на непреложной справедливости, что неминуемо возникнетъ междуусобная война, и что самая унія подвергнется опасности, если папа не утвердитъ статей, постановленныхъ сеймомъ, для примиренія религіозныхъ раздоровъ. Урбанъ VIII, передалъ дѣло на разсмотрѣніе конгрегаціи, учрежденной для распространенія католичества. Конгрегація отвергла всѣ сеймовыя постановленія въ пользу православной религіи и дипломъ, данный Русскому народу, объявивъ ихъ противными божескимъ и человѣческимъ законамъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ повелѣно было папскому нунцію Гонорату издать, отъ имени столицы апостольской, манифестъ противъ всякихъ правъ, какія бы ни были предоставлены православной религіи [1]).

Такое рѣшеніе столицы апостольской было причиною новыхъ религіозныхъ смутъ и несчастій для западнорусскаго народа. Дворянство принуждено было попрежнему

---

[1]) *Ostrowskiego*, Dzieje y prawa kościoła Polskiego. Warszawa 1793. T. III, str. 484. *Łukaszewicza*, Dzieje kościołów wyznania Helweckiego w Litwie. T. I, str. 201.

посылать на Варшавскій сеймъ горькія жалобы Оно жаловалось, что права, предоставленныя православному Русскому народу, при возшествіи на престолъ Владислава IV, не только не приводятся въ исполненіе, но подвергаются явному нарушенію, что церковь православная претерпѣваетъ жестокія обиды, особенно отъ уніатовъ, что уніатскій епископъ Хелмскій Меѳодій Терлецкій, завладѣвъ православными церквами, позамыкалъ ихъ и позапечатывалъ, что онъ мучитъ православныхъ священниковъ въ тюрьмѣ, что люди умираютъ безъ исповѣди и св. причастія, а дѣти безъ крещенія, и что умершіе погребаются въ полѣ, безъ церковныхъ обрядовъ [1]). На провинціальномъ сеймѣ 1645 года, дворянство Волынское поручило своимъ посламъ говорить на Варшавскомъ сеймѣ: «Религія православная, издревле принятая нашими предками, признанная основными законами государства, подтвержденная привилегіями, условіями, постановленными при избраніи королей, и священною присягою нынѣшняго короля, пана нашего милостиваго, такимъ подвергается насиліямъ въ христіанскомъ католическомъ государствѣ, въ вольной и свободной республикѣ, какихъ не претерпѣваютъ и христіане Греки, въ неволѣ у невѣрныхъ. Церкви, монастыри и соборы у насъ отобраны, запрещено свободное отправленіе церковныхъ обрядовъ, бѣдные христіане умираютъ безъ св. причастія и не смѣютъ публично погребать умершихъ. Въ Люблинѣ, въ Сокалѣ, Бѣльскѣ и другихъ городахъ, православные

---

[1]) N. XXI, стр. 234. N. XXII, стр. 254. N. XXIII, стр. 270.

христіане принуждены тайно погребать умершихъ въ подвалахъ и домахъ своихъ. Можетъ ли быть еще большее рабство?» Дворяне обязали пословъ своихъ вѣрою, честію и совѣстію не соглашаться ни на какое сеймовое постановленіе, пока народъ Русскій на будетъ избавленъ отъ такого тяжкаго угнѣтенія [1]). Такія жалобы безуспѣшно продолжались до 1648 года, когда западнорусскій народъ, выведенный изъ терпѣнія, восталъ поголовно, подъ предводительствомъ Богдана Хмельницкаго. Вопросы, которыхъ не могло рѣшить дворянство посредствомъ сеймовыхъ совѣщаній и постановленій, принужденъ былъ рѣшить народъ, съ оружіемъ въ рукахъ. Въ слѣдствіе побѣдъ, одержанныхъ надъ войсками рѣчи посполитой, народъ Русскій, по заключеніи Зборовскаго трактата, получилъ въ 1650 году, отъ короля Яна Казимира, новый диплом, подтверждавшій для православной религіи всѣ тѣ права, которыхъ добивалось западнорусское дворянство, со времени принятія уніи на Брестскомъ соборѣ [2]).

Народное востаніе, возбужденное Богданомъ Хмельницкимъ, поставило западнорусскихъ дворянъ въ самое затруднительное положеніе. Въ инструкціяхъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, дворяне воеводствъ Кіевскаго, Черниговскаго и Волынскаго изображаютъ свое состояніе мрачными красками. Они жалуются, что, поте-

---

[1]) N. XXV, стр. 287. Эта же жалоба повторена и на сеймикѣ 1646 года, N. XXVI, стр. 319.

[2]) N. XXXII, стр. 370.

рявъ свое здоровье и имущество для спасенія отечества, принуждены скитаться по чужимъ дворамъ, что они съ своими имѣніями отданы на жертву распутному своеволію жолнеровъ и волонтеровъ, служащихъ рѣчи посполитой, что, возвратившись въ свои имѣнія, опустошенныя огнемъ и мечемъ, они нашли одинѣ только развалины и трупы непогребенныхъ братій своихъ. Отъ Буга и до Днѣстра осталась одна степь, дикія поля и опустошенные города и селенія, а все спасенное отъ непріятеля истребляется войсками рѣчи посполитой. Напрасно они умоляли короля и республику о помощи и состраданіи, припоминая условія о взаимной защитѣ, постановленныя на Люблинскомъ сеймѣ, когда югозападная Россія присоединялась къ Польшѣ. «Пусть вспомнитъ, говорили дворяне, отчизна, мать наша, какъ мы заслоняли ее своею грудью, какъ защищали военною стражею, хоругвями и полками, какъ мы удѣляли хлѣбъ многимъ изъ братій нашихъ, а теперь скитаемся съ своими семействами и не можемъ выпросить ни куска хлѣба, ни бѣднаго пристанища. Убогіе братья наши, прокармливаясь милостынею, ожидаютъ и не могутъ дождаться утѣшенія. Ни оружіе, ни мирные переговоры не возвращаютъ намъ нашей собственности, и напрасно надѣемся мы на помощь и состраданіе, какъ повелѣваетъ Богъ и его святая правда.» Крестьяне терпѣли еще большія бѣдствія. Ихъ вопли, по выраженію дворянъ, проникали въ небеса, отъ переходовъ войска, которое уже высосало изъ нихъ и самую кровь. Селенія были опустошены огнемъ, рабочій скотъ истребленъ, крестьяне отстали отъ земледѣлія, и число ихъ до того уменьшилось, что помѣщики

принужлены были сами обработывать земли, на свой счетъ и собственными трудами своими [1]).

Напрасно западнорусскіе дворяне, въ постигшемъ ихъ несчастіи, ожидали помощи отъ Польскаго правительства. Поляки смотрѣли на Русскихъ подозрительно, предполагая въ нихъ сочувствіе къ народному востанію и готовность къ измѣнѣ [2]). Поэтому, многіе западнорусскіе дворяне, для сохраненія своей жизни и имущества, принужлены были или пристать къ Козакамъ, или сдѣлаться Поляками, отрекшись отъ своей народности и принявъ католическую вѣру; потому что католическая вѣра служила тогда знаменемъ Польской національности. Вмѣстѣ съ тѣмъ какъ народная война принимала болѣе широкіе размѣры и угрожала большими бѣдствіями, содержаніе сеймовыхъ дворянскихъ постановленій совершенно измѣняется. Въ этихъ постановленіяхъ, дворяне уже не разсуждаютъ ни о Русской

---

[1]) N. XXXIV, стр. 394.

[2]) Эта недовѣрчивость доказывается перепискою военныхъ и гражданскихъ Польскихъ сановниковъ, напечатанною въ I томѣ Памятниковъ, изданныхъ Кіевскою Коммиссіею. Такъ въ письмѣ отъ пана Чернаго къ канцлеру коронному сказано: „У Вишневецкаго находится 8000 войска, но онъ ему не довѣраетъ, потому что оно — Русь“ От. II, стр. 26. Въ письмѣ синдика Львовскаго: „Мы опасаемся тайныхъ замысловъ отъ людей православной вѣры. Несомнѣнно, что лица православной религіи съ радостію ожидаютъ непріятеля.“ От. 2, стр. 57. Подчашій коронный писалъ къ коронному канцлеру: „Трудно найти шпіона между Русскими, потому что всѣ они измѣнники“ От. 2, стр. 438. Даже воевода Кисѣль, которому поручаемы были переговоры съ Козаками, возбуждалъ къ себѣ недовѣріе. Поляки называли его таинственнымъ (tajemny Kissiel) и подозрѣвали, что онъ обманываетъ рѣчь посполитую. От. 2, стр. 266 и 291.

народности, ни о православной религіи; напротивъ того, они являются ревностными защитниками католической вѣры.

По заключеніи Зборовскаго трактата, дворяне воеводствъ Кіевскаго, Черниговскаго и Волынскаго, на провинціальныхъ сеймахъ, бывшихъ въ 1651 году, поручили посламъ своимъ жаловаться на неистовства Козаковъ надъ ксендзами и костелами и ходатайствовать о томъ, чтобы костелы, разрушенные и опустошенные Козаками, были возстановлены и возвращены прежнимъ владѣльцамъ [1]), чтобы приняты были мѣры для защиты костеловъ и ксендзовъ отъ козацкаго своеволія [2]), чтобы коммиссары, назначенные для заключенія Бѣлоцерковскаго трактата съ Козаками, старались обеспечить неприкосновенность костеловъ и свободу католической вѣры [3]). Дворяне Волынскіе просили, правда, и о возвращеніи церквей, отнятыхъ у православнаго духовенства, но уже не изъ усердія къ древней народной религіи, а только для того, чтобы предотвратить новые бунты и востанія въ народѣ [4]).

Такая внезапная перемѣна въ духѣ сеймовыхъ постановленій заставляетъ предполагать, что полонизированіе западнорусскаго дворянства, подготовленное іезуитскимъ воспитаніемъ, начало быстро усиливаться; при чемъ дворяне, переходившіе въ католическую вѣру, уже начали считать себя Поляками, и такое заблужденіе, укоренившееся въ общественномъ мнѣніи, продолжается до настоя-

---

[1]) N. XXXV, стр. 419.
[2]) N. XXXVI, стр. 429.
[3]) N. XXXIV, стр. 397.
[4]) N. XXXIV, стр. 398.

щаго времени, такъ что потомки древнихъ Русскихъ дворянъ и даже владѣтельныхъ князей Русскихъ считаются Поляками, если только исповѣдываютъ католическую вѣру. Эти природные Русскіе дворяне, отрекшіеся отъ своей народности и скрывшіе свое отступничество подъ чужеземнымъ названіемъ, разорвали внутреннюю, моральную связь съ западнорусскимъ народомъ и, съ тѣхъ поръ, перестали быть истинными его представителями.

Изъ вышеизложеннаго изслѣдованія можно вывести слѣдующія заключенія:

Литва и югозападная Россія соединены были первоначально съ Польшею федеративнымъ союзомъ. Каждое изъ соединенныхъ государствъ, состоя подъ властію одного государя, сохраняло отдѣльную территорію и имѣло особые органы законодательной, судебной и административной власти.

Въ этомъ федеративномъ союзѣ, Польша, въ отношеніи къ Литвѣ и югозападной Россіи, считалась страною чужеземною, Поляки — людьми заграничными, чужеземцами. Поляки, наравнѣ съ другими иностранцами, не могли занимать, въ Литвѣ и югозападной Россіи, государственныхъ должностей и не имѣли права владѣть поземельною собственностію.

Западнорусскіе дворяне, строго отличая Русь отъ Польши, называли себя народомъ Русскимъ, безъ различія вѣроисповѣданій. Этимъ же именемъ Польское правительство называло какъ дворянъ, такъ и весь народъ, населявшій югозападную Россію.

Федеративный союзъ Литвы и югозападной Россіи съ

Польшею былъ измѣненъ въ 1569 году, постановленіемъ Люблинскаго сейма. Этимъ постановленіемъ, югозападная Россія присоединена была къ Польшѣ въ видѣ провинціи; но это присоединеніе не можетъ быть названо добровольнымъ, такъ какъ оно вынуждено было угрозою конфискаціи дворянскихъ имѣній.

Присоединеніе югозападной Россіи къ Польшѣ имѣло гибельныя послѣдствія для обоихъ государствъ: двѣ почти равносильныя, но совершенно противуположныя народности должны были постоянно приходить въ столкновеніе и вести гибельную борьбу, которая препятствовала правильному развитію государства.

Главныя основы западнорусской народности были: Русскій языкъ и православная религія. Западнорусское дворянство дорожило своимъ роднымъ Русскимъ языкомъ и старалось о томъ, чтобы употребленіе этого языка въ оффиціальныхъ актахъ было утверждено законами; за права религіи православной, дворянство вело продолжительную и упорную борьбу съ римскокатолическою пропагандой.

Причины, содѣйствовавшія полонизированію западнорусскаго дворянства, не коснулись цѣлой народной массы. Народъ, населяющій югозападную Россію, рѣзко отдѣлявшійся отъ дворянскаго сословія частнымъ и общественнымъ бытомъ, всегда былъ и остается въ настоящее время народомъ Русскимъ, свято сохраняя главныя основы своей народности: Русскій языкъ и православную вѣру.

Н. Иванишевъ.

I.

Универсалъ Сигизмунда Августа о присоединеніи Земли Волынской къ коронѣ Польской. Король, подъ угрозою конфискаціи имѣній, повелѣваетъ дворянамъ согласиться на соединеніе и подтвердить согласіе присягою. Списокъ обывателей Луцкаго повѣта, какъ присягавшихъ, такъ и не явившихся къ присягѣ. 1569 мая 25.

Року Божего нароженя 1569, месеца июня, осмого дня.

Пришедши передъ урядъ кгродский Луцкий, до мене Петра Хомека, подстаростего Луцкого, въ небытности его милости, князя Богуша Корецкого, старосты Луцкого, Браславского и Вѣницкого, коморникъ а комисаръ его кролевское милости, урожоный панъ Станиславъ Молский, показалъ и подалъ ми универсалъ, то есть листъ его кролевское милости, въ которомъ есть написано, абы вси дигнитаре, княжата, панята, урядники земские, старостове, подстаростии и вси стану рыцерского люде, такъ тежъ бурмистры, райцы и иные уряды местские, обыватели земли Волынское повету Луцкого, присегу повинную его кролевское милости и короне Полской, на часъ въ немъ описаный, учинили. Который универсалъ, за росказанемъ

его кролевское милости, до актъ кгродскихъ Луцкихъ есть вписанъ, и такъ ся въ собе маетъ:

Жикгимонтъ Августъ, Божею милостию Король Полский, Великий князь Литовский, Руский, Пруский, Мазовецъкий, Жомоитский etc. панъ и дедичъ.

Вшемъ вобецъ и кождому зособна: дикгнитаромъ, княжатомъ, панятомъ, урядникомъ земскимъ, старостамъ нашимъ и ихъ подстаростимъ и всимъ стану рыцерского людемъ, бурмистромъ, райцомъ и иным урядомъ местскимъ земли Волыиское, обывателюмъ, верным намъ милым, ласку нашу королевскую, верные, намъ милые! Вырозумелисмо досыть зъ универсаловъ нашихъ первъшихъ, якъ есмо Волыискую землю, которая здавна до короны належала, ку тойже короне зась привернули; где при томъ дикгнитаромъ, княжатомъ, панятомъ и урядникомъ, черезъ листы наши, росказали есмо были, абы вси, для учиненя присеги, намъ и короне Полской повинное, тутъ ся, на кветную неделю близко прошлую, ставили подъ уиию, въ тамъ тыхъ универсалехъ описаную. Которого часу, на жадане всихъ становъ тоежъ земли Волыиское, на четвертыйнадцать день мая помкнули есмо. На который рокъ, яко завитый, ачъ переднейшие панове и рады, княжата, панята и рыцерского стану не мало людей тутъ перелъ нами ставилися и присегу повинную намъ, яко королеви Полскому, и короне нашой учинили: вшакожъ, иж есть речь потребна и повинна, абы не толко переднейшие люди, але тежъ вси обыватели земли Волыиское, такъ рыцерского, яко тежъ и местского стану, такую жъ присегу намъ и короне нашой учинили. А иж ся намъ не

здало, абы для учиненя тое повинности тутъ вси прiехати мели: про то, фолкгуючи въ томъ и речамъ и потребамъ людскимъ, всимъ тымъ, которые повинности своей тутъ передъ нами не учинили, часъ ку учиненю присеги въ повете власномъ, на день шостыйнадцать месеца июня, складаемъ и назначаемъ; росказуючи, абы кажды, на день предреченый, перед комисаремъ нашимъ, старостою або подстаростимъ и нiеми дигнитарми и врядники повету свого, которые бы на тотъ часъ зъехатися могли, до местечокъ кгроловыхъ стали, а тамъ присегу, намъ и короне Полской повинную, въ тые слова учинили: «Я N. N. присегаю пану Богу вшехмогучому, же отъ того часу напотомъ верный и послушный буду королеви его милости, на тотъ часъ и напотомъ будучому, и короне Полской, справуючи ся во всей повинности своей, верне и статечне стоечи при королю его милости и короне Полской, а николи ся отъ нее не отрываючи, и вшелякого небезпеченства и шкоды, подле можности моей, остерегати яко на верного подданого належитъ, такъ ми, панъ Богъ, рачъ помочи и его светая Еванелия.» Тое присеги хтобы ся колвекъ учинити зборонялъ, таковому, яко непослушному зверхности нашой и права посполитого, именя его, которые бы мелъ на Волыни, конфишковать будемъ. А такъ старостамъ нашимъ росказуемъ, абы тотъ универсалъ нашъ, кождый въ старостве своемъ, безъ омешканя обволати росказали, а потомъ, абы имена всихъ, которые тую повинную присегу учинятъ, и которые бы ее на день назначоный не учинили, въ акта кгродские вписати казали, а ексътракты того вписаня, съ книгъ

кгродскихъ, до насъ, черезъ тогожъ комисара нашего, намъ послали, абысь мы оттоль ведати могли, противъ которымъ, яко непослушнымъ, правомъ поступовати бысмо мели. Данъ зъ Люблина, на сойме валномъ коронномъ, дня двадцатого пятого мая, року Божего тисечного пятсотного шестдесятъ девятого, кроловання нашего року чотырдесятого. На власное короля его милости росказане. А такъ я тотъ универсалъ, за росказанемъ его королевское милости, до актъ кгродскихъ, слово отъ слова, сначатку ажъ до конца, записати росказалъ, съ которого заразомъ конѣи списавши, подъ печатю кгродскою, ведле обычаю стародавного, въ повѣтъ розослалъ.

Року Божего нароженя 1569, месеца июня, шостогонадцать дня.

За росказанемъ его королевское милости, нинешнего дня, даты вышей писаное, присегу повинную королю его милости и короне Полской, ведле универсалу, передъ коморникомъ а комисаремъ его кролевское милости, шляхетнымъ Станиславомъ Молскимъ, дыкгнитаре, княжата, панята, шляхта и рыцерство, обывателе земли Волынское повѣту Луцкого, въ замку его королевское милости Луцкомъ, при уряде, учинили; а напродъ:

Петръ Хомякъ, подстаростий Луцкий, зъ ыменя своего Смордви и зъ ыменя, которое маетъ въ Кремянецкомъ въ суме пенязей, Столпъца.

Титъ Хомякъ, судя кгродский Луцкий, зъ ыменя свого Смордви и зъ ыменя, которое маетъ въ Кремянецкомъ повѣти въ суме пенязей, зъ Городища.

Федоръ Русинъ, писаръ кгродский Луцкий, зъ Берестечка, самъ за себе и за братанича своего, летъ недорослого, которого маетъ въ опеце своей.

Ярошъ Паликиевский, воротный замку Луцкого, зъ уряду свого.

Михайло Хрипницкий зъ Хрипникъ.

Богданъ Дрозденский зъ Дроздень.

Иванъ Гулевичъ зъ Смолигова.

Гаврило Гулевичъ зъ Серникъ.

Михайло Дрозденский зъ Дроздень.

Князь Максимъ Соколский зъ Схолпнева.

Томило Ворона-Боротинский зъ Боротина.

Семенъ Козинский зъ Ватина.

Павелъ Козинский зъ Ватина.

Иванъ Козинский зъ Борисковичъ.

Василей Ощовский зъ Ощова.

Михайло Ощовский зъ Ощова.

Томко Ощовский зъ Ощова.

Ѳедоръ Ворона-Боротинский зъ Боротина.

Михайло Порванецкий съ Порванча.

Кузма Порванецкий съ Порванча.

Борисъ Охлоповский зъ Охлопова.

Василей Холоневский зъ Холонева.

Олехно Холоневский зъ Холонева.

Иванъ Жуковецкий зъ Холонева.

Олехно Олизаровский зъ Олизарова.

Василей Журавницкий зъ Журавникъ.

Андрей Свищовский зъ Свищова.

Андрей Кошка зъ Жировичъ изъ ыменей Подолскихъ.

Данило Рогозинский зъ Рогозна.

Остафей Борейко съ Кнерута.

Андрей Смыковский зъ Смыкова.

Мишко Смыковский, возный повѣту Луцкого, зъ Смыкова.

Семенъ Перекалский съ Перекалъ.

Дахно Перекалский съ Перекалъ.

Микита Юшковский зъ Юшковичъ.

Богданъ Перекладовский съ Перекладовичъ.

Иванъ Перекладовский съ Перекладовичъ.

Станиславъ Пресмыцкий зъ Былча.

Якубъ Лясковский зъ Былча.

Семенъ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Грицко Красноселский съ Подгаецъ.

Петръ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Сидоръ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Князъ Андрей Головня-Острожецкий зъ Острожца и зъ ымень Подляскихъ.

Андрей Хмара-Миловский зъ Миловшъ.

Юрий Окорский зъ Окорска.

Олехно Окорский зъ Окорска.

Иванъ Окорский зъ Окорска.

Иванъ Белостоцкий зъ Белогостоку.

Яцъко Белостоцкий зъ Белогостоку.

Василей Белостоцкий зъ Белогостоку.

Григорей Белостоцкий зъ Белогостоку.

Кнегиня Якововая Яловицкая Авдотя Козинского зъ Яловичъ.

Месеца июня семогонадцать дня:

Романъ Козинский зъ Забороля.

Микита Белостоцкий зъ Белогостоку.

Иванъ Кирдий-Мишпинский зъ Мишпина.

Григорей Чапличъ-Шпановский зъ Шпанова.

Андрей Добрпнский зъ Бочанпцы.

Миколай Полуцкий съ Дублянъ.

Матясъ Острпевский зъ Острпева.

Левко Несвицкий зъ Несвеча.

Якимъ Охлоповский зъ Охлопова.

Юрий Тишковский зъ Рыканъ.

Григорей Колмовский съ Колмова.

Иванъ Гулевичъ Букоемский зъ Бокоймы.

Янъ-Монтолтъ Коблинский зъ Коблина.

Ярофей Гостский зъ Гошчи за отца своего Романа Гостского, который дей хоръ естъ на тотъ часъ, присегу учинилъ.

Романовая Гулевичовая Полагя зъ Радошина.

Климентовая Катерина съ Колесникъ.

Романъ Козпнский, возный повету Луцкого.

Петръ Несвецкий зъ Несвеча.

Васплей Несвецкий зъ Несвеча.

Яцко Шибенский зъ Шибеное.

Богданъ Смыковский зъ Смыкова.

Янушъ Угрпновский зъ Угрпнова.

Князь Марко Соколский зъ Соколя.

Левъ Вилгорский зъ Вилгора.

Михайло Вилгорский зъ Вилгора.

Мартинъ Ясенпницкий зъ Ясенпичъ.

Гаврило Воютинский зъ Воютина.

Семенъ Воютинский зъ Воютина.

Ѳедоръ Верховский зъ Верхова.

Василей Верховский зъ Верхова.

Павелъ Бранский зъ Бранъ.

Огрефина Бранская зъ Бранъ.

Михайло Звиръ зъ Верова.

Дмитръ Долматовичъ зъ Яловичъ и зъ ымень, которые маетъ въ повете Киевскомъ.

Левко Ржищовский зъ Оржищова.

Василей Привередовский съ Привередова.

Иванъ Селецкий зъ Селца.

Василей Бронницкий зъ Бронникъ.

Иванъ Порванецкий съ Порванча.

Семенъ Свищовский зъ Свищова.

Иванъ Путошинский, возный повѣту Луцкого, зъ Ватинца.

Олехно Путошинский зъ Ватинца.

Дмитръ Новоселецкий, возный повѣту Луцкого, зъ Новоселокъ.

Хвалелий Рогозенский зъ Рогозна.

Дмитръ Рогозенский зъ Рогозна.

Микита Ощовский зъ Ощова.

Василий Юшковский зъ Юшковичъ.

Богданъ Кнегинпинский, возный повету Луцкого, съ Кнегинина и зъ ыменя своего, которое маетъ въ повете Овруцкимъ, зъ Горлова.

Иванъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Степанъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Семенъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Прокопъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Василей Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Макаръ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Олешко Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Грицко Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Олекший Миколаевичъ съ Кривичъ.

Станиславъ Добринский съ Цевова.

Маря Андреевая Баковецкая зъ Баковицъ.

Михайло Привередовский съ Привередова.

Ѳедоръ Рудецкий зъ Рудки.

Андрей Бабинский зъ Бабина и тежъ зъ ымень, которые маетъ въ повете Киевскомъ и въ Пинскомъ.

Янъ Бокий Зарецкий зъ Зареча.

Хведоръ Хомякъ съ Посегвы и тежъ зъ ыменя Коптевичъ, которое маетъ въ повете Овруцкомъ.

Костюхно Тушебинский съ Тушебина.

Князь Андрей Масалский съ Тучина.

Тимофей Зыкъ Князкий съ Княжа.

Семенъ Ело съ Кунева.

Ярофей Гуторъ-Рогачовский зъ Рогачова.

Яцко Гуторъ-Рогачовский зъ Рогачова.

Иванъ Гуляницкий зъ Гуляникъ,

Яцко Брулко-Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Андрей Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Олешко Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Игнатъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Ярмолъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Михайло Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Григорей Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Павелъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Михно Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Кирило Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Иванъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Данило Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Михно Гуляницкий зъ Гуляникъ.

Янъ Бокий зъ Милятина.

Хведоръ Князкий съ Княжа.

Микита Князкий съ Княжа.

Климъ Порванецкий съ Порванча.

Василей Рогозенский зъ Рогозна.

Петровая Хребтовичовая Настася зъ Богурина.

Василей Мощеницкий съ Хусова.

Дмитръ Яловицкий зъ Мирогощи.

Богданъ Патрикий-Радоготский съ Траклова, такъ тежъ зъ ымень, которые маетъ въ повете Кремянецкомъ, въ повете Володимерскомъ и въ повете Киевскомъ, присегу учинилъ.

Хведоръ Чапличъ-Шпановский зъ Глупопна и тежъ зъ Жемелинецъ, которое маетъ въ суме пенязей въ Кремянецкомъ повѣте.

Богушъ Промчейко зъ Дядковичъ.

Янъ Жуковецкий зъ Жуковца.

Григорей Дчуса зъ Сенного Гаю.

Остафей Коровай зъ Селца.

Андрей Коровай зъ Селца.

Князь Яцко Четвертенский зъ Яровицы.

Кнегиня Ивановая Любецкая Олена зъ Любча, сама за себе и за сына своего Григоря Любецкого, который еще летъ не маетъ, присегу учинила.

Гр'игорей Смыковский зъ Смыкова.

Григоревая Козпиская Овдотя зъ Ватина.

Кгабриель Прусиновскпй зъ ыменя Золочова, што маетъ въ заставе въ суме пенязей.

Маскова Шпаковска Огренка зъ Шпакова присегала за мужа своего, же, на тотъ часъ, онъ былъ велми хоръ, опухлый.

Маря Цятиная зъ Лаврова.

Маря Киселевна княгиня Ивановая Четвертенская зъ Боровичъ.

Матѳеевая Белостоцкая зъ Белогостоку Маря, которая недавно замужъ пошла за Равпицкого, але дей отъехалъ до Полски, вжо тому колка недель, передъ занесенемъ универсалу его кролевское милости, присегу за мужа учинила.

Иванъ Красенскпй, владыка Луцкпй, прпсегалъ въ Рожищохъ, передъ комисаромъ его кролевское милости.

Иона, Архимандритъ Жидичпнский, прпсегалъ въ Жидичине передъ комисаромъ его кролевское милости.

Григорей Гулевичъ, хоружий земли Волынское, про хоробу свою, же не могъ до кгроду ехатп, прпсегалъ въ дому своемъ Поддубцахъ, передъ комисаромъ его кролевское милости.

Хвалелий Некрашевпчъ-Бережецкий прпсегалъ въ кгроде Луцкомъ, который маетъ имене въ повете Кремянецкомъ, Бережце, ижъ за хоробою своею до Кремянца ехатп не могъ.

Оксаковая Посяговецкая Обдотя съ Посяговецъ.
Янъ Дорогостайский зъ Дорогостай.
Тарасъ Гуляницкий зъ Гуляникъ.
Ѳедоръ Гуляницкий зъ Гуляникъ.
Яцко Гуляницкий зъ Гуляникъ.
Сава Гуляницкий зъ Гуляникъ.
Иванъ Гапоновичъ зъ Селца.
Михайло Ворона-Туличовский съ Туличова.
Ядамъ Несвецкий зъ Несвеча.
Степанъ Хмара-Миловский зъ Миловшъ.
Янъ Мишковский зъ Ляшковъ.

Боярове Красносельские:

Жданъ Тивонъ.
Михно-Бояринъ.

Тые, которые передъ комисаремъ его кролевское милости и передъ урядомъ кгродскимъ, черезъ приятель своихъ, обмову чинили, для чого на часъ, въ универсале назначоный, про небыте на тотъ часъ въ земли Волынской, присегати не могли въ повете своемъ:

Врадникъ ее милости княгини Ивановое Чорторыское Клеванский, Григорей Костя, оповедалъ, иж ее милость княгини Чорторыская, пани его, передъ записенемъ универсалу его кролевское милости въ поветъ Луцкий, а не ведаючи ничого о томъ универсале, ани о присязе, отъехала до имень своихъ Литовскихъ, вжо дей тому колко недель, ку которому року, ее милость, для учинения присеги, тутъ до повету, жаднымъ обычаемъ, быть не можетъ.

Василей Бронницкий обмову чинилъ и оповедалъ, отъ брата своего Ждана Бронницкого, ижъ еще передъ занесенемъ универсалу его кролевское милости въ повет Луцкий, вжо дей тому колко недель, отъехалъ до Литвы, въ потребе ее милости, княгини Ивановое Чорторыское.

Ѳедоръ Русинъ оповедалъ отъ Марка Збранного, который дей есть велми зраненый, и есть дивне хорымъ а смертелнымъ чоловекомъ, для чого не могъ ехати до кгроду повѣтового, для чиненя присеги.

Тые, которые въ повете Луцкомъ оселости свое маютъ, а въ кгроде Луцкомъ присеги, передъ комисаремъ его кролевское милости, не чинили:

Князь Костентинъ Острозкий, воевода Киевский.

Князь Александро Чорторыский, воевода Волынский.

Князь Богушъ Корецкий, староста Луцкий.

Князь Романъ Санкгушко, воевода Браславский.

Панъ Олбрыхтъ Лаский, воевода Сырадский.

Князь Левъ Санкгушко-Кошерский.

Михайло Мышка-Варковский, староста Гомейский.

Князь Янушъ Четвертенский.

Петръ Загоровский, маршалокъ его кролевское милости.

Михайло Малинский, маршалокъ его кролевское милости.

Олизаръ Кирдий Мылский, маршалокъ его кролевское милости.

Михайло Сербинъ, подкоморий Луцкий.

Александро Семашко, подкоморий Володимерский.

Иванъ Чаплычъ-Шпановский, войский Луцкий.

Василей Гулевичъ, войский Володимерский.

Гаврило Бокий, судя земский Луцкий.

Князь Остафей Соколский, подсудокъ земский Луцкий.

Михайло Коритенский, писарь земский Луцкий.

Ярошъ Семашко, старостичъ Кремянецкий.

Иванъ Кирдий-Мылский.

Ярофей Гостский.

Княгиня Ивановая Чорторыская.

Михайлевая Козинская, кашталяновая Луцкая.

Григорей Еловичъ-Букоемский.

Андрей Русинъ.

Богданъ Хрипницкий.

Хведоръ Гурко.

Яско Гурко.

Семенъ Богуринский.

Князь Богданъ Масалский.

Левко Верховский.

Иванъ Холоневский.

Марко Холоневский.

Ерѣмогенъ Ясенинницкий.

Иванъ Ворзобогатый Красенский зъ Рыканъ.

Андрей Куневский.

Жданъ Бронницкий.

Богданъ Хорошко.

Марко Збранный.

Янъ Кгрушовский.

Семенъ Дрозденский.

Криштофъ Закревский.

Иванъ Кошъка.

Олехно Мощеницкий.

Михалъ Дчалынский, подкоморий Хелменский зъ Берестечка.

Року Божего 1569, месеца июня 23 дня, урядъ местский Луцкий и посполство чинили присегу. Напередъ бурмистръ зъ радцами:

Василей Лукашевичъ, бурмистръ.

Юско Щока, радца.

Иванъ Андросовичъ, радца.

Миско Клавша, радца.

Богушъ Ванковичъ, писаръ местский.

Лантъвойтъ съ присяжниками:

Степанъ Масковичъ, лантвойтъ.

Иванъ Павловичъ, писарь войтовский.

Яцко Степановичъ, присежникъ.

Янъ Андриевичъ, присежникъ.

Петръ Дубовяка, присежникъ.

Яцко Лецковичъ, присежникъ.

Самойло Максимовичъ, присежникъ.

Хведоръ Юревичъ, присежникъ.

Дмитръ Андриевичъ, присежникъ.

Цехмистры:

Климъ Гриневичъ, цехмистръ кравецкий и кушнирский.

Иванъ Васковичъ, кравецъ.

Степанъ Кушниръ, присегли сами за себе и за всю братю цеху своего.

Миско Кузмичъ, цехмистръ ковалский, золотарский, слюсарский, рымарский, лучницкий и седелницкий.

Янъ-Малонковичъ, золотарь.

Остапъ Седелникъ, присегали сами за себе и за братю свою цеховую.

Миско Сапоновичъ, цехмистръ швецкий.

Яцко Кузмичъ.

Кузма Нестеровичъ, присегали сами за себе и за братю свою цеховую.

Съ посполства обраные присегали:

Матѳей Малына, постригачъ.

Блажей постригачъ.

Кузма Мицковичъ.

Хведоръ Скрипица.

Демидъ Тороканъ.

Богданъ Половко.

Васко Держжка.

Болеславъ.

Томило Степановичъ.

Ѳедко Опанасовичъ. Присегали сами за себе и за все посполство мещанъ Луцкихъ.

Ормяне.

Вартикъ, попъ Орменский.

Бернатъ Орменинъ.

Симонъ Орменинъ.

Иванисъ Орменинъ. За вси Ормяны присегу учинили.

Жидове Луцкие — рабанский зборъ:

Пчолка.

Ецло.

Мошко.

Шенко.

Мордухай. Присегали сами за себе и за ввесь зборъ свой.

Караимский зборъ:

Батъко.

Гошва.

Мисинъ.

Шанко.

Волчъко. Присегали сами за себе и за увесь зборъ свой.

Книга Гродская Луцкая 1569 года, листъ 252 — 259.

II.

Каптуровое постановленіе Волынскаго дворянства о мѣрахъ къ охраненію внутренней безопасности, во время междуцарствія. Устройство каптуроваго суда и его обязанности. 1574 іюля 27.

Лѣта Божого нароженя 1574, месеца августа первого дня.

Будучи его милости, князю Богушу Корецкому, воеводе земли Волынское, старосте Луцкому, Брасловскому и Веницкому, на вряде староства его милости, въ замку Луцкомъ, ихъ милость княжата, панове, каштелянъ, врядники дворные земские, рыцерство, шляхта и вси обыватели земли воеводства Волынского и Браславского, учинивши каптуръ, на томъ теперешнемъ, отъ двадцать семого дня, месеца июля, въ року теперь идучомъ семдесятъ четвертомъ, въ Луцку зачатомъ всемъ зьезде, и, подавши его на врядъ, просили, абы тотъ таковый, отъ ихъ милости учиненый каптуръ до книгъ справъ гродскихъ Луцкихъ, слово отъ слова, былъ вписанъ, который такъ ся въ собе маеть: Мы рады, князи, панове, врядники земские и все рыцерство стану духовного и светского, земль, повѣтовъ

воеводства Волынского, хто колвекъ оселости свои въ томъ воеводстве маетъ, дознавши черезъ часъ немалый въ речи нашой посполитой великого небезпеченства, руз-руховъ, непокоевъ внутрныхъ домовыхъ, а забегаючи упорнымъ умысломъ людей небачныхъ, неспокойныхъ, зъ милости нашое, повинное ку речи нашой посполитой, якосмы того и первей, скоро по смерти его королевское милости, пана нашого Жикгимонта Августа, не занехали, ку доброму, пожиточному, спокойному и безпечному всѣхъ насъ обывателей воеводства Волынского и Браславского, зозволившися вси одностайне съ писъмомъ, што зовуть капту-рами, покой посполитый нашъ домовый постановили и уфалили, водлугъ которого смы се и заховывали, ажъ до корунацыи его королевское милости. А нжъ, на тотъ часъ, въ коруне короля не маемо, а суды кгродские и земские, для отправованья справъ людскихъ, отъ немалого часу справованы и сужоны не бываютъ, постерегаючи, абы покой посполитый межи всими нами обывателми воеводства Волынского и на сесь часъ во всемъ захованъ былъ, и нихто на никомъ упорне, водлугъ мысли своее, кривдъ своихъ не доходилъ, што безъ справедливости светое трудно быти маеть, зъехавшися доброволне мы вси, за обославемъ его милости, князя воеводы нашого Волынского, до замку столечного у воеводстве нашомъ Волынскомъ, до Луцка, намовившися достаточне, згодне и одномысле, забегаючи, нжъ бы милость промежку насъ захована была, а ненавести вшелякие уставали, кгде бы кому якое укривжене въ чомъ колвекъ было, жебы правомъ, а не кгвалтомъ и упорне кривды свое доходилъ: такъ то

постановляемъ, подъ цнотами, вѣрами нашими шляхетскими и подъ присягою, которою передъ паномъ Богомъ кождый, водле сумленья своего, чинитъ, за моцно держати и заховати то хочемъ до того часу, алижъ король, отъ насъ всихъ корунованый, въ панстве коруны Полское будетъ. Хтобы кому, подъ тымъ часомъ, почавши отъ корунацыи пана нашого, короля Полского Генрика, ажъ до сего часу, и штобы напотомъ, чого Боже вховай, прийти и показати се мело, кгвалтовне на домъ наехалъ, въ дому, въ месте, въ селѣ, на дорози, або где колвекъ кого збилъ, зранилъ, забилъ, розбилъ, злупилъ, панну або невѣсту зкгвалтилъ, огнемъ што спалилъ, имения, люди, кгрунты якие взялъ, забралъ, отнялъ, зъ спокойного держанья выбилъ, або на кгрунтехъ кгде индей грабежи и якие колвекъ и въ чомъ колвекъ шкоды, кривды, и кгвалътовне албо фортелъне, подъступъкомъ якимъ учинилъ, пофалки и отповеди на здоровъе чие чинилъ: таковый укривъжоный маетъ того, отъ кого бы се ему въ чомъ кривъда стала, заразъ по ономъ учинку, до вряду кгродского обжаловать, возным и шляхтою обведъши и оказавши тую кривду свою, до книгъ кгродскихъ дати записати и выпись съ книгъ взяти, а потомъ, взявши позвы отъ пановъ депутатовъ, отъ насъ всихъ згодне на семъ теперешнемъ зъезде нашомъ Луцкомъ обраных и нижей имены описаных, маетъ того, отъ кого ся ему кривда дѣетъ, позвать передъ паны депутаты, и якъ панове депутаты, такъ и короные позыватися будуть, маються заховать, справовать тымъ порядкомъ, яко есть нижей описано, то есть: позвы маютъ быть выдаваны за печатью земъскою воеводства

Волынского, на которой маеть быть знакъ хоругвный, крыжъ, а около слова: печать речи посполитое воеводъ-ства земли Волынское, а титулъ отъ пановъ депутатовъ, имены ихъ написавши, черезъ писара, на тыи справы отъ насъ до пановъ депутатовъ приданого. И таковыми позвы стороны позыватися маютъ три недели передъ роками, хочъ очевисте або и заочне, толко порядне и справедли-ве, зъ возным и шляхтою, таковыи позвы самымъ па-номъ, а въ небытности ихъ, врядникомъ, войтомъ въ ме-стехъ, и на селехъ тивономъ и рыкунъямъ, або значне где у дворе, въ дому, у ворота даваны, кладены быти маютъ. За которыми позвы, рокъ завитый одного дня, до заходу слонъца, а не далей трывати маеть; и тыхъ ни-чимъ не збивать, толко на позве маеть жалобникъ доста-точне стороне позваной доложить, на штобы позваный отказывать мелъ. Роки першие, дъля отправованъя та-кихъ справъ приналыхъ, маютъ быть сужоны на день тридъцатый месеца августа, а потомъ одны по другихъ завъжды въ чотыри недели сужоны и отправованы черезъ паны депутаты быти маютъ; а панове депутаты обраные вси повинни, на каждые роки въ чотыри недели, зъежъд-чатися на местце певное, до замку его королевъское ми-лости Луцкого вышнего, заседши въ дому владычнемъ, дня першого рокомъ приналымъ, вси справы и кривды, жалобы людски отправовати судити и сказывати маютъ, водлугъ Бога и статуту права нашого писаного, которого и до сего часу вживаемъ, а не инакъшимъ якимъ правомъ. А писарь повиненъ завъжды передъ роками днемъ прие-хати на местьце, назначоное для списованъя до рейстру

справъ людскихъ. Книги тыхъ судовъ депутатскихъ мають быти при писару менованомъ, выписы, декреты, за печатми всихъ пановъ депутатовъ, сторонамъ выдаваны быти мають. А гдебы кому кривъда отъ депутата самого деялась, або депутатови до кого было дело, таковый депутатъ, передъ тымъже судомъ депутатъскимъ, усправедливитися маеть, а местьце его, только на тую самую справу, шляхта, которыи ся на тыи роки зъедуть, весполокъ съ паны депутаты, промежъку рыцерства обравши человека веры годного, засадити мають. А по отправе справъ людъскихъ на рокохъ, панове депутаты и писаръ мають на местъцу въ Луцку два дни мешъкати, для выймованя выписовъ съ книгъ судовыхъ. Пересуды, паметныи панове депутаты, водле статуту беручи, вси въ ровный делъ, промежку себе, делити мають. Такъ же и писаръ кгродский и депутатъский до книгъ записати и выписы выдавати, справедливе записное до книги и за выписы, по тому, яко въ статуте описано, а не болшъ, брати мають, заховываючися въ томъ всемъ достаточне, кажъдый зъ нихъ, подъ цнотою и верою своею. А кгды въ чомъ сказане стороне укривъжоной отъ пановъ депутатовъ учинено будетъ, рокъ заплате вшелякой, такъ великое, яко и малое сумы пенязей, панове депутаты две недели отъ учиненъя выроку своего, а не далей, складати и стороне, на комъ што скажуть, листомъ своимъ ознаймити мають, ижбы водлугъ суду и сказаня ихъ досыть чинилъ тому, кому сказано. А где бы сторона тому сказаню депутатскому досыть чинить и платить, за две недели по вироку, не хотелъ и не вчинилъ, тогды панъ староста

оного повету, где объжалованый оселость свою маеть, весполокъ зъ депутаты, мають всихъ обывателей оного повету, листомъ ихъ милости, пановъ радъ особнымъ, а рыцерство особнымъ, а не одными листы своими обослать, и зъехавшися зо всими первей на местце назначоное, а потомъ до маетности того сказаного, первей тому, кому што сказано, достаточную заплату и отправу, водлугъ декрету депутатъского, учинить, а остатокъ маетности его на речъ посполитую, до замку господаръского, взяти и привернути, и старосте панове депутаты, списавши достаточне, подати. А где бы хъто кгвалтъ домовый, забойство, мордъ, кгвалтъ паненъский невестий учинилъ, такого и горла збавить мають. За которымъ обосланьемъ старостинымъ и депутатскимъ, вси обователи, панове рады и рыцерство, отъ старшихъ до наменъшихъ становъ, никого не выймуючи, особами своими, кромя хоробы обложное, заразъ на местъце, часъ и день, отъ старосты и депутатовъ назначоный, ничимъ ся не вымовляючи и ни якихъ причинъ не вынайдуючи, зъехатися и отправу достаточную учинить повинни будуть. А хто бы самъ особою своею, на тотъ часъ, въ томъ панъстве воеводстве Волыньскомъ, въ маетности своей не былъ, тогды врядникъ его съ почтомъ, ку службе земской военной повинымъ, на тотъже часъ, день, на местъце назначоное, весполокъ зъ другими обывателми воеводства Волынского, становитися и до кожъдое такое потребы ехать повиненъ будеть. А естлибы хто, за такимъ обосланъемъ старостинымъ и депутатскимъ, самъ особою своею, кроме хоробы обложъное, або въ небытности его самого въ томъ

воеводстве, врядникъ его на часъ, день и местце назначоное не приехалъ, о хоробе своей знати не далъ, таковый кождый непослушный повиненъ будеть заплатить вины стороне укривъжоной пятънадъцать копъ грошей, а старосте и депутатомъ другую петнадъцать копъ грошей, и отъ тое стороны укривжоное, которой отправа чинена быти маеть, передъ тыхъже пановъ депутатовъ, на першии роки по ономъ рушенъю, позванъ и заразъ на томъ року, за позвомъ припаломъ, кгды сторона окажетъ, ижъ къ учиненъю отправы, весполокъ зъ иньшими обывателми, на местьце и день назначоный не былъ, такий заразъ, не отходечи отъ суду, стороне поиираючой петънадцать копъ грошей, а старосте оного замку и депутатомъ другую петнадцать копъ грошей вины дати и заплатити маютъ; а где бы, упоромъ своимъ, тое вины заплатити и дать не хотелъ, тогды маеть седеть на замку, ажъ тую всю тридцать копъ грошей отдастъ и заплатитъ. Также естлибы хъто, за позванъемъ о тую вину, упоръне передъ паны депутаты на рокохъ не сталъ, противъ такому упорному а непослушному, староста и депутаты поступовати и заховатися маютъ, яко и противъ иньшимъ упоръным, рушивъшися зо всимъ поветомъ, стороне и собе отправу за тридцать копъ грошей учинитъ, а иньшую всю маетъность его на речъ посполитую приверънуть, яко есть вышей описано. А естлибы староста, фолькгуючи стороне объвиненой, листу, весполокъ зъ депутаты, на рушене до всихъ обывателей оного повету, противъ непослушьному, дать запечатати и послать въ поветъ не хотелъ, або самъ особою своею, кромъ обложное хоробы, не ехалъ, або

ехавши, отправы скутечное на непослушномъ учинить не хотелъ: тогды староста будеть повиненъ заплатити вины стороне укривъжоной пятдесятъ копъ грошей, а депутатомъ другую пятъдесятъ копъ грошей, и противъ такому старосте. въ той мере, такийже поступокъ чиненъ быти маетъ, яко и тотъ, противъ каждому обывателю, што есть вышей описано; а депутаты прелъсе свой листъ въ поветы, до всихъ обывателей, послать и, съ ними зъехавшися на часъ певный и местце назначоное, до конца отираву скутечную, такъ зъ старосты, яко съ кажъдого обывателя, стороне и речи посполитой, водлугъ сего постановенья нашого, чинити мають и повинъни будутъ, подъ тымъже обовязкомъ, виною и на каждого особу депутата, яко и на старосту. А хтобы ся хоробою вымовилъ, староста, депутатъ и который кольвекъ обыватель, ку учиненю такое отправы, за ознайменемъ и обосланемъ листу, на местце назначоное не приехалъ и не былъ, таковый кождый, кгды отъ стороны жалобливое о то передъ депутаты позванъ булетъ, ставши на року, маетъ присягнути, иж съ справедливе на тотъ часъ хоръ былъ, а предсе, и хорымъ будучи, староста подстаростего, а шляхтичъ шляхтича собе ровного, на свое местце, ку вшелякой такой отираве, послати есть повиненъ. Естлибы который съ пановъ депутатовъ, на которые роки, на тые справы, за хоробою своею, або за послугою речи посполитое, або за якимъ кгвалтовнымъ припадъкомъ, прибыть не могъ: тогды тые панове шляхта, которые на роки зъедуться, згодне обравши промежъку себе чоловека доброго, цнотливого, веры годного, местце того депутата,

которого бы не доставало, засадить маютъ. А гдебы се шляхта згодить не могли, тогды панове депутаты сами промежку пановъ, рыцерства, которые ся на роки зъедуть, такожъ чоловека доброго, цнотъливого, веры годного обрать и местце товарыша своего, депутата, которогобы не было, засадить и съ нимъ сполне вси справы отправовать мають, подъ цънотою и верою своею. Которыи въси справы панове депутатове судить, радить, справовать маютъ моцъ, а отправу весполокъ старостою, альбо подстаростим. и зъ рыцеръствомъ чинити маютъ, ажъ до того часу, поколь короля, отъ насъ коронованого, въ панстве коруны Польское меть будемъ. Записы вшелякие, отъ смерътн его королевское милости Жикгимонта Августа учиненыи, до книгъ кгродскихъ о што колвекъ учиненыи, и которыи бы до книгъ земскихъ перенести належали, а не перенесеныи, такимъ записомъ и инъшимъ всимъ, отъ смерти его королевское милости Жикгимонъта Августа, давность земская ни въ чомъ шкодити не маеть, и теперь, для набываня пенязей, продаваня именей и инъшихъ потребъ поточныхъ, кгдыжъ суды кгродскии и земскии отъ немалого часу сужоны не бываютъ, и книги кгродскии никому заборонены быти не маютъ, але вшелякие продажи и заставы, фрымарки слушныи, на рокохъ депутатскихъ, завжды до книгъ кгродскихъ отъ старосты, або отъ его целого уряду, будучи подстаростему, суди и писару, приймованы, записованы быти маютъ, и выписы сторонамъ выдавать. А инъшии справы поточныи, и безъ роковъ депутатскихъ, урядъ кгродскии звыклымъ обычаемъ приймовати маеть. Выкупне добръ хтобы самъ, а ни че-

резъ иньшии ничии руки заставилъ, также и о долъги всякие, отъ смерти его королевское милости, Жикгимонта Августа, у тогожъ суду депутатского, водлугъ записовъ кожъдого, сужоно быти маетъ. А тыи вшелякии справы, который врядъ кгродский, на рокохъ депутатскихъ и безъ роковъ, до книгъ ку записованю приймовать будутъ, маютъ ся въ томъ верне, цнотливе и во всемъ водлугъ статуту, безъ проволоки всякое, безъ посуловъ, браня подарковъ и вымысловъ, въ отправованю сторонъ и придаваню возныхъ, справедливе, подъ цнотами и верами ихъ, подстаростий, судя и писаръ отправоватися и заховати маютъ. Подстаростий и писаръ присяглый кгродский уставичне на въряде своемъ повинномъ, для отправованя всихъ справъ, быти маетъ; а где бы подстаростий, писаръ при вряде своемъ не былъ, а въ томъ ся омешкане справамъ людскимъ, для корысти врядника которого, деяло, або што противного праву посполитому вчинилъ, а то на него переведено будетъ передъ старосту, паномъ его, таковый врядникъ уряду своего зложонъ быти маетъ черезъ старосту, пана его. Возный такежъ, въ справахъ вряду своего, заховатися маеть верне, цнотливе, не вытягаючи шляхъты на подарки и на заплаты болшои, въ статуте имъ постановленыи, подъ каранемъ, яко за фалшеръство. Глебы хто слугу або полданого чиего зъ лицомъ якимъ, або на злодействе, на которомъ местцу, поймалъ: тогды маеть такого шкодника своего вести до того пана, на чиемъ кгруите поймаетъ и тамъ же, до везеня того пана, чий кгрунтъ есть, оставивши, тому пану, чимъ бы ся слугою або полданымъ менилъ, черезъ листъ того пана,

у кого у везеню есть, оповедить и рокъ певный ку вчиненю справедливости на злочинцу зложить, ознаймить маеть, на который рокъ тотъ панъ, чий бы то се слуга або поданый былъ пойманъ, повиненъ ехать ку праву, до того пана, въ чиемъ везенъю есть, и на чиемъ кгруите пойманъ, а приехавши, прислухиватисе чиненю справедливости; а где бы приехати не хотелъ, тогды тотъ панъ, въ чиемъ именю злочинца пойманъ будеть, взявши ло себе людей добрыхъ, сторонныхъ, моцно будетъ оного злочинцу злодея судити и, за доводомъ слушнымъ отъ стороны жалобъное, сказанье учинить и казать карать, водлугъ заслуги виноватого, тамъже найменю своемъ, а тотъ, чий бы слуга або подданый скаранъ былъ, о то якъ паша, хто на своемъ именю справедливость учинилъ, такъ и стороны, которая кривды своее попирала, до жадного права, николи позывати не можетъ, але вечне ото молчати маетъ. О збеги, которые бы зъ именя чиего люли отчизные до кого повтекали, въ томъ, передъ тымижъ теперешними паны депутаты, успъправедливитися и заховать ся маемъ, водлугъ перъвшого постановеня нашого, въ Луцку, року семдесять третего, дня двалцать пятого, месеца февраля учиненого. Каждый зъ насъ всякого стану пнежджати до места его королевское милости столечного Луцкого, маемъ се спокойне заховывать, до замку и по мѣсте зъ ручницами, зъ луки, зъ рогатинами не ходить, але таки броии въ господахъ меть, толко звыклою броиею: зъ мечомъ, зъ кордомъ, зъ шаблею ходить волно, спокойне заховываючися. А хтобы до места его королевское милости столечного, до Луцка, приехавши, своволенъство якое

починалъ, на домы кгвалтомъ находилъ, билъ, морѣдовалъ и съ такими бъронями заказаными до замку або по месте ходилъ, кгвалтъ який значный месту чинилъ, такого каждого своволъника, а естли будеть шляхтичъ, заказать, абы заразъ, не зъежѣдчаючи зъ места, усправедливился объвиненый. А гдебы упоръный былъ, а стать не хотелъ, тогды кгродский урядъ, сполне зъ местъскимъ, мають такого своволника моцно взяти до везенъя уряду кгродъского и справедливость зъ него скутечную учинить маетъ, а простого стану чоловека своволного врядъ местъский судить маетъ. А гдебы тежъ мещане противъ шляхътича якое своволенъство безъправне и обельживость учинили, або учинилъ, таковые мещане, отъ шляхтича правомъ поконаныи, безъ всякого милосерѣдъя горъломъ караны быти маютъ. На которые вси справы вышей описаные упросили и обърали есмо депутатами особы певныи съ повету Луцъкого: пана Григоръя Гулевича, хоружого земли Волынское, пана Гаврила Вокия Печихвостъского, судъю земского Луцкого, пана Федора Кадяновича-Чаплича; съ повету Володимеръского: пана Василъя Гулевича, войского Володимеръского, пана Жъдана Копленъского, пана Костенътина Малинъского; съ повету Кремянецъкого: пана Ярофея Гостьского, пана Ивана Хренницъкого, пана Анътона Яловицъкого, а при тыхъ панохъ депутатехъ писаромъ, пана Ивана Ела Букоемъского. Ихъ милость, панове депутаты, за прозъбами нашими, тую працу на себе принявши, вѣрами, цънотами своими и присегою телесною потътверъдивши, обовезалися, ижъ подълугъ Бога и статуту права нашого посполитого писаного, которого и до

сего часу уживаемъ. всихъ насъ судить, справовать и сказни чинить мають, во въсемъ заховываючися подлугъ сего спису и постановеня нашого; а мы тежъ вси, обыватели земъль, поветовъ воеводства Волынского: Луцкого, Володимерского, Кремянецкого, жадъного стану не выймуючи, панове рады, врядъники, рыцерство обецуемъ, прирекаемъ, подъ цнотами и верами нашими, тое теперешънее постановенъе наше моцъне и непорушъне во всемъ деръжать и полънить, розсудъку пановъ депутатовъ обраныхъ во въсемъ послушъни быть, и шъто они декретами своими скажуть, то кождый насъ приймовать и полънить маетъ, николи противъ судовъ, декретовъ и сказанъю ихъ милости, ни въ чомъ се не спротивляючи, а, якъ до его королевъское милости, также до ихъ милости пановъ радъ и до речи посполитое, ихъ милости, пановъ депутатовъ, о суды ихъ милости, объжаловывать и потегать не маемъ и не будемъ мочи, подъ тымижъ обовязками вышей описаными, але вечне молчати, што ихъ милость скажутъ выроками своими. А хтобы въ чомъ сему нашому постановеню противенъ быть хотелъ, противъ такового кожъного обецуемъ, вси сполне и каждый зъособна, повъстать и, рушившися, яко противку неприятелеви отчизны нашое, маетности его знищить, горъла его збавить и за безецного меть будемъ. А дъля упевъненъя сего нашого спису, печати свои приложили есмо и руки подписали. Писанъ у Луцку, месеца июля двадцатъ семого дня, року тисеча пятьсотъ семъдесятъ четвертого. А такъ князь воевода его милость Волынский, приустивши то ку ведомости своей, тотъ таковый списъ ихъ милости, сполне

и згодне учиненый, до книгъ справъ кгродскихъ Луцкихъ уписати касалъ, што есть, зъ росказанъя его милости, записано.

Книга Гродская Луцкая 1574 г., листъ 240.

III.

Постановленіе дворянъ Волынскихъ объ избраніи депутатовъ для исправленія Статута и о мѣрахъ для отраженія Турецкаго войска. 1589 сентября 11.

Року 1590, месеца геньвара, пятого дня.

Принесенъ естъ для вписаня до книгъ, на врядъ кгродский Володимерский, листъ отъ ихъ милости ясныхъ велможныхъ пановъ сенаторовъ, врядниковъ земскихъ и дворныхъ, такъже пановъ рыцерства, шляхты, обывателевъ воеводства Волынского, на сеймику Луцъкомъ, на часъ въ констытуцыи зъ сейму прошлого Варшавского назначоный, то естъ въ перший понеделокъ по нароженью Панны Марии, въ року прошломъ осмъдесятъдевятомъ, учиненый, который до книгъ кгродскихъ Володимерскихъ принятъ и записанъ естъ, и такъ се въ собе маетъ: Мы рады, дыкгнитаре, княжата, врядники и все рыцерство, шляхта, обывателе земли Волынское, ознаймуемо то кождому, кому того потреба ведати, иж мы всѣ, чинечы досытъ конъстытуцыи сойму прошлого Варшавского, зъехавшися тутъ до Луцъка на день, въ тойже конъституцыи

намъ назначоный, въ перший понеделокъ по нароженью Панны Марыи, вси зголне, которые мы ся тутъ зъехали, напродъ, чинячы досытъ тый констытуцыи, депутатовъ на трибуналъ нашъ съ посродку себе мы обобрали. А ижь тежъ, водле тыи конъстытуцыи, на светый Янъ пришлый мели есмо обрати певные депутаты на корректуре правъ нашыхъ, лечь, ижь тая констытуцыя не рыхло по светомъ Яне до насъ на Волынь принесена, для чогосмы часу ку зъеханю для тыхъ пановъ депутатовъ ведомости мети не могли, про то пановъ депутатовъ на тую корректуру обрати есмо не могли, ажь на сесъ часъ, на соймику теперешнемъ, при обираню пановъ депутатовъ на трыбуналъ, обобрали есмо, до тое поправы правъ нашихъ, особливыхъ пановъ депутатовъ, съ посролку насъ, братю нашу, до того годныхъ, права умеетныхъ: его милости пана Ивана Чаплича-Шъпановского, кашталяна Киевского, пана Яна Харлиньского, подкоморого Луцкого, пана Ждана Боровицкого, войского Луцкого, пана Васил Гулевича, войского Володимерского, пана Гаврила Госского, пана Остаѳья Малинского, подстаростего Луцкого, пана Ѳедора Бруяку, которымъ злетил есмо на светый Михалъ, рымъское свято, на местцо певное, до замку Луцкого, зъехать и тамъ, а где будетъ воля ихъ милости, до кгмаху якого исходити и пилне, день подле дня, яко часу станетъ, не розежъчаючися, статутъ права нашого поправити, а поправивши, съ тою поправою тыежь ихъ милость панове депутатове въ Люблине, на день светого Мартина, на пришлого, становити маютъ, и тамъ, посполу съ паны депутаты корунными, тую корректуру нашу знести, о чомъбы была по-

треби, въ речахъ слушныхъ, зъ ихъ милостью поправити, а засъ до насъ на сеймикъ Луцкий пришлый, который предъ сеймомъ пришлымъ быти маетъ, подать, и то, што поправили, намъ, брати своей, оказати, а мы ее, презъ послы наши, на сеймъ валный, до его королевское милости для конфирмацыи, отослати маемъ. Ижъ еслибы тежъ, пане Боже рачъ насъ оборонити, за тревогами и небезпечностю одъ непрыятеля о которомъ запевне повседаютъ, до тое поправы прибыть и прийти не могли, и часу того не стало, тогды съ тыхъ пововъ депутатовъ два ихъ, а меновите: его милость панъ Остафей Еловичъ-Малиский а панъ Гаврило Гостский, маютъ, на день светого Мартина пришлого, въ Люблине, перелъ ихъ милость, паны депутаты коронными, направе правъ высажоными, у кгроде протестовать, ижь перво на светый Янъ, презъ нерыхлое принесенье конституцыи и презъ неведомость, а потомъ за тревогами, прийти до насъ не могли, еднакъже скоро се успокоитъ отъ непрыятеля, албо, еслибы кгвалтовныхъ тревогъ не было, теды яко передь светымъ Мартиномъ, такъ и по Мартине. на день певный, который они собе назначатъ, до Луцка и зъехать и досыть тому чинити, на што суть отъ насъ депутатовани. А поправивши права наши, яко поправу такъ и протестацыю, на сеймику близко пришломъ, передъ сеймомъ валнымъ, въпосролъ кола, до насъ маютъ принести. Таже, на томъ зъезде нашомъ, дошло намъ велать отъ его милости, пана гетмана, яко и одъ некоторыхъ ихъ милости, пановъ сенаторовъ коронныхъ, а особливе отъ его милости пана воеводы Киевского, пана воеводы Волынского, о великой

небезпечности отъ Турковъ, непріятеля крыжа светого, которые тутъ до панъствъ коронныхъ тягнутъ, чого имъ, Пане Боже, не помогай. При томъ маютъ тежъ то памъ ихъ милость ведать о великой чуйности и обмышливанью о обороне противъ тому непріятелю, ижь се ихъ милость до купы збираютъ и противъ нему ся вси рушити маютъ, въ чомъ мы, почуваючи ся заровно зъ ихъ милостью, не съ повинности, але и овшемъ варуючи то собе, абы то намъ въ секвеле и въ обычай не шло, толко зъ милости отчизны, на тотъ часъ постановили есмо противъ того непріятеля въ готовости быти, обецалисмы одинъ другому, то естъ, повету Луцкий а Володимерский подъ Луцкомъ, а повету Кремянецкий подъ Кремянецъ, на одно местце зъехати на часъ певный, отъ даты того листу за тыйдень, и тамъже маемъ очекивати ведомости отъ пана гетмана до насъ, презъ его милость, пана воеводы нашого. А кгды намъ его милость панъ воевода, взявши ведомость, ознаймитъ, мы подъ рейментемъ его милости тамъ рушимъ, где намъ местце и часъ кг зъеханю до купы брати нашое, обывателей коронныхъ, назначонъ будетъ, становити маемъ, а посполу зъ ихъ милостью тому непріятелю, за Божю помоцю, отпоръ чинити будемо. Которое сее постановлене и списъ нашъ руками подписали и печатми нашими припечатовали есмо. Писанъ на сеймику въ Луцку, въ року тисеча пятъ сотъ осмъдесятъ девятомъ, месеца сентебра, одинадъцатого дня. Который же то листъ слово отъ слова до книгъ есть записанъ.

Книга Гродская Владимірская 1590 г., листъ 3.

IV.

Обязательство дворянъ Волынскихъ защищать Люблинское Православное Братство отъ всякихъ обидъ. Подписи дворянъ Волынскихъ, заключившихъ это обязательство. 1601 мая 5.

Року тисеча шестьсотъ третего, месеца мая, двадцать второго дня.

Передъ нами депутаты суду головного трибуналу Любелского, на рокъ теперешний тисеча шесть сотъ третий, зо всихъ воеводствъ короны Полское обраными и высажоными, постановившися очевисте у суду нинешнего славные мещане Любелские православия Греческого, шесть ихъ зъ братей, которые въ томъ року, зъ межи братства, згодне порядкомъ своимъ были за старшихъ обраными, яко фундаторы и подавцы церкве Преображенія Господня въ месте Любелскомъ меновите: Леонтей Афанасовичъ, Стефанъ Желеховский, Трохимъ Олешковичъ, Олекший Молмоцкий, Андрей Лукьяновичъ, Олекший Васковичъ, сами отъ себе и отъ всего братства показали и подали листъ, або списъ, подъ печатми и съ подписми рукъ ясневелможныхъ ихъ милости Константина, кнежати Острозского, воеводы Киевского, маршалка земли Волынское, старосты Володимерского, княжати Григоря Сангушка Кошерского, каштеляна Браславского, княжати Яхима Ко-

рецкого, воеводича Волынского, тякъ тежъ подъ печатми и съ подписмы и иншихъ княжатъ и пановъ, обывателей воеводства Волынского, на папери, писмомъ Рускимъ писаный, на оборону тыхъ кгрунтовъ и домовъ, которыхъ ихъ милость прикупивши, пречоной церкви братской даровали, а меновите домъ называемый Буковский, которого отъ Адама Бука, стоячий на горѣ, близко тосежъ церкве, на Чвартку, при гостинцу Литовскомъ и Рускомъ, и зъ кгрунтомъ, огородомъ, будованемъ, другий домъ отъ Флориана Сепретовского, стоячий на той же горѣ, объ межу тогожъ дому Буковского, зо всимъ будованьемъ, саломъ, пляцомъ и огородомъ, такъ яко ся въ собе маетъ, сами ихъ милость власнымъ коштомъ своимъ купивши, часы вечными пречоной церкви дали и даровали, о чомъ ширей и достаточней тотъ поменены листъ, печатми и подписмы рукъ людей зацныхъ, обывателей воеводства Волынского, наполненый, въ собе обмовляетъ, просечи, абы до ведомости судовое принятъ и въ книги вписанъ былъ, которого судъ пынешний головный трибунальский оглядавши и для вписования до книгъ приймуючи, передъ собою читати казалъ, а такие слова его суть: Мы нижей менование обыватели воеводства Волынского, бачачи великое стиснене въ кгрунтахъ церкви святого Преображения Господня, на предместью Любелскомъ будучое, наслѣдуючи въ томъ продковъ своихъ а фундаторовъ церкве тое, для приложения хвалы Божое а спадлейшого выховання слугъ церковныхъ, кгрунту, ес прилеглого, прикупивши, оной непорушно и вѣчне приламсмы, затымъ и оборону вшелякую такъ кгрунтомъ, до нее належачимъ,

свѣщенникови и братству церковному, яприкладомъ продковъ нашихъ, обецалисмы и обецуемъ, а такъ вси поспо-
лите кождого, перед який колвекъ урядъ бы кривда тоее
церкве, фундацые продковъ нашихъ и насъ самыхъ при-
несена была, такъ священникови, крутомъ, подданымъ и
братству, въ всемъ помочными быти рачили. пилне про-
симо. Якожъ, про отлеглость отъ того местца, вси брат-
ству тутошнему, сполечне и зъ свещенникомъ, вшелякихъ
кривдъ и стисненя оное перестерегачи и о каждой кривде
собе давали знати злецилисмы. Дѣялося въ Люблине, на
трибунале головномъ воеводства Волынского, року тисеча
шесть сотъ первого, месеца мая пятого дня, ведлугъ ста-
рого календаря. У того листу, або спису, ихъ милости
княжатъ и паповъ печатей чотырдесетъ и чотыри, а под-
писъ рукъ въ тые слова:

Костентинъ Острозский, власною рукою.

Григорей Сангушко-Кошерский.

Яхимъ Корецкий.

Юрей Друцкий-Горский, рукою власною.

Юрей Кирдей-Мылский, рукою власною.

Якубъ Жабокрицкий, судья земский Кремянецкий, власною рукою.

Гаврило Гойский, депутатъ Волынский.

Федоръ Суринъ-Рудецкий, чашникъ короля его милости, на оборону сполне зо всими руку подписую.

Александеръ Загоровский, депутатъ воеводства Волынского.

Демьянъ Павловичъ, судя гродский Володимерский, власною рукою.

Самуелъ Горностай, депутатъ воеводства Киевского, рукою власною.

Василей Семашко, хоружий земли Волынское.

Иванъ Хренницкий, подсудокъ земский Луцкий.

Юрей Овлучимский.

Юрей Пузына, рукою власною.

Марекъ Жоравницкий, власною рукою.

Лавринъ Древинский.

Ярофей Гойский, рукою.

Иванъ Яковицкий, рукою власною.

Янъ Курцевичъ-Булыга, подстаростий Черкаский, рукою.

Юрей Чарторийский, рукою власною.

Александеръ Хренницкий, ловчий земли Волынское.

Фрыдрихъ Тишкевичъ зъ Логойска, рукою власною.

Захарияшъ Ставецъкий, рукою власною.

Богданъ Туминъский, подсудокъ земли Бреское, рукою власною.

Миколай Ярѣмолинъский, рукою власною.

Григорей Колъмовъский, рукою своею.

Андрей Загоровъский.

Матфей Немиричъ, судичъ земский Киевъский.

Демьянъ Павловичъ, судья кгродский Володимеръский, власною рукою.

Прокопъ Павловичъ, власною рукою.

Иванъ Мелешъко, рукою власною.

Федоръ Балабанъ, рукою своею.

Анъдрей Гулевичъ.

Михайло Янушевичъ-Гулевичъ, рука власная.

Миколай Еловицъкий, рука власная.

Адамъ Болобанъ, власною рукою.

Григорей Четъверътеньский, рукою власною.

Иванъ Микулиньский, писаръ земский Браславъский, рукою.

Прокопъ Хреницъкий, власною.

Павелъ Друцъкий-Любецъкий, рука власная.

Шимонъ Павловичъ, власною рукою.

Юрей Гулевичъ, рукою власною.

Марътинъ Бутовичъ, рукою власною.

Михайло Гулевичъ-Воютиньский, писаръ земский Луцкий.

Политанъ Чеконъский-Данискевичъ.

Который то листъ, або списъ, ихъ милости княжатъ и пановъ, на папери писаный, за прозбою пречтыхъ особъ, тотъ листъ подаваючихъ, увесь съ початъку ажъ до конъца, до книгъ справъ головъныхъ трибуналскихъ воеводъства Волыньского есть уписанъ.

Книги трибунала Люблинскаго воеводства Волынскаго 1603 года, справа 530, въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

V.

Бреве папы Климента VIII, данное, по требованію западнорусскаго дворянства, объ отмѣнѣ папской буллы, предоставившей Кіево-Печерскую Лавру во власть уніатскихъ митрополитовъ. 1603 іюля 19.

CLEMENS P. P. VIII.

Carissime in Christo fili noster, salutem et apostolicam benedictionem. Pastoralis sollicitudo nostra, quae, ex hac apostolica specula, in qua immeriti praesidimus, in omnes Ecclesiae Catholicae partes protenditur, ad Poloniae regnum amplissimum, cui majestas tua feliciter praeest, tanto libentius convertutur, quanto majori nos amoris et paternae caritatis affectu et majestatem tuam et regnum ipsum complectimur, in visceribus intimis Jesu Christi. Literas igitur majestatis tuae, superioribus diebus ad nos copiose scriptas, quibus tria capita continentur, quae ad publicam regni tui procerumque tuorum quietem non mediocriter pertinere asseris, benigne vidimus, et in magnis nostris occupationibus attente etiam consideravimus, et ad ea, quae petuntur, concedenda, quantum nobis cum domino licet, et sacrorum canonum debita observantia permittit, quam

tua quoque majestas iure optimo antiquisimam habet, propensam certe afferimus voluntatem. Quod ergo attinet ad primum illud caput, qnod est de unione Abbatiae, seu Archimandriae Piecarensis, quae alias, ad tui ipsius supplicationem, nostra Apostolica autoritate, perpetuo unita atque attributa fuit universali, ut appellant, Metropolitae Kijoviensi, vidimus, quae majestas tua scribit: magna scilicet contentione in comitiis actum esse a nuncijs Ruthenis, permultis alijs suffragantibus, ut ea unio dissolvatur, propterea quod, ut narras, demonstratum sit, jus patronatus illius non ad reges, sed ad certas Rutenici ritus familias pertinere, a quibus ius illud nequaquam auferri posse asseris, sine gravi reipublicae perturbatione, ac propterea valde a nobis postulasti, ut tota res in pristinum restituatur. — Nos igitur, ut tuae et Regni tui tranquillitati consulamus, iterum majestatis tuae supplicationibus inclinati, unioni Archimandriae reuocandae et dissolvendae assentimur, ita tamen, ut decens aliqua retributio et recompensatio eidem metropolitae Kijoviensi a majestate tua rependatur, ut certe propense facturum, plane confidimus. Dabimus autem venerabili fratri episcopo Regiensi, nostro apud te apostolico nuncio, facultatem omnem, quae ad rem exequendam necessaria est, eiusque rei causa literas apostolicas, in forma brevis, expediri mandavimus. Illud autem a majestate tua summopere petimus et summo studio requirimus, ut virum aliquem egregie catholicum ad eandem archimandriam nominari atque eligi omnino cures, atque in eo et pietati tuae et iusto desiderio nostro cumulate, ut speramus, satisfacias, ut hac etiam ratione et

jura, quae metropolita in abbates habet, conserventur. Ipsum autem fratrem nostrum Hypacium, archiepiscopum Metropolitam Kijoviensem, optime, ut scis, de ecclesia Dei et sancta unione meritum, saepe majestati tuae commendavimus et nunc etiam deligenter commendamus, primum, ut in ea controversia, quam habet cum vladica, ut vocant, Leopoliensi, illi, ex iustitiae praescripto, tam efficaciter suffrageres, ut Metropolita ius suum obtineat; deinde, ut eum tandem senatoria dignitate ornes atque avgeas, quae certe loco et personae debetur, et in eo Dei gloriae servitur, ut caeteri ad unitatem allitiantur. Et aequisimum est, ut, qui unum nobiscum in Christo, paribus cum caeteris fratribus nostris Episcopis honoribus et praerogativis perfruantur; quare Deo acceptam rem et nobis gratissimam feceris, si praestantem antistitem, tibi addictissimum, nobis adeo carum, in senatorum numerum adscripseris. Alterum majestatis tuae literarum caput illud erat de querimoniis nobilitatis, quod per appellationes personarum ecclesiasticarum ad hanc Romanam curiam pertrahantur, ac propterea nobiles vehementer contendisse, ut in Regno isto tribunal aliquod erigatur, in quo supremas causarum instancias adversus ecclesiasticos persequi et definire liceat. Nobis vero, ex nostra erga te et regnum caritate, cuncta consideratibus, multisque ac urgentissimis de causis, et istud et reliqua Christiani orbis regna et hujus sanctae sedis statum ipsum concernentibus et amplectentibus, nequaquam expedire visum est, ut eiusmodi novi tribunalis institutio fiat, sed ut, quantum cum Domino possumus, nobilitati gratificemur et quaerellas amputemus, mandabimus dilecto

filio, camerae nostrae apostolicae auditori generali, cuius ea ordinaria cognitio est, ut temperate in hac materia procedat cum debita circumspectione, et discrimen adhibeat, rationem denique habeat qualitatis causarum et personarum. quam rationem etiam haberi a signatura nostra supplicum libellorum in causis comittendis eodem modo praecipiemus. Tertium reliquum est caput, ut quoniam omnes regni tui episcopi senatores sunt et in regiis judiciis jus sententiae dicendae obtinent, id eis, in causis etiam capitalibus, ex nostro apostolico indulto, facere liceat, ita ut propterea in irregularitatem non incurrant, et quia, ut hoc concedamus, atque ut perpetuum sit, majestas tua a nobis vehementer petit. et quod ita publicae rationes postulent, confirmat, placuit petitioni tuae assentiri, atque hoc fratribus nostris, regni Poloniae episcopis, indulgere modo capitalibus sententiis ne subscribant, nisi prorsus ex officio id facere necessario adstringantur, quemadmodum literis nostris, in forma item brevis, ad perpetuam memoriam expediendis, planius explicabitur, sic autem existimamus amorem nostrum et perpetuam voluntatem erga majestatem tuam, jam pridem tibi perspectam, in his qnoque literis non parum elucescere, quibus de rebus idem venerabilis frater et nuncius noster apostolicus uberius tecum aget. In Christo fili charissime! Zelum Dei et Catholicae religionis, et insignem pietatem, ac devotionem erga hanc amantissimam matrem tuam, sanctam Romanam ecclesiam, sic conserva, ut Deus ipse, quin nostra humilitate, honoretur, coronam tuam et te ipsum, et quaecunque ad te pertinent, sua caelesti gratia, tueatur, et te omni vera feli-

citate cumulet, quod ab ejus clemencia assidue precamur et majestati tuae apostolicam nostram benedictionem, summo animi affectu, benedicimus. — Datum Romae, apud Sanctos Apostolos, sub annulo Piscatoris, die XIX Julii M.D.C.III, pontificatus nostri anno duodecimo.

Акты метрики коронной № 148, 1603, 1604 и 1605 годовъ, листъ 161. Въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

VI.

Бреве Климента VIII къ папскому нунцію объ отмѣнѣ буллы, предоставившей Кіево-Печерскій монастырь во власть уніатскихъ митрополитовъ. 1603 августа 9.

CLEMENS P. P. VIII.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem. Significavit nobis nuper charissimus in Christo filius noster Sigismundus, Poloniae et Sveciae Rex illustris, in proximis regni sui comitiis Ruthenos nuncios summa contentione flagitasse, ut archimandriae seu abbatiae Pieciariensis unio, quae alias, apostolica nostra authoritate, ipso Sigismundo rege petente, mensae Archiepiscopali Kijoviensi facta fuit, dissolveretur, ac veris patronis jus suum ad eandem archimendriam, seu abbatiam restitueretur, ab ipsisque Ruthenis nunciis demonstratum fuisse, juspatranatus ejusdem archimandriae, seu abbatiae non ad ipsum Sigismundum regem, sed ad certas illius ritus fami-

lias omnino pertinere, et ideo ipsum Sigismundum regem, pro sui Regni tranquillitate, maxime cupere, ut unio praefata omnino dissolvatur. Nos igitur, ejusdem Sigismundi regis petitionibus in praemissis annuere volentes, ac literarum nostrarum, super dictam unionem expeditarum, aliarumve desuper confectarum scripturarum tenores praesentibus pro expressis habentes, supplicationibus eiusdem Sigismundi regis, super hoc nobis humiliter porrectis, inclinati, fraternitati tuae per praesentes committimus et mandamus, ut unionem dictae archimendriae, seu abbatiae Pieciariensis, praedictae mensae archiepiscopali Kijoviensi, autoritate apostolica factam, data tamen eidem mensae, seu ecclesiae Kijoviensi aliqua congrua compensatione, arbitrio tuo ab eodem Sigismundo rege assignanda, eadem authoritate apostolica, dissolvas ac omnia in pristinum et eum, in quo ante unionem praefatam erant, statum restituas, reponas et plenarie reintegres, super quibus tibi plenam et liberam facultatem concedimus et impartimur. Ipsum antem Sigismundum regem in Domino hortamur, ut pro sua pietate ac Catholicae religionis zelo curet, ut ad archimandriam, seu abbatiam praefatam nonnisi vir Catholicus et pius per eos, ad quos pertinet, praesentetur et instituatur, non obstante ipsa unione alijsque praemissis ac apostolicis constitutionibus et ordinationibus caeterisque contrariis quibuscunque. Per praesentes autem non intendimus juspatronatus praedictum in aliquo approbare. — Datum Romae, apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die nona augusti, millesimo sexcentesimo tertio, pontificatus nostri anno duodecimo.

A tergo: Venerabili fratri Claudio, episcopo Regiensi, apud charissimum in Christo filium nostrum, Sigismundum, Poloniae et Sveciae regem illustrem, nostro et apostolicae sedis nuncio.

Акты метрики коронной № 148, 1605, 1604 и 1605 годовъ, листъ 161. Въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

VII.

Универсалъ Сигизмунда III къ обывателямъ Земли Волынской, собравшимся на депутатскомъ сеймѣ въ Кременцѣ. Статьи, предложенныя сенаторами и рыцарствомъ и утвержденныя королемъ, для устройства и успокоенія государства. 1606 сентября 4.

Року тисеча шесть сотъ шостого, месеца сентебра, шостогонадцатъ дня.

На рочкахъ судовыхъ кгродскихъ Луцъкихъ, дня чотырнадцатого месеца сентъебра, въ року звышъ написаномъ припалыхъ и судовне отправовать зачатыхъ, передъ нами Матеемъ Стемпковскимъ, подстаростимъ, а Остафъемъ Еловичомъ Малиньскимъ, судею, врядниками судовыми кгродскими Луцъкими, постановивши се очевисто урожоный панъ Япъ Лагодовъский оповедалъ и, для вписанъя въ книги кгродскіе Луцъкіе, подалъ артыкулы отъ его королевской милости, пана нашого милостивого, на зъезде подъ Вислицею учиненые, на которыхъ то артыкуловъ поданъе, особнымъ универсаломъ своимъ, его королевская

милость помененого его милости, пана Лагодовского, назначити рачилъ, просечы, абы такъ тотъ универсалъ его королевской милости, яко и артыкулы, до ведомости врядовое приняты и въ книги кгродские Луцъкие уписаны были. Который то универсалъ, такъже артыкулы, мы зъ ушанованъемъ, яко ся годитъ, принявши и читаныхъ выслухавъши, въ книги вписать казали, и такъ се въ собе маютъ: Жикгимонтъ Третий, зъ ласки Божое король Полский, Великий князь Литовский, Руский, Пруский, Мазовецъкий, Жомонтский, Ифлянтский, Киевский, Волыньский, Подляский и Шведский, Кготский, Вандалский дедичный король. Урожонымъ и шляхетнымъ дикгнитаромъ, урядникомъ и стану рыцерского людемъ земли Волыньское, на сеймикъ депутатский въ Кременцу зъгромажонымъ, верне намъ милымъ, ласка наша королевская, урожоные и шляхетные, верне намъ милые! Маетъ отъ насъ въ порученью урожоный Янъ Лагодовъский пилне никоторые речы до успокоения тыхъ теперешнихъ розруховъ, насъ и речъ посполитую на тотъ часъ заходячыхъ, належачые, верностямъ вашимъ, на томъ тамъ сеймику депутатскимъ, водлугъ инъструкъцыи нашое, преложити. Жадаемъ теды, абысте ему вѣрность ваша, зуполную вѣру во всемъ давши, до того пилнымъ и зычливымъ стараньемъ своимъ причинили се, што бы было зъ успокоеньемъ сполное отчизны и зъ охороною достоенъства нашого; а при томъ зычимо верностямъ вашимъ доброго отъ Пана Бога здоровья. Данъ у Вислици, дня четвертого месеца сенътебра, року Божого тисеча шестъ сотъ шостого, панования королевъствъ нашихъ: Полского девятогонадцатъ, а

шведского третегонадцатъ року. У того универсалу печать коронъная болшое канъцелярыи, а подписъ руки тыми словы. Sigismundus Rex. А повичитанъю того универсалу, меновапые артыкулы, презъ помененого пана Лагодовского поданые, таковыми сутъ словы написаные: Жикгимонтъ Третий, Божю милостю королъ Полский, Великий князь Литовъский, Руский, Пруский, Мазовецъкий, Жомоитский, Ифлянтский, Киевский, Волыньский, Подляский и Шведский, Готский, Ванъдалъский дедичный королъ. Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому то ведати належитъ, теперъ и на потомные часы, ознаймуемо, ижъ кгды стану шляхетного люде, зо всихъ праве панъствъ короны тое и великого князства Литовского, постерегаючи волностей и правъ своихъ, презъ насъ поприсяжоныхъ, абы цале и непарушоне были, и еслибы которые коли съ колии вышли, абы въ свою клюбу вправлены, а другие засъ, што дотоль въ уживанъю не суть, абы до екзекуцыи неотволочное приведены были, въ затрвоженъю и згромаженю великомъ, уймуючи се за волность посполитую, на которой цалости вся речъ поспочитая зависла, пилно а кгоронъцо у насъ инъстанъцие чинили, абысмы жаданъямъ ихъ у себе мѣстъце дали. Мы бачечи, же волиому народови, черезъ волную елекцыю, фортуне пануемъ, которыхъ права и волности зъдавна имъ черезъ продки наши паданые, нетолко въ своей цалости зуполъне держати естъ повинность наша; але тежъ, абысмы и оные, подлугъ наболшое можности нашое, помнажали, хуть, милость и вѣру обывателовъ тое короны, по всѣ тые часы панованя нашого, зъодваженъемъ нетолко маетности и до-

статковъ своихъ, але тежъ крови и здоровъя своего, по велекротъ намъ осветчона, ей, сама вдячность слушне то по насъ меть хочетъ. Протожъ, хотечы у той мере вѣрныхъ подданыхъ нашихъ анимусы успокоити и задержать въ вѣре статечной и милости ку намъ и панованю нашому, на далшие потомные часы, на тые всѣ артыкулы нижей описаные хутливе позволяемо:

Напервей, варунокъ волъное елекцыи такий чинимо:

Волное оберанъе пана въ той речы посполитой ачъ колвекъ естъ такъ добре правомъ посполитымъ укгрунтовано, же вже надъ то певнѣйшого и яснѣйшого ничого межи иными волностями народу королевъства того быть не може, и никгды, ани черезъ продки наши, ани черезъ насъ, увонпливость жадную приведено не было, и овшемъ, за счасливого панованя нашого, особно конъституцыею Варшавскою року Божого тисеча пятъ сотъ деветдесятъ третего, знову статечне и кгрунтовне обваровано естъ: однакъ, ижъ ексъ зело тое волности, преднейший урослъ былъ якийсь метусъ въ той мере въ людехъ, про то мы, хотечы гокъ мету либераре подданыхъ нашихъ, и суспицие въ ныхъ вшелякие знести, а указати, въ якимъ пошанованю права и свободы ихъ намъ суть, и завжды были и будутъ, реасумуючы права всѣ, о томъ черезъ продки наши, королей ихъ милость, Полские, а особливе Людвика, Владислава Якгела, Владислава Третего, Казимира Яна, Олбрыхта, Александра, Жикгмунта Перъшого, Жикгимунта Августа, Генърика, Стефана и черезъ насъ учиненые, и оные утвержаючы и умоцняючы, знову то и теперъ объясиямы и варуемы, ижъ яко иншие всѣ привилея, права,

волности и свободы короны Полское и великого князства Литовского, такъ тежъ и волности оберанъя короля Полского вцале и ненарушоне зоставать и святобливе, на вечные часы, хованн быть маютъ, такъ ижъ жаденъ кроль Полский, черезъ влянье права, ани черезъ жадные иншие, людскимъ довстипомъ вымышленые, способы, кроля подавать и форитовать на кролевство нема и жаднымъ претекстомъ затегати не будетъ моглъ, але илекротъ бы пана въ Полсце не стало, маетъ то завжды зоставать при волныхъ и згодныхъ голосехъ всѣхъ становъ коронныхъ народу шляхецъкого и што бы колвекъ албо мы сами, чого Боже ховай, албо хто колвекъ иный, будь внентрный, албо заграничный, за насъ и по насъ, мимо волную елекцыю и згоду всѣхъ становъ, чинить хотелъ, теды то ма быть за смѣхъ и прожность, а тотъ каждый, хтобы, за такимъ поступкомъ и претенъциями, якимъ колвекъ способомъ вымышлеными, на кролевъство Полское наступовалъ албо наступовать и оные собе привлащать хотѣлъ, такий маетъ быти за неприятеля отчизны мяный и почитаный, противко которому, яко неприятелеви коронъному, маетъ быти поступлено и, мимо то, интгабилисъ на кролевство Полское вечными часы зоставать ма. Противко тымъ зася, которые бы радою, помочью таковымъ были, албо зъ ними якие практыки и порозуменя около королевства Полского, на опресыю волное елекцыи правъ и свободъ коронъныхъ, мѣли, на панство клямъ вели, аперте ихъ форитовали, яко противко пердуеллесъ поступить се маетъ, и право, такъ прирожоное яко и писаное, поступки и вины, списки до повстаня противко нихъ, яко противко пердуеллесъ, маютъ

быть на нихъ сурове и неотволочне ексътендованые и выконаные. Которое право вечными часы маетъ быти светобливе и цале заховано, и хтобы его коли у вонтливость приводить хотѣлъ, або што противко нему чинить и поступовать, ма быть мяный за неприятеля отчизны и перлуселле, и тому всему, што се вышей вспомнело, подлечи маетъ. Якожъ и заразъ, варуючы въ томъ станы, привилей особный, подъ печатью коронною и великого князства Литовского, который конъституцыею тою варуемо, дали есмо, и тую конъституцию инъ волюменъ лекгумъ на близко пришлымъ сейме вписать роскажемо, и за вѣчное право то мѣть хочемо. Который привилей, писмомъ латинъскимъ писаный, такий естъ: Et si tales tantaeque sint libertatum praerogativae, quibus hujus incliti regni nobilitatem jam olim maiores nostri, ob praeclara eius merita ac praecipue militarium virtutum studium fidemque, constanter principibus et patriae servatam, cohonestare et insignire voluerunt, ut si caeteris nationibus hac in parte conferatur, longe multumque cunctis emineat; illa tamen, quae caeterarum libertatum origo et fundamentum habita est, propria et paeculiaris huius regni est praerogativa, quod nemo ad regimen regni, vel sangvinis vel successionis beneficio, vel alicujus pactionis aut iuris transfusionis pretextu, aut ullo alio quaesito colore se ingerere rexque dici possit, quem non antea universi regni ordines, collatis in unum sufragijs, concordibus votis ellegerint regemque esse suum jusserint. Nos quoque, quemadmodum divi decessores nostri, serenissimi Poloniae reges, spontanea ordinum voluntate et studio in nos singulari, ad guberna-

cula huius regni, liberis universae nobilitatis sufragiis vocati, rexque appellati, et sacra corona insigniti sumus, ea lege et conditione, ut interposito jurejurando, nos leges et inmunitates, ac praecipue regis libere elligendi potestatem, caeterasque omnes praerogativas, in omnibus earum punctis et clausulis, conservaturos sancte promitteremus, quod, et si in ipso felicis coronationis nostrae actu sufficienter prestituerimus legeque lata id ipsum declaraverimus: tamen, cum intellexissemus, sinistras in animis quorundam subditorum nostrorum suspiciones subinde hac de re generari, quo omnem metum illis adimamus, ex senatus nostri consilio, praesentibus literis universos securos reddimus et promittimus, neque nos ipsos admissuros, ut viventibus nobis de substituendo rege tractatus ineatur, neque passuros, ut quispiam alter hoc ipsum attentare praesumat, qnin imo talem et tales omnes hostes patriae et publicae libertatis subversores iudicamus paenisque iis, quibus criminis perduellionis rei tenentur subjacere decernimus, et nihilominus quicquid in derogationem libertatis eligendi regis a quoquam factum attentatumque fuerit, id irritum, nullius roboris fore pronuntiamus, nosque, vigore hujus privilegii, verbo nostro regio, ad hoc ipsum diligenter et inviolabiter servandum obstringimus et obligamus harum litterarum tenore, quas manu nostra subscriptas, regni sigillis et magni ducatus Litvaniae communire jussimus. Ведаючы, якимъ способомъ и якими правы подана намъ есть владза и звѣрхность въ панъствахъ зацныхъ тое короны, и яко описано есть конъституциями конъклюзия справъ всихъ речы посполитое, въ чомъ якосмы ни-

кгды, никгды нічого абсолюте, безъ позволенія пановъ радъ нашихъ, чинить не хотели, такъ и теперъ и напотомъ чинити не хочемо, ани будемо. Ажебы ся въ томъ жаданъю рыцерства всего, подданыхъ нашихъ, догодило и незоставалъ жаденъ шкрупулъ у никого де узурпанъдо абсолютумъ доминиумъ противко правомъ того крулевъства, отъ чого далеци естесмы и мислю и серцемъ, конъституцию о мешканью сенаторовъ кроля Генърика до скутъку приводимо. Ажебы то въ одвлоку не шло, ани въ облогу, яко по тые часы, не зоставало, прото на кождымъ сейме, заразъ по одвотованъю на пропозицыю, передъ суженъемъ криминаловъ, депутовани и оберани быть маютъ съ сенату особы, которые бы се и подняли и поднявши досыть учинили конечне, безъ вымовокъ повинъности своей, конъституцыею описаныхъ, подъ утраченъемъ дигнитарствъ, которые, ипсо факто вакантесъ, иншому конферовать мамы, которымъ салярнумъ заразъ отличить росказуемо. Которыето панове сенаторове зъ урядниками коронъными, на кождый день, по мши нашей, заседать будутъ повинни и о вшелякихъ справахъ нашихъ и речы посполитое припалаючихъ радить, которыхъ сенаторовъ рады канъцелярыя наша писать маетъ съ подписомъ рукъ ихъ, а мы все, яко конъституция тая учитъ, зъ радою и зъ ведомостю ихъ чинити и отправовати будемъ повинъни. Иж пактисъ конвенътисъ варовано естъ, абысмы чужоземцовъ, а звласча строжовъ нашихъ, на дворе своемъ не мели, поготову въ коморе: тожъ и теперъ учинить хочемо, и всѣ чужоземъци зъ двору нашого отправить будемо повинни, и овшемъ, въ коморе

своей, подъкоморого, водлугъ давного звычаю, присяглого и покоевыхъ людей шляхецкихъ мѣть булемо, который подкоморый ряду вшелякого около насъ и въ коморе нашой перестерегать маетъ и повиненъ будетъ, не выкидаючы тыхъ чужоземъцовъ малое личбы, которые для справъ шведскихъ при насъ мешкати мусятъ, и тыхъ, которые, на славу нашу, на дворъ нашъ, на часъ приежджать будутъ. А тые маютъ быти подъ юрисдикцыею и въ реестре маршалковъ нашихъ. Тые однакъ въ справы жадные речы посполитое вдавать се не маютъ. Естония ачъ естъ привилеемъ нашимъ реституована станомъ обойга народу, однакъ и теперъ права всего, которое бы намъ, зъ якое колвекъ мѣры, и кролевъству Шведскому служило, ренунцыуемъ, ани его съ потомками нашими заживать будемо, и овшемъ, кгды, да Панъ Богъ, посесыи ее дойдемъ, о што се сполне зъ станы коронными старати хочемо, цале и зуполне до короны и великого князства Литовского належати будетъ, и што колвекъ въ той провинъцыи, будь презъ войну, будь тежъ якимъ колвекъ способомъ, перуемы, тое мѣстъце особомъ заслужонымъ обойга народу, водле конъституцыи и привилею реституцыи, роздавать будемъ повинни.

Што се тыче будованъя замковъ, которые есмо будовать повинни, до чого, вѣдаючы повинъность свою, завжды были есмо готовы, оповедалисмо се съ тымъ и особы певные для означенъя местецъ посылали есмо: теды пришлого, да Панъ Богъ, лѣта, заразъ, зноссшесе зъ гетманы нашими и зъ людми украинными, будованъе замку одного зачнемо, а другие замки, также намовившись и порозу-

мевши на сейме близко пришлом о местцахъ способныхъ, зъ назначенъемъ часу слушного и подобного, докопъ то выкопать мамы, побудовать будемъ повинни. Клясемъ и армату морскую, съ хути нашое и потребы речы поспо-литое, яко есмо будовати почали, и водле можности и достатку то чинить хочемо, и кгды, да Панъ Богъ, дедичного панъства своею дойдемо, часть певную готовое, водле конъдицiи, инъ пактисъ конъвенътихъ выражоней, въ уживанъе дамо, и зъ будованя, такъ короне, яко и великому князству Литовскому, належати будетъ, на которой кгуберпатора присяглого короне и великому князству Литовскому ховать мамы, и оную въ портахъ тое речы поспо-литое ховать.

Релѣи Кгрецкое достоенъствъ и добръ духовныхъ инакшимъ правомъ не маемо розъдавать, одно водле ихъ фундацыи и давного звычаю продковъ нашихъ и насъ даныхъ, то есть людемъ шляхецъкимъ народу Руского и релѣи Кгрецъкое, не чинечы никому безъправъя въ суменъю и праве его, ани волного отправованя набожен-ства, водлугъ давныхъ обрядовъ ихъ, въ местехъ, въ мястечъкахъ, яко и въ селахъ, не забраняючы, ани перешкажаючы. Также до урядовъ и ремеслъ местъскихъ, водлугъ давныхъ правъ мѣстъ оныхъ, дороги не загорожаючы. Бенефиция тежъ костеловъ ихъ двое разомъ конъферовать не маемо, але владыцство владыкомъ, архимандрыцъства архимандрытомъ и такъ субсеквентъер о другихъ розумѣти се маетъ, выняви однакъ теперешные посессоры, а добръ костелныхъ, отъ костеловъ алиенованыхъ, водлугъ конъституцыи, о томъ описаное року осмъдесятъ осмого,

доходить маютъ, которую теперъ реасумуемъ; процесы и поступъки правные, баницне, которые на особахъ духовныхъ, въ которомъ колвекъ суде, зашли и одержаны суть, касуемо и одъ нихъ волными чинимо.

Для задержанья покою внутрнего, которымъ квитне и помнажася каждая речъ посполитая, конституцию року 93 о тумултахъ вовсемъ реассумуемы, однакъ информация въ розрозненъю урядовъ, которую есмо подъ часъ отезду нашого на трибуналъ были вложили, засъ за бытностю нашою въ короне, водле давныхъ правъ, особе нашой приворочаючы, которая то конституция дотоль трвать ма, доколь на сейме близко пришломъ около того што кгрунтовного а згоднего постановено не будетъ.

Справы тежъ о десятины зъ добръ шляхецъкихъ, которые не суть децидованы декретами, ани суть ихъ въ уживанъю особы духовные, до композиции завешаемо, которая, абы яко найпрудшей дойти могла, старатися о то будемо.

Зъ особами тежъ духовными въ справахъ персонабусъ зъ свецкими толко абы апеляция и справы тутъ конецъ свой брали, у отца светого о то се старати маемо и повинъни будемо.

Аннаты, о которыхъ суть права давные, ижъ тутъ въ короне зоставать маютъ, теды на то екзекуцыя на томъ близко пришломъ сейме намовлена быти маетъ скутечне, вложивши то впродъ, въ томъ часе, на отца светого.

Уряды коронные и дворские, такъ яко о томъ право писаное и звычае сутъ, роздавать, не чинечы въ томъ жадное зволоки, маемо особомъ заслужонымъ и годнымъ, которые

абы повинности своей, водле описаных правъ и звычаевъ, лосыть чинили. въ чомъ и мы жадное перешкоды чинить не маемо, и овшемъ инъшимъ особамъ приватнымъ, жебы ся въ уряды и повинности ихъ не вдавали, допущати того не маемо и не будемо, кождого водле прерокгативы его зоставуючы. которые уряды, ликгитерства и ваканцие вшелякие роздавать маемо людемъ заслужоным, водле правъ и привилеевъ давных и конституций, о добре заслужопых учиненых, чинечи людемъ хуть до службъ нашихъ бенефициисъ, заховуючи въ томъ всемъ порядокъ, въ праве выражоный, а приводечи статутъ до скутку, о старостваxъ судовых, тымъ диспоновать будемо водлугъ правъ и звычаевъ давных. Контроверсию о роздаванъю ваканций въ земляхъ Пруских до пришлого сейму, для знесеня се о томъ зо всѣми станы откладаемо, а привилей албо кауция, ео номине имъ даная, же праву посполитому не ма шкодити, деклярuемо, и овшемъ, въ роздаванъю ваканций, водле правъ и звычаевъ давных захо-вати се мамы. Позвы задворные, которые бы были противко праву и конституцыи остатнее Варшавъское, касуемо и отъ нихъ позваных волных чинимо.

Економий тежъ надъ тые, которые суть въ праве описаные, причинять не будемо, а иншие добра, которые до стопу нашого належать и до диспозиций нашихъ припадати будутъ, давать мамы, водле права, на сейме; судить мамы и будемо справы делиберацие, еслибы которые межи клучими потребами притрафили ся, третего дня експедиковавши зъ реестру, которого писарь, водле лычбы подписаного рукою референдарскою, отменять не мает,

але въ него справы, водле статуту Казимера короля, продка нашого, вписовать, также и справы о добрахъ, куло юре рецептисъ, ведле линій описаныхъ, судити маемо.

На муниціяхъ и замкахъ речы посполитой веле належитъ, то варуемо, ижъ такъ, яко естъ конъституцією короля Августа, вуя нашого вароване, по смерти посесоровъ теперешнихъ, не будемо иначей таковыхъ державъ, въ которыхъ муниціе сутъ, давати, одно съ тою конъдиціею, абы до будованія и поправы замковъ певную суму прикладать были повинни; также и проховъ и спижей причинять, чого подъскарбіе наши престерегать и пирать, противко тымъ, которые бы иначей чинили, подъ обовязкомъ присеги учиненое, мають и будутъ повинни, которые комлъцые канцелярия наша въ привилее державцовъ вписовати будетъ, а по смерти кождого посесора, подъскарбіе наши державы, до шафунку нашого принадлежные, отъ потомъковъ змерлыхъ отбирать будутъ повинъни, водле инъвентаровъ, антецесоромъ ихъ даныхъ, зъ арматою и зо всими добрми рухомыми, и того дойзрити, еслиже антецесорове ихъ, въ посесыи будучы, конъдиціомъ на себе вложоныимъ досыть чинили, чого мы потомкомъ, яко речы власное речы посполитое, комлановать не можемо, и овшемъ, безъ отволокъ вшелякихъ, заложваныхъ за дворомъ нашимъ нонъ обстанте лимитаціоне персонарумъ, судити, зъ леляцыи державцовъ повинни будемо салвисъ модернисъ посесорибусъ.

Нерядомъ и недозоромъ въ уставахъ воеводихъ урядовъ, великая ся шкода дѣетъ, которую повинностъ, яко имъ належачую, при нихъ зоставуемо, и абы до скутку

привелена быти могла, конституцыю, о томъ учиненую, объяснямы, ижъ, кгды воевода албо подвоеводий зъ урядомъ старостимъ и урядниками земскими, яко естъ описано, уставу речомъ учинитъ, ижъ ихъ згодне уставе подписаной и публикованой, безъ вшелякихъ вымовокъ и апеляций, уряды местские екзекуцию чинить будутъ повинни, подъ виною двадцати и осми гривенъ, о которую мещане наши форумъ въ урядехъ кгродскихъ на рочкахъ меть маютъ, и рокъ завитый, безъ вшелякихъ апеляцый и моцый. А еслибы урядъ воеводий и старостий инъ ео пассу недбалымъ се показалъ, теды позваный, за попиранъемъ когожъ колвекъ, вине ста гривенъ подлегати маетъ, о што форумъ и рокъ завитый на трибунале, инътеръ кавзасъ офицыи, мѣть маютъ, не деракгуючы однакъ въ томъ урядомъ маршалковскимъ, при бытности нашой. А што се дотычетъ тое части земли Пруское, которую княжа Пруское держитъ, о чимъ ижъ всимъ станомъ намова належитъ: теды тые вси затяги до сейму близко пришлого откладаемо, што и по сеймикахъ пропоновать мамы и будемо повинни. Зъ стороны оправы малжонъки нашое першое и привилею ее, та ижъ смертью ее устала, и добръ, затымъ, тое речы поспо́литое затруднияти не можетъ; што варуючы, абы вонтливость якая стонлъ неуросла, такъ самую оправу, яко и привилей интромисне, еслибы якие были, подносимо.

Печати покоевое, ани сикгиту до справъ речи поспо́литое, яко естъ о томъ варунокъ продковъ нашихъ, не маемо уживати, а еслибы што инъ контрарнумъ подъ тою печатю вышло, то не ма мѣть жадное вакги. Пра-

вомъ посполитымъ варовано естъ, абы урядовъ, дикгнитарствъ не убывало: еадемъ рационе фундацие прельнихъ костеловъ, такъ бискупъствъ яко и опацствъ, которые, зъ великое части, отъ людей шляхетскихъ наданы суть, не маютъ быти однымъ разомъ въ уживанъе одной особе даваны, але бискупства бискупомъ, опатства опатомъ, пробощъства пробосчомъ, етъ сикъ де алиисъ, опрочъ арцибискупа Лвовского, бискуповъ Рускихъ и Хелмского, которые печать держати могутъ поединъкомъ, нелучачи того, посполу даваны быть маютъ; кгдыжъ яко фундацие рознымъ респектомъ наданы суть, такъ и подаванъя, водле фундацыи, быть маютъ. Также до костеловъ катедралныхъ плебеи не маютъ быти подаваны, водле статуту, и кромъ персонъ означоныхъ, ани на прелятуры до колеумовъ костелныхъ, водле давного права, опаты конъдициомъ, въ праве описанымъ, досыть чинити маютъ и будутъ повинъни.

Въ роздаванъю кадуковъ, такъ яко естъ конституция о томъ учиненая, заховать се водле нее маемо, а войтовъства, которые не суть инъкорпорованые до староствъ, не лучачы ихъ зъ староствы, абы службы военное не убывало, людемъ заслужонымъ обойга народу конферовать маемо.

До скарбу коронного, где короны схованы суть, безъ пановъ радъ, на то упривилеваныхъ, не маетъ быти отверано, ани короны браны стамтоль, безъ нихъ и безъ позволеня ихъ, въ чомъ заховать се маемо, яко право о томъ учинено естъ.

Дисциплинамъ милитаремъ, которая, ижъ всѣхъ афи-

цитъ а веле розными конъституциями описана и выражона есть, до намовы вшехъ становъ и панствъ, до короны належачыхъ, на сеймъ близко пришлый откладамы, на которую, яко згодне намовлена будетъ, позволямы, деклярючи въ томъ хуть нашу людемъ жолнѣрскимъ, ижъ, прикладомъ продка нашого короля Стефана, на службы ихъ, которые презъ шестъ лѣтъ намъ и речы посполитой отдавать будутъ, за листы сведоцъными отъ гетмановъ, баченъе мѣть будемо и кождого, водлугъ конъдицыи его, опатримо.

Даный естъ отъ насъ привилей около опатрения съ певное мѣры безпеченъства Украинъного отъ Татаръ, которому забегаючы полъскарбий нашъ, вздле того привилею, во всемъ заховать се маетъ, до которого рукъ жидове коронные и Литовские маютъ давати, при отдаваню кварты, на каждые святки, до раты поголовное по золотому одному, што вынести отъ нихъ провенъту маетъ двадцатъ тисечей и чотыри тисечи золотыхъ полскихъ, а то подъ утраченъемъ всихъ маетностей.

Инъфлянское провинъцыи ординация и судовъ постановенъе, такъже и спецификованъе обывателовъ власныхъ Инъфлянтчиковъ, которые намъ и речы посполитой вѣры додержали, и которымъ, яко Полякомъ и Литве, волностъ еднакая служить маетъ, до сейму близко пришлого откладаемо, на которомъ конечне, безъ вшелякое зволоки, то намовлено и обваровано быти маетъ; также и роздаванъе именей мнейшихъ вѣчностю постановлено быти маетъ.

Статутъ Жикгмунта старого, о фалшивомъ кованью монеты учиненый, деклярумо, абы нетолко шляхтичъ, але

и плебеи конъдицыи чоловекъ, деляторомъ быти могль, за которого деляциею подъскарбий коронный, которому догледанъе и дозоръ въ мыидзахъ належитъ, попирать того, адъ иньстанциямъ иньстикгаторысъ, будетъ повиненъ, въ чомъ шкрутения и иньквизиције упережати маютъ, передъ урядомъ кгродскимъ оного повету, въ которомъ обвиненый резиденъцию свою мѣти будетъ. Отводъ албо доводъ, кому прийдетъ, зъ шестма свѣтъками паказанъ быть ма, а форумъ таковымъ справамъ на трибунале иньтеръ кавзасъ фисци назначамы, цо ся и на претерита стегати се маетъ, о што иньстикгаторъ чинити будетъ повиненъ, подъ виною баницыи, иньтеръ кавзасъ фисци перемторие, ординария вия юрыс., адъ иньстанъциямъ куюсъвисъ репетенъда. А о которыхъ южъ констатъ съ конъфесыи пойманыхъ, теды противко и тымъ таковый же процесъ быти маетъ.

Конъституцыю о роздаванью вечности въ Подолскимъ воеводстве и въ части Руси на сейме близко пришломъ до скутку приведено, и певные комисаре для означеня местцъ, зъ заложенъя вины, назначамы, которые реляцию на пришлый потомъ сеймъ принести маютъ, водлугъ которого означеня, такъ яко есть описана конъституцыя, вечности будемо розлавати людемъ заслужонымъ въ тамтомъ краю. Привилей, презъ юнкгу Шкота отриманый, касуемо, иж жадное вакги меть не будетъ, деклярuемо. Конъституцыею року тисеча пятъ сотъ деветдесятъ девятого описано есть достаточне повинность жупника Русского стороны выставенъя соли на складе Бидгостскимъ, воеводствомъ Познанъскому и Калискому, также повин-

ность, на жупника Бидгостского ложную, жебы ее никому иншому не продавалъ, одно обывателемъ тыхъ воеводствъ; однакъ ускаржаютъ се, же се той конъституцыи досыть не дее, такъ черезъ жупника Руского выставеиъемъ тое соли бочокъ описаныхъ, яко и презъ жупника Бидгоского, въ продаванъю ее. Про то, утвержаючи тую констытуцыю, варуемо, абы конечне жупникъ Руский тую соль бочокъ одинадцатъ тисячей, водле констытуцыи, на кождый рокъ выставялъ, подъ виною вышей описаною, о которую форумъ на трибунале интеръ кавзасъ фисци, ексъ деляционе жупника Бидгоского, перемпторие ему назначамы. Жупникъ тежъ Бидгоский не маетъ ей никому иншому продавать, одно воеводствомъ тымъ, на потребу власную шляхетскую, водле констытуцыи року тисяча пятъ сотъ осмъдесятъ девятого, у Варшаве о томъ учиненой, подъ виною двохъ сотъ гривенъ, о которую, позваный алъ инстанциямъ когожъколвекъ, будетъ повиненъ завите, на трибунале, межи справами скарбовыми, отповедати. Ижъ жупникъ Бидгоский взялъ дви тисечи гривенъ вины отъ жупника Руского, отъ килка лѣтъ, которые пенязи маютъ быть обърацане на будоване замку Калишского: телы повиненъ будетъ отдати въ серелу, на близко пришломъ сеймику обиранъя депутатовъ на трибуналъ пришлый, до рукъ маршалка тамошнего сеймику, на которомъ рыцерство тыхъ воеводствъ маютъ межи собою обрати особы, которымъ того замку будованя злецать зъ ведомостю и дозоремъ старосты енерала Велкополского, а тое пенязей отдане жупникъ повиненъ учинити за квитомъ достаточнымъ того, кому суча тая отдана будетъ, и за асекурацыею,

ижъ ся на буловане замку обернетъ, подъ виною сими-лисъ суме премисибилитеръ люенъда; о которую суму и вину, еслибы се далъ позвати до уряду кгродского Познанского, теды на року першомъ ма бытъ пань ба-ницыя сказана и публикована, и добра въ той суме уря-довне взяти на речь посполитую, ажъ до заплаченя тое сумы. То тежъ варуемо, же панотомъ жупника до жупы Бидкгоское давати обывателя, въ оныхъ воеводствахъ осѣ-лого, будемо.

Веле естъ констытуцый отъ давныхъ часовъ и за светое памети продковъ нашихъ, и за счаслывого панова-ня нашого, учинено, абы река Варта была навикгаби-лисъ, и воеводства Велкополские на вырумоване тое ре-ки поборъ зложили, одънакъ до тыхъ часовъ тая навикга-ция до скутку не пришла, для инпедиментовъ певныхъ отъ княжатъ Бранлеборскихъ: будемъ се повинни въ то вложити. абы тые инъпедимента презъ нихъ были упрат-нены, а тая навикгация жебы до скутку пришла, для чо-го не мешкаючи посълы свое до княжатъ Брандебурскихъ выйправимо и вшелякого стараня приложити не занехаемо, абы се тому конецъ учинилъ.

На корректуру правъ и скрочене процесу менованы были особы певные на сеймы, часъ и местце до зъеханя на сеймъ назначоны были; то однакъ не дошло, для по-ветрия морового. Про тожъ позволяемо, абы подъ часъ сейму близко пришлого, коли зложоный будетъ, зъехали се депутаты, а которые по констытуции померли, на местце ихъ, на сеймикахъ повѣтовыхъ, который сеймъ ве-ле звычаю упережаетъ, обывателе иншие назначить маютъ.

Также и мы зъ сенату, иньъ локумъ померлыхъ, и станъ духовный назначить мамы, которымъ местце укажемо, абы передъ конклюзиею сейму и поступокъ правный и права скорикговане адъ кокгнициономъ омнимъ ординумъ подали, абсенцыя нопънулорумъ нонъ обстанте.

Которые то артыкулы, намъ зголне отъ пановъ радъ нашихъ и отъ рыцерства поданые, во всемъ, такъ яко суть, апробуемо и ратификуемо, и словомъ нашимъ и оные стрымать обецуемо, и для утверженя ихъ, абы вимъ перпетуитатисъ мели, порозумевши се о томъ съ паны радами нашими, сеймъ яко напрудшей зложимо. А ижъ взбужени будучи вѣрою и милостю, которую есмо и теперъ и завжды, въ томъ зацномъ народе, противко собе дознавали, то все, шъто належати будетъ до розширеня и помноженя правъ и волностей ихъ. съ хутю завжды учинимо, и яко теперъ готовыми насъ быть зналезли, такъ и напотомъ завжды, попрежаючими жаданями и прозбами ихъ, знайдутъ и дознавати речю самою будутъ. А тые артыкулы теперъ, съ подписомъ руки нашое и съ печатю нашою, выдать росказали есмо: одинъ акземпляръ до канцелярыи нашое меншое, другий до рукъ ясневелебного ксенза Берната Мацеевского, кардинала и арцибискупа Кгнезненъского, а третий до рукъ урожоного Адама Геронима Сенявского, подчашого коронного, Яворовского нашого старосты, маршалка на тотъчасъ кола рыцерского. Дѣялосе на зезде енералномъ подъ Вислицею, дня четвертого, месеца сентебра року тисяча шестъ сотъ шостого, а панованя королевствъ нашихъ, Полского девятогонадцатъ а Шведского третегонадцатъ року. У тыхъ арты-

куловъ печатъ коронная меншое канцеляреи, а подпись тыми словы: На власное его королевское милости росказане. Которыежъ то артыкулы вси, съ початку ажъ до конца, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть записано.

Книга Гродская Луцкая 1606 года, листъ 986 — 996.

VIII.

Инструкція Волынскаго дворянства посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Постановленіе воеводствъ Кіевскаго и Волынскаго объ уничтоженіи уніи и возстановленіи православной религіи въ прежнемъ ея видѣ, о лишеніи уніатскихъ митрополита и епископовъ духовной власти и о дозволеніи дворянству избрать новыхъ, православныхъ іерарховъ. Просьбы дворянъ Волынскихъ о возвращеніи православнымъ монастырямъ церковныхъ имѣній, розданныхъ уніатскими епископами частнымъ лицамъ и объ учрежденіи семинарій для образованія православнаго духовенства. Мѣры для улучшенія финансовъ и устройства судебной части. Просьбы о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1607 марта 27.

Року тисеча шестъ сотного семого, месеца марца, двадцатъ осмого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Миколаемъ Семашкомъ на Хункове, каштеляномъ Браславскимъ, старостою и ключни-

комъ Луцъкимъ, постановивъшисе очевисто урожоный панъ Александеръ Хрынецкий, ловчий Волынский, маршалокъ на тотъ часъ сеймиковый, именемъ всихъ обывателевъ воеводства Волынского, для вписаня до книгъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ артыкулы, албо инструкцыю зъ сеймику Луцкого, дня двадцатъ семого, месеца марца, року теперешнего выше помененого, водле зложеня одъ его королевское милости припалого и одправованого, ихъ милостюмъ, паномъ посломъ, съ посередку себе на сеймъ валный Варшавский посланымъ, даные съ подписмы рукъ некоторыхъ ихъ милости нижей помененыхъ, просечи, абы до ведомости врядовое принятый и въ книги кгродские Луцкие вписаный. А такъ я тые артыкулы, для вписаня до книгъ, припявши, оные передъ собою читать казалъ, и такъ се въ собе слово до слова маютъ:

Artykuły z seymiku Łuckiego, dwudziestego siódmego marca, w roku tysiąc sześćset siódmem odprawowanego, dane Ich Mć P. P. Posłom woiewodztwa Wołyńskiego, na seym walny Warszawski.

Po zaleceniu uniżonych służb y wiernego poddaństwa za obmyślawanie uspokoienia w Rzeczy Pospolitey, wprawieniem w reze praw y wolności naszych, iako nam Król Jego Mość y powinien y obiecować raczy, Jego Królewskiey Mości, Panu naszemu Miłościwemu, podziękowawszy, spólnie z Ich Mościami, Pany Senatorami y Posły koronnemi, P. P. Posłowie naszy o tym radzić będą, iakoby Rzecz Pospolita, miła matka nasza, iusz od tych mieszanin wolna była. a Jego Królewska Mość to, co powinien, rzeczą samą, nieodłocząc *(sic)* daley, uczynił, i iusz, da Pan

Bóg, na tem Seymie, te mieszaniny domowe, dosyćuczynieniem, uspokoiwszy, całość Rzeczy Pospolitey w reze wprawiwszy, o uspokoieniu postronnych niebespieczeństw obmyślił, o czem i o punctach, w propozitiey Króla Jego Mości wyrażonych, zgadzaiąc się z inszemi woiewodztwy, radzić P. P. Posłowie maią, którychośmy obrawszy, Ich Mościom to poruczyli, a mianowicie: Ich Mość Xiążęciu Januszowi ze Zbaraża Poryckiemu, staroście Iberpolskiemu, Panu Janowi Charlinskiemu, Podkomorzemu Łuckiemu, Panu Adamowi Prusinowskiemu, Podkomorzemu Włodzimierskiemu, Kniaziu Andrzeiowi Kozice, Panu Janowi Łahodowskiemu, a Panu Michałowi Chrinickiemu, chcąc to mieć po Ich Mościach, aby od tych Artykułów w insze sprawy się seymowe nie wdaiąc, za zgodą Ich Mościów drugich, poczynali. Naprzód, od Artykułów, od nas na ziezdzie Sendomirskim zgodnie namówionych y tu w Łucku do Act podanych, które takie są: Wypis z xiąg grodzkich zamku Łuckiego, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego szóstego, miesiąca octobra, czwartego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku Jego Królewskiey Mości Łuckim, przede mną Maciciem Stępkowskim, Podstarościm Łuckim, postanowiwszy się oczewisto szlachetny Pan Bohdan Kulik podał Artykuły woiewodztw Kiiowskiego y Wołyńskiego, pod Sendomierzem uchwalone, niżey mianowane, prosząc, aby w xięgi grodzkie Łuckie wpisane byli, które ia, dla wpisania do xiąg przymuiąc, przed sobą czytać roskazałem, y tak się w sobie ma: Artykuły woiewodztw Kiiowskiego y Wołyńskiego. Religią Grecką, isz zdawna prawa swoie ma, od wielu Królów Polskich y Wielkich Xią-

żąt Litewskich poprzysiężona y weale nienaruszona, asz do szczęśliwego panowania naszego, była, teraz, isz przes Mitropolita y Władyków, którzy posłuszeństwo Oycu Papieżowi Rzymskiemu oddali, odmianę odniosła y odnosi, ad suum statum przywracamy y, według praw ich, weale zostawuiemy; Mitropolita i Władyków, którzy do tego przyczyne dali, z ich mieysc degraduiemy y przywilegia, na te beneficia im dane, cassuiemy. Banitie y wszytkie processy dla excommunicatiey, na którychby ludziech w zaciągu tey rzeczy, y listy, ieśliby iakie przeciwko prawu z cancellariy naszey wydane byli y zaszły, wiecznie znosiemy, a napotem vacantie cerkiewne y maiętności do tych cerkwi należące, które ssą nadane, maią bydź rozdawane ludziom narodu szlacheckiego teyże wiary Greckiey y posłuszeństwa Patriarszynego, obywatelom tamecznem, przes wolną ich ellectią. Dokładaiąc tego, że ewangieliami y w nich napisami nie mogą tych dóbr iako y granic zyskiwać, które u żadnego prawa nie maią bydź przymowane, a ieśliby się trafiło, żeby duchowni o granice czynili, tedy do probatiey possesor szlachcic iest bliższy. Zachodzą też świeże turbatie stan szlachecki strony dziesięcin, przeto, że do uniey nie byli tego in possesione et usufructu, do dochodzenia ich drogę zawieramy, wiecznie od tych dziesięcin wolnemi czyniemy y postempki prawne, ieśliże o to zaszły, cassuiemy. Sprawy z duchownemi tak Rzymskiey, iako y Greckiey religiey, barzo siła ludziey stanu szlacheckiego trudnią, s tey miary, że iedni w Rzymie, a drudzy przed Patriarchą forum y appellacie swoie mieć chcą. A isz equali iure gaudent, postanawiamy, że nie w

inszem, iedno w sądzie ziemskim abo grodzkim, a przes appellatie w Trybunale telko kończyć się maią, nie odzywaiąc się wiecey do prawa duchownego. A isz maiętność manastyra Żydyczyńskiego, folwark Torokinie s przesiołkami y przynależnościami, w powiecie Pińskim leżącą, mimo danine Oycu Hedionowi Bałabanowi, Żydyczyńskiemu Archimandrytowi, służącą, Piotrowi Arkudeiowi Grekowi oddaliśmy, znowu do tegosz Archimandrytstwa Żydyczyńskiego przywracamy, przywiley y proces, przes tegosz Arcudeia na tę maiętność mianowaną otrzymany, cassuiemy, umarzamy wiecznie, którey powinien będzie ustąpić przerzeczony Arkudey przerzeczonemu Archimantrytowi Żydyczyńskiemu, od daty tey constitutiey za dwie niedziele, a w nieustąpieniu naznaczamy forum w Trybunale Wielkiego Xięstwa Litewskiego między sprawami urzędoweini peremptorie, nie intrincuiąc w to sędziów duchownych. Obrona i bespieczeństwo Ukrainne, isz po większey części na bytności ustawiczney Woiewody i Starostów Ukrainnych zawisła, tedy, wedle starodawnego zwyczaiu, powinien zawżdy będzie Woiewoda na Woiewodztwie swem mieszkać y z niego nie zieżdżać, pod utraceniem Woiewodztwa; a ieśliby go iaka gwałtowna potrzeba zaszła, żeby na czas odiachać musiał, tedy naprzód nam Królowi ma o tem oznaymić, a my, za oznaymieniem iego, naznaczamy y zeszlemy surrogatora, to iest rządce, któryby o wszytkim, tak iako sam Woiewoda, zawiadywał, a to dla zatrzymania rządu wszelakiego bespieczeństwa. Także y Starosta Ukrainny nie ma zieżdżać z Starostwa swego, pod utraceniem onegosz, asz za wolą y wiadomością naszą, na którego miesce także

będziem powinni, za oznaymieniem, surrogatora posłać, którzyto surrogatorowie maią bydź z narodu szlacheckiego, y starożytnego, y dobrze osiadłego w tamtem Woiewodztwie, którzyby żadnemu Panu obligati nie byli. A isz tyż po te czasy, kilka starostw Ukrainnych ieden starosta mógł dzierżeć, zaczem wielkie spustoszenie y poobalania się, za nienaprawowaniem zamków, dzieią, tedy stare prawo do exequutiey przywodząc, postanawiamy, aby żaden Starosta napotem dwoyga starostw dzierżeć nie mógł, sub pena infamie, saluis modernis possesoribus. Starostwa też Ukrainnego żaden nie będzie mógł dzierżeć, iedno obywatel tamtego Woiewodztwa Starostowie sądowi y Ukrainne rot kwarcianych y nieiakich mieć nie mogą, wedle constitutiey pierwszych. A iż o rozgraniczeniu Woiewodztwa Wołyńskiego z Ruskim, Podolskim, Bełskim dawne prawa są przes commisarze miało się kończyć, tedy, mocą teraznieyszego rokoszu, rozgraniczenie przerzeczone ma się kończyć wedle constitutiey, o rozgraniczeniu Woiewodztw Bracławskiego od Podolskiego uczynioney, temże porządkiem y przes też commisarze Pozwy zadworne wedle constitutiey s kancellaryiey wydawane bydź nie maią. Pisarzowie dwa Ruscy, przy dworze naszem, osiadle, przysiegle, bydź maią, którzy sprawy tych Woiewodztw: Kiiowskiego, Wołyńskiego y Bracławskiego. y mieszkie w tych Woiewodztwach odprawować, nie odstrzelaiąc się od Statutu y zwyczaiów tych ziem, maią wszytkie sprawy, s podpisem swem, s kancellaryiey wydawać będą. A ieśli co przeciwko prawu wydadzą, tedy o to z osiadłości swey odpowiadać maią na Trybunale, inter causas offitiey, którym Pisarzom

My, dla obecnego mieszkania przy dworze naszem, iurgielt dawać mamy, iako Pisarzom Wielkiego Xięstwa Litewskiego. U tych Artykułów podpis ręki Jego Mości Pana Chorążego Wołyńskiego: Wasiley Siemaszko na Dobratinie, Chorąży ziemie Wołyńskiey, na ten czas Marszałek Woiewodztwa Wołyńskiego, ręką swą. Któresz to wysz mianowane Artykuły, za podaniem wysz rzeczoney osoby a za przyięciem moim, słowo w słowo, s początku asz do końca, do xiąg grodzkich Łuckich są wpisane, i ten wypis pod pieczęcią grodzką Łucką iest wydan. Pisan w Łucku. U tego wypisu pieczęć grodzka a podpis ręki pisarskiey temi słowy: Woyciech Staniszewski, Pisarz Grodzky Łucky. A potem do artikułów naszych, na tem seymiku zgodnie namówionych, postąpić maią, naprzód, declaruiąc artykuł rokoszowy o degradatiey Mitropolita y Władyków Łuckiego y Włodzimirskiego, pozwoliliśmy Ich Mościom Panom Posłom, zniosszy się z inszemi Woiewodztwy, dla zatrzymania miłości spólney, na tem przestać, żeby ci Władykowie terazneysze, Włodzimiersky y Łucky, przy titułach y honorzech swych, bez degradatiey, zostali, takim iednak sposobem, aby ci Władykowie żadney mocy y zwierzchności nad popami w diocessiey swey, w dobrach królewskich, do Władyctwa należących, nie mieli, ale ex nunc Jego Królewska Mość ma nam pozwolić ellectiey wolney, gdzie zgodnie obrać mamy Władyków dwóch, ludziey dobrych, slachciców osiadłych, religiey dawney Greckiey posłuszeństwa Patriarchy Konstantynopolskiego, y którychkolwiek, zgodnie, Królewskiey Jego Mości, obrawszy, podamy, powinien będzie iednego z nich Królewska Jego Mość confirmować, a ten Władyka od nas

obrany ma zawiadywać o deocessiey swey, a to iest o cerkwiach, do Władyctwa należących, y od tych, ktoby pod ich posłuszeństwem chciał bydź, iako zdawna należy do tych Władyctw, oddawszy posłuszeństwo Patriarsze Constantinopolskiemu. A tym Władykom, którzy są posłuszeństwa Rzymskiego, dla wychowania ich trzecią część dóbr tych Władyctw pozwalamy, gdzie mieszkania y nabożeństwa swego zażywać maią do żywota, a po śmierci ich, maią się te dobra wracać do Władyctwa Łuckiego y Włodzimierskiego, pod dispositią tych Władyków posłuszeństwa Patriarszynego, od nas obranych a od Króla Jegomości podanych. A Król Jegomość napotem nigdy nam Władyków nie ma dawać, iedno według starych praw, porządków posłuszeństwa Konstantinopolskiego, albo Carygrodzkiego Patriarchy, na co constitutią y assecuratią Król Jegomość ma dać. Jednak, ieśliby który pop nie chciał ustąpić swego teraznieyszego posłuszeństwa w tych deoceziach, wolno temu będzie do żywota swego w tem trwać, a po śmierci ta cerkiew do dawnego posłuszeństwa wracać się ma. Jednak się to rozumieć ma o diocessiach tych Władyctw przerzeczonych w dobrach królewskich, a nie w dobrach ślacheckich, w których wolną każdemu dispositią zostawuiemy. Którzy Władykowie posłuszeństwa Rzymskiego maią zaraz ustąpić cerkwie stolecznej Łuckiey y Włodzimierskiey, przywileia, skarby y ochędostwa cerkiewne, tem obranem y od Króla Jegomości podanem oddać. Popi aby nie byli kryloszany albo capitułą, czego y przed tem nie bywało, ale po staremu popami albo czerncami telko. A kiedy się trafiło Władyke pozwać y w pozew nie maią bydź

wkładano, ale sam telko Mitropolit, Władyka. Archimandrit albo Ihumien; oni też sami, bes capituły, o krzywdy czynić y pozywać maią. Tychże duchownych kiedy pozowią, tedy ratione personae suae do prawa duchownego forum excipować nie ma, a względem dóbr duchownych ma bydź dawność ziemska dziesięć lat, także miedzy Ich Mościami Pany duchownemi Polskimi slachtą, żeby iednaka dawność była dziesięć lat. Ewangieliami cerkiewnemi possesyiey ani tytułów na dobra czyie nie ma bydź, przes pomienione duchowne, dowodzono, choćby o to prawny postempek był zaczęty, ale zwyczaiem prawa pospolitego, w czem blisszy slachcic ma bydź przy possesiey do dowodu. A iż Władykowie przerzeczeni teraznieyszy Włodzimiersky y Łucky dobra Rzeczypospolitey cerkiewne różnem osobam dożywociem y arędami na lat kilkadziesiąt pozapisowali, tedy te dożywocia y aredy, iako ku szkodzie y spustoszenu dóbr cerkiewnych uczynione, maią bydź zaraz od tych dożywocia y arend wolne, okrom sioła Buremca y Kwasowa w dobrach Archimandrytwa Zydyczyńskiego, które Wielmożnemu Panu Stanisławowi Żółkiewskiemu, kasztellanowi Lwowskiemu, Hetmanowi Polnemu, arendą należą, sioła Ternek y Siedmiorek w dobrach Władytwa Łuckiego, które Jegomości Panu Szymonowi Charlińskiemu, Rotmistrzowi Króla Jegomości, aredą służą, sioła Teremnego w temże Władytwie Łuckim, które urodzony Jegomość Pan Woyciech Staniszewsky, Pisarz Grodzky Łucky, aredą trzyma, w dobrach Władytwa Włodzimirskiego sioła Janiewicz y Szczeniutyna, które Jegomość Pan Czernikowsky, Podstoliey Lubelsky, trzyma, które w zupełney nienaruszenie, do wyścia

arend y dożywocia, zostawuiemy. Lecz frimarki dóbr cerkiewnych za ziemskie, za consensem Królów Ichmościów uczynione, nienaruszenie wiecznie zostać maią. K temu po te czasy, złym zwyczaiem y porządkiem weszło, że ludzi nauczonych tey religiey, przy cerkwiach ile catedralnych, nie masz, a Rzeczpospolita naywięcey te dobra na to, żeby się chwała Boża przes godne ludzie odprawowała, fundowała, maią Władykowie Łucky y Włodzimirsky, potem nastempuiący, seminaria fundować, w którychby się namniey dwadzieścia dziatek slacheckich uczyło, żywność y odzienia mieli, s którychby zaś potym godni słudzy cerkiewni byli, co ma bydź w każdem przywileiu, na Władyctwo danem, warowano. O obrone, isz to iest in pactis conventis, prosić Króla Jegomości, aby dosyć temu czynił, w czem znosić się z inszemi Woiewodztwy. O upominki Tatarskie aby się z Królem Jegomością znieśli, ieśli się temu dosyć dzieie. Cudzoziemcowie, którzy ssą na pokoiu Króla Jegomości, aby byli odprawieni, a na miesce ich, żeby slachcic, obywatele tey Rzeczypospolitey, byli przyięte, oproc tych cudzoziemców, którzy są constitutią warowani, nie zagradzaiąc drogi tem, którzy na dworze Króla Jegomości przyieżdżaią, dworzańską służąc, iurgieltem się contentuią, albo co żołnierzmi są. Starostwa y dzierżawy, mimo daniny y ufały seymowe, isz na oeconomią są obrócone, aby byli podług prawa ad pristinum statum restituowane, a inter bene meritos rozdane byli. O quarte, isz się obraca gdzie indziey nad opisanie prawne, zgadzać z inszemi Woiewodztwy, do korony y skarbu koronnego aby Król Jegomość nie kazał otwirać, mimo posłanie kluczów od P. P.

senatorów, którzy do tego są uprziwileiowani. Aby iustitia distributiua była równo pokazowana etiam ludziom różney religiey bene meritis. Disciplinam militarem namówić, zgadzaiąc się z Ichmościami drugiemi. Aby lidżba była uczyniona z reszty piąciukroć sta tysięcy złotych, z którey sumy y dobra Rzeczypospolitey mieli bydź wykupione, podług constitucyiey 98. Senatorowie aby przy Królu Jegomości, wedle artykułów Króla Henryka, mieszkali. Jednak P. P. Posłowie maią tego doyrzeć y opatrzyć, aby Król Jegomość dawał opatrzenia senatorom, którzy go nie maią, żeby szkody s tego mieszkania nie odnosili, iuxta proportionem personarum. Z strony Wołoskiey ziemie dowiedzieć, wiele, wedle postanowienia niebozczyka Jegomości Pana Hetmana, pożytku Rzeczypospolitey przychodzi, który żeby ad privatos usus nie był obracany, tylko do quarty. Prowenta stołu Króla Jegomości żeby do podskarbich koronnych, wedle praw, oddawane byli. Dobra, oprawie pierwszey małżonki Króla Jegomości podległe, żeby munda et libera byli do Rzeczypospolitey przywrócone, y żeby ie Król Jegomość oczyścił od oprawy y dzierżawców teraznieyszych; a co się dotycze oprawy teraznieyszey Królowey Jeymości, o to znosić się z inszemi Woiewodztwy. O sumach Neapolitańskich dowiedzieć się, ieśliby co Rzeczypospolitey należało, wedle prawa, nie opuszczać y prawem obwarować, secundum pacta conventa. O sądzeniu spraw duchownych w Trybunale zgodzić się z inszemi Woiewodztwy. Xięża, libris beneficiorum, ani quitami ręcznymi, które żadney władzey nie maią, aby possesyey dóbr nie dowodzili y we wszystkich sprawach, etiam personam tan-

gentibus, żeby się tu w Polscze sprawowali, nie appelluiąc do Rzymu. Duchowni żeby w sprawach świeckich, do postronnych państw, w legatiach nie byli posyłani; porządek sądzenia na seymie aby był naprawiony. O sprawie z Brandeburczykami strony Xięstwa Pruskiego znosić się z inszemi woiewodztwy y onę iako nasłuszniey skończyć. Myta stare Wołyńskie aby, wedle przywileiu uniiey, byli ex nunc zniesione, a podymne ex nunc żeby na poprawę zamków było obrócone, kożdego zamku w swem powiecie. Żeby na rokach ziemskich y grodzkich, w naszych woiewodztwach, do trzeciego dnia, wedle prawa, do regestru się wpisowano, y na trzeczim dniu żeby sąd regestr podpisał, y w regestr więcey nie przymował. Deputaci Wołyńscy żeby w sprawach koronnych dwa głosy mieli w trybunale. Koce żeby sędziom ziemskim, podkomorskim y grodzkim w woiewodztwach Wołyńskim, Kiiowskim y Brasławskim, wedle constitucyiey, byli oddawane, iako y w Coronie. Do rozgraniczenia woiewodztwa Wołyńskiego z Bełskim, Ruskim i Podolskim aby byli commissarze naznaczeni, czas mianowany, solarium onem y wina postanowiona. Constitutią warować, aby te dobra kościelne, które moderni possessores za zasługi, zwłascza obywatele kraiów naszych, ante constitutionem roku tysiąc pięćset ośmdziesiąt dziewiątego, trzymaią, żeby y teraz, władzą tey constitucyiey, spokoynie bez wszelakich trudności zażywać mogli, według przywileiów y praw swych. A isz correctura praw na seymie, w roku tysiąc sześćset pierwszem postanowiona, która y do tych czasów effectu swego nie wzięła, starać się maią Ichmość P. P. Posło-

wie, aby woiewodztwu naszemu pozwolona była correctura praw y statutu naszego. Wielkie się perjuria dzieią, zwłascza ci świadkowie, nie będąc wiadomi excessów, z obwinionemi przysięgaią, znieść się z inszemi P. P. Posły, iakoby się temu zabiegło. Wszelkie actie, żadney nie wymuiąc, tak z urzędem, iako y stroną, także y insze, które bywaią sądzone inter causas offycy, nie między woiewodztwy, ale tylko w własnem woiewodztwie Wołyńskiem, wszystkie obywatele tego woiewodztwa sprawować się maią. Aby, według praw dawnych, starostom Ukrainnem roth nie dawano, sub poena mile marcarum, ktoby się ważył wziąć rote, o co forum na trybunale. Winy statutowe, za niestaniem y dilatią choroby wietszey sprawy, według Statutu, aby strony sami. a nie sądy trybunalskie ziemskie y grodzkie odbierali. Sądy ziemskie podkomorskie y grodzkie, aby instancy tak wiele nie czynili, ani od nich, krom własnego sami decretu nie wyciągali zapłaty, iako to więc czynią, od przydania woźnego, od zachowania roku y insze extra ordinaria, sub poena centum marcarum, iedno od decretu ostatniego groszy sześć Litewskich. Commisye aby kancellaria bez odwłok każdemu dawała, sub poena quingentarum marcarum, o co forum inter causas offycy. Działa, które są z zamku Łuckiego pobrane y w Tykoczinie są. prosić, aby przywrócone byli, a ieśli tych nie masz, drugie aby za te byli dane. Poratowania ziemie Inflantskiey nie przepominać Ichmość maią, ale się zgadzać z drugiemi Ichmościami Pany Posły; a przyszłoliby do iakich podatków, to wziąć do braciey. O pozwiech zadwornych acz dawno iest constitucya, iednak instigator Króla

Jegomości trudni niektórych osób; przeto starać się maią Ichmość P. P. Posłowie koniecznie, aby iusz żadnych pozwów zadwornych nie wydawano, y te pozwy albo procesy prawne, które dotąd zaszły, aby byli zniesione, w ziemstwie tylko forum o to zostawuiąc, ieśliby się o co droga ukazała. Isz obywatelów woiewodztwa Wołyńskiego wyciągaią niewinnie o iakieś myta do prawa koronnego; tedy, kiedyby się trafiło pozwać tak obywatelowi koronnemu, iako y tego woiewodztwa, żaden aby nie mógł drugiego z woiewodztwa własnego wyzwać, wszakże w woiewodztwie swoim, w którymkolwiek sądzie y urzędzie, bądź w trybunale własnym Wołyńskiem, pozwany sprawić się powinien, co się ma ściągać tak na przeszłe actie, iako y na przyszłe iusz zaczęte. Wielkie uciążenie odnosi stąd stan szlachecky, że na rzekach Styrze, Horyni y Słuczy, mimo pierwsze constitucie, którymi wolnem uczynione od ceł y myt w Wielkiem Xięstwie Litewskim, cła y myta wyciągaią, starać się o to, aby stare y nowe myta na tych rzekach byli zniesione, y wina na exactora dwieście kop groszy Litewskich była założona, o którą pozwany w trybunale koronnem zawicie, między sprawami urzędowemi, sprawić się ma. Pisarze, podpiskowie, w grodziech swych, w których są, odprawować nie maią sub poena centum marcarum. *Petita:* za Xięciem Jegomość Panem Woiewodą Brasławskim prosić, aby na Jegomość Pana Łukasza Sapiehę banitia była wydana s kancellaryiey Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Za Jegomość Panem Brasławskiem prosić, aby, pomniąc na znaczne posługi iego w Rzeczypospolitey, które zawsze godnie pokazował y pokazuie, była ie-

mu dana approbatia przywileiu seymowa miastu iego Tuczynowi dziedzicznemu Za Xięciem Jegomością Januszem Porvckim prosić, aby za służby Jegomości ustawiczne, krwawe, które z urazą zdrowia y maiętności czynił, nagrodę odniósł. Za Jegomość Panem Adamem Prusinowskim, Podkomorzym Włodzimierskim także prosić, aby nagrodę miał znacznych zasług swoich. Za Jegomość Panem Alexandrem Chrynickiem, Łowczym Wołyńskiem, prosić także, aby za zasługi swoie, zawsze, w każdey potrzebie Rzeczypospolitey cale pokazowane, nagrodę miał. Za Jegomość Panem Symonem Charlińskiem, Rotmistrzem Jego Królewskiey Mości, prosić, aby mógł nagrodę za posługi swoie, z młodych lat Rzeczypospolitey cale okazowane, odnieść. Za Jegomością Panem Sędzią ziemskim Łuckiem, któremu syna zabito w szturmie, w Inflanciech pod Felinem, prosić, aby, pomniąc zawsze na znaczne zasługi iego w Rzeczypospolitey y koszty, które podeymował, wyprawuiąc synów swoich do Multan y Inflant. nagrodę odniósł. Za Ichmościami Pany Zorawnickiemi prosić, aby sprawa Ichmościów z Instigatorem o Swiniuchy, iuż dawno zaczęta, na tym seymie koniec swóy wzięła. Za potomkami niebozczyka Pana Mikołaia Bohowityna prosić, aby sprawa o zabicie oyca ich na tym seymie sądzona była. Za Pany Zubczewskimi prosić, aby sprawa ich z Panem Woyskim Włodzimierskim na tym seymie sądzona była. Działo się iako wyszey. У тихъ Артыкуловъ печатей притисненыхъ двинадцать, а подпись рукъ Польскимъ и Рускимъ письмомъ въ тие слова:

Janusz z Ostroga Zasławsky, Woiewoda Wołyński ręką swą.

Mikołay Siemaszko, Kasztellan Brasławsky, Starosta Łucky.

Krzisztoph Zbarasky.

Konstanty z Ostroga Zasławsky.

Krzysztoph Palucky, Podczaszy Wolhyńsky.

Янушъ Жабокрицкий, судья земский Кременецкий.

Анъдрей Боговитинъ, стольникъ Волынский.

Andrzey Zahorowsky.

Bohusz Horain, Podsędek Krzemiecky, ręką.

Lawrenti Drzewiński, Czaśnik Wołyńsky.

Iwan Jakowicky, ręką swą.

Jan Jelowicz Malinsky, Sekretarz Jego Królewskiey Mości.

Jan Bohowityn, H. P. manu propria.

Миколай Хрининцкий, рукою.

Hrehorey Uszak Kulikowsky, ręką.

Иванъ Сербиновичъ Кобецкий.

Politan Czekónsky Danilewicz.

Alexander Chrynicky, Łowczy Wołyńsky, Marszałek tego seymiku.

Которыежъ то Артыкулы, албо инструкцыя, такъ яко се въ собе маетъ, слово въ слово, за поданемъ вышъ речоного пана Хренищъкого, ловчого Волынского, маршалка того сеймику, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1607 года, листъ 388 — 396.

IX.

Инструкція дворянства Волынскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Просьба о возстановленіи православной религіи, на основаніи древнихъ правъ и привилегій; жалоба на татарскіе набѣги и на притѣсненія, претерпѣваемые дворянами и ихъ крестьянами отъ жолнѣровъ; просьба объ успокоеніи государства. 1607 августа 8.

Року тисеча шестъ сотного семого, месеца августа, девятого дня.

На вряде и до книгъ нинешнихъ гродскихъ Луцкихъ, презъ урожоного его милости, пана Яна Еловича Малинского, маршалка сеймику, въ Луцъку, на день осмый, месеца августа, за зложенемъ зъ сейму прошлого Варшавского, одправованого, подана естъ инструкция съ того сеймику ихъ милости, панамъ посломъ, нижей меновanымъ, до короля его милости, одъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, посланымъ, съ подписами ясне велможного Януша, княжати на Збаражу, воеводы Браславского, Кремянецкого etc. старосты, и урожоныхъ ихъ милости пановъ: Яна Харъленского, подъкоморого Луцкого, Василя Семашка, хоружого Волынского, Ивана Хрепницкого, сульи земского Луцкого, Александра Хрепницкого, ловчого, Анъ-

дрея Боговитина, столника, Волыскихъ, и Яна Еловича Малинского, маршалка сеймикового, которая такъ се въ собе маетъ:

Instructia Ichmość Panom: Alexandrowi Chrinickiemu, łowczemu Wołyńskiemu, a Romanowi Hoscskiemu, Posłom do Króla Jegomości, z seymiku Łuckiego, dana, w roku tysiąc szesczsetnym siódmym, dnia ósmego, miesiąca augusta.

Naprzód Ichmość P. P. Posłowie naszy, oddawszy credens Królowi Jegomości, przi oddaniu uniżonych służb y wiernego poddaństwa, maią podziękować za miłościwe obmyślawanie potrzeb oyczyzny naszey, a prosić, żeby Jego Królewska Mość one do uspokoienia prędko przywiesczraczył. coby bydź mogło seymem prędko złożonym. Do tego przełożyć maią Królowi Jegomości potrzeby kraiów naszych. Prziwilei strony religiei Greckiey isz iest wydany, którem szię te kraie nie contentuią, prosić Jego Królewskiey Mości, żeby był odmieniony y wedle potrzeby dany, właśnie prziwracaiąc tę religią do starożytności y zwierzchności cerkwie Orientalnei, a nie do stolice Rzymskiey. Władyka, świeżo teraz nad canony y prawa starodawne isz iest dany, prosić Jego Królewską Mość maią Ichmość P. P. Posłowie, abyśmy przi prawach naszych zachowani byli. A isz kraie nasze podległe są niebespieczeństwom od Tatar, y częste incursie y spustoszenia od nich cierpiem, do tego y żołnierz tu leże miewa, y stalami nas samych y poddanych naszych wielce obciąża, y szkody niezliczone czyni; prosić Jego Królewską Mość maią, aby kraie nasze od żołnierza wolnemi zostawały, ale,

aby napotym żołnierze, w dobrach Króla Jegomości leżąc, za pieniądze żywność kupowali, choć y za większym żołdem. Opowiedzieć przi tem maią Królowi Jegomości y prosić, aby poboru tego, któryśmy pozwolili na zapłatę żołnierzowi Inflantskiemu, był szafunek za wiadomością naszą a tylko na potrzebę wysz pomienioną Rzeczypospolitey. Prosić tesz Jego Królewską Mość P. P. Posłowie maią, aby s temi, którzy są in vinculis, miłościwie y oycowskie obyscz szię raczył, y daley o uspokoieniu Rzeczypospolitey, oyczyzny matki naszey, iakobyśmy pod szczęśliwym panowaniem Jego Królewskiey Mości w pokoiu, przi prawach y swobodach naszych, wcale zostawali, obmyślawać nie zaniechali. У тои инструкцыи подписы рукъ тыми словы:

Janusz Zbarasky.

Jan Charliński, podkomorzy Łucky.

Wasiley Siemaszko, chorąży Wołyński.

Iwan Chrinicky, sędzia ziemsky Łucky.

Анъдрей Боговитинъ, столникъ Волынский.

Alexander Chrynicky, łowczy Wolhynsky.

Jan Jełowicz Malinsky, marszałek tego seymiku, imieniem Ichmościów wszysztkich.

Котораяжъ то инструкцыя, за поданемъ пререченого его милости, пана Малинского, такъ яко се въ собе маетъ, слово въ слово, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1607 года, листъ 561 наоборотъ.

X.

Инструкція дворянъ Волынскимъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1609 году. Просьбы о прощеніи дворянъ, замѣшанныхъ въ возстаніи противъ короля, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ суда трибунальскаго. Ходатайство дворянъ Волынскихъ о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ Православной религіи, и чтобы устроены были духовныя семинаріи для воспитанія недостаточныхъ дворянскихъ дѣтей. О принятіи мѣръ для защиты Украины отъ Татарскихъ набѣговъ; о приведеніи въ порядокъ и храненіи гродскихъ Луцкихъ книгъ; награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ. 1608 ноября 20.

Року тисеча шестъсотъ осмого, месеца декабра, третего дня.

На вряде кгролскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Адамомъ Олшамовъскимъ, буркграбимъ и намесникомъ подъстароства Луцъкого, постановивъшисе очевисто урожоные ихъ милости, панове Анъдрей Загоровский, подсудокъ Луцъкий а Михалъ Янушевичъ Гулевичъ, маршалокъ на тотъ часъ сеймиковый,

именемъ всихъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, для вписаня въ книги кгродские Луцъкие, подали инъструкъцыю зъ сеймику Луцъкого, на день двадцать девятый ноября, въ року теперешнемъ, одъ его королевское милости злożоного, ихъ милости паномъ посломъ на соймъ валный Варшавъский, съ печатми и съ подписами рукъ ихъ милости нижей меновaныхъ, данную, просечы, абы до ведомости врядовое принята и въ книги кгродские Луцъкие уписана была, которую я, одъ ихъ милости приймуючи, передъ собою читати казалъ есми, и слово одъ слова, писмомъ Полскимъ писаная, такъ се въ собе маетъ:

Instructia Wielmożnemu Jego Mości Panu Constantemu xiążęciu z Ostroga Zasławskiemu, y Ich Mości Panu Adamowi Prusinowskiemu, podkomorzemu Włodzimirskiemu, Panu Hawryłowi Hoysckiemu, Kiiowskiemu, Panu Wasilowi Siemaszkowi na Dobratynie, Wołyńskiemu chorążemu, Panu Andrzeiowi Kniaziu Koziecę, Panu Krzysztophowi Charlezskiemu, posłom na seym walny coronny w Warszawie, na dzień piętnasty ianuary, roku tysiąc sześćsetnego dziewiątego złożony, w Łucku na seymiku, dnia dwudziestego dziewiątego nouembra, roku tysiącnego sześćsetnego ósmego, dana. Ich Mość Panowie Posłowie s pilnością starać się o to maią, żeby na pirwszy dzień seymowy naznaczony koniecznie w Warszawie sie stawili. Uniżenie Jego Kr. Mości, naszemu Miłościwemu Panu, podziękuią, że, iako pan y głowa nasza, uważywszy u siebie, yż wszystka całość, wszystko zdrowie każde R. Ptey in clemen-

tia principum przeciwko ludziom, władzy y wierze swey od Boga zleconem, y wzaiem na częściach y miłości ych przeciwko panom zawisło, miłościwie, oycowskie ofiarować sie raczy wszystkę myśl y staranie swe pańskie do tego skłonić, iakoby, przes złe opłakane oyczyzny naszey miłey mieszaniny, którę, yż iuż nam ostatnią prawie ruinam minabantur, uspokoionę y z gruntu wykorzenionę y urazy Jego Król. Mości, którę w mnieyszey cenie, iako Jego Król. Mość w instructiey swey wspomina, niż tranquilitatem R. Pub kładzie, wieczną niepamięcią zgładzonę byli. Uniżenie przy tem prosić będą, żeby Jego Kr. Mość skutkiem to, co miłościwie ofiarować raczy, nie telko tey R. P. ale y wszystkiemu światu, który na tę niesnaski, na tę różnicy naszę, a niemała go część z uciechą, s pochutnywaniem swem, bez pochyby sie był zeyrzał, raczył oświadczyć, y teyże benegnitatem swey wrodzoney pańskiey, którey iuż przeciwko niektórem zażył y przeciwko ynem wszystkim, s których iedni iescze do tego czasu w więzieniu zatrzymani, drudzy od maiętności wysług swech oddaleni są, a tegosz ubłagania teyże miłościwey łaski Jego Kr. Mości, która iuż ynem, do których takie obrazy Jego Kr. Mość miał, pokazana iest, desederio tenentur, zażyć raczył, tak, żeby pod fortunnym Jego Kr. Mości panowaniem wszyscy de equo w maiętnościach, wysługach, honorach cale zostawszy, godnie Jego Kr. Mości, godnie oyczyznie służyć mogli, w czym wszelakie Ich Mość Panowie Posłowie, z dokładem Ich Mość Panów senatorów naszego woiewodstwa y znaszaniem sie z Ich Mość Pany posłami ynych woiewodstw y ziem, staranie

czynić maią, do żadnych seymowych consultatiy nie przystempuiąc, ażby to effect swóy wzięło. Także pilnę staranie czynić maią, żeby, ante omnia, zaraz na początku seymu, vacantie rozdawane byli, gdysz ambitus w seymowych deliberatiach wielkie impedimenta przywieść mogą, y prawo iasne iest, że przed zaczęciem seymu vacantie rozdawanę być maią, które, żeby bene meritis, secundum leges scriptas et usus, antiquitus receptos, conferowane byli, y o to pilne staranie maią czynić, w żadne także namowy sie nie wdaiąc, ażby sie temu dosyć stało. Przełożą, że iasne prawo iest, iż sądzenie spraw woiewodstwa naszego Wołyńskiego sześciom telko Ich Mościom Panom deputatom duchownem, sześciom Ich M. Panom deputatom woiewodstwa naszego należy; gdzieby więc ten plenarius numerus sześciu Ich Mość Panów deputatów Wołyńskich nie był, in supplementum ich, maią Ich Mość Panowie deputaci woiewodstwa Bracławskiego nastąpić. Dopiero gdzieby y s tych dwu woiewodstw liczba deputatów sześci wystarczyć sie nie mogła, Ich Mość Panowie deputaci coronni maią tę liczbę napełnić. Tego przeszłego trybunału choć spełna sześć Ich Mość Panów deputatów woiewodstwa naszego było, nihilominus nie wiemy, z iakich miar to sie preiuditium, ta opressia stała, że, gdy na szóstego votum przyszło, nie dopusczono mu votować, y, miasto szóstego, Jego Mość Pan marszałek, który sententie telko rozdawać miał, votował, y kreska iego szósta, miedzy piącią Ich Mość naszych Panów deputatów, przeciwko rzetelnemu poprzysiężonemu prawu, szła. Poczuli sie w powinnościach swych Ich Mość Panowie deputaci naszi, domagali sie,

żeby przy prawiech chowani byli, żeby y szósty, równo z nimi, mimo Jego Mości Pana marszałka, votum swoie podał. Gdy tego otrzymać nie mogli, luboby podobno Ich Mość mogli byli temu resistere, całości iednak, świętobliwości praw, trybunału świętobliwości ochraniaiąc, woleli sie ad pacatiora consilia udać y żadney, z oświadczeniem sie, że bezprawie, że gwałt sie im dzieie, od sądów supersedować, aniżeby byli mieli, assensu, prawu y wolnościam, krwawem potem przodków naszych nabytem, iaky usczerbek uczynić, a pogotowiu, strzeż Boże, rosterkiem iakim chwalebne subsellium krwią oblać. Co za dalszy potem postempek, iuż po ssessy, naszych Panów deputatów sie stał, to snadnie z decretu sie pokazuie; mocnie przy tem stana, żeby to prawo in suo robore zachowane y znowu stwierdzone było. Y to także laudo publico obwarowano, żeby executij, które w tych sprawach decretami przeszłego trybunału nakazane są, Ich Mość Panowie starostowie, podkomorzowie sądowi ziemscy nie odprawowali y żadnych o nieodprawowanie ich poenas nie ponosili, ale żeby znowu też sprawy, w zupełney liczbie naszych sześciu Ich Mość Panów deputatów, wedle constitutiey, sądzonę byli; alioquin, ieśliby tego otrzymać nie mogli, od ynych seymowych namów maią supersedować, y ni na co nie pozwalać; ze dwu też głosów, któreśmy zawsze mieli w sprawach coronnych, żeby Ich Mość Panów deputatów naszych nie zrażano, starać sie maią. Przypominać miłościwie Jego Królewska Mość raczy w instructiey swey, że constitutie przeszłego seymu, iako te, które czas on zatrudniony naniósł, niektórem dosyć ni czynią, y te-

go Jego Królewska Mość dokłada, żeby co o nich w zgodzie y miłości postanowione było: uniżenie za to Jego Król. Mości podziękować y z ynemi Ich Mość Pany posłami tego urgere, y na to sie zgadzać, żeby constitutie seymu przeszłego przeciwko prawu, sine unanimi ordinum consensu, a drugie snać y bez wiadomości ych uczynione, zaczym y protestatie wielu woiewodstw urosły; przy tem, lenno w woiewodstwie naszym, które też przeciwko prawu y sine unanimi consensu ordinum, tak przedtym daną, iako y na przeszłem seymie constitutią iest confirmowanę, annichilowanę, cassowanę było, za co, iako za wyszey mianowanę artikuły, stale, mocnie uiąć sie maią, do żadnych namów, ażby to effect swóy wzięło, nie przystempuiąc. Także y za to mocnie uiąć sie maią, żeby retenta poborowe, roku tysiącnego sześćsetnego trzeciego in usus publice uchwalonę, a priuatis personis, nie telko bez iednostaynego wszech stanów pozwolenia, ale y bez wiadomości Ich Mość Panów posłów woiewodstwa naszego, conferowane, na potrzeby Rzeczy Pospolitey obrócone byli, y napotem żeby retent poborowych nikomu nie dawano. gdysz ma z łaski Bożey Jego Królewska Mość nasz miłościwy Pan wiele ynych sposobów do nagród benemeritis. Przyniesiona nam iest constitutia z seymu przeszłego, w którey artikuł o religiey Greckiey iest napisany; lecz yż sie nie do końca im ludzie tey religiey będący contentuią, prosić maią Ich Mość Panowie Posłowie Jego Królewską Mość, aby obiaśniona ta constitutia była w tem, żeby teraz y na potem, władykom, daiąc im tę dobra, nie przywodzono do posłuszeństwa kościoła Rzymskiego

żadnem sposobem, ale aby, iako to teraznieysze władycstwo Łuckie, którę po Terleckim wakuie, także y na potem, któreby sie iedno pokazali, dać y dawać raczył Jego Królewska Mość narodu slacheckiego obywatelom naszego wo-iewodstwa religiey naszey Greckiey, którzyby y poświęcenie na tę władycstwo od patriarchów naszych cerkwi wschodney brali y onech za pasterzów swech przyznawali. A ieśliby sie na potem któremu z nich chciało pod posłuszeństwo kościoła Rzymskiego, tedy, aby zostawiwszy władycstwo, sam z osoby swey telko posłuszeństwo, iako mu się będzie zdało, oddawał, a na iego mieysce inszy władyka, wedle praw naszych, od Jego Królewskiey Mości podany był. Duchowni dwoyga beneficij, aby nie trzymali y ociec metropolita albo mitropolią albo władystwem sie contentował, y iedno z nich, in decursu półroka, od daty constitutiey seymu teraznieyszego, sub poena decem millium florenorum, puścił. In defectu pusczenia, także peremptorie o to forum na trybunale, inter causas offitij. Popi aby nie byli kryłoszany, albo capitułą, czego y przedtem nie bywało, ale po staremu popami albo czerncami, a kiedyby sie trafiło władykę pozwać, w pozew nie maią być wkładani, ale sam telko metropolita, władyka, archimendrita albo yhumen. Oni też sami, bez capituły, o krzywdy czynić y pozywać maią. Tychże duchownych kiedy pozową, tedy ratione personę suę do prawa duchownego forum excipować nie maią. A względem dóbr duchownych ma być dawność ziemska dziesięć lat; także miedzy Ich Mościami Pany duchownemi polskimi szlachtą, żeby iednaka dawność była dziesięć lat. Ewangieliami cerkiewnemi

posesiey, ani tytułów na dobra czyie nie ma być, przes pomienione duchowne, dowodzono, choćby o to prawny postempek był zaczęty; ale zwyczaiem prawa pospolitego, a szlachcic ma być bliższy do dowodu posesiey. Simina-ria mitropolita, władykowie y archimendryta Pieczersky, dla ćwiczenia dziatek ubogich slacheckich, wedle obietnicy swey, żeby fundowali. A yż skarby cerkiewne, od przodków naszych we złocie, srebrze, apparaciech nadanę, zniszczonę są, a iako mamy wiadomość, przez nieboszczyka Kiryła Terleckiego, władykę Łuckiego; starać się, żeby Jego Królewska Mość sześć commisarzów z naszego woiewodstwa: iednego senatora, dwu urzędników y trzech z rycerstwa, deputować raczył, przed któremi potomkowie nieboszczyka władyki, którzy w dobra iego leżącę y ruchomę succedowali, w Łucku, na dzień, w constitutiey mianowany, za innotescentią commisarzów stawić sie maią, sub poena mille marcarum, toties, quoties od kogożkolwiek o nie pozwani będą, y przed tymiż commisarzami sie sprawować, czego commisarze usque ad terminum executionis popierać maią, którą urzędy należne, ad instantiam tychże commisarzów, wykonywać powinni będą, sub poenis, in statuto descriptis. Mitropolita, władyka, archimendrita, któryby chciał pod posłuszeństwem Rzymskim być, żadney mocy y zwierzchności nad popami dioceziey swey, w dobrach slacheckich, mieć nie ma, mianowicie nad temi, którzy nie są pod posłuszeństwem kościoła Rzymskiego. Panie Boże sie pożal utracenia Szweciey, utracenia Inflantskiey ziemie, skąd pewnie wielkie zmnieszenie ozdób, dochodów, pożytków Jego Królewska Mość y R. Pta wzięła: o recupe-

rowaniu oboyga z Ich Mość Pany senatorami y posłami communicować. Nie życzemy tego, aby Jego Królewska Mość, zwłascza eo statu Rei Publicae, który iescze nie iest ukołysany, sam w osobie swey pańskiey odieżdżać do Swecicy miał; ieśliby iednak tak wielkich dwu kleynotów recuporowania y ynych, sposobów Jego Król. Mość mieć nie mógł, cum regni ordinibus, strony odiazdu Jego Król. Mości, sie zgadzać. Strony Moskwy pewniśmy, że Jego Królewska Mość y status takie rationes inibunt, któreby e Re Publica byli. To iako naliepiey warować, żeby wprzód intestinas dissensiones penitus uskromić, in portu Rzecz Pospolitą postawić, y iako z ynych strón od nieprzyiaciół postronnych, tak y tem tu naszem kraiom od Tatar, głodnych, prędkich, nie bez wielkiey potęgi nieprzyiaciół, bespieczeństwo, zasłonę coronie obmyślić. Pewnieysze pacta conuenta s cesarzem Tureckim, niż teraz są, żeby zastanowionę byli. Jako często, od lat kilku, incursiami od Tatar Ukrayna nisczeie, iako wiele dusz chrześciańskich w bisurmańską niewolą wziętych, iako wiele miast, zamków, wsiy, iednych splondrowanych, drugich do gruntu w niwec obróconych, przełożą y równo z drugimi starać sie będą, żeby bespieczeństwo od tych pogan, iako napewnieyszę, opatrzonę było, contentatie ich zwykłe annuatim ie dochodzili, które wedle constitutiey świętey pamięci króla Awgusta, iako ine sumptus Jego Królewskiey Mości ordinary y extraordinary, z skarbu Jego Królewskiey Mości odprawowane być maią. Jeśliby iednak skarb temu podołać nie mógł, yny iaky sposób isczenia im tych contentaty, któryby bez kwierku y ciężaru ludzkiego mógł być, za zgodą

wszytkich stanów obstalować. Starać sie, żeby constitutią czas y mieysce, choć w zamku Łuckim, na correcture iurium złożono było, żebyśmy tu, miedzy sobą ią namówiwszy, na decizią y potwierdzenie przyszłego, da Bóg, seymu, onę odesłali. Iż Jego królewska Mość w instructiey dołożyć tego raczył, że pirwszey królowey Jey Mości oprawa wróceniem przes Jego Królewską Mość danego przywileiu, na przeszłym seymie, zniesiona iest, tedy y o teraznieyszey królowey Jey Mości oprawie z stanami porozumiewać sie maią, y oney, ex mutuo consensu wszech stanów, Jego Królewskiey Mości ne denegować. Compositio inter status, życzemy, żeby doszła ea lege et conditione, żeby żadnych nouatiy szkodliwych w ten tu kray nie wniosła, priuatnem zayściom. woynom zabieżeć iest statut de guerris, tego telko trzeba, żeby do executiey przywodzony był; ieśliby też iescze iakiego ostrszego postempku w tey mierze potrzeba, ostrszy postanowić. Bez obrony trudno Rzeczy Pospolitey: zaczym żołnierz, pod tę zwłaszcza zewsząd niebespieczeństwa, potrzebny iest; ale to namówić, żeby, według dawnego prawa, in centro regni nie byli, ale na mieyscach, sobie prawem naznaczonych, przebywali. Porządek chowania ych wedle dawnych artikułów żołnirskich, które w druk podać, z ynemi woiewodstwy także namoc *(sic)* sie, y, żeby ie do executiy Ich Mość Panowie hetmani przywodzili, constitutią opatrzyć, y disciplinam militarem constitutią też obostrzyć. O ratunkach ku potrzebom Rzeczy Pospolitey, iakieby mieli być, z drugimi Ich Mość Pany Posłami sie namówić, y to, co sie namówi, tu do braciey odnieść, y postarać sie, żeby constitutią czas w Łucku,

dla uważenia tych namów y zawarcia ich, złożony nam był, ale na seymie nic penitus o ratunkach nie stanowić. Conseruaty naszego woiewodstwa żeby in proprio pallatinatu sądzonę byli. Xięgi grodzkie Łuckie, od niemałego czasu, zamknionę y zapieczętowanę są; zaczem obawiać sie trzeba, żeby vetustate temporum y nieopatrznością nie pobutwiały, więc y ludzie wielkie w sprawach swych dla extractów, których s tych xiąg mieć nie mogą, zatrudnienia maią: starać sie, aby pewnę osoby do reuidowania ych deputowani byli, y mieysce na to w zamku Łuckim było ym naznaczonę, y mulcta piąci set złotych polskich na tego, któryby na czas, w constitutiey mianowany, do reuiziey nie przybył, o co forum peremptorie na trybunał, inter causas offitiey. Rozgraniczenie miedzy Ruskim y Bełzskim z iedney, a Wołyńskim woiewodstwy z drugą stronę, zdawna constitutiami naznaczone iest, dotąd iednak nie doszło, zaczym wielką zwłokę sprawiedliwości, koszty, szkody wiele Ich Mość Panów braciey naszych odnosi: starać sie maią, żeby constitutią Ich Mość Panowie commisarze do tego rozgraniczenia deputowani byli, y miesce ziachania Ich Mość, we dwie niedziele po świętem Michale blizko przyszłem, naznaczone, któreto rozgraniczenie od woiewodstwa Bełskiego a potem Ruskiego z Wołyńskim, począć sie ma. Na kożdego z Ich Mość Panów commisarzów, którzyby na czas y miesce, w constitutiey mianowanę, do tego actu nie przybyli, albo temere go, nie skończywszy, odiachali, po tysiącu złotych założywszy, która wina damna passis refundowana być ma, o co forum na trybunale peremptorie, inter causas offitiey. I ieśliby też

który z Ich Mość choroba sie wymawiał, tę iuramentem na trybunale, pozwany, comprobować ma, absentia unius duorum do rozgraniczenia non obstante. Membramy żeby zniesionę byli; ci, którzy ie maią, żeby, przed wyściem roku, do xiąg tego grodu, w którem dłużnik osiadłość ma, ie actykowali. Jeśliby też który osiadłości nie miał, tedy w któremkolwiek, lub w Łuckim, lub Włodzimirskim, lub Krzemienickiem grodzie, ie actykować. A któreby po wyściu roku actykowane nie byli, tę nullius momenti, perpetuis temporibus, poczytanę być maią. Cła nowe, niezwyczaynę na rzekach, które są nauigabiles, aby byli zniesionę, pilność czynić. Woźni żeby na pozwach sic podpisowali, a którzyby pisać nie umieli, pieczęci swę do nich przykładali. Executy rzeczy, w ziemstwie osądzonych, wedle constitutij, nie może, iedno sędzia s podsędkiem abo pisarzem, odprawować, a kiedyby sędzia, z iakich przyczyn, odprawować nie mógł, podsędek s pisarzem nie mogą iey odprawować, zaczym wielkie ludziom w sprawach omieszkiwanie y szkody necessario być muszą: starać sie s pilnością Ich Mość Panowie Posłowie maią, żeby constitutia taka była, ieśliby sam sędzia, dla iakich impedimentów, executiey odprawić nie mógł, żeby, za zleceniem sędziego, podsędek s pisarzem mógł ią odprawić, którato executia takieyże wagi ma być, iako gdyby sam sędzia prezens na niey był; tym kształtem sprawiedliwości ludzkiey pośpiech sie uczyni. Niektórzy z Ich Mość Panów braciey naszych znacznych przes listy sie na seymiku uskarżali, że dla tego na seymik sie nie stawili, yż listy seymikowę ich nie doszły, co snać s tey miary sie stało, że z cancellarij Jego

Królewskiey Mości s titułami listy do grodu są przyniesio-
nę, zaczym, niewiadomością, nieuważeniem znacznieyszych
tuteyszych obywatelów, listy do drugich, którzyby sie po-
dobno bez nich obeyść mogli y na seymikach nie bywa-
ią, dirigowano. Przestrzec w tey mierze cancellarią, żeby
wedle starodawnych zwyczaiów, bez titułów do grodów
listy odsyłano; w grodziech snadnie to uważyć mogą, ko-
mu ie intitulować. Ich Mość Pany Posły tem obowięzu-
iemy, żeby zaraz, skoro sie constitutie zawrą, pieczętarza
o exemplarz ich pisany, s podpisem Jego Mościa y pie-
częcią coronną, solicitowali y nam go przynieśli. W któ-
rychto wszytkich wysz mianowanych artikułach, z wia-
domością y radą Ich Mość Panów senatorów naszych, Ich
Mość Panowie Posłowie postempować maią, których fide
et honore obowięzuiemy, żeby za priuatami swemi uganiać
sie nie ważyli, ale samo telko bonum publicum, iako cni
patrici, na pilney pieczy maiąc, iako nawiętsze mogą, stara-
nie czynili, żeby tak w tych naszych zleceniach, które sa-
ma nasza miłość przeciwko Jego Królewskiey Mości, panu
y głowie naszey, miłość przeciwko oyczyznie, prawom,
swobodom y wolnościom na nas wycisnęła, sobie postem-
powali, iakoby od Boga błogosławieństwo iego święte, od
nas słuszną pochwałę, podziękowanie słuszne odnieśli. Za
Jego Mością Panem Bracławskim, starostą y klucznikiem
Łuckim, pilnę instantie uczynić o potwierdzenie constitutią
przywileiu Jego Królewskiey Mości, na wolność miasteczku
Jego Mości Tuczynu nadanego: barzo to błahę, za wielkie
Jego Mości in Re Publica merita, benefitium. Za oycem Jego
Mością mitropolitą Kiiowskim prosić, żeby Ich Mość Pano-

wie Posłowie pilne, w sprawie Jego Mości, która w Wilnie na trybunale osądzona iest, weyrzeli, y, ieśliby ukrzywdzony był, o ukoienie Jego Mości, do Jego Królewskiey Mości y senatu, sie przyczynili. Xiąże Jego Mość Czartoryskie takich zasług iest, że znaczney łaski, znaczney nagrody Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey godzien; uniżenie Jego Królewską Mość prosić, żeby, miłościwy wzgląd na Jego Mość maiąc, primum vacans, które sie otworzy, Jego Mości conferować y szczodrobliwością swą pańską, do dalszych służb swoich y Rzeczy Pospolitey, Jego Mości przychęcić raczył. Za Jego Mością Panem Adamem Prusinowskim, podkomorzym Włodzimirskim, żeby sprawę o tyrańskie wespiączki zabicie Jego Mości Pana Caspra Prusinowskiego Jego Królewska Mość na tem seymie, z miłościwey łaski swey, sądzić raczył, Ich Mość Panowie Posłowie staranie maią czynić. Jego Mość Pan Chrinnicky, łowczy Wołyńsky, na wielu expeditiach woiennych, z odważeniem zdrowia, z nielutowaniem kosztów znacznych, Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey służył: słuszna iest, aby Jego Królewska Mość zasługi Jego Mości digna mercede prosequatur et ultro currenti calcar do usługowania sobie y Rzeczy Pospolitey dodał, o co pilnie Ich Mość Panowie Posłowie Jego Królewską Mość prosić maią. Niektóre dobra do archimandrystwa Żydiczyńskiego, dzierżawy na ten czas Jego Mości oyca Bałabuna, dobrego, cnotliwego, bogoboynego człowieka, należące, nieiakiemu oycu Arkudemu Grekowi dane są. Isz sie to stało contra mentem fundatoris, którą mere cerkwi Żydiczyńskiey tę dobra incorporował, gorąco Jego Królewskiey Mości prosić, żeby

ie teyże cerkwi znowu, z miłościwey łaski swey pańskiey, iako narychłey przywrócić raczył. Non desunt rationes Jego Królewskiey Mości z ynych miar oycu Arkudemu liberalitatem swą pokazać. Jego Mość Pan Czermkowsky, podstoly Lubelsky, prawie wszystek swóy wiek na służbach świętych pamięci królów Ich Mość, Augusta y Stephana, godnie, nie bez wielkich kosztów, prac, trudów, gardłowania, strawił; ma pewną zasłużoną summę pieniędzy w skarbie Jego Królewskiey Mości, na co y documenta miałby mieć: sedullam Ich Mość dabunt operam, żeby Jego Mości ta zapłata, iako narychley, doyść mogła, y tą dosyć słabą wysługą sie ucieszył. Przeszłem zapendem rokoszowym, Jego Mość Pan Dzierzek, podsędek Lubelsky, dobrze zasłużony człowiek, do obrazy Jego Królewskiey Mości occasionem praebuit; wiele takich bez urazu s tey toni emerserunt; on nieborak uniósł, wysługę utracił: prosić Jego Królewskiey Mości, iako napilniey, żeby Jego Mości przywrócona była. Zacnę białegłowy: Ich Mość Pani Podorecka y Pani Tymińska, przełożyli nam, że wielkie zatrudnienie prawne, od którego donatariusza Jego Królewskiey Mości, strony woytowstwa swego dziedzicznego Hrodelskiego, z wielką fatigą, z wielkim kosztem, ponoszą: prosić, żeby od nich wolni byli, a Pan donatariusz, ieśli zasłużony iest, z ynych miar niech munificentiey Jego Królewskiey Mości zażywa. Sprawa Jego Mości Pana Ławrina Drewińskiego, cześnika Wołyńskiego, s Pany Nieborskimi y Kłodnickimi żeby na tym seymie sądzona była, Ich Mość Panowie Posłowie starać sie maią. Meritis Jego Mości Pan Oleszka, woyskiego Włodzimirskiego, secretarza Jego

Królewskiey Mości, iure quodam, wdzięczność nagrody od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey debetur; bo, minąwszy dawnieysze, Jego Mość posługę świeżą do Kazigiera, cara Perekopskiego, z wielkim nakładem, z wielką przewagą zdrowia, odprawił: prosić Jego Królewską Mość, aby, za tak nakładnę, pracowitę, krwawę służby swę, słuszną nagrodę odniciść mógł. Dobrze wiadomę są nietelko tu naszego kraiu, ale y wszystkim ludziom, usługowania Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey w rzemieśle rycerskim Jego Mości Pana Szymona Charlesskiego, rotmistrza Jego Królewskiey Mości, w których, od Połocka począwszy, nie ustawał, iuż arkabuskie, iuż piesze roty, iuż pocty znaczną, swem własnem wielkim kosztem wodząc, na naciąsszę razy, harce, szturmy, sinae ullo respectu vitae, sie narażaiąc, uniżenie Jego Królewską Mość suplikował, żeby onę posługi iego nagrodzone byli. Pod sądzeniem ziemskich y grodzkich roków Krzemienieckich, które pokoiem pospolitym obwarowanę są, Jego Mość Pan Mikołay Bohowityn Szumbarsky, gdy do zamku tamecznego iachał, przes Pany Alexandra Plizyńskiego, Pawła Łosiatyńskiego, Siemiona Łyka, bez wszelakich przyczyn, okrutnie zamordowany; iest iuż ta sprawa w arescie: usilnie Ich Mość Panowie Posłowie o dosądzenie iey prosić maią. Ich Mość Panowie Żorawniczcy, claris w tych tu kraiach natalibus, uniżenie Jego Królewskiey Mości proszą, żeby sprawa Ich Mość o Swiniuchy, która przes tak wiele seymów in suspenso była, a Ich Mość coraz iey na seymie pilnuiąc, coraz też o wielkie impensa przychodzą, na tym seymie, przes żadnych zwłók, odsądzona być mogła, do czego, że-

by, iako naypilnieysze mogą, Ich Mość Panowie Posłowie starania przyłożyli, Ich Mość prosili, abo iako yne, tak y ta na trybunale sądzona była. Miasto Łuck, w tem tu naszym kraiu nagłównieysze, do którego na seymiki elle-ctiey, roki ziemskie, roczki grodzkie y yne ziazdy często sie kupiemy, y w którem iuż z łaski Bożey collegium Je-zuickie, y dla rozmnożenia chwały Bożey, y dla ćwiczenia dziatek, poczyna sie krzewić, tak od rokoszan, iako y od kwarcianych y Brzeskich żołnierzów wielkie angarie od-nieśli y dotąd od kwarcianych odnoszą, uniżenie Jego Kró-lewską Mość to miasto supplicuie, żeby od leż żołnirskich wolne było, za któremi Panowie żołnirze y nam samym nie mogą być iedno ciężcy, y do nauki dziatkom wielkie-by przeszkody być musieli. Supplikuią y o to, żeby nie-zmierne, pod iarmarki, ceł, myt y ynych podatków wycią-gania umoderowane byli; bo za tym wyciąganiem, iako spra-wę daią, wielky sie wstręt ludziom kupieckim do ieżdże-nia na iarmark dzieie; summa sedullitatę to ich postulatum Jego Królewskiey Mości zalecić.

У тое инструкцыи печатей ихъ милостей пановъ обы-вателевъ воеводства Волынского дванадцеть, а подпись рукъ тыми словы:

Janusz z Ostroga Zasławsky, woiewoda Wołyńsky, ręką swą.

Alexander xiąże z Ostroga Zasławsky, C. W., manu propria.

Andrzey Zahorowsky.

Ławrenty Drewiński, czesznik Wołyńsky.

Alexander Zahorowsky.

Krzysztoph Sieniuta.

Abram Sieniuta, manu propria.

Michał Hulewicz, marszałek koła rycerskiego na seymiku Łuckim.

Marek Żorawnicky, własną ręką.

Jan Żorawnicky, ręką.

A. Hulewicz.

Jan Zahorowsky.

Piotr Zahorowsky.

Котораяжъ то инструкцыя, за поданемъ вышъречоныхъ особъ, а за принятемъ моимъ, вся, спочатку ажъ до конца, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1608 года, листъ 5 — 13.

XI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ, отправленныхъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1616 году. Дворяне просятъ короля о томъ, чтобы исполнялъ свои обязанности согласно съ постановленіями, подтвержденными его присягою. Жалоба на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьбы объ исправленіи законовъ и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. О силѣ декретовъ трибунальскихъ. О содержаніи кварціоннаго войска. Ходатайство о возвращеніи монастырямъ Кіевопечерскому и Жидичинскому отнятыхъ имѣній и о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1616 марта 8.

Року тисеча шестсотъ шестналцетого, месеца марца, десятого дня.

До уряду и книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцъкихъ, до мене Якуба Окгродзинского, буркграбего и наместника подстароства Луцъкого, пришедши обличне урожоные ихъ милости: панъ Михалъ Хриницъкий, маршалокъ на сеймику теперешнемъ Луцъкомъ, на день осмый месеца марца, въ року звышъ написаномъ припадаючомъ и одправованомъ, будучий, и панъ Адамъ Хомякъ, а панъ Гелнашъ Бабин-

ский, инъструкъцыю отъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынъского, на выш менованый сеймикъ до Луцъка згромажоныхъ, съ печатъми и съ подписами рукъ ихъ милостей, на сеймъ валный Варшавъский, въ року нинешнемъ тисеча шестсотъ шестнадъцетомъ припадаючий, ихъ милости паномъ посломъ воеводства своего, въ ней менованымъ, даную, для уписаня въ книгы нинешние кгродские Луцъкие, перъ облятамъ, именемъ ихъ милости, подали, просечи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для вписаня до книгъ приймуючи, передъ собою читати казалъ, и такъ се въ собе писмомъ полскимъ писаная маетъ:

Instructia Ich Mościom Panom Posłom naszym na seim teraznieyszy walny coronny, w roku teraznieyszem tysiącz sześćset szesnastem przypadaiączy, obranym, dana. To iest Ich Mościom: Wielmożnemu Panu Jakubowi Sobieskiemu, woiewodziczowi Lubelskiemu, Panu Alexandrowi Chrynickiemu, łowczemu Wołyńskiemu, Panu Ławrętiowi Drzewińskiemu, czaśnikowi Wołyńskiemu, Panu Michałowi Januszewiczowi Hulewiczowi, Panu Alexandrowi Puzynie, a Panu Alexandrowi Welihorskiemu, którzy, po zaleczeniu służb naszych naniższych, oddania wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiey Mości y podziękowania uniżenie za obmyśliwanie pokoiu y rządu w oyczyźnie naszy, wedle punctów w tey instrukty naszey, Ich Mościom dany, sprawować sie maią. Iż z wielkym żalem y niemałą Rzeczy Pospolitey szkodą patrzać sie musiało, że po wielekroć, w tak nagłych potrzebach y sprawach Rzeczy Pospolitey, do

których poratowania y podparcia przychodzić nie mogło, a to z dyffidency, która się zawzieła w ludziach. czemu zabiegaiącz, aby confidentia Jego Królewskiey Mości ku nam poddanym, y nasza miłość poddanych do Pana tem sie barziey krzewiła, a sprawy seymowe y postanowienia aby swói effect brali, znosić sie z Ich Mościami Pany posłami coronnych woiewodstw Panowie posłowie naszi maią, y w to weyzdrzeć pilnie, czo za przyczyna iego iest; przytem, czemby sie nie dosić działo pactis conuentis y prawem poprzysiężonym, tak in publicis, iako yn priuatis, prosić Jego Królewskiey Mości, aby temu we wszystkym, podług przysiąg Jego Królewskiey Mości, dosić sie stało. A iż wielkie odia y diffidencie y zatrudnienia seymów y spraw dzieią sie, a to względem różnego nabożęstwa, zaczym też tak religy Grecky ludziom, pod posłuszęstwem swego patriarchy będączem, jako y drugich, w nabożęstwie z nami rozróżnionemi, w nabożęstwie na czerkwie y udespektowaniu, y gwałtem przymuszaniu popów do posłuszęstwa im niezwykłego, mimą assecuracią świeżą w constitucy opisaną, przeciwko którey, mimo prawo, o tem decreta względem nieposłuszęstwa na nich są na trybunałach w Coronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim otrzimanę, także y w nachodzieniu na zbory y domy slacheczkię y miesca takię, w których ludzie różny religy nabożęstwa swę odprawuią, a będącz prawem pokoiu pospolitego y przysięgą królów Ich Mościów, panów naszych, upewnieni, zaczem boie y szkody odnoszą: prosić maią panowie bracia naszy, aby im tego u Jego Królewskiey Mości, podług powiności swey, z obowiązku uniei, pomocz raczyli, aby, podług poprzysię-

żonych praw, przywileiów, wolności, a osobliwie przywileiu uniei czałe we wszystkich państwach zachowane byli. Władycstwo Włodzimirskie, iż też przeciw iasnemu prawu y przywileiowi naszemu, na uniei nam danemu, y też constitutiei coronationis, iest oddane nieiakiemu Morochowskiemu, nie indigenie woiewodstwa naszego, y o to maią sollenniter upomnić się y prosić drugich Ich Mościów Panów posłów woiewodstw coronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, aby dopomogli prosić Jego Królewskiey Mości, żeby, w tem według prawa naszego postąpiwszy, obywatelowi woiewodstwa Wołyńskiego, slacheicowi osiadłemu, to władiestwo zaraz conferować raczył. A iż banitie na przesłych trybunałach względem religi, tak na osobach duchownych iako y świeczkich, non praestite obedientiae otrzymane, są, tedy serio Ichmość Panowie posłowie o to się starać maią, żeby sposób namówiony mógł być do uspokoienia w takowych sprawach y do zniesienia tych banitiey. Na żaden zaciąg woienny, ani podatkiem, ani pozwoleniem zaciągać sie Panowie posłowie nasz nie maią, ale, ieśliby Rzecz Pospolita wszystka zgodnie bellum defensiuum być potrzebną upatrowała, równo ze wszystkimi nie wzbraniać się pospolitego ruszenia, podług dawnych praw y porządkiem, prawem opisanych. ni w czem ich nie odstępuiącz. Jeśliby też woiewodstwa coronne, wszystko zgodnie, mimo pospolitę ruszenie, w sposób iaky inszey belli defensiui obmyślili, tedy to Panowie posłowie nasz do nas bracy swy, nie concluduiącz tam, donieść maią. Artykułów wszystkich, od Panów bracy naszych woiewodstw coronnych na tem seymie wniesionych, któreby czałość praw y

wolności naszych. od Jego Królewskiey Mości poprzysiężonych, zatrzymywali. Panowie posłowie naszy Ich Mościom dopomocz maią. Correcturę praw ieśliby sobie stany coronnę namówili, maią Panowie posłowie naszę ostrzecz tego, aby woiewodstwo nasze, którę sie inszem prawem sądzi. correcturę praw swych, gdyby im tego potrzeba ukazowała, prawem warowaną. onę sobie namówili, pod tę nie podlegaiącz. O sposobie sądzenia criminałów maią sie Panowie posłowie naszy znaszać z gurnemi woiewodstwy; iednak, aby woiewodstwa naszego sprawy, którę za pirwszym mandatem rok zawity miwali, żeby iuż za pirwszym mandatem pirwszę niestanię. według zwyczaiów woiewodstw coronnych, o criminałach sądzonych uprzedzał, starać sie o to maią. także y o pewny dzień do sądzenia spraw naszych y prosić maią. co constitucią warować. Okazowanie dla lepszey gotowości przeciw nieprzyiaciela coronnego, poruczamy, aby reassumowali constitutią o tem przesłego seymu anni tysiąc sześćset trzinastego uczyniona, a pokazowanie pod Łuckiem w polu miedzy Teremnym a Dworcem na czas y dzień *(проóпьлъ)* w roku teraznieyszym naznaczono było. na którym ziezdzie, aby pokóy zachowany był, prawem obostrzycz y ekzequutią przeciw występnych namówić. A ktoby miał w różnych woiewodstwach maiętności swę, aby. gdy sie w iednym woiewodstwie okaże, choczby sie w drugich nie okazował, żadnych pen nie ponosił. Sprawy de bonis nullo iure receptis, mianowicie Ich Mości Panów Żorawnickich o Swiniuchy, a Panów Czerniewskich o Woynin, które na deliberaciey zostali, prosić, aby na tem seymie decidowanę byli. Do reuisy

xiąg Łuckich sądowych grodskich niedorcuidowanych, także y podkomorskich Krzemienieckich, aby deputaci naznaczonę byli w tem roku tysiącz sześćset sześćnastem. Burgrabiowie, także podpiskowie ziemscy y grodscy starszy, aby byli ludzie stanu slacheczkiego, przysięgli et non ficte possessionati, którą przysięgę, aby w urzędziech tychże, in praesentia nobilium, na rokach albo roczkach odprawić byli powinni. Miasto Łuczk, w którym seymiky, roky y roczky odprawowanę bywaią, do tego collegium, w którym dziatky narodu szlacheczkiego czwiczenia biorą, aby od stanowisk panów żołnirzów kwarcianych prawem uwolnionę było, gdyż stanowiska panom żołnirzom mieysce jest ukazanę constitucią anni tysiącznego sześćsetnego dziewiątego, o co sie s pilnością Panowie posłowie starać maią. Uskarżał sie też w kole naszem xiąże Jego Mość Jerzey Czartoryski, że, za daniem sprawy przez Pana Krasińskiego y inszych, wydano list s cancellariey, s podpisem Jego Królewskiey Mości, urażliwie do xiążęcia Jego Mości Czartoryskiego pisany; przeto Panowie posłowie nasz maią dać o tem Jego Królewskiey Mości sprawę, że to niesłusznie udano xiążęcia Jego Mości, bo on nad prawo małżąky swey nic nie uczynił, y na tego, który takim listem xiążęcia Jego Mości zaniusł, aby animaduersia była uczyniona, y żeby imposterum takie listy z cancellary, yż prawem pospolitym iest obwarowano, nie byli więczey wydawanę. Starać sie też maią, aby Pan podskarbi liczbę gruntowną uczynić był powinien na seymie teraznieyszem, a ieśli dla krótkości czasu to na seymie być nie może, czas aby był złożony y mieszcze, y deputacy przysięgli mianowani, przed

którymiby ta liczba uczyniona była, która aby na przysłym po tem seymie in medium przyniesiona była. Decreta trybunalskie aby, iako ultimae instantiae iudicy, in suo robore et autoritate zostawali, y w żadnę disquizyciae przywodzonę nie byli, y inhibicie s kancellary Jego Królewskiey Mości aby wydawanę nie byli, y owszem, ieśliby którymi decretami zadwornymi ubliżenie sie stało, aby in pristinam autoritatem przywroczonę y sacrosancte trzymanę byli, na czim interest toti nobilitati, inaczey bowim niczby czałego, nic pewnego nie było. A iż s tey nowy lustraciey pokazać sie może auctia quarty, tego doizrzyć, aby do oney pirwszey przyłączona była, a quarta przesłych lat gdzieby sie obracała, gdyż żołnirz quarciany w służbie nie iest, aby sie pilnie dowiedzieli, ieśli sie nie na to obracza, na co sacrosancte obraczana być miała, prawem opisanym, z drugimi Ich Mość Pany posłami, poparli. Żołnirz quarciany ieśli będzie, leże swoię aby na Ukrainie, w dobrach Króla Jego Mości, odprawował, zimie a lecie obozem, a kiedy płacza przypadnie, aby towarzystwo pewnę wysyłane było a nie s chorągwiami sie po zapłate pomykali. Domagać sie też maią, aby constitucia anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi y millesimi quingentesimi nonagesimi terty de disciplina millitari do ekzequucy przywiedzione byli. Człowiek zaczny, Jego Mość Pan Zygmunt Bałazy, przyszed do niełasky Jego Cessarskiey Mości, za tem instancią gorącza uczynić, y prosić Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie naszi maią, iako za człowiekiem, z domu swego wielkim y w coronie Polskiey z wielu zacznych familij spowinowaconym, aby Jego Królewska Mość do Je-

go Czesarskiey Mości przyczynić sie raczył, aby mu Jego Czesarska Mość łaskie swą pokazał, o co Ich Mość Panów posłów prosić, aby tę prożbę unanimiter wnieść do Jego Królewskiey Mości chcieli; także też y list swóy aby do Jego Czesarskiey Mości, ex connuentu hoc commiciorum, dali; o takyż list y do senatu instantią uczynić. Prosić za Jego Mością chorążem Kyiewskim maią Panowie posłowie nasi, żeby Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita, pomniącz na zasługy domu Jego Mości samego, tudziesz y syna Jego Mości, którzy niepoiednokroć oddawali Rzeczy Pospolitey, chowaiącz ię, według zasług Ich Mościów, lenne na Hnidawie było dana, o co s pilnością sie maią starać Panowie posłowie. A iż poborca nasz Wołyńsky, Jego Mość kniaź Alexander Puzina, tak od Jego Mości Pana podskarbiego, iako y od Jego Mości Pana instigatora coronnego, strony nowych ekzakcy, turbacię prawnę odnosi, to iest o nową slachtę, o lichwiarze, o summy starę na starostwa, które sie u nas nie naiduią, więcz, że, podczas zapłaty stołecznemu żołnirzowi, zostawszy poborcą, przy poborze oraz za dwie lecie dwoie czopowę, nad przesłe arędy podwyszonę, decretem Radomskim przymuszony, z wielką szkodą y uszczyrbkiem maiętności swey, zapłacił, defalcaciey żadney (względem pogorzelisk y przeskód od nieprzyiaciela coronnego) nie odniósł, prosić Ich Mościom Panom posłom naszem Jego Królewskiey Mości zleczamy, aby od tego wszystkiego Pan poborca nasz wolnym był. *Petita.* Za Jego Mością Panem podkomorzym Podolskim wnieść do Jego Królewskiey Mości, senatu y koła ryczerskiego prożbę Ich Mość Panowie Posłowie maią, aby Jego Kró-

lewska Mość miłościwy wzgląd mieć raczył, iakoby on dziatky swoię, które, oraz z maiętnością swoią, do nieprzyiaciela krzyża świętego y coronnego stracił, onę wyswobodzić mógł, za miłościwym poratowaniem Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey. Ich Mość Panowie posłowie starać sie maią, aby przywiley od Jego Królewskiey Mości na myto w imieniu Owłuczynie y Woli Owłuczyńskiey, za petytami od Ich Mościów Panów posłów podczas seymu przesłego rozerwanego, Jego Mości Panu pisarzowi Włodzimirskiemu conferowany in vim approbationis, aby tem lepszy robor tego przywileiu był, Ich Mość Panowie rada stanu oboiga, corronnego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, w constitucią, inhaerendo priuilegio S. R. Maiestatis, wpisać y włożyć, z miłościwey łasky swey, raczyli roskazać. Za Ich Mościami oicami archymandritami: Kyiowskim Pieczarskim y Żydyczyńskim, aby dobra tych manastyrów, przez księdza Rudskiego y Graeca Arcadea dawno zabraną, bezprawnie od manastyrów oddalonę, aby im przywroczone byli. Iż Piasky Jego Mości Pana Stanisława Orzechowskiego funditus przez ogień są zniesionę, a wielom s kraiów naszych są przygodnę, intercesią do Króla Jego Mości uczynić, aby libertacia od poboru y czopowego do lat dziesiąciu conferowana temu miasteczku była. Prosić maią Panowie posłowie naszy za Panem Krystophem Charleńskim, dworzaniniem Króla Jego Mości, więcz y za wszystkim domem onego, y bratem, więźniem Moskiewskim będączem, aby Jego Królewska Mość, chętnie y życzliwie, tam in toga, quam in sago, zasługę ich, szczodrobliwą łaską swą pańską, nagrodzić raczył. Wniesiona iest żałośna

skarga do koła naszego od Jego Mości Pana Stanisława Piotrowskiego s Piotrowicz na pewnę osoby, żołnirze sconfederowanę, że, podczas confederacy albo Coniuracy swey, naiachawszy na dom Jego Mości w Koczkorowczach, more guerico atque hostili, czeladź posiekli, zbiór domowy zabrali, y prawie ze wszystkiego złupili y zdarli; maią Panowie posłowie naszy uniżenie Króla Jego Mości prosić, aby tę sprawę s temi osobami, którym wina dana iest, sądzić raczył, iakoby, w tem żalu swym, Jego Mość Pan Piotrowsky, uczynieniem sprawiedliwości, ucontentował sie. Za Jey Mością Panią Smykowską Ich Mość Panowie posłowie naszy Króla Jego Mości prosić maią, aby sprawa o zabicie małżąka iey na teraznieyszem seymie sądzona była. Za Panem Markiem Maczyńskim, który, lata swę strawiwszy na służbie Rzeczy Pospolitey, teraz, za wtargnieniem cara Tatarskiego y za wzięciem przezeń Felstina, iako na maiętności leżączey, tak y na ruchomych rzeczach y wszestkiey chudobie iest zebrany, prosić Jego Królewskiey Mości, aby Pańską łaskię swą ukazawszy, onego opatrził. Ich Mość Panowie posłowie maią prosić za Jego Mością Panem Jerzem Sczuckim, rotmistrzem Jego Królewskiey Mości, który, strawiwszy na posłudze Rzeczy Pospolitey y Króla Jego Mości lata swoię, y teraz świżo na Smolęsku służył, trud y zdrowie y stratę maiętności odniosił, aby nagrodę od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey mógł mieć. Za Panem Walerianem Slaszkim, który w niewinności onego, za skaraniem Pańskim, iest czci in contumaciam odsądzony, tedy Ich Mość Panowie posłowie maią sie o to s pilnością starać, wespół z drugimy woiewodstwy gurnymi, u Jego

Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby był do czci przywruczony, także y za inszemi, którzy są niewinni. Za Panem Mikołaiem Kostuszkiewiczem, który, za naszą wiadomością, że sie tey confederacy nie tknoł, y po zaczęciu tey confederacy y weściu żołnirzskym w państwa Króla Jego Mości, mało nie w rok. za pozwoleniem Jego Mości Pana hetmana Litewskiego, przyszedł, prosić maią serio Panowie posłowie naszy, aby Jego Królewska Mość s tych mandatów onego wolnym uczynić raczył. Za Panem Fedorem Woroniczem, który, za naszą wiadomością, tey confederaciey sie nie tknoł y po zaczęciu oney y weściu żołnirskim w państwa Króla Jego Mości, mało nie w rok, za pozwoleniem Jego Mości Pana hetmana Litewskiego, przyszedł, prosić maią serio Rzeczy Pospolitey posłowie Jego Królewskiey Mości y senatu, aby s tych mandatów był wolen. Iż Jego Mość Pan Iwan Chrinicky, sędzia zięsky Łucky, most na rrzecze Styrę na gościnczu wielkim, w maiętności swey dziedziczney Chrynikach, dla przyiazdu, niemałym kosztem zbudował. a ten most ustawiczney wielkiey naprawy potrzebuię; przeto Ich Mość Panowie posłowie Króla Jego Mości prosić maią, aby commisia z cancellary Jego Królewskiey Mości wydana była, y comisarze dla oszacowania y postanowienia słusznego myta, na naprawę tego mostu, zesłani byli. Za Jego Mością Panem łowczem Wołyńskiem, który lata swę na służbie Rzeczy Pospolitey, po wszystkie expedicie, Inflanskie, Multańskie y Wołoskie, z odwagą zdrowia y maiętności strawił, y teraz ustawicznie służyć Rzeczy Pospolitey nie omieskywa, prosić Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie naszy maią,

aby tę iego odważnę posługy nagrodzonę byli. Pan Krogulecky, starożytny slachcic, iż iest urażony barzo na honorze od Pana Montulta, obywatela woiewodstwa Wołyńskiego, prosić Jego Królewską Mość Ich Mość Panowie posłowie naszi maią, aby tę sprawę Jego Królewska Mość sądzić raczył. Prosić Panowie posłowie maią Jego Królewskiey Mości za bracią naszą, w więzieniu Moskiewskim będączą, których eliberowaniu, ponieważ, za uporem Moskiewskim, na przesły commisiey, zamiana na ich więźnie w ręku Króla Jego Mości będączę, nie doszła, przeto, aby do wyswobozenia onych sposoby insze iakie wynalezonę być mogli, prosić gorączo Jego Królewskiey Mości maią. To do artykułu należy, iż od woiewodstwa Kyiowskiego, przez commisarze, do kylkudziesiąt wsy slacheczkych, zdawna do woiewodstwa Kyiowskiego należączych, są do xięstwa Litewskiego odgraniczonę, maią sie namówić y porozumieć Panowie posłowie naszy s Pany posłami Kyiowskymi, aby ta commisia, uczyniona szkodą granicz coronnych, na swym placu nie została, ale inszi commisarze, pro melioratione tych tam granicz, byli naznaczeni, gdyż ta przesła, przez bytności obywatelów ziemie Kyiowsky, staćby sie miała. Działo sie na seymiku w Łucku, dnia ósmego, miesiąca marca, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego szestnastego.

У тое инструкъцыи печати притисненые а подписи рукъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Волынского, въ тые слова:

Janusz z Ostroga, woiewoda Wołyńsky, ręką swą.

Jerzey xiążę Czartoryskie, manu propria.

Jerzey xiążę Zasławskie, ręką swą.

Hawryło Hosky, chorąży Kyiowsky, ręką.

Jan Żorawnicky, podkomorzy Krzemieniecky, ręką swą.

Iwan Chrinicky, sędzia ziemsky Łucky, ręką swą.

Jerzey Owłoczymsky, pisarz ziemsky Włodzimirsky.

Andrzey Hulewicz, manu propria.

Adam Ursuł Rudecky, manu propria.

Alexander Zubczewsky.

Wasiley Babińsky, manu propria.

Marcin Czaplicz Szpanowsky.

Eliasz Babińsky.

Phedor Hulewicz Woiutyńsky.

Adam Chomiak, ręką.

Stanisław Wolsky, ręką swą.

Mikołai Swięcicky, ręką własną.

Także y inych wiela slachty, obywatelów ziemie Wołyńsky, a przytem y Jego Mości Pana marszałka koła tego urodzonego Jego Mości Pana Michała Chrinickiego, podpis ręky temi słowy:

Michał Chrinicky, marszałek koła tego, manu propria.

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ вышъ речоныхъ особъ, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписана.

Лаврѣнтий Древинский, чашникъ и поселъ воеводства Волынскаго, тотъ оригиналъ до рукъ моихъ взялъ.

Книга гродская Луцкая 1616 года, листъ 22б.

XII.

Инструкція дворянъ Кіевскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1618 году. Просьбы о народномъ ополченіи для защиты отъ Турковъ и Татаръ, объ уничтоженіи или ограниченіи сословія Козаковъ, о заключеніи мира съ Москвою, о сохраненіи древнихъ правъ, предоставленныхъ лицамъ православнаго исповѣданія и о прекращеніи религіозныхъ преслѣдованій, о люстраціи королевскихъ имѣній, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ судовъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, о повѣркѣ государственныхъ доходовъ и равномѣрной раскладкѣ податей. Ходатайство о Кіевопечерской Лаврѣ и сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. О назначеніи коммиссаровъ для изслѣдованія безпорядковъ, производимыхъ Козаками въ воеводствѣ Кіевскомъ. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ баннитами. Жалобы дворянъ на мѣщанъ Кіевскихъ. Просьбы объ освобожденіи помѣщичьихъ имѣній отъ военнаго постоя, объ освобожденіи плѣнныхъ, задержанныхъ въ Москвѣ и о награжденіи дворянъ Кіевскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1618 декабря 11.

Року 1618, месеца декабра, 11 дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Житомирскомъ, передо мною Яномъ Галчиновъ-

ским подъстаростимъ Житомирскимъ, постановившисъ очевисто врожоный его милость панъ Федоръ Сусъчанъский Проскура, писаръ земский воеводства Киевъского а маршалокъ на тотъ часъ згоды, черезъ усихъ ихъ милостей пановъ обывателевъ воеводства Киевъского, дня сегоднешнего одинадцатого, месеца декабра, отъ его королевское милости, для обраня спосродку себе пословъ на сеймъ валный, въ року, дастъ Панъ Богъ, иришломъ тисеча шестъсотъ деветнадцатомъ, у Варшаве, дня двадцатъ второго, месеца генвара, принадаючый, назначоный, тутъ до Житомира, яко на местце звыклое, зъехавыхсе, обраный, подалъ перъ облятамъ инструкъцию съ печатю и съ подписомъ руки своей, именемъ тыхже всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ, черезъ оныхъ згодне и порядне списанук, а ихъ милостямъ паномъ посломъ своимъ, нижей менованымъ, злецоную, о чомъ ширей тая инструкция въ собе всю рычъ замыкаетъ, жадаючи, абы принята и до книгъ замку его королевское милости Житомирского уписана была, которую я врядъ прыймуючи и читаную слышачи, уписать есми казалъ, и такъ се въ собе, слово отъ слова, писмомъ полскимъ маетъ:

Instrukcya Ich M. P. P. posłom naszim na seym walny coronny Warszawsky, w roku 1619 d. 22 miesiąca stycznia przipadaiący, tho iest: Jego Mości Panu Romanowi Hosckiemu, podkomorzemu Włodzimierskiemu, Jego Mości Panu Tomaszowi Rynkiewiczowi Sklinskiemu, staroście Zygwulskiemu, y Jego Mości Panu Steffanowi Niemiriczowi, od nas, obywatelów woiewodztwa Kiiowskiego, którziśmy

się na seymik Żytomiersky, dnia iedenastego miesiąca decembra, w roku teraznieyszym 1618, od Jego Kr. Mości złożony, ziechali, dana, a to w ten sposob: podziękowawszy Jego Kr. Mości, panu naszemu miłościwemu, za to, które o nas y o oyczyznie naszey czynić raczy, obmyślawanie, a to w zabieżeniu, możemy rzec, ostatniey zguby naszey od nieprziiaciół krziża świętego y naszich, Turków y Tatarów, także y inszich wszelakich niebespieczeństw R. Ptą naszę, z różnych strón zachodzących, prosić Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby y do końca, miłościwie a oycowskie, o uspokoieniu Rzeczy Pospolitey naszey, od tych nieprziiaciół, wyżey mianowanych, obmyślawać, także y o inszych wszelakich niebespieczeństwach, R. Ptą zachodzących, raczył. Na zabieżenie czemu wszistkiemu, ma bydź namówione, na tym przisżłym seymie, pospolitę ruszenie, które w ręku Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, ma cale zostawać. O zatrzimaniu dawney prziiaźni z cessarzem Tureckim, która z swowoleństwa Kozackiego targa się, prosić pilno Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby to łotrowstwo Kozackie zniósł, abo ich w klubę dawną, żeby nas s cesarzem Tureckim więcey nie wadzili. wprawić roskazał. Także upominki Tatarom, dla których nieoddawania R. Pta wielką a nieoszacowaną szkodę y niebezpieczęstwo cierpi, oddawać na każdy rok roskazał; gdyż na to dawno pogłówne żydowskie, fordan y składne winne iest naznaczono, także by, według namowy, na seymie takrocznim uczynioney, s cesarzem Tureckim y Tatary pokói gruntowny uczynić się mógł. Poparcie woyny Moskiewskiey pod ten czas niebezpieczeństw,

na R. Ptą nasze z różnych strón następuiących, baczemy być barzo trudne: prosić Jego Kr. Mości, aby do czasu tego, pókibiśmy się tu, s tę strone, od Turków y Tatarów uspokoili, przez tractaty s tym narodem tę woyne zatrzymać raczył, w czem Ich M. P. P. posłowie naszy z woiewodzstwy górnemi, tak coronnemi, yako y W. X. L., porozumiewać się maią, yakoby to mogło, cum honore et dignitate tak Króla Jego Mości, yako y Królewica Jego Mości y wszitkiey R. Ptey, stanąć. O uspokoieniu ziemie Inflantskiey ze wszistkimi stany, na tem seymie będącemi, zgadzać się. A yż w tamtey prowinciy nawiększy stąd niepokóy, że obywatele tamtych kraiów, prosząc tak długo o nadanie sobie praw Jego Kr. M. y R. Ptey, odnieść nie mogą: prosić Jego Kr. Mości, aby na żądanie ich uczynił y prawa im nadał. Co się zaś tknie exorbitanciey y postulat woiewodzstwa naszego własnych, tedy tych, według recessu seymu blizko przeszłego y według instrucciy naszey, na tenże seym przeszły, Panom posłom naszym, daney, poprzeć statecznie, nie odstępuiąc nic od tamtey instrucciey takroczney, która się y teraz Ich Mościom daie. maią poprzeć, tak, żeby ten seym właśnie nie od propozitiey, ale od recessu się zaczął. W którey instrucciy takroczney, acz wszistkie artikuły dostatecznie są opisane, iednak y teraz kilka artikułów przednieyszych Ich M. P. P. posłom naszym przipominaią się, to iest: aby rozróżnieni w nabożeństwie, a osobliwie ludzie relligey starożytney Greckiey, według dawnych praw y przywileiów, od świętey pamięci królów Ich M. Polskich, antecesorów Jego K. M., y od samego Jego K. M. poprzisiężonych, w pokoiu za-

chowani beli, y urazy ich, któreby przeciwko prawu ponosili, poleczone beli; gdyż ludzie tey confessiy, ktorzi unii s kościołem Rzymskim przijąć nie chcą, wielkę preiuditia cierpią; starać się tedy s pilnością P. P. posłowie naszy maią u Jego K. M. y efficere, żeby się im w tey mierze oppressia żadna nie działa, y mandaty, y procesy, in causa relligionis otrzimane, wszistkie żeby skasowane y penitus zniesione byli; także y inszy rozróżnieni w nabożeństwie aby w pokoiu zachowani beli. Iż też, pod zasłoną reuiziey y lustraciey, nad opisane prawa, które osobliwie temu woiewodzstwu służą, gdyż, dla pewnych y wielkich respektów, y od quarthy, aż dotychczas, beli wolne ludzi siła stanu slàcheckiego, uciskaią y pozwami, za niesłusznym dóbr dziedzicznych miasto królewszczyzny upraszaniem, turbuią, mimo wszytkie prawa, przywileie y przysięgi królów panów naszych, od osób różnych, tak za dworem Jego K. M., iako y na seim, o to się s pilnością starać maią, żeby te pozwy zadworne, wielom osobom stanu szlacheckiego wydane, za któremi yuż na niektórych processy prawne y wzdania są otrzymane, odsądzaiąc ych własnych dziedzicznych maiętności, żeby te processy wszytkie y pozwy in nullo termino otrzymane, y zniesione, y w niwecz obrócone były, według praw, y constitutiy, y według przywileiu uniy, woiewodztwu naszemu służącego; także y lustratia, która się w roku **1615** y w roku **1616**, w woiewodztwie naszym, odprawowała, żeby zniesiona była. A yż wiele z narodu szlacheckiego inquietouani bywaią o dobra, iakoby do Kiiowa, Owruczego zamków należące, iakoż y do constitutiey roku *(пробълъ)*, bez pozwolenia

P. P. posłów naszych, przydano to, specifficuiąc niektóre osoby, mianuiąc ych boiary Zausckiemi, przeciw czemu y protestatie od P. P. posłów naszych zaszli: pilną instantią Ich M. P. P. posłowie naszi uczynić maią, żeby to przyłożenie, iako niepotrzebne, s tey constitutiy wyrzucono y oni, iako y my wszyscy, w pokoiu zachowani byli; gdyż, nemine contradicente, ta constitutia uniy dana, na seimie potwierdzona o nieukazowaniu praw y przywileiów na dobra szlacheckie, zaczym i Owruczanom y Zauszanom ta constitutia służy. O wacantiach, iż iest dawne prawo, aby w kożdym woiewodztwie, obywatelom tego woiewodztwa, dobrze osiadłym, niemieszkanie rozdawane byli, czemu iż się nie dosić dzieie, bo yuż rok cały iako woiewodztwo nasze woiewody nie ma; prosić Jego Kr. Mości, aby to woiewodztwo, także y insze wszytkie wacantie, w woiewodztwie naszym będące, niemieszkanie ludziom dobrze osiadłym confferouać raczył, którzy, według tychże praw naszych, aby na woiewodztwie y starostwach swych obecnie mieszkiwali y bez woli Jego Kr. Mości y Rzeczy Pospolitey z onych nie zieżdżali, pod winą, na nieposłusznych w prawie opisaną, o co forum na trybunał inter causas offitii ad cuiusuis instantiam. Także y o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać się maią, aby to woiewodztwo nasze na trzy powiaty sądowe rozdzielone było, y granica tych powiatów uczyniona, a starostowie sądowi y urzędnicy aby przysięgli y osiedli byli; iednak sąd ziemski ma bydź ieden we wszytkim woiewodztwie. Piechota też na zamkach aby, według dawnych praw y zwyczaiów, chowana była, a to dla porządku zatrzymania wszelakiego rządu y bez-

pieczeństwa. A strzelbę, z zamku Owruckiego y z inszych zamków Jego Kr. Mości przez P. P. starostów rozebraną, aby Król Jego Mość Jego Mości Panu instigatorowi coronnemu przez prawo odyskać kazał. Ciż P. P. starostowie i dzierżawcy dóbr Jego Kr. Mości w woiewodztwie naszym aby quarty nie płacili, ale pewną lidżbę ludzi służałych, na obronę Rzeczy Pospolitey, stawili, a z miast Jego Kr. Mości aby ludzie na woinę, według dawnych zwyczaiów, wyprawowani byli. Wybrańców s corony Polskiey miałoby bydź siedm tysięcy, s których połowica pułroka, a druga drugie pułroka służyć powinni, czego iż teraz zaniedbano, y dozoru służby tych wybrańców nie masz, aby to w klubę swą, dla obrony Rzeczy Pospolitey, wprawiono było, pilno się Ich Mość P. P. posłowie naszi starać maią. Którychto wyszei mianowanych artykułów Ich Mość P. P. posłowie naszi, wyszey mianowani, z wielką pilnością poprzeć maią, tak, ieśliby, strzeż Boże, effectu swego nie wzięli, do żadney rzeczy przystępować y żadnych podatków postępować nie maią. A yż się ustawiczna zwłoka dzieie w lidżbie Pana podskarbiego coronnego na seimach, za inszymi sprawami Rzeczy Pospolitey zachodzącemi, przeto żeby yuż swóy effect dostateczny wziąć mogła. Do tego siła się tego naiduię, że te podatki przez ręce P. P. podskarbich nie tam, gdzie ich ukazano, obracane bywaią: maią tego pilno Ich M. P. P. posłowie doirzeć, żeby to prawo pospolite w swo ryzę było skutecznie wprawione, także retenta wszytkie s przeszłych poborów aby Rzeczy Pospolitey wrócone były. Niektóre woiewodztwa nie wszytkie pobory wydali, zaczym wielka krzywda tym,

którzy oddali dzieie się: doirzeć tego y starać się Ich Mość P. P. posłowie naszi maią, aby wszytkie woiewodztwa w coronie Polskiey w wydaniu poboru porównane były, iakobyśmy, w iedney Rzeczy Pospolitey żyiąc, w iednym iarzmie ciągnęli; o okazowaniu prosić, aby po wszytkiey coronie na ieden dzień, to iest w sóbotę przed electią deputacką, na mieiscu odprawowania electiey, ufalone były, które ieśliby nie stanęły, tedy żeby też z naszego woiewodztwa zniesiono było. Za Jego Mością oycem archimandrytem Pieczarskim y capitułą, którzy sobie wielką oppressyą y uimę wolności od mieszczan Kiiowskich, w niedopuszczeniu y odsądzeniu przez decreta Jego Kr. Mości zadworne, w niestaniu otrzymane, wedle praw ich dawnych kanonów, sycić y żadnego napitku, zawżdy y osobliwie w doroczne święta, w miasteczku Ich Mościów, dla ludzi zacnych familiy, groby przodków Ich Mościów nawiedzaiących, y na nabożeństwo przychodzących pospolitych, strudzonych, mieć, czułośne przekładaią, zwłascza będąc od miasta Kiiowa w mili, przez kilka gruntów, odległymi y starodawnie w wolności ziemskiey siedzącymi: maią Ich Mość P. P. posłowie wnieść y do Jego Kr. Mości przyczynić, aby te zyski z Ich Mościów zniesione, a ten dom Boży z dobrami swemi nie był uciśniony, y przy dawnych wolnościach zostawiony był. Na commissyą s Kozaki żeby Ich Mość P. P. commisarze naznaczeni byli y zaraz ya, iako naprędzey, continuować raczyli, iednak nie in centro woiewodztwa naszego, ale pod Terichtymirowem, gdzie coluuies tych ludzi; a to żeby odprawowali w ciągnieniu y na stanowiskach, bez żadnego uciążenia woie-

wodztwa tego, sub pena mille marcarum parti et iuditio y pod nagrodzeniem szkód ukrzywdzonemu, o co forum na tribunał inter causas conseruatas. A ciż commisarze, aby dobra szlacheckie, bezprawnie przez Kozaki do tego Terichtymirowa świeżo zabrane, mianowicie: Hrehorow Pana pisarza ziemskiego Kiiowskiego y Podsucze Pana Olizarowe y inszych wszytkich, aby znowu tey braci naszey przywrócili. Na tychże Kozaków reasumować constitutią roku **1590.** A yż, według prawa y przywileiu przodków Jego Mości Pana Chaleckiego na myto wodne na Dnieprze, wieczysto nadane, mieszczanie Kiiowscy, wynalazkami swemi, w wątpliwość przywodzą y teraz, za decretem tribunalskim, na seim iest odesłano: gorąco Ich Mość P. P. posłowie tego artykułu poprzeć maią, aby prawa y przywileie, przodkom Pana Chaleckiego od przodków Jego Kr. Mości nadane, cale decretem Jego Kr. Mości zachowane były. Iż też wielkie ubliżenie prawom naszym, na tribunale przeszłym, stało się, a to w tym, yż spraw do zapisów y z remis, miedzy conseruatami naszymi, według dawnych zwyczaiów naszych, sądzić nie chciano: maią się Ich M. P. P. posłowie naszi z wielką pilnością, co im miedzy naprzednieysze articuły kładziemy, starać, aby się prawom naszym w tei mierze ubliżenie nie działo, y te sprawy do zapisów y z remiss. miedzy conseruatami, po tym czasie, prócz gołych pozwów, sądzone bywały, a P. P. sądowi trybunalscy aby tactów s poranku nie sądzili, iedno wieczór na wstawaniu. Executiy na banitach y prawem przekonanych aby P. P. starostowie, według dawnych praw, z ruszeniem powiatów odprawowali, aby się w tym

żadna folga nie działa nikomu. Mieszczanie Kiiowscy yż na straż zdawna maią wielkie nadanie a nigdy iey, w polu nietylko, ale y u wrót, nie odprawuią: maią Ich M. P. P. posłowie doirzeć tego, aby ych na tym seimie do straży przymuszono, gdyż to zdawna powinni, albo żeby Białocerkiewianom do straży ych połowicą się przykładali. W tymże mieście Kiiowie, przy nadaniu praw ych, nadane są iarmarki, których, yż miesczanie na wielką szkodę naszą mieć nie dopusczaią, starać się o to Ich M. P. P. posłowie maią, aby te iarmarki, na każdy rok po dwakroć, bywali y constitutią aby to warowano było. Iż też ciż mieszczanie Kiiowscy, na uimę praw naszych, w dobrach tak szlacheckich, iako y duchownych, od Kiiowa za milę będących, szynków żadnych panom tych dóbr mieć nie pozwalaią, co iest z wielką oppressyą stanu szlacheckiego, sczycąc się nieiakiemi prawy swemi: o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać się maią, aby prawa ych, iako prawu przeciwne, zniesione były, a tym braci naszey w używaniu pożytków z dóbr ych żadna się uima nie działa. Iż za nagęszczeniem pozwów, tak na roki, iako y roczki wydawanych, sądy grodzkie iako y ziemskie zwykli brać przedłużenie: tedy się o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać maią, aby to constitutią warowano było, żeby ieden drugiemu, na iedne roki abo roczki, nie mógł wydawać więcey nad cztyry pozwy, a w każdym pozwie aby mogło bydź po sześciu propositiy a nie więcey. Executie wszytkie, sądowi ziemskiemu należące, aby mogła iedna osoba s tego sądu ziemskiego, to iest: sędzia, podsędek y pisarz, kożdy, osobliwie z woźnym i szlachtą, mogli odprawować

w naszym woiewodztwie, a to ma bydź takiey wagi, iakoby wszytek sąd odprawował. Iż nad constitutią, która iest o spustoszonych maiętnościach tak od nieprzyiaciołów krzyża świętego, iako y przez ogień, do czterech lat wolności od wszelakich podatków nadanych, poborcowie y stany szlacheckie w skarbie coronnym trudność wielką ponoszą: przeto, za poprzysiężeniem przez wóita abo atamana w grodzie, żeby w żadne disquisitie nie było przywiedziono w grodzie; o ten się artikuł pilno Ich M. starać maią. W dobrach szlacheckich aby leż żadnych Ich M. P. P. żołnierze nie miewali, według dawnych praw, pod winą na rotmistrza piąciąseth grzywien. *Petita*: Jakośmy pirwy Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, nieraz prosili, żeby wieźnie nasze, w Moskwie w wiezieniu będące, którzy s cnoty swey, dla zatrzymania wiary Królowi Jego Mości, panu swemu, w okrutne się ręce nieprzyiacielskie dostali, tak y teraz prosimy, żeby pomniąc na zasługi ych krwawe y na powinność swą królewską, gdzie, yako pomazaniec Boży, powinien nabarziey w nieszczęściu y upadku wiernych poddanych swoich radzić, tak y tu żeby uczynić raczył, a tych więźniów s tamtego więzienia oswobodzić raczył, a mianowicie: Ich Mość Pana Strusa, Pana Budziła, Pana Charlińskiego y inszych. Za Jego M. Panem Januszem Tyszkiewicem, którego dzieła rycerskie y zasługi Króiowi Jego Mości y Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome, prosić Jego Kr. M., aby na dzierżawe Niechworoszką prawo lenne abo summe yaką wnieść raczył. Za xięciem Jego M. Samoelem Koreckim, aby rzeczy Jego M. także y armate, na Chociniu zabrane, aby Jego Kr. M. Jego Mości

wrócić roskazał, abo za nie nagrodzić, także y za insze przewagi y posługi Jego Mości, raczył. Także Pana Marcina, sekretarza Króla Jego Mości Francuskiego, który xięciu Jego Mości Koreckiemu do wyścia z więzienia beł pomocen, za indiene *(indigenę)* królewstwa Polskiego przyiąć raczył. Za Jego M. Panem Gratusem Tarnowskim, aby lustratia z dzierżawy Jego M., Bobrku, która iest onerowana starą summą, zniesiona bełła, Jego M. od kwarthy beł wolen. Nietayne są zasługi Jego M. Pana Aksaka, sędziego ziemskiego Kiiowskiego, który wszistek wiek swóy ni na czem inszem, tilko na posłudzę Rzeczy Pospolitey trawił y trawi. Na to maiąc respekt, Jego Kr. Mość, pan nasz miłościwy, dać mu beł raczył pustynią pod Białą Cerkwią, nazwaną Hullaniki, którą Pan sędzia, z wielką odwagą zdrowia y maiętności swey, onę zasiadszy, zamek zabudował, miasteczko, które wielkim wstrętem iest nieprzyiacielowi krzyża świętego, ufundował, a teraz, od Pana Fronckiewicza y Roznowskiego potomków, wielką trudność prawną ponosi, y za remisą s trybunału, od kilkanastu lath, po seymach się powłacza. Prosić Jego Kr M., aby, tey sprawy dali nie odwłocząc, w one miłościwe weyzrzeć raczył, a sprawiedliwem dekretem swoim pańskim decyzią uczynił, także na zasługy, pracę y koszt Jego M. pamiętał. Nietayne tesz są pracowitę zasługi w Rzeczy Pospolitey Jego Mości Pana podczaszego Kiiowskiego, który dotychczas żadney nagrody nie ma: prosicz Jego Kr. Mości, aby na dzierżawie Szyrkowszczyznie, którą Jego M. swemi pieniądzmi opłacił, summy tysiąc złotych nad pierszą przipisać raczył. Za Jego M. Panem pisarzem ziemskim Kiiowskim, iż ma

wielkie spustoszenie od Tatar, prosić Ich M. P. P. posłowie maią, aby nadaniem wolności tę maiętności Jego M. do lath kilku ucontentowany beł; także iarmarki y targi, nadane za temże Jego M. Panem pisarzem, któremu na różnych miescach y różnemi sposoby sprawy na różne maiętności, których y teraz iest w possessyi, poginęły, prosić, aby te maiętności, które s przodków swych trzyma, Jego Mości confirmouane były. Za Jego Mością Panem Theodorem Woroniczem prosić Jego Kr. Mości, aby od tey sprawy która, w niewinności iego, Jego Mości zadana iest, o conffederatią, na tym seimie, wolnym bydź mógł. Za Ich M. P. P. Strybylami prosić Jego Kr. Mości, aby sprawa Ich M. s Pany Proszyckiemi sądzona była. Za Panem Cieklińskim y Panem Jaikowskim prosić Jego Kr. Mości, żeby z miłościwey łaski swey pańskiey, iako ociec łaskawy, pokazawszy miłosierdzie, tak nad nimi, iako y nad inszymi P. P. conffederaty, pokazać raczył, a oni, iako synowie coronni, mogą potym godnie Jego Kr. Mości służyć. Także za Jego Mością Panem Abramem Horodyńskim prosić Jego Kr. Mości, żeby też nad nim miłosierdzie swe pokazać raczył. Za Panem Janem Czerniszewskim, którego dzielności y zasługi w dziele rycerskim, nam wszytkim są dobrze wiadome, prosić usilnie Jego Kr. Mości, żeby go na tym seimie, za te przeważne y znaczne zasługi iego, nobilitować y to constitutią warować raczył. Za Panem Gwidyńskim prosić Jego Kr. Mości, aby nobilitouany był. Co wszytko wierze y doświadczonei cnocie Ich Mościom P. P. posłom naszym poruczamy, daiąc Ich M. in toto absolutam et plenariam potestatem znaszać się z ynymi

woiewodztwy y na to pozwolić, coby było z dobrym y pożytecznym Rzeczy Pospolitey y woiewodztwa naszego. Dat. w Żytomirzu, roku y dnia wyszey mianowanego.

У тое инструкъцыи печать его милости пана маршалкова есть притиснена, а подпись руки его въ тые слова:

Fedor Susczański Proskura, pisarz ziemie Kiiowskiey, marszałek koła rycerskiego, natenczas zgromadzonego, ymieniem wszytkich Ich M., ręką swą.

Што все, про память (?), за поданемъ вышей меноованого его милости пана маршалъка, за принятемъ моимъ врядовымъ, слово отъ слова, до книгъ замку его королевское милости Житомирского, есть уписано.

Книга гродская Житомирская 1618 года, листъ 1414.

XIII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1623 году. Благодарность королю за его заботы о благѣ государства, а королевичу Владиславу, гетманамъ и другимъ лицамъ за военные подвиги. Просьбы объ исполненіи основныхъ государственныхъ постановленій и объ исправленіи законовъ и особенно статута Волынскаго, о непарушеніи правъ, предоставленныхъ диссидентамъ, а особенно православной церкви и о прекращеніи насильственныхъ средствъ для распространенія уніи. О принятіи мѣръ противъ конфедератовъ и козаковъ. О чеканкѣ монеты и объ установленіи цѣнъ на товары. Изображеніе бѣдственнаго положенія помѣщиковъ и крестьянъ. О заключеніи перемирія съ Густавомъ Адольфомъ и о соблюденіи мирныхъ трактатовъ, заключенныхъ съ Москвою. Мѣры къ исправленію судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. Объ ограниченіи десятинъ, взимаемыхъ въ пользу католическаго духовенства. Мѣры для прекращенія мятежей и грабительствъ, совершаемыхъ въ Люблинѣ католиками, надъ лицами другихъ вѣроисповѣданій. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ, и объ увольненіи мѣщанъ Луцкихъ отъ военнаго постоя. 1622 декабря 13.

Року тисеча шесть сотъ двадцать второго, месеца декабра, шестнадцатого дня.

Передъ урядомъ и актами нашешними кгродскими Луцкими. въ замку его королевской милости Луцькомъ, передо мною Еронимомъ Харленскимъ сп. Харлежа, Луцькимъ etc. старостою, постановившисе очевисто урожоный его милость панъ Александеръ Велгорский, маршалокъ кола рыцерского на сеймику въ Луцьку, дня трынадцатого, месеца декабра, въ року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать второмъ, отъ всихъ ихъ милости пановъ обывателювъ воеводства Волынского згодне обраный, для вписаня до книгъ нашешнихъ кгродскихъ Луцькихъ подалъ перъ облятамъ инструкцию ихъ милости, паномъ послом воеводства Волынского, на сеймъ валный Варшавъский близько прышълый даную отъ всихъ ихъ милости пановъ обывателювъ воеводства Волынского, съ печатю и съ подписомъ руки свое, о чомъ тая инструкъция ширей въ собе маетъ, просечы, абы прынята и до книгъ уписана была. Которую я, за прозъбою меноваиого его милости, пана маршалка, для вписанъя до книгъ прыймуючи, передъ собою читать казалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ полскимъ писаная, маетъ:

Instructia Ich M. Panom posłom woiewodztwa Wołyńskiego, na seymiku, dnia trzynastego decembra w roku tysiąc sześćseth dwudziestym wtórym, na seym walny Warszawsky blizko przyszły, dana. My rady, xiążęta, dignitarze, urzędnici, szliachta, obywatele woiewodztwa Wołyń-

skiego, którzyśmy sie na ten seymik od Jego Kr. Mości, pro die tredecima decembris, anno tysiąc sześćsetnego dwudziestego wtórego do Łucka ziachali, obrawszy zgodnie spośrzodku siebie, ze wszystkich trzech powiatów, posłów na teraznieyszy seym, od Jego Kr. Mości, pro die vigesima quarta ianuary, anno tysiąc sześćset dwudziestego trzeciego, złożony w Warszawie, Ich Mościów, to iest: Jaśnie Oświeconego xiążecia Janusza Wiszniewieckiego, Wielmożnego Pana Pana Jakuba Sobieskiego, woiewodzica Lubelskiego, Jego Mości Pana Lawrentego Drewińskiego, czesznika Wołyńskiego, Jego Mości Pana Floriana Oleszka, woyskiego Włodzimirskiego, Jego Mości Pana Tomasza Szklińskiego, staroste Zygwulskiego. Jego Mości Pana Adama Rudeckiego, zleciliśmy im, przy oddaniu wiernego poddaństwa y uniżonych służb naszych, podzieńkować Jego Kr. Mości, panu naszemu miłościwemu, za miłościwe y oycowskie obmyszlowanie o Rzeczy Pospolitey, oyczyzny naszey, także y królewicowi Jego Mości Władisławowi za to, że zdrowia swego, dla dobrego oyczyzny y rozszyrzenia granic koronnych, przeciwko kożdemu nieprzyiacielowi y Rrzeczy Pospolitey y przeciwko temu tak potężnemu nieprzyiacielowi cessarzowi Tureckiemu, nie żałuiąc, stawił sie. Przytym też, aby sie do tego włożyli, żeby, według dawnych zwyczaiów, s koła poselskiego podziekowano Ich Mościom Panom hetmanom, za których sprawą y czułością, przez męztwo cnego rycerstwa, Rrzecz Pospolita iest od tak wielkiego niebezpieczęstwa uwolniona. A yż tamże nieśmiertelney sławy Jego Mość Pan woiewoda Wileńsky, hetman na tę expeditią coronny, s tego świata zszedł: tedy

słuszna iest wszystkiemu pozostałemu domowi Chodkiewiczowskiemu podzieńkować y piis manibus tak wielkiego hetmana ukazać fidelem grati animi memoriam; tudzież też Jaśnie Wielmożnemu Panu Panu Stanisławowi Lubomirskiemu, podczaszemu a na ten czas hetmanowi polnemu coronnemu, za tę pracę, koszty y odwagi, które podymował dla dobrego oyczyzny, tak też y Ich Mościom Panom kommisarzom, którzy praesentią swoią w tymże woysku, z niemałym kosztem y odwagą zdrowia swego, w tractaciech z Osman sołtanem, cesarzem Tureckim, podieli, także y tym którzy w rosprawie żołnierza skonfederowanego pracowali. A yż na przeszłych seymikach, dla postronnych niebezpieczeństw, na Rzecz Pospolitą następuiących, czasu nie było urazów domowych liczyć, a maiąc o tim kilku seymów constitutie y miłościwą obietnicę Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, że za ułacnieniem sie R. Ptey, z miłosierdzia Pańskiego, z wielkich niebezpieczeństw, ponowione recessy być ma, aby tam calsza miedzy panem y poddanemi confidentia, za którą dobro Rzeczy Pospolity ydzie, zostawała, zniosszy sie Panowie posłowie nasze z ynszemi woiewodztwy, uniżenie Jego Kr. Mości y pokornie prosić będą, aby w czymby sie do tych czasów pactis conuentis, dawnym prawom, a mianowicie constitutioni anni tysiąc sześćseth siódmego y tysiąc sześćseth dziewiątego, niedosić stało, żeby sie na tym seymie w klubę swą wprawiło; gdyż, iako kożda R. Pta swym prawem stoi, tak prawo executią. Starać sie y o to maią, żeby compositio inter status doszła, także y correctura iurium, a osobliwie statutu y prawa naszego Wołyńskiego,

którey y dawnę y świże constitutie mamy. Prosić Ich Mościów Panów duchownych, aby in extremis, strzeż Boże, tey oyczyzny naszey periculis, pro pietate erga patriam, który y prawo Boże nie zabrania, y ius naturae każe, chcieli sie więc, nietylko consilią, ale auxilio, do ratunku spólnego oyczyzny, iako bracia nasi, przyłożyć. Dissidentes de religione aby spólney zgody, którą państwa kwitno, y propter bonum pacis, według dawnych praw, przez przodki Jego Kr. Mości y Króla Jego Mości samego poprzysiężonych, ab utrinque w pokoiu zachowani y turbowani nie bywali. Religia Graecka, która tak wiele seymuw trudnić zwykła, maią się Ich Mość Panowie posłowie starać, aby na tym seymie skuteczną uspokoienie wzieła, według constitutiey anni tysiąc sześćset siódmego y przywileiu, ym na tymże seymie danego, nad wszytko y teraz sie im na niektórych mieyscach pewną praeiuditia dzieią. Prosić y o to maią, aby ten przywiley in volumen legum inserowany był, a ci, którzy pod unią nie chcą być, aby do tego gwałtem przymuszani y prawem przyciskani nie bywali. Jakie Rrzecz Pospolitą niebezpieczeństwa s kożdey confederatij zachodzą, iużeśmy tego nieraz doznali, a mianowicie tey confederatiey expeditiey Tureckiey: wszystkich sposobów Panowie posłowie szukać maią. aby inposterum takiego wstidu, żalu y szkody więcey nie ponosiła R. Pta; życzemy, aby, na postrach y pokaranie tak wynuzdaney swowoli, staneła generalna wszistkiey R. Ptey confederatia, przykładem dawnych confederatij, spisów y związków, które w prawie capturami nazywaią, tak na tych, którzyby sie przeciwko R. Ptey confederowali, iako y na tych, którzyby swowolnemi ku-

pami oyczyznę naszą szarpać y niszczyć mieli. A yż widzimy, że infamiami mało sie co licentia ta swowolników pohamować może, zleciliśmy to Ich Mościom Panom posłom, aby z drugiemi Ich Mość surowę y ostrę iakie poenas y executią wynaleźli, którąby ta swawoła obmierzić sie mogła; także y na desertores castrorum, którzy, pieniądze pobrawszy, poczłów nie stawili, iako y ci, którzy, zapomniawszy ucsciwości y powinności szliacheckiey, oyczyznę swoię tak sromotnym tak też uciekaniem z woyska zdradzaią y sławę iey w hańbę postronnych narodów podawaią. Tak sie wiele iuż banity i infami namnożyło, że ich sobie ludzie in contemptu maią: potrafiać w to Panowie posłowie będą, aby iakim sposobem gruntownieyszym y prędszym fortis exequutio namówiona na tym seymie być mogła. Eliberando fidem tak Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, iako i pewnych Ich Mościów Panów senatorów i Ich Mościów Panów commisarzów woyska skonfederowanego, którzy, dla uspokoienia nas wszystkich, tak ciężkie obowiązki prawne i cuictie na sie y dobra swoie poczynili, starać sie maią Panowie posłowie, aby na tym seymie uwolnieni od nich byli, za daniem assecuratiey in uim leis *(vim legis)*, tak starszym woyskowym, iako y wszistkiemu in genere rycerstwu. Przeszłey confederatiey expeditiey Tureckiey puncta niektóre od woyska podanę, któreby sie s prawem pospolitym y z dawnemi zwyczaiami tey R. Ptey zgadzały, życzemy, aby na tym seymie stanęli; constitutią anni tysiąc sześćset dziewiątego, na konfederatią na żołnierza uczynioną, nietylko żeby moderowana być miała, ale żeby ieszcze obostrzona y do executiey przywiedziona była, starać sie Ich

Mość Panowie posłowie maią. A komisarze s koła possolskiego aby na expeditiach bywali, za rzecz R. Ptey potrzebno być rozumiemy, tak do zawierania tractatów, iako y do zawiadywania de numero et stipendiis militum. Władza hetmańska, acz iest dawnemi constitutiami dobrze obwarowana y ugruntowana, starać sie Ich Mość Panowie posłowie iednak maią, żeby sie iey w niwczym nie derogowało, y owszem, żeby decreta hetmańskie, tak w obozie, iako y w Kamieńcu y we Lwowie, y komisarskie, tak teraz, iako y napotym, wcale zostawali. Externa militia yż sie z wielkim Rrzeczy Pospolitey kosztem y niepotrzebną iey szkodą w wielu rzeczach odprawuie, starać sie będą Panowie posłowie, aby iey modus ynakszy, niż przed tym bywał, namówiony y postanowiony był. Nietylko kraiów naszych pokóy, ale wszitkiey R. Ptey bezpieczeństwo y gruntowny s cesarzem Tureckim pokóy na zatrzymaniu Kozaków należy, który punct, aby Ich Mość Panowie posłowie naszi, iako do całości oyczyzny należący, przedsiewziowszy, z drugiemi woiewodztwy sie porozumiawszy, wszystkich gruntownych y wczesnych sposobów szukali, dla zatrzymania ich w posłuszeństwie y w rządzie. Mynnici waryacia y podniesienie monety nad constitutią anni tysiąc sześćseth dwudziestego, iako nieoszacowaną szkodę y zniszczenie wszystkiey R. Ptey naszey przyniosło, wszyscy na sobie czuiemy: prosić tedy Ich Mość Panowie posłowie Jego Kr. Mości maią, aby według starych praw y tak wiele constituty, iuż y za szczęśliwego panowania Jego Kr. Mości uczynionych, Rei Publice restituta była mynnica, o czym y prawa iasnę są, y Pana podskarbiego przysięga, y insti-

gatorska powinność oczewiście deklaruie; starać sie Ich Mość Panowie posłowie maią, aby tak z senatu, iako y s poselskiego koła, pewnę osoby, od seymu do seymu, deputowane byli, którzyby curam y zawiadowanie mynnici mieli y rationem na kożdym seimie R. Ptey oddawali. Pytać sie będą Panowie posłowie, czemu zaraz w obozie dostateczna zapłata nie dochodziła w woysku; ponieważ computy dostateczne autentice z seymu przeszłego nam są podane, yż zapłata wszystkiego woiska dostatecznie y wcześnie dochodzić miała. A yż wimy to, że za podniesieniem monety wielka sie auctia w contributiach stała, postrzegać tego Panowie posłowie maią pilnie, aby sie s tey auctiey liczba rzetelna y dostateczna R. Ptey stała. Monetę też aby tylko in posterum czerwone złotę, talery, pułtalerki, szostaki potruynę y insze drobną monetę bito, według dawnych praw, sui valoris et ponderis, także, aby wszystkich pieniędzey cena skutecznie na tym seymie namówiona była. Prosić y o to uniżenie Jego Kr. Mości będą Panowie posłowie, abyśmy też od Wielgopolskich y Małopolskich woiewództw upośledzeni nie byli, żeby we Lwowie, kędy iest totius Rusiae metropolis, minnica była. Praecia rerum yż, według constitutiey tysiąc sześćset dwudziesty, z wielką szkodą obywatelew wszystkich tey corony, są powariowanę, starać się Panowie posłowie będą, aby y sposób około tego y executia pewnieysza znaleziona była, tak na ementes, iako y na uendentes, także et in leibus *(legibus)* sumptuariis. Upominki, według dawnych pact y teraznieyszey świżey pod Chociniem transacty, żeby żadney przyczyny do nas to pogaństwo nie miało, co rok Tatarów dochodziły, starać sie

o to maią Panowie posłowie, które, aby porządni y tym prędzy wyprawowanę y odsyłanę byli, życzymy, ażeby iaka pewna osoba na tę tylko kuram naznaczona była, a na tę upominki skądby quotannis pieniądze byli. maią Panowie posłowie obmyślić, zniosszy sie z drugemi woiewodztwy. Ordinarium także praesidium aby na granicach było. gdyż y kwarta sie co rok daie y znacznie iey z lustraciey przybywa. Nietayna nam iest, iawna y iasna Jego Kr. Mości krzywda, która nas, iako wiernych poddanych. boleć y obchodzić musi, iż z dziedzicznego państwa swego zdarty y złupiony iest, nietainy i ten progres Gustawa, który prawie klandestine, kiedy Jego Kr. Mość ad saerum bellum sie obrucił, Rygę i insze zamki w Ynflanciech posiadł. Widzimy to sami barzo dobrze y rozum sam tak uczy, że daleko zręczni iest koždego nieprzyiaciela w gniazdzie iego szukać y bellum ofensiuum. aniżeli defensiuum, prowadzić, ale, że takowa woina wielkiego neruum potrzebuie, a my, za grzychi nasze, takieśmy od Pana Boga różnemi plagami y calamitatibus pokarani, zniszczeniśmy są, to przeszłymi, tak częstymi, contrybutiami, ustawicznemi woynami, przez tę kraie woiska wszitkiego, tak do Moskwy, iako i teraz do Wołoch, przechodzeniem, swowolniemy niemal co rok kupami, teraznieyszą confederatią, monety tey uariatio y defectem iey, drogością y nieurodzaiem, zwoiewaniśmy są mieczem y ogniem po kilka lat, rok po roku, pogańskim, że tylko na popielisko chudob naszych y braci naszey, z żalem nam patrzyć przychodzi, wyiskrzyliśmy sie na okóp synów, żón, dziatek, braci y powinnych naszych, y takeśmy są w dostatkach szlacheckich naszych

zewsząd uciśnieni, że y poddani nasi od ostatniey prawie bidy i nendzy ledwie ziewaią a od głodu passim zdychaią, y my sami w domach naszych wielki niedostatek we wszistkim cierpiemy. Uniżenie tedy Panowie posłowie nasi prosić będą Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby Jego Kr. Mość, iako pan pobożny, ductus compasione nad tym utrapieniem y niedostatkiem naszym, tę krzywdę swoie, tak afflictis Rei Publice temporibus, na czas condonowawszy, na inductie z Gustawem pozwolić raczył, od których ieśliby sam Gustaw sparznoł, tedy przyszłoby z nim prowadzić defensiuum bellum y praesidium mieć w Ynflanciech Wielkiego Xięstwa Litewskiego. A strzeż Boże większey niebezpieczności, tedy pospolite ruszenie tegoż Wielkiego Xięstwa Litewskiego na seimie aby było ufalone, posłom naszym zlecamy. Dla tych wyszey mianowanych afflicti naszych, choćbyśmy życzyli sobie, tedy nie mamy skąd teraz dawać R. Pty subsidia pekuniaria. A ieżeli zgoda drugich wszistkich woiewództw około contrybucicy iakich zaidzie, tedy to Panowie posłowie nasi do braci ią wziąć y o złożenie seymiku wczęsnie prosić będą. A mimo pobory, coby rozumieli być do zatrzymania całości R. Pty praw y wolności naszych być potrzebnego, tedy sie maią z yniszemi woiewodztwy zgadzać. Pacta z Moskwą zawarte aby sacrosancte strony naszey zatrzymane byli, starać sie o to będą Panowie posłowie. Także, aby commisarze s tego seymu naznaczeni byli na uznanie, według tychże pact, krzywd granicznych. Wielką stąt obywatele woiewództw naszych krzywdę y szkodę cierpią, że poddani ich s korony do xięstw Moskiewskich, które są

w administraciey królewica Jego Mości uciekaią a requirować ych nie masz iako: starać sie tedy Panowie posłowie będą, aby na tamtych zamkach y osadach taci od królewica Jego Mości dzierżawci osadzani byli, którzyby lub w coronie, lub W. Xięstwie Litewskim dobrze possesionati byli, którzyby o takie zbiegy i insze krzywdy y naiazdy respondere powinni byli, według trybu prawa pospolitego, w grodzie, iako pobliższym, Kiiowskim. Tego też postrzec maią, aby temi nowemi osadami królewica Jego Mości dawne granice y krwawie zasadzone osady od osad królewica Jego Mości ściśnione nie byli, ale owszem przy używaniu dawnym nienaruszenie zostawali. Okazywanie yż w poniedziałek po przewodny niedzieli dla trybunału Lubelskiego nam wszytkim barzo niewcześnie: maią sie o to Panowie posłowie ułożyć, aby to na niższy czas transferowanę było, mianowicie na zaiutrz po świętym Michale. Wielkie woiewodztwa nasze uciążenia maią z nierychłey sprawiedliwości, że aż w kilka lat dochodzą: starać sie o to Panowie posłowie będą, aby iako Piotrkowskiego prolągowano trybunału, tak też y Lubelskiego kilku niedziel pomkniono, a mianowicie dwie niedzieli przed świetym Michałem. Iż tak roczny trybunałł przy limitatiey pewną na drugi trybunał ordinatią, około conserwat naszich, na zwłokę sprawiedliwości, uczynił: starać sie o to Panowie posłowie będą, aby ta ordinatia autoritate conuentus, publico laudo, na tym seymie zniesiona była; tudzież y o to, aby deputaci coronne tąż przysięgą, że nie są sługami rękodainemi, ani iurgieltnikami, przysięgali, iako y deputaci naszych woiewództw. A yż Ich Mość xięża plebani barzo

stan szliachecky oneruią takimi dziesięcinami, na które żadnych prawnych y pewnych funduszów nie maią, aboli to iakim reiestrzykiem, albo attestacią iaką drugiego xiędza dowodzy, bez wszelakiego fundamentu, taką angarią w tym stan szliachecky ma od Ich Mości, że zawsze nie szliachcicowi odprzysiąc, ale xiędzu poprzysiąc nakazuią; zaczym one prawo ni zac w constitutiach opisane, aby takie rzeczy barzo wontpliwę y niepewnę ad compositionem inter status odłożonę byli. Lubo to prawa y constitutię dawnę są, a mianowicie woiewodztwu Kiiowskiemu, Wołyńskiemu y Bracławskiemu służącę. yż ich za dworem o dobra dziedzicznę pozywać nie maią: tedy, aby tym rzetelnieysza ieszcze y warownieysza o tym constitutia nastąpiła, aby obywatelów tych woiewództw za dworem o tę dobra nie pozywano, któreby z iakichkolwiek miar hariditatetem *(haereditatem)* za sobą pociągali, lubo to za daniną antecessorów Jego Kr. Mości dawną, lubo też teraznieyszą, strzyc maią Ich Mość Panowie posłowie, aby na delatora y na instigatora takiego poena mille marcarum, któryby miał extra forum za dworem pozwać, była nakazana, o co forum albo na trybunale. etiam ex cruda citatione, inter causas conseruatas woiewództw naszych. A ieśliby na takie instigatory i dellatory decreta poena sądów trybunalskich zachodziła, aby zadwornemi sądami nie byli cassouanę, y processa wszystkie, którę są otrzymanę ad male narata, cassouane byli, tak, żeby priuilegiia wszystkie, tak od antecesorów Jego kr. Mości, iako y od samego Króla Jego Mości danę, aby według dawnych praw in suo robore zostawali. Że złym barzo przykładem, y szkodą, y krzywdą rozmaitych stanom

ludzi działy sie po tę czasy tumulty y inuasiae w wielkich miastach, a mianowicie w trybunałł na zbory, y dwory szlacheckie, cerkwie, y na bożnice, y na domy żydowskie cum uiolationę publicae securitatis et autoritatis sądów głównych trybunalskich: zlecamy to Panom posłom naszym, aby takie excessy, iako naostrzeyszym prawem, pohamowane byli, aby kożdy w stanie swoym, w tey wolney R. Pley, za panowania szczęśliwego Jego Kr. Mości, spokoinie żyć mógł. A ieśliby sie napotym takowe insolentiae na studenty pokazali, aby oni in omni subselio respondere powinni byli y podlegali poenis, za takowe excessi condignis. Trudno starostowie sądowi, iako brachia regalia, pro dignitate et necessitate, autoritatem suam extendować maią, kiedy im od starostwa intrata oderwana będzie: prosić Panowie posłowie uniżenie Jego Kr. Mości będą, aby sie im iuż teraz imposterum więci nie działo. Także, aby dobra R. Pley ludziom zasłużonym, a nie tym, którzy ieszcze per aetatem służyć oyczyznie nie mogą, także ani białym głowom rozdawane nie byli; także, aby starostwa Ukrainne, które są in custodia R. Publ. y własną są ściana, ogołocone ani w prouentach swych umnieyszone nie byli. Także o zbiegy o grabieże w grodzie, a simplices iniuriae w ziemstwie, aby sine appellatione koniec swóy brali. Burgrabiowie y starszi podpiskowie aby przysięgli y osiadłł byli. Iż zwykli wielkie controuersie zachodzić miedzi dignitarzami y urzędnikami Wołyńskiemi na seimikach y ellectiach de praeminentijs uotorum, a mianowicie miedzy podkomorzemi y starosty sądowemi: starać s pilno Panowie posłowie maią, aby constitucią iasnie

ellucidowano, iakim porządkiem, poczowszy od pierwszego dignitarza, aż do ostatniego urzednika ziemskiego, wołować maią, tylko, żeby porządkiem ynszych woiewództw coronnych, a nie Litewskich. gdyż nasze woiewodztwo do coron iest przywiązane. Iż xiąże Jego Mość Jerzy Czartorysky, w niewinności swey, czego wszystką woiewodztwo iest dobrze wiadomo. iest niewinnie pomówiony od Panie Fedory Kołpytowskiey: Ich Mość Panowie posłowie, dawszy wiadomość Jego kr. Mości y senatowi o niewinności xięcia Jego Mości, iako człowieka wielkiego y zacnego y w tym udaniu niewinnego, starać sie maią. żeby ta sprawa na tym seymie koniec swóy wzięła. *Petita.* Wiadome są Jego Kr. Mości y wszytkiey R. Ptey przeważne zasługi Jego Mości Pana Kiiowskiego. który, naśladuiąc przodków swych, przez wszystek wiek swy nie ustawaiąc. krwawie służył y żadnych occasy, które sie ieno w Rzeczy Ptey do usługi iey podawały, iako to y sam Jego Kr. Mość okiem swym pańskim widział, kiedy syna swego, Pana podkomorzego Włodzimirskiego, do Moskwy s piękną y zacną gromadą ludzi wyprawił, y przez tę wszytkę expeditią tam go trzymał; potym, za nastąpieniem Gałgy na pola Horinińskie. z obiema synami y synowcem swym, z wielką y znaczną gromadą y kupą ludzi, do boiu przednie godnych y sposobnych, gdzie na utarczce, w oczu hetmanów koronnych y wszytkiego woyska Jego Kr. Mości, syna swego postradał przez ręce pogańskie. owo zgoła, wszelakich occasy nie opuszczaiąc, y zdrowiem, y wszitką substantią swoią, y znacznym nadwieredzeniem maiętności swey, służył. Prosić Ich Mość Panowie posłowie Króla Jego Mości

soleniter maią, aby, na tak zacne y krwawe zasługi okiem swym pańskim poirzawszy, szczodrobliwością ręki swy, przeciwko Jego Mości skłonić sie raczył, aby znak y zasług swych y łaski Jego Kr. Mości posteritati suae zostawił. Meryta y odwagi w Rzeczy Pospolitey kosztowne, na wszytkich expeditiach, za panowania Jego Kr. Mości y teraz świżo pod Chociniem, przeciwko pogaństwu, xiążecia Jego Mości Jerzego Czartoryskiego. z wielkim uszczyrbkiem y utratą maiętności, gdyż wozy z dostatkami y konie pod Żwańcem, ku obozowi idąc, pogaństwo zabrało: maią Ich Mość Panowie posłowie Króla Jego Mości prosić, aby, z łaski swey pańskiey, raczył mieć wzgląd na xiążecia Jego Mości y na utraty iego, które dla Rzeczy Ptey poniósł, a w nagrodę, na ten czas, choć myta Kiiowskie, Wołyńskie y Braclawskie conferować xiążeciu Jego Mości raczył, o co s pilnością Panowie posłowie starać sie maią. Wrodzoną chęć do usługi Jego Kr. Mości y wszytkiey Rz. Ptey maiąc, xiąże Jego Mość Jerzy Zasławsky nie chciał deesse nigdy, za kożdą occasią, aby nie miał wielkim kosztem ludzi rycerskich do woyska Jego Kr. Mości stawić, a na ostatek y teraz, w tey expeditiey teraznieyszey pod Chocinem, iako człowiek s przodków swych wielky y znacznie, z odwagą zdrowia, w oczu wszytkiego woiska y Ich Mość Panów hetmanów stawił: prosić uniżenie Panowie posłowie Króla Jego Mości maią za xiążeciem Jego Mością, aby na te zasługy znaczne xiążęcia Jego Mości chciał, miłościwie póizrzawszy, znaczną łaskę swą pańską wyświatczyć, przychęcaiąc onego do dalszich usług sobie y Rz. Ptey, y od tey sprawy, xiążęciu Jego Mości intentowaney, aby uwolnił.

Ich Mość Panowie posłowie nasi maią sie pilno starać u Jego Kr. Mości, ab proces, który iest, mimo iasnę prawo, tak starę, iako y constitutie świże, na xiążęciu Jego Mości Mikołaiu Czartoryskim, przez Pana Andrzeia Kosakowskiego, za dworem Jego Kr. Mości, extra forum in contumatiam nulliter otrzymaney, był zniesiony; tak też proces na Panu Hrehorym Hniewoszowiczu Ciezdeckim. nad prawo y przywiley Jego Kr. Mości, Panu Kosakowskiemu dany, za dworem Jego Kr. Mości praecipitanter otrzymany, zniesiony był, a ta sprawa iego s Panem Kosakowskim, na tym seymie, aby sądzona była. Prosić uniżenie Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby, maiąc miłościwy wzgląd na zasługi Oświeconego xiążęcia Jego Mości Wiszniewieckiego, starosty Czerkaskiego, tę deliberatią, którą sobie, strony prouentów starostwa Czerkaskiego, zostawić raczył, z niego zniosszy, miłościwą łaskę swą pańską pokazać mu raczył. Sprawa Swiniuska aby była sądzona, prosić Ich Mość Panowie posłowie Jego Kr. Mości maią. Za Ich Mościmi Pany Chrinnickiemi, a mianowicie za Jego Mością Panem chorążym Wołyńskim, który przez wszitkę expeditie Wołoskie, Inflanskie, Multańskie, z rozlaniem krwie swoiey y postradaniem rodzonych swoych y stryiecznych, w teraznieyszey expeditiey Tureckiey, służył oyczyznie, prosić Ich Mość Panowie posłowie maią, aby na tę familią Jego Kr. Mość miał wzgląd. Prosić Króla Jego Mości za Panem Stępkowskim, podczaszym Wołyńskim, który na tę wszytkie expeditie syny swoie, to iest: Gabriela Stępkowskiego, pirwy do Wołoch, a potym s królewicem Jego Mością do Moskwy, z niemałym sumptem, wyprawował, y

tam to wszytko zostało; potym drugiego, Daniela, z niebozczykiem Panem hetmanem do Wołoch, a ten tam iuż zginoł ze wszystkim; trzeci też zaś na dworze Króla Jego Mości lat kilka, poczty stawiąc, y do tego czasu; prosić Ich Mość Panowie posłowie maią, aby na zasługi dziatek iego wzgląd miał, a iako inszym zwykł z szczodrobliwey łaski ręki swy nagradzać, y onym nagrodził krwawę zasługi ich. Za Jego Mością Panem czasznikiem Wołyńskim, Panowie posłowie maią, aby banitia z kancellary Króla Jego Mości wydana była, abo commissia miedzy woiewodztwy Podlaskim y Brzeskim dóyść mogła. Także za Panem Mikołaiem Drewińskim, rotmistrzem Króla Jego Mości, który, za pieniądze swoie piechotę prowadząc, swych pieniędzy niemało wydał, prosić Króla Jego Mości, aby mu byli wrócone. Za Panem woiskim Włodzimirskim prośbę donieść maią Panowie posłowie nasi do Króla Jego Mości, aby Jego Królewska Mość wydatki iego pieniążne w ordzie ex erario publico zapłacić kazał, y za tak wielkie y znaczne posługi iego. czym znacznym, z miłościwey łaski swey pańskiey, nagrodzić raczył. Sprawa Woinińska potomków Pana Czerniewskiego, prosić, aby na tym seymie sądzona była. Za Jego Mością Panem Danielem Malińskim donieść prożbę Ich Mość Panowie posłowie do Króla Jego Mości maią, przełożiwszy znaczne zasługi przodków Jego Mości, którzy nie na łożu domowym, ale na łożu sławy nieśmiertelney, dla oyczyzny miłey zdrowia swe położyli, y on, tymże torem ydąc, na tę expeditią Turecką stawił sie z niemało kupą ludzi, za swe własne pieniądze zwiedzionych, stem człowieka pod chorągwią, dobrych

a cnotliwych żołnierzów, y, tam wszitko straciwszy y zdrowia swego znacznie nadweredziwszy, ledwo nie piechotą do domu sie wrócił, aby remuneratia iaka od Jego Królewskiey Mości potkać go mogła, starać sie maią. Za Pany rotmistrzami woiewodztwa naszego przyczynić sie maią, aby Król Jego Mość wzgląd miłościwy na to mić raczył, że własnemi pieniedzmi swemi, aby sie chorągwie nie rozieżdżali, towarzystwo zatrzymywali y tam, równo z ynszemi, w obozie, temu poganinowi, iako sie ludziom rycerskim godzi, resistebant, y od tych acty, które im Jego Mość Pan podskarbi do Piotrkowa intentował o kuchennę, aby byli wolni. Prosić też Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości maią za Ich Mość Pany Zubcowskimi, których oycowi świętey pamięci Król Jego Mość Stephan, z ekspeditiei Gdańskiey, za krwawe iego zasługi, na seymie Toruńskim, wieś Bielin lennym prawem conferować raczył, którą on, przez czas niemały, do żywota swego dzierżał, a po śmierci onego do stołu Jego Kr. Mości iest przywrócona: aby Jego Królewska Mość, z miłościwey łaski swey, bacząc ustawiczną, stateczną y odważną Panów Zubcewskich na różnych expeditiach, w Multaniech, w Inflanciech, w Moskwie pod Smoleńskiem, w woysku kwarcianym, y na teraznieyszey expeditiey Tureckiey w Wołoszech, krwawe posługi, onę wieś, iako własność ich, prawem lennym, według daniny seymowey, należącą, przywrócić roskazać, abo, w nagrodzie oney, inszą daninę lub iurgieltem, z miłościwey łaski swey, iako ludzi dobrze zasłużonych, opatrzyć raczył. Za Jego Mością Panem Janem Bohdaszowskim, strażnikiem Jego Kr. Mości, woyska na

expeditiey przeszłey przeciwko Turkom, odważnie, życzliwie, s kosztem, y odwagą, y ułomnością zdrowia. Jego Kr. Mości y Rz. Ptey służył prosić Jego Kr. Mości y Rz. Ptey, aby miłosierdnę oko na iego krwawe zasługi, wzgląd miłościwy mić raczył Ich Mość Panowie posłowie nasi petitum wnieść y pilnę staranie uczynić maią, w kole poselskim y do Króla Jego Mości, za Panem Jerzym y Maciciem Kaysarami Kołodczyńskimi, żeby Jego Kr. Mość. pomniąc na godnę zasługi oyca ich, który, z uszczerbkiem zdrowia swego służąc czas niemały Rz. Pty. za królów Ich Mościów świętey pamięci Augusta y Stephana, pode Psków, Połock, Wielkie Łuki, Toropiec, Inflanty, za które zasługi conferowano im siołe Kołodezno w oyczyznę; a yż teraz ta oyczyzna od nich. decretem Króla Jego Mości seymowym do kościoła katedry Łuckiey przysądzona, prosić Jego Kr. Mości, żeby Król Jego Mość, według zasług ich y miłościwey obietnice swey na przeszłych seimach, ym za tę oyczyznę odmianę dać raczył. W ukrzywdzeniu Jego Mości Pana Martina, secretarza króla Francuskiego, które mu sie dzieie od Pana Olbrychta Ludzieckiego, w nieoddanu okupu żony i działek iego, prosić Jego kr Mości, aby weyrzawszy na tę ukrzywdzenie, onemu miłościwie słuszną roskazał satisfactią uczynić, gdyż na to samo dano było pułtora tysiąca czerwonych ex fisco, którego tym samym pomiekąt defraudatia stała sie. Prożbę mieszczan Łuckich, którą w kole naszym wnosili, iako wielce ważną, one Panom posłom naszym serya commendujemy, gdyż y nas ex subsequentibus tyka sie, pilną instantia y gorącą do Jego Kr. Mości za niemi uczynić maią. Naprzód, po srogim

zniszczeniu przez ogień, dotąd żadney folgi od żołnierza ustawicznego iż nie maią, ale y leże. y stacie, y podatki pieniężne, y nadto mimochodnych żołnierzów sustentowanie wszelakiemi dostatkami, wielką ym zawadą iest do podpomożenia: przeto żeby żołnierzę ani leż swoych tu w Łucku nie miewali, ani do żadnych staci dawania powinni nie byli, ponieważ y nam na tym wiele należy, że y dziatki swoie przy colegium u oyców Jezoitów ze wszystkiego woiewodźtwa y z ynszych stron tu mamy dla ćwiczenia w naukach wyzwolonych, y nadto ieszcze, że to miasto iest iako metropolis woiewodźtwa naszego. gdzie częste roki. roczki, seymiki. ellectiae, popisy, ziazdy odprawuią sie, z wielkim niewczasem wszystkich nas, że gospody wczasów swych przed żołnierzem miwać nie możemy, y dziatki nasze do powinnych nauk w czesnych swoych mieszkania mić nie mogą *).

Книга гродская Луцкая 1622 года, листъ 1208 — 1216.

---

*) Конца не достаетъ.

XIV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1630 году. Просьбы о неназначеніи экстраординарныхъ сеймовъ, объ отмѣнѣ подымнаго сбора, объ уплатѣ государственныхъ долговъ, о сохраненіи правъ, предоставленныхъ православнымъ и унитамъ, о вознагражденіи Кіевомихайловскаго монастыря, разграбленнаго уніатами, объ увольненіи отъ службы иностраннаго войска, объ исполненіи приговоровъ надъ баннитами, о сохраненіи мира съ иностранными державами, о ревизіи книгъ гродскихъ и земскихъ, объ исправленіи законовъ и напечатаніи статута. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи городовъ Бурска и Владиміра, опустошенныхъ непріятелями, отъ податей и повинностей. 1630 сентября 4.

Року тисеча шестъсотъ трилцатого, месеца сенътебра, семого дня.

На врядъ кгродский, въ замокъ его королевское милости Луцкий, и до мене Яна Козаковича Прошицкого, бургграбего и наместника подстароства Луцкого, пришедши очевисто урожоный его милость панъ Ерый Гулевичъ,

подкоморый Луцкий, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского сеймику въ Луцку. въ року нинешнемъ тисеча шестъсотъ тридцатомъ, на день четвертый, месеца сентебра, зложоного, для вписания до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцкихъ, подалъ перъ облятамъ инструкцию, съ печатю и съ подписомъ руки своее, ихъ милости, паномъ посломъ, на сеймъ близко пришлый, въ томъ же року нинешнемъ, месеца октобра шестнадцатого дня припадаючий, одъ всее брати воеводства Волынского згромажоныхъ згодне обранымъ, дапую, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маетъ, жадаючи, абы до книгъ принята и вписана была, которую инструкцию я врядъ приняв ши, оную до книгъ вписати казалемъ, которая, писмомъ полскимъ писаная, такъ се въ собе маетъ:

Instructia Ich Mościom Panom posłom woiewodztwa Wołyńskiego, na seymiku anni tysiąc sześćset trzydziestego, pro die quarta septembris. obranym, na seym blizko przyszły, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset trzydziestym, miesiąca octobra szesnastego dnia przypadaiący, dana Ich Mościom Panom: Janowi Załęskiemu, sędziemu ziemskiemu Włodzimierskiemu, Krzysztofowi Rymkowiczowi Szklińskiemu, podsędkowi Łuckiemu, xięciu Hrehoremu Czetwertyńskiemu, Andrzeiowi Liniewskiemu, Gabryelowi Hulewiczowi, Adamowi Kisielowi. Po zaleceniu służb naszych uniżonych y wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, maią podziękować Panowie posłowie naszy in amplissima forma, że iako zawsze oycowsko radził o powierzonych sobie od Pana Boga poddanych,

tak y teraz obmyszlawa, aby nietylko za szczęśliwego panowania Iego Królewskiey Mości, ale y po zeyściu, quod Deus longissime auertat, dobrze się działo oyczyznię naszey; a to podawszy, ad deliberandum de modo liberae electionis, co, acz iest arduum y periculis multis nominibus plenum, ne pupilla libertatis nostre in punctu hoc ledatur; iednak, abyśmy sie nie zdali ingrati takiey oycowskiey miłości Jego Królewskiey Mości, maią Panowie posłowie naszy, iak z naywiększą w tym ostróżnością, tylko sie o tym dowiedzieć, a nic w żadną rzecz eo nomine nie wdawaiąc się. constitutione anni tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzeciego uelantę. Seymy extraordinarię, które impellentę nagłego niebezpieczeństwa być musiały, iako daremnych kosztów y trudów przyczyna. w czym y sam Jego Królewska Mość incommoditatem wielką upatrować raczy, zniesione być maią; prawem tylko, opisane seymy zwyczayne aby bywały. Podymne, yż tylko w gwałcię pro semel było pozwolone, a potym raz ieszcze per modum donatiue powtórzone, z upewnieniem, że więcy hac nouitate nie mieliśmy być aggrauouani: przeto teraz pilno Panowie posłowie naszy przy tym ante omnia stanąć maią y ni do czego przystempować nie będą powinni, aż to cale na potomne czasy z woiewodztwa naszego zniesione będzie y protinus extirpabitur. a ta constitucia, która iakąś lustratią pre se fert, aby in necessario była zniesiona; yż poddani kraiów naszych nie tak są fixi loco, iako w koronie. A co się dotycze długów, zaciągnionych na zapłacenie przeszłemu żołnierzowi, prosić Jego Królewską Mość uniżenie, aby miłościwy wzgląd na różnem sposobem spu-

stoszone kraie nasze maiąc, bez uciążenia naszego, sposób zapłacenia obmyślić raczył, zwłascza, że y od Panów posłów naszych seymu przeszłego mamy, że pułczwartakroć sto tysięcy retent zostaie. Jeśliby iednak necessitas urget, a ex calculo się pokazało, żeby na zapłatę retenta non sufficerent, aż zgoda inszych woiewódstw przystąpiła, poborów dwa, a ad sumum trzy, pozwolić mogą Panowie posłowie naszy. Jeśliby iednak non sufficerent y to ostatek, do braci, którzy non deesse obiecuią Rrzeczy Pospolitey, iako y poborcy sub nullitate wziąć maią, hac cum cautione iednak, aby pobory według starych quitów, wtąż y czopowe, propter miram intricationem, ad pristinum przywiedzione byli. Pobory nasze, wydane z wielkim nieporaz poddanych naszych uciążeniem, że, się zda, non sufficiunt zapłacie żołnierskiey, maią rzezwiey iuż po te czasy Panowie posłowie naszy liczby słuchać Pana podskarbiego, y tak, aby odtąd liczbe począł, odkąd quitów nie ma izby poselskiey, tak z czopowego iako y supplementu przeszłego seymu na zapłacenie żołnierzowi, tak y s kwarty, którą ruszono, a napotym, iako prawo warowało, aby ruszana nie była. Kwarcianego żołnierza in suo robore zostawuiąc, ieśliby iaka necessitas Rzeczy Pospolitey auctiey woyska potrzebowała, constitutią warować, aby napotym powiatowego żołnierza woiewodstwo nasze miało, na którego te podatki nasze obrócone być maią, reassumuiąc constitutią anni tysiąc sześćseth trzynastego y tysiąc sześćseth dziewiętnastego, gdyż to z mnieyszym uciążeniem być może. Religia graecka, tak uniatów iako y nieuniatów, aby według dawnego prawa y constitutii przeszłych zachowana była. A iż nieuniaci

praepediciam na różnych mieyscach cierpią: starać się maią Panowie posłowie nasz, aby pokóy weale warowany był, bez naruszenia praw dawnych, aby tak uniaci iak y nie-uniaci, w pokoiu siedząc, w iurisdiciae iedni drugich, we-dług dawnych constituty, nie wrywali się. A iż też ma-nastyr Kiowsky Święto-Mikolsky okrutnie, niechrześciańskie od Niemców *(unitów?)* złupiony, apparaty kościelne w niwecz obrócone, xięgi w Dniepr powrzuczane: prosić Jego Kró-ewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Panowie posłowie naszy maią, aby w to miłosiernie weyzrzeć y przy prawie ich napotym zachować raczył, a tym aby nagroda sufficiens się stała, efficere Panowie posłowie naszy maią. Anni ty-siąc sześćset dwudziestego siódmego constitutia iest, iż de-creta trybunalskie, któreby uim saperent legum ferendarum, miały być nullius ualoris; ieśliby tedy, post hanc latam le-gem, takie się pokazały, aby ta im constitutia służyła, ypso facto aby annihilowane byli. A iż się dzieią tumulty ra-tione nabożeństw podczas trybunału: tedy Król Jego Mość ma zesłać Panów commisarzów, za usilną prozbą Panów posłów naszych, którzyby inquisitią uczynili, ktoby był aucto-rem tych tumultów, żeby napotym tak securitati publicae prouideretur; przytym inhibiciae, które wydane są od Króla Jego Mości, aby relaxowane byli. Na trybunale Radomskim iż wielkie bywaią depactaciae, aby był określony, y depu-taci, ieśliby nad prawo, sobie pozwolone, iurisdicią swoię wyciągali, poena ma być na nich namówiona y forum z nimi agendi, a iż Pan podskarbi, tak on iako y instiga-tor coronny, na decreta, aby wychodzić byli powinni, effi-cere maią Panowie posłowie naszy. Przytym, iż się wiel-

kie depactatiae. tak in minoribus subselliis, większych y mnieyszych kancellarii, iako y w sądach trybunału koronnego dzieią: necessario Panowie posłowie naszy starać się maią, aby, podług coronnych praw, woiewodztwa nasze z gurnymi woiewodztwy porównane były. Cudzoziemsky żołnierz, który przeciwko prawu, preter mentem Rei Publicę zaciągniony, płacony od nas być nie ma, ale z gurnymi woiewodztwy Panowie posłowie naszy znieść się maią, aby, bez aggrauatiey naszey, zniesiony był, y iak nayprędzey abdancouany, a napotym aby nigdy, bez consensu Rzeczy Pospolitey, zaciągany nie był, warować firmiter constitutią maią, a przytym, aby ukrzywdzonym przy abdancouaniu sprawiedliwość uczyniona była. Yż executia z banity do skutku swego nie przychodzi, dla insufficientiam starostw, skąd y starostom periculum creatur, y prawo in uilipendium przychodzi: sposób namówić maią zupełnieyszey executiey, aby tak banitom, iako ynfamom, tym tylko gleyt dawany był, którzy ex contumatione nimi zostaią. Iż Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, nic nie opuści, coby było ex re oyczyzny naszey: prosić będą o to Panowie posłowie naszy, aby pronidere Jego Królewska Mość miłościwie raczył, iakoby s postronnymi pokóy zachowany był, mianowicię z Moskiewskim, s którym indutię prędko wychodzą. Remisią xiąg powiatowych naszych, iako ziemskich y grodzkich, potrzebną widzimy, bo iak omnia uetustatę consumuntur, tak y to nie bez naruszenia być musi; przeto prosić maią Panowię posłowie nasi, aby z seymu na to reuisorowie z obywatelów kraiów naszych naznaczeni byli, którzy, upatrzywszy uetustatem xiąg, ieśliby przepisu

potrzebowali, in publicum to referować maią, aby zupełnie correcture swoię wzieły. Reassumować constitucią tysiąc sześćset dwudziestego, żeby chorągwie nad dwa noclegi, iedna po drugiey, w iedney maiętności, nie odprawowali, y stacy z okolicznych dóbr szlacheckich nie wyciągali, na co y pena naznaczona być ma. Correctura iurium, która dawno iuż namówiona iest, aby do skutku przyszła, starać się o to Panowie posłowie naszy pilno maią, a przytym y statut aby był drukowany. Starać się y o to Panowie posłowie naszy maią, aby duchowni w sądzie głównym trybunalskim tey kapituły, z którey biskup albo capituła spra-we ma, wychodził na dekreta, a przytym, aby we dwie lecię, iako seculares we cztyry, na sądy trybunalskie obierani bywali. Prosić Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby autoritatem pańską swoię interponował do miasta Gdańska, aby długu swego do czasu słusznego cierpliwi być chcieli. Acz w coronię są oznaczonę officia y mieysca urzędników ziemskich. w woiewodztwie iednak naszym miewaią swoię altercatię, przez co wszytkich urzędników ordinem specificę przynieść nam maią Panowie posłowie naszy, podług prawa coronnego Wszytkim tym, którzy, przez dotrzymanię zupełney wiary Regi et Rei Publicę, detrimentum zdrowiu y maiętności ponoszą, iako mianowicię Inflantczycy, prosić Jego Królewskiey Mości, aby, łaską swą, uirtutem ich coronować raczył. O zbiegłę poddane aby bez appellacy w grodzie decidouane byli, wtąż o grabieże, któreby non excederunt dwudziestu kóp litewskich. To też Ich Mość Panom posłom naszym zlecamy, aby reassumowane dawne prawo było na tych, którzy in-

famistów y banitów przy sobie chowaią, y forum contra complices prosto na trybunał Lubelsky albo Piotrkowsky naznaczone było, y poena taż, która y na ynfames, aby sie na nich ściągała. Te wszytkie puncta zgodnego zawarcia naszego z uniżoną prożbą Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, y pomocą ynszych woiewództw braci naszych, Panowie posłowie naszy efficere maią, a nad nie domyszlać się w przyczynieniu albo uięciu ych, sub fidę, honore et conscientia, nie powinni będą; sin secus quid adtulerint, irritum et inane zostaię. A przytem petita nasze Panowie posłowie naszy serio do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey wnieść maią. Jako wszelakie wieczney pamięci godne affectię y odwagi królewica Jego Mościy Władysława, pana naszego, przeciw oyczyznie naszey, qua par est, humanitatę accipimus, tak y to, że commoditatem pożytków stanom szlacheckim, iako y kupią się bawiącym, w przekopaniu rzeki Berezyni do Wiliey upatrować raczy, ani kosztu na to danego: zlecamy Panom posłom naszym, aby za to submissę królewicowi Jego Mości podziękowawszy, reuisorów do naznaczenia exacty różnych expensów. post opus perfectum, warowali. Dotrzymanie wiary Panom y Rzeczy Pospolitey wdzięczność y remuneracia rodzi. Jego Mość Pan Chełmińsky ymo *(i ma?)* dawne zacnego domu swego Rzeczy Pospolitey zasługi, *(i)* sam, na wielu mieyscach, dobrze na ymie boni ciuis in patria zarobił; ten, iż teraz, dla statecznego dotrzymania wiary Królowi Jego Mości, panu swemu miłościwemu y Rzeczy Pospolitey, przez stratę y ogołocenie wszytkiego, summis calamitatibus pressus zostaię, usilne instantię za nim Pano-

wie posłowie naszy do Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić maią, aby on iustum meritorum premium, które integritatis erga rem publicam powodem iest, odnieść mógł. Xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga Zasławskiego na służbie Rzeczy Pospolitey y Króla Jego Mości odważne, non parendo zdrowiu et sumptui, koszty, żadney nie opuszczaiąc ocasiey, bez przerwania aż dotąd, wiadome są Jego Królewskiey Mości y wszytkiey oyczyznie: zaczym, acz pewniśmy, że Jego Królewska Mość sam, iako Pan, na to oko miłościwe mieć raczy, iednak, żebyśmy wdzięczność swą też onemu, za zasługi, kraiom naszym uczynione, wyświadczyli, a tym xięcia Jego Mości do dalszych usługo... Rzeczy Pospolitey y podobnych xięciu Jego Mości przychęcili, poruczamy Panom posłom naszym, aby gorąco instancie Królowi Jego Mości uczynili. Nietayna Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, śmierć, z ochotą dla oyczyzny podięta, Pana Bokiia, rotmistrza Jego Królewskiey Mości, w Ruskiey expeditiey, która onego z własney oyczyzny wyzuwszy, małżonkę y potomstwo in summa angustia zostawić przymusiła; dla czego pełne utrapionych pozostałych sirót żalów woiewodstwo nasze gorąco Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, przez Panów posłów swoich, prosi, aby iakim rachunkiem. dla zapłacenia długów dla oyczyzny y zaciągów, potomstwo wsparte było. Niepoiedenkroć, pomniąc na godne zasługi Pana Mikołaia Meleszka, instantie swoie do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey wnosim; ale iż, dla różnych in Re Publica zatrudnienia, to skutku dotąd nie wzięło, iteratis vicibus Panom posłom swoim za nim instare zalecamy. Iż

pasim homicidia, spe impunitatis, grassantur: Panowie posłowie naszy usilnie prosić maią Jego Królewskiey Mości, aby sprawa o zabicie Pana Siemaszka sądzona była. Pierwszym filarem in Re Publica iustitia, którey iednak effrenata zuchwałych, prawa y poczciwego zapominaiących, ludzi licencia euertere conatur, że y zasłużeni Rzeczy Pospolitey po wielekroć marnie contemptoribus iurium giną, iako świeżo Pana Jerzego Meleszka, ze wszytkich obywatelów woiewodztwa naszego z wielką compassią, condolentią, mors uiolenta potkała; przeto Panowie posłowie naszy pilno Jego Królewskiey Mości prosić maią, aby taż crudelissima homicidij sprawa, bez dilacii y amputatis beneficiis prawa, sądzona była. Przeciwko prawem określonym pokoiowi, maiętność Woronków Pana Alexandra Krasińskiego, przez woysko Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, funditus spustoszona iest y *(z)* inszymi w woiewodstwie Kiowskim tegoż dzierżawami; na co aby Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita animaduerteret, Panowie posłowie naszy starać się maią. Iż poborcy naszemu Wołyńskiemu, Panu Zachariaszowi Czetwertyńskiemu, czeladnik nieiaki Piotr Megdańsky, przy succollectorze odbieraiąc pieniądze, zawziąwszy sześć tysięcy złotych Polskich, uciekł aż do Czech, którego tam pogoniono, y u oyca iego zastano; ale że sprawiedliwości iescze od Caesarza Jego Mości nie odniósł, prosić Panowie posłowie maią, przynamniey to uprosić u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby tey sumy w skarbie poczekano. Maią też wnieść prośby Panowie posłowie naszy za Jego Mością Panem czasznikiem, aby sprawy iego, za remissami trybunału Lubelskiego y Wileń-

skiego na seym wytoczone, o cognitią też commissiey Brzeskiey s Podlaszem, iż iest w exorbitanciach, starać się maią, aby, nie prolonguiąc od seymu do seymu, cognitią Jego Królewska Mość uczynić raczył. Nienowy to w oyczyznie naszey przykład, że postronni obywatele, a wielcy y zacni ludzie, swoie lares opuściwszy, garną się in gremium Rei Publicae nostrae, y nie zwykła ich odrzucać od siebie matka nasza; przetoż y Jego Mość Pan Alexander Mozella, szlachcic Justinopolitańsky, maiąc znaczne merita swoie y krwawe podczas Inflantskich expedicii, pod regimentem sławney pamięci Pana Chodkiewicza, hethmana Wielkiego Xięstwa Litewskiego, gdzie y postrzały odniósł, prosi, abyśmy za nim wnieśli postulatum, żeby w tey oyczyznie naszey, za którą krew wylewał, móg być indigeną: co zlecamy Panom posłom naszym, aby za nim do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey pilne czynili staranie. Jako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, afflictis zawsze succurrere raczy, tak y teraz uniżenie, przez posły nasze, całe woiewodstwo nasze prosi y przyczyniaią się, aby iakiego Tatarzyna dla okupu potomstwa kraiów naszych, szlachcica dobrego, Pana Jana Szybińskiego, Król Jego Mość denegować nie raczył. Przyczynę Jego Mości Pana hetmana za miastem Burskiem magni ponderis widząc, iako za tym, które różnym okolicznym obywatelom z wielu miar pożyteczne iest; Panom posłom naszym zlecamy, aby flagitatią o nich, strony libertaciey, dla spustoszenia, dosyć się stało. Miasto Włodzimierz tak iest barzo spustoszone, y przez rozmaite plagi Boże, ogień, powietrze, iuż, raz po raz, dwa razy, y przez ustawicznego

żołnierza, tak w stanowiskach, iako y w stacii wyciąganiu, że po chwili mało się wszytko spustoszeć musi: prosić Jego Królewskiey Mości, aby, iako pan miłosierny, zmiłowawszy się nad nędzą ich, uwolnić ich raczył, przynamniey według prawa, do cztyrech lat, od wszelakich podatków y od stanowisk y stacii żołnierskich, a ta banicia, która na nich od przeszłego Pana poborce iest otrzymana, prosić, aby znisiona była.

У тое инъструкъции при печати полпись руки тыми словы:

Jerzy Hulewicz, podkomorzy Łucky, manu propria.

Котораяжъ то инъструкция, за подаъемъ и просбою выш речоное особы и за принятемъ моимъ урядовымъ, уся, съ початку ажъ до конца, до книгъ кгродскихъ Луцъкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1630 года, листъ 1058 — 1063.

XV.

Каптуровое постановленіе дворянства Волынскаго. О мѣрахъ къ охраненію внутренней и внѣшней безопасности во время междуцарствія. Устройство судовъ каптуровыхъ и правила объ исполненіи приговоровъ, ими постановленныхъ. Подписи дворянъ Волынскихъ. 1632 іюня 3.

Року тисеча шестъсотъ тридцать второго, месеца іюня, пятого дня.

До уряду и книгъ нинешнихъ гродскихъ Луцкихъ и до мене Іеронима Харлесского зъ Харлежа, Луцкого etc. старосты, пришедши очевисто ясне освецоный князя его милость, Ерый зъ Острога Жаславъский, маршалокъ кола, або сеймику, подъ часъ безкоролевъя, презъ ясне освецоного и велебного его милости, ксендза Яна Вежыка, арцыбискупа Гнезненского, легато нато, примате рекгни примокве принцыпе, на день третий месеца іюня, въ року теперешнемъ вышъ меноваиомъ, зложоного и отправованого, ухвалу, каптуромъ названую, на местцу сеймикомъ звыкломъ, въ костеле катедралномъ Луцкомъ, згодне, немине конградиценте, уфалену, списаную и подписами рукъ ихъ милости пановъ, пана маршалка и обыва-

телевъ воеводства Волынского, подписаную, именемъ всихъ ихъ милости панов обывателевъ воеводства Волынского, для вписанья до книгъ кгродскихъ Луцкихъ, перъ обля-тамъ подалъ, которую то уфалу, кантуромъ названую, до книгъ записати казалемъ, и такъ се въ собе маетъ:

My rady, xiążęta, dignitarze, urzędnicy y wszystko rycerstwo, obywatele ziemie woiewodztwa Wołyńskiego, w powiecie Łuckim, Włodzimirskim y Krzemienieckim, ktokolwiek osiadłości prawem szlacheckim, pod iakimkol-wiek sposobem, ma, oznaymuiemy, iż my, będąc natenczas żałością y niebezpieczęstwem od Pana Boga nawiedzeni, przez śmierć Króla Jego Mości, pana naszego, obmyślaiąc y zabiegaiąc wszelakim niebezpieczęstwom, tak domowym ia-ko y postronnym, ziechawszy sie tu do Łucka, przedniey-szego mieysca woiewodztwa naszego Wołyńskiego, na czas, naznaczony od Jaśnie Wielebnego Jego Mości, xiędza Jana Wężyka, arcybiskupa Gnieźnieńskiego y primasa coronnego, ziachawszy sie na dzień, w uniwersale od Jego Mości mia-nowany, pro die tertia iuny, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset trzydziestym wtórym, gdzie będąc wszyscy spólnie takieśmy sie namówili, y, zgodnie obrawszy za marszałka Oświeconego xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga Zasław-skiego, zastanowili y utwierdzili. Naipierwey, postrzegaiąc pokoiu domowego, który niczym inszym, tylko prendko sprawiedliwością zachowany y zatrzymany bywa, zaczym y postronnym niebezpieczęstwom łacno sie zabiegać może, w czym takowy porządek sprawiedliwości mieć chcemy y postanawiamy, gdyż za śmiercią Jego Królewskiey Mości

wszystkie sprawy sądów królewskich, ziemskich, grodzkich, podkomorskich y inszych wszystkich, które czasu panowania Jego Królewskiey Mości odprawowane bywaią, wszystkie za śmiercią Króla Jego Mości ustali, którym dawność żadna szkodzić nie może, do roku po coronatiey Króla Jego Mości, przyszłego pana naszego, którego nam Pan Bóg, za obraniem y zezwoleniem spólnym wszystkiey Rzeczy Pospolitey coronney, dać będzie raczył. A ieśliby kto z postronnych albo też inszych, bez porządney y wolney electiey, Rzecz Pospolitą naszą coronną y Wielkie Xięstwo Litewskie opanować, na królewstwie Polskim posieść, abo którego innego sam przez siebie, bez woli naszey, na państwo usadzić y stawić chciał, abo prawo y wolności nasze łamać ważył się, także y ludzi państw postronnych y domowych do corony y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ku wzruszeniu y szkodzie, a nie ku pożytku Rzeczy Pospolitey, zbierać y wieść chciał, abo osobne iakie towarzystwa, practyky, bunty y związky s kymkolwiek w ziemiach postronnych y w coronie Polskiey, także Wielkym Xięstwie Litewskym, ważył sie czynić: tedy, przeciwko takowemu kożdemu, wszyscy spólnie y iednostainie powstać y wedle pirwszych capturów postanowienia naszego zachować sie mamy y będziem powinni. Jeśliby kto, iakymkolwiek zaciągem y praetextem, cuiuscunque status et conditionis, sine consensu totius Rei Publicae y ufały woiewódstw, ludzie iakie, oprócz tych kup, któreby obywatele tey corony na usługe Rzeczy Pospolitey zaciągneli, prowadzić przez nasze woiewodstwo chciał (coby nie mogło być bez wielkiego zepsowania naszego): tedy przeciwko tym ludziom

consurgemus; także też, ktoby zaraz po śmierci Króla Jego Mości, abo teraz y potym, póky to interegnum trwać będzie, kościołom, cerkwiom y reliom *(religiom)* wszelakym, mieszczanom, Urmianom, Żydom y wszelakiego stanu ludziom, iakieykolwiek conditiey y praeeminentiey, tak szlacheckym iako y prostym narodom, gwałty, naiazdy na maiętność abo na grunt uczynił, zamky, miasta, dwory, sioła, grunty, ludzie odiął, zabóistwo, rany, boie, grabieże y rozboie, abo gwałtowanie białychgłów y pożogę ogniem gdziekolwiek, na którym miescu, uczynił, iakiekolwiek krzywdy, szkody gwałtowne abo fortelne, postempkiem iakym, popełnił: tedy, przychylaiąc sie do wszelakiego postanowienia pirwszych capturów, confederatiey, recessów po śmierci świętobliwey pamięci Augusta, Stephana, królów, panów naszych, iakie są postanowienia yn uolumine legum, reassumuiemy et in toto przyimuiemy, tym wszystkym sprawom forum generale przed sądem kapturowym naznaczaiąc, w czym ukrzywdzony na tego, od kogoby mu sie krzywda stała, zaraz po onym uczynku, postempek prawny wedle statutu uczynić, y potym, wziąwszy pozew od Panów deputatów, którycheśmy wszyscy zgodnie, na tem teraznieiszym ziezdzie naszym Łuckym, obrali y niżey imiony w temże capturze są opisani, ma tego, od kogo iest ukrzywdzony, przed ich sąd pozwać, a Panowie deputaci, tak z obywatelami iako postronnemi, którzy sie przed ich sąd pozywać będą, maią zachować sie y sprawować takym porządkiem: to iest, pozwy maią być dawane za pieczęcią ziemską woiewodstwa Wołyńskiego, na który ma być znak chorągiewny, krzyż, a około słowa: Pieczęć Rzeczy Pospolitey woiewod-

stwa ziemie Wołyńskiey, którą to iedną same pozwy pieczętowane być maią, wedle pirwszego zwyczaiu. A tituł na pozwie s takym napisem ma być: »Deputacy sądów capturowych woiewodstwa Wołyńskiego na ten czas pod interegnum,« s podpisem ręky pisarza, na te sprawy od nas obranego. Sądy począć sie maią a die septima iunij, za niedzil trzy, y tak zawsze, continuo, maią we trzy niedziele przypadać. Autoritas zaraz tych Panów sędziów, od dnia wyszey mianowanego, po przysiędze wykonaney, począć sie ma skutecznie, którą przysięgę maią wykonać według statutu, s takym additamentem, isz zmowy y porozumienia, w żadnych sprawach, ni s kym czynić, radzić y przestrzegać, rad taiemnych odnosić y posuł brać nie ma, y nie starał sie, aby na te sądy obrany był; także, iż nie iest sługą rękodainym, ani iurgieltnikiem żadnego pana. Ciż Panowie deputaci powinni będą na tę sądy zieżdżać sie, na miesce pewne, do zamku Łuckiego, zasiadaiąc w zamku wyszszym, na miescu zwykłym, gdzie też sądy grodzkie odprawuią sie, y wszystkie sprawy, krzywdy, wedle żałób ludzkych, sądzić, decretować y odprawować, wedle Boga, porządkiem statutu, wedle artikułów, w statucie y constitutiach y w tym capturze naszym opisanych, od których rozsądków y decretów iuż żadna appellatia iść nie ma. Pan pisarz powinien zawżdy przed sądami dniem iednym przyiachać na miesce naznaczone, dla wpisania do regestru. Xięgy tych sądów chowane być maią w cerkwie świętego Iwana, w zamku Łuckym, w skrzyni zamknione, za pieczęcią tychże Panów deputatów. Extracty, decreta za pieczęciami y podpisami rąk wszystkych Panów depu-

tatów stronom wydane być maią; a gdyby komu krzywda od deputata samego działa sie, abo deputatowi od kogo, tedy ten Pan deputat przed temże sądem usprawiedliwić sie, sobie także sprawiedliwości dochodzić ma, maiąc też s kym sprawe powinien będzie równą stroną wychodzić. Po odprawie spraw na sądach, Panowie deputaci s Panem pisarzem maią na mieiscu w Łucku dwa dni mieszkać, dla wyimowania extractów z xiąg sądowych. Solaria zwyczainę Panowie deputaci biorąc od każdey instantiey, według sądu ziemskiego, po groszy półósma Polskych, nie wyciągaiąc na żadne exactie, ani winami w sprawach potocznych stanu szlacheckiego nie depactuiąc, wszyscy w równy dział miedzi sie dzielić maią. Także Pan pisarz deputacky do xiąg zapisywać y extracty wydawać sprawiedliwie powinien będzie. Od suscept po temu, iako w constitutiey roku tysiąc sześćset trzynastego iest opisano, ani więcey, brać ma, zachowywaiąc sie w tem wszystkym statecznie kożdy z nich pod cnotą y wiarą swoią. Gdyby kto o iakykolwiek exces do sądu deputackiego był pozwany y przez prawo, bądź z oczewistey controuersiey, abo za niestaniem, winnym sie być ukazał, na takowym, za dowody prawnemi y słusznymi, stronie ukrzywdzoney, yle w rzeczach potocznych, szkody wszelkie z nawiązką nakazywanę być maią. A co sie dotycze rzeczy krwawych, gwałtów, naiazdów, rozboiów, morderstwa, takowy kożdy, za przewodem prawa, gardłem karany być ma, praemissis tamen scrutenijs ex utraque parte in instanti, nie biorąc sobie dyllacij na przyszłe sądy, ale tamże przed tymże sądem deducendis, y szkody sowito z maietności iego ukrzywdzonemu nakazy-

wane być maią. Insze zaś sprawy potoczne simplicium iniuriarum, któreby sie pod to interegnum działy y przytoczyli przed sąd capturowy, tedy takie według statutu y constitutiey sądzonę y odprawowanę być maią. Co sie tknie zapisów urzędowych y ręcznych, recognity, fidelis depositi, o które iescze postempky prawne nie zaszli, o to wszystko u tychże sądów mianowanych capturowych, wedle zapisów prawa pospolitego, sprawiedliwość y odprawa, tymże porządkiem kapturowym, czyniona być ma. A o zbiegy y grabieże, któreby sie po śmierci Jego Królewskiey Mości stali, przez tychże Panów deputatów, rokiem y porządkiem wyżey oznaczonym, wedle constitutiey Warszawskiey anni tysiąc pięćset siedmdziesiąt ósmego sądzono być ma, a takowych pozwów kładzienie ma być tak oczewisto, iako y zaocznie, za dwie niedziele, przez woźnego y dwóch szlachciców. In summa, maią sądzić wszystkie causas criminales, które includuntur in quatuor artikuiis castrensibus, także causas uiolentiarum, expulsionum, cum inquisitione ab utrinque in instanti, ocupationum exemptionumque, o których iescze żaden postempek prawny u inszych sędziów nie zaszedł. Jeżeliby nie dopusczono woźnego s pozwami do zamku abo dwora, tedy w kościoł, abo w cerkiew, abo też we wrota, miesckie lubo sielskie, włożyć pozew ma, y rellatią położenia uczynić na urzędzie powinien w grodzie tym, gdzie są bona citati. Pozwany zasie niczym pozwów zbiiać nie ma, nie wymawiaiąc sie ani chorobą, chyba prawdziwą, którą ma poprzysiąc na przyszłych sądach, y kopami nie odkupuiąc, y to in personali actu expraessis verbis, że prawdziwie chorował, y tey

choroby zażył nie na zwłoke tey sprawy; owo zgoła, nie ma być excipowany od sprawy żadnemi przyczynami, ale, lubo sam, lubo przez plenipotenta swego, ma sie usprawiedliwić, tylko hoc excepto, ieśliby tytułu, daty abo rzeczy, o co idzie, w pozwie nie było napisano. Woźny, który pisać umie, chociaiby nie wszystko oznaczenie roku na pozwie swą ręką napisał, ażeby umiał ieno ręką podpisać, tedy strona pozwu zbiiać nie może. Rok za temi pozwy deputackymi ma być peremptorius, bez przywołania potrzykrotnego, areszty iednak o zwykłey godziny iść maią; u tegoż sądu capturowego abo w grodzie zapisy zeznawane, protestacie, rellatie y przywołania zanoszone być maią. Do tegoż sądu strony przychodzić y we wszystkym sie zachować maią, wedle porządku, pod winami, w trybunale coronnym opisanemi. Dóbr wszelakych, zamków, miast, dworów, siół, gruntów y inszych wszelakych maiętności, ktokolwiek za Króla Jego Mości w dzierżeniu y używaniu był, ten y teraz pod to interegnum tych dóbr y maiętności spokoynie używać ma. Na coronatiey zaś przyszłego pana, iako sam ten captur, tak też y decreta sądu tego y zapisy wszystkie, we wszystkych punctach maią być approbowane. Ktoby też kogo pozwał, mianuiąc, iżby sługa, za roskazaniem pana swego, gwałt, zabóystwo, rany y iakykolwiek występek uczynił: tedy pozwany, stanowszy na rok u sądu, ma sam odprzysiądz sie, że to sługa bez roskazania y wiadomości iego popełnił, y iako onego sługy po tym uczynku, u siebie w domu y maietności swey nie miał y nie ma. A gdyby tego sługe u siebie miał, tedy onego tamże, przed deputaty, ku uczynieniu sprawie-

dliwości, nieodwłocznie stawić ma. Exequutia decretów, ferowanych od Ich Mościów Panów deputatów, rzeczy osądzonych tak ma być czyniona: skoro po decrecie, zaraz ma być posłany woźny z dwiema szlachcicami z listem uwiązczym, założywszy taxe, żeby stronie ukrzywdzoney, wedle decretu, dosić uczynił, abo uwiązania w dobra swe pozwolił, czego ieśliby uczynić nie chciał, tedy maią dwa s Panów deputatów, nadaley po decrecie we dwóch niedzielach, ad bona iure victi ziachać y ukrzywdzonemu, ieśliby przekonany prawem in instanti nie chciał pro re principali dosić czynić, podać dobra. A gdzieby sie Panom deputatom sprzeciwił, uwiązania nie dopuścił, takowego każdego tenże sąd deputacky, za przypozwem, gdzie sie to na niego pokaże, ma go s państw coronnych wywołać y od wszystkych praw y swobód szlacheckych wyłązyć, a na takowego samego ku zepsowaniu onego na ciele y ku odebraniu na Rzecz Pospolitą naszę woiewodstwa Wołyńskiego maietności iego, my wszyscy, za oznaimieniem tychże Panów deputatów, spólnie, iednomyślnie powstaniem, iako przeciwko nieprzyiacielowi y gwałtownikowi praw y wolności naszych, y tamże samego na garle karać mamy, a ukrzywdzonemu odprawe w rzeczy osądzoney, wedle decretu, czynić; ostatek dóbr iego na Rzecz Pospolitą obrócić będziem powinni. Także y przeciwko temu zachować sie mamy, któryby takowego wywołańca u siebie w domu przechowywał, abo mu do tego dopomagał; tedy go za takowegoż mieć będziemy. A ten rygor tylko do coronatiey przyszłego pana trwać ma; lecz absentia tylko deputata iednego abo dwóch tym sądom

przeszkadzać nie ma, ale ci, którzy sie ziadą, sądzić maią. Securitas iuditiorum, tak sędziów iako y na sądy przyieżdżaiących y odwiedzaiących, ma być we wszystkym zachowana, według porządków y opisania trybunalskych sądów. Jeśliby też, pod ten czas interegni, Panowie żołnirze którzykolwiek, ciągnąc, w maietnościach naszych leże y przystawstwa mieć chcieli, a za napomnieniem tychże Panów deputatów naszych w tym sie nie pohamowali, tedy, od każdego pozwani, powinni będą sprawić sie za pozwem, in vim tacti termini wydanym. A iż nas to doszło, że kupy swowolne na niektórych miescach zbieraią sie, do których czeladź, od panów swych nieodpowiednie odieżdżaiąc, przywiernie sie, zabiegaiąc tedy tey swey woli, zdało sie nam to postanowić, iakoż postanawiamy, aby słudzy, pod to interegnum, od panów swych swowolnie nie odieżdżali, y żaden sługy cudzego, pod ten czas, aby sine literis testimonialibus nie przymował, sub poena centum marcarum, in eodem iudicio peremptorie eodem processu repetenda, et restitutione plebeii; a szlachcica, sługę takiego, citatus, luita eadem poena, aby, do sprawienia sie panu, przed ten sąd stawił. Waruiemy też sobie strony banitów y wywołańców, infames et praescriptos, którym żadne beneficia iuris nie służą, aby tacy, iako miedzy nami miesca nie maią, tak żaden z nimi conuersować, ani pomocą, ani radą być nie ma, sub poena complicitatis, o która przed tymże sądem capturowym, ad cuiusvis instantiam, forum naznaczamy. Przeciwko gołotom et impossessionatos reassumuiemy constitutią roku tysiąc pięćset ośmdziesiąt ósmego in toto o wszelakie excessy, któreby po-

pełnili pod tenże czas. Na które tedy sądy, uprosiwszy, obraliśmy Ich Mość Panów braci naszych s pośrzodku siebie: Oświeconego Xięcia Jego Mości Mikołaia Czartoryskiego; Jego Mości Pana Jerzego Hulewicza, podkomorzego Łuckiego; Jego Mości Pana Daniela Jeła Malińskiego, chorążego Wołyńskiego; Jego Mości Pana Krzysztophowa Szymkowicza Szklińskiego, podsędka ziemskiego Łuckiego; Jego Mości Pana Jana Horaina, podsędka ziemskiego Krzemienieckiego; Xięcia Jego Mości Hryhora Czetwerteńskiego; Jego Mości Pana Theodora Liniewskiego; Jego Mości Pana Jerzego Czaplicza Szpanowskiego; Jego Mości Pana Romana Zahorowskiego; Jego Mości Pana Iwana Hulewicza; Jego Mości Pana Filona Jełowickiego; Jego Mości Pana Waleriana Podhorodeńskiego; za pisarza zasie przydaiem Ich Mościom Jego Mości Pana Siemiona Hulewicza Woiutyńskiego, pisarza ziemskiego Łuckiego. Które to laudum nasze, zgodą tak wszystkych nas y braci naszey zobopólną, obiecuiemy y obowięzuiemy sie, fide, honore et conscientia, skutecznie ten captur y laudum nasze strzémać y w niwczym nienaruszenie zachować, aż do przyszłego pana naszego szczęśliwego, da Bóg, coronowania, i to postanowienie nasze, dla więtszey wagy, podaiemy, przez Oświeconego Xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga na Zasławiu Zasławskiego, marszałka y dyrectora naszego, do act grodzkych Łuckych, s tym dokładem, ieśliby kto chciał być przeciwnym temu kapturowi naszemu, zanoszeniem przeciwko niemu iakych protestacy, w iakymkolwiek grodzie, tedy przeciwko takowemu, iako contra hostem patriae, consurgemus unanimiter. Kaptur tedy ten publico-

waliśmy tak w kościele, iako y w zamku Łuckym, y mieście, y włożyliśmy to na urząd grodzky Łucky, aby do inszych grodów rozesłał, aby do wiadomości wszystkych przyszedł. Działo sie na mieiscu zwykłym, w kościele kathedralnym Łuckym, die tertia iuny, anno Domini tysiącz seścset trzydziestego wtórego.

У тое ухвалы полпись рукъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Волынского, тыми словы:

Jerzy xiąże z Ostroga Zasławsky, marszałek koła wojewodstwa Wołyńskiego, zgodnie obrany.

Adam Alexander xiąże Sanguszko, woiewoda Wołyńsky, ręką swą.

Roman Hoscky, kasztellan Kyiowsky, starosta Włodzimirzsky, ręką swą.

Janusz xiąże Wiszniewiecky, starosta Krzemieniecky, manu propria.

Mikołay xiąże Czartoryskie, ręką swą.

Stephan ze Zbaraża xiąże Porycky, ręką swą.

Jerzy Hulewicz, podkomorzy Łucky.

Jeronim Charlesky z Charleża, starosta Łucky, ręką swą.

Daniel Jeło Malińsky, chorąży Wołyńsky, manu propria.

Woyciech Staniszewsky, sędzia ziemsky Łucky, manu propria.

Jan Firley z Dąbrowice, dzierżawca Smidińsky, manu propria.

Daniel Jełowicky, woysky Krzemieniecky.

Jerzy Puzyna, łowczy Wołyńsky.

Jan Zaleski, sędzia ziemsky Włodzimirzsky.

Piotr Stempkowsky, stolnik Wołyńsky, manu propria.

Stanisław Rei, stolnik Lubelsky, manu propria.

Constanty Chrebtowicz, stolnik Kyiowsky.

Adam z Brusiłowa Kysiel, manu propria.

Gabryel Stempkowsky, podstoli Wołyńsky.

Iwan Babińsky, marszałek Mozirsky.

J. Piotr Zahorowsky, podsędek Włodzimirzsky.

Hryhorey Czetwerteńsky.

Marcin Dąbrowsky, skarbnik Wołyńsky.

Wacław Kozika, ręką swą.

Andrzey Jełowicky.

Jan Kazimirz Pac.

Krzysztoph Szymkowicz Szklińsky, podsędek Łucky.

Gabryel Hulewicz Cewowsky, manu propria.

Theodor Liniewsky, ręką własną.

Andrzey Łahodowsky, manu propria.

Paweł Hulewicz z Woiutina, manu propria.

Adam Żórawnicky.

Andrzey z Wysokiego Kaszowsky.

Zachariasz Czetwerteńsky, manu propria,

Stanisław na Dobratynie Siemaszko, manu propria.

Kylian Wilhorsky.

Andrzey Bołbas Rostocky, manu propria.

Walerian Podhorodeńsky.

Alexander Uszak Kulikowsky, sędzia grodzky Krzemieniecky.

Jan Mukosiey Bakowiecky.

Jędrzey Czerwiński.

Ławryn Drewiński, czasznik Wołyńsky.

Piotr Stankar, pisarz grodzky Horodelsky.

Andrzey Liniewsky.

Alexander Wilhorsky, woysky Łucky, ręką.

Stanisław Korczmiński.

Michał Liniewsky.

Jan Kaszowsky z Wysokiego.

Gniewosz Hulewicz, ręką własną.

Stanisław Meleszko Mikulicky, manu propria.

Michał Puzyna, manu propria.

Iwan Koziński, ręką.

Jan Chrynicky.

Mikołay Horain, manu propria.

Philon Jełowicky.

Gabryel Iwanicky, pod. Włodzim.

Piotr Lubieniecky z Lubieńca, manu propria.

Philon Hulewicz.

Stephan Liniewsky, manu propria.

Michał Kałusowsky.

Jan Markowsky.

Wacław Liniewsky.

Jan Rohoziński.

Jan Graiewsky, własną ręką.

Alexander Żabokrzycky, ręką

Eliasz Babiński, ręką swą.

Иванпцкпй Матнашъ.

Mikołay Myszka Chołoniewsky.

Stanisław Liniewsky.

Mikołay Kysiel, manu propria.

Jan Staniszewsky, manu propria.

Piotr Podhorodeńsky, manu propria.

Gabryel Podhorodeńsky.

Janusz Jasieninicky.

Matyasz Kysiel.

Alexander Liniewsky, manu propria.

Mikołay Szostakowsky.

Krzysztoph Kozika.

Wacław Bołbas Rostocky.

Andrzey Czerniewsky.

Dmitr Radohosky.

Jerzy Jenicz, ręką.

Adam Rzyszczewsky.

Mikołay Harowicz.

Andrzey Kuczewsky.

Bronicky Konstanty.

Alexander Tracewsky.

Mikołay Hawsowicz Szostakowsky.

Hryhorey Boreyko Knerucky.

Szymon Kozika.

Tobiasz Iwanicky.

Andrzey Czaplicz Szpanowsky.

Roman Hulewicz.

Jan Rakowsky.

Roman Zahorowsky, manu propria.

Paweł Drucky Lubecky, podstarości Łucky.

Alexander Chrynicky.

Alexander Kysiel.

Thomasz Kozika.

Jan Horain, podsędek Krzemieniecky.

Mikołay Okorsky.

Michał Myszka Chołoniewsky, manu propria.

M. Hulewicz.

Jerzy Czaplicz Szpanowsky.

Daniel Pawłowicz.

Alexander Czudynowicz.

Hryhorey Hawsowicz Szostakowsky.

Iwan Hulewicz.

Piotr Kostiuszkowicz Chobołtowsky.

Heliasz Porwaniecky.

Michał Zbarażsky, ręką swą.

Jakub Brańsky.

Marcin Czaplicz Szpanowsky, manu propria.

Jan Wołkowyia Podhaiecky.

Iwan Kołpytowsky.

Gabryel Porwaniecky, manu propria.

Piotr Jan Mukański, na ten czas posłem od Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody Sędomirskiego do powiatu Ich Mościów.

Jan Zakrzewsky.

Iwan Jenicz, manu propria.

Stephan Wirzchowsky.

Jan Dachnowicz Hatiński.

Mikołay Osoliński.

Stanisław Tracewsky.

Mikołay Siemaszko, manu propria.

Mikołay Rostek z Rostkowa.

Alexander Danilowicz Czekoński, ręką swą.

Mikołay Pałucky.

Kyryk Masalsky.

Szymon Siemaszko.

Hryhorey Kopiński.

Wacław Kałusowsky.

Alexander Denisko Mukosiey.

Hryhorey Korytiński.

Wawrzyniec Żytiński, ręką.

Wacław Zubcewsky, horodniczy Łucky.

Jerzy z Bylcza Sasinowsky.

Hawryło Korytiński.

Fedor Korytiński.

Jan Niepokoiczycky.

Piotr Hulewicz.

Iwan Żabokrzycky.

Jan Wysocky.

Alexander Hulewicz na Drozdniach, manu. propria.

Mikołay Wysocky.

Andrzey Łasko.

Fedor Osczowsky.

M. Cybulsky.

Bran Jannsz.

Wacław Horain.

Mikołay Żytiński.

Iwan Radowicky.

Samuel Sokoł.

Alexander Mukosiey Szybiński, ręką.

Wawrzyniec Suliszewsky.

Daniel Ryszczewsky.

Hawryło Korytińsky.

Krzysztoph Sieniuta.

Kondrat Mińkowsky.

Piotr Seniuta Radohoscky.

Alexander Krasińsky.

Gabryel Hulewicz Woiutyńsky.

Mikołay Dobryńsky, ręką swą.

Iwan Wyhowsky, ręką swą.

Jan Brodowsky z Brodowa.

Jan Blinowsky, manu propria.

Abram Grabowiecky.

Jan Cybulsky.

Jerzy Czerniewsky.

Dmitr Seniuta Radohoscky, ręką.

Adam Głębocky.

Okorsky Alexander.

Moiżesz Seniuta, manu propria.

Jan Teleziński.

Konstanty Choroszko, ręką.

Daniel Hulewicz na Woiutynie.

Samuel Małysczyńsky.

Kaspor Rostopca.

Swirsky Szczesny.

Stephan Putoszyńsky.

Jan Ternowsky.

Andrzey Kryńsky.

Kaspor Kopystyńsky.

Rafał Zbrożek.

J. Dołmat Iseikowsky.
Gabryel Lesznicky.
Jerzy Bereznicky.
Olbrycht Ludzicky.
Stanisław Skiersky.
Wacław Lesznicky.
Hryhorey Łasko Czerczycky, manu propria.
Woyna Muszata Ochłopowsky.
Siemion Horodysky.
Fedor Białostocky.
Juzef Sienicky.
Paweł Ołdakowsky.
Мелешъко Русиновичъ Берестецкий.
Paweł Bielecky, ręką swą.
Jan Osczowsky z Osczowa, manu propria.
Łukasz Olszańsky, manu propria.
Jan Budziński, exactor podymnego Wołyńskiego.
Григорей Вербъскпй.

Который то капътуръ, черезъ всихъ згодне уфалены, за росказанемъ его милости, пана маршалка помененого, возный енералъ, шляхетный Иванъ Городиский, передъ костеломъ вышъ помененымъ и на местцахъ звыклыхъ, публиковалъ, и о томъ, тутъже, очевисто ставъши, релящю свою созналъ, где тамъже въ костеле и ихъ ми-

лость панове судии, тесюжъ уфалою капътуровою, на суды капгуровые одъ всихъ обывателовъ воеводства Волынского обраные и высажоные, въ томъже капътуре меновапые, при всихъ ихъ милости, панахъ обывателяхъ того

воеводства Волынского, на тотъ сеймикъ згромажоныхъ, и при мне старосте, присегу, водлугъ роты суды земского, въ статуте описаное, съ придаткомъ до нее, або поправою певныхъ пунктовъ, въ томъже кантуре описаныхъ, на суды свои каптуровые выконали. Который-то каптуръ, поданый и публикованый, также и выконане присеги ихъ милости, паномъ судовыхъ кантуровыхъ. до книгъ гродскихъ Луцкихъ вписать казалемъ, и есть уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1632 года, листъ 518 — 525.

XVI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1632 году. Изъявленіе сожалѣнія о смерти Сигизмунда III. Просьба о принятіи мѣръ для защиты Украины и объ утвержденіи мирныхъ трактатовъ съ иностранными державами. О соблюденіи основныхъ законовъ при избраніи новаго короля. О депутатахъ, избранныхъ для исправленія законовъ. Жалобы на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьба о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православнаго исповѣданія, чтобы священники и церкви православныя освобождены были отъ платежа податей, чтобы свобода вѣроисповѣданія была установлена закономъ и подтверждена королевскою присягою. Запросы сенаторамъ о при-

чинахъ, по которымъ Сигизмундъ III не исполнилъ своихъ обязанностей. подтвержденныхъ присягою. Мѣры для улучшенія части правительственной и судебной. О сохраненіи правъ, академіямъ предоставленныхъ. Просьба о предоставленіи Анѣ Ходкевичевой права избирать Туровскихъ епископовъ и другихъ духовныхъ лицъ. Ходатайство о нѣкоторыхъ дворянахъ Волынскихъ. 1632 іюня 3.

Року тисеча шестъсотъ тридцатъ второго, месеца іюня, девятого дня.

На врядъ гродскій Луцкій, до мене Александра Малиновского, буркграбего и намѣстника подстароства Луцкого, пришедши очевисто ясне освецоный князя его милость Ерій зъ Острога Заславскій, маршалокъ сеймику Луцкого воеводства Волынского, инструкцию ихъ милости, панумъ посломъ тогожъ воеводства Волынского, на сеймику въ Луцку, на день третій месеца іюня, въ року генерешнымъ тисеча шестъсотъ тридцатъ второмъ, по смерти святое памети короля его милости, пана нашого Жикгмонта третего, листомъ, або универсаломъ ясне велебного его милости ксендза Яна Вежика, арцибискуна Гнезненского, зложономъ, одправуючимсе одъ всихъ ихъ милости, панове обывателювъ воеводъства Волынского, згодне обранымъ, въ тойже инструкции нижей описаной меновите выражонымъ, на конвокацию, на день двадцать второй тогожъ месеца іюня, въ тымъже року нинешнымъ назначоную и приналежную, даную, съ печатю и съ подписомъ руки своее, для вписанія до книгъ нинешныхъ гродскихъ

Луцкихъ перъ облятамъ подалъ, которую, за поданемъ княжати его милости, я въряд принявши, читалемъ и до книгъ вписати казалемъ, которая слово въ слово такъ ся въ собе маетъ:

Instructia Ich Mościom Panom posłom naszym, którycheśmy obrali na seimiku naszym Łuckim, złożonym, pro die tertia iunij, anni praesentis millesimi sexcentesimi trigesimi secundi, od Jaśnie Wielebnego Jego Mości xiędza Jana Wężyka, arcibiskupa Gnieznieńskiego, zaraz po śmierci świętey pamięci króla Jego Mości, pana naszego, Zygmunta trzeciego, na convocatio, pro die vigesima secunda iunij eiusdem anni millesimi sexcentesimi trigesimi secundi, naznaczona, dana, ze trzech powiatów woiewodstwa naszego Wołyńskiego, Ich Mościom niżey mianowanym, to iest naprzód z Łuckiego powiatu: Jego Mości kniaziu Jerzemu Puzynie, łowczemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Marcinowi Czaplicowi Szpanowskiemu; ze Włodzimirskiego: Jego Mości Panu Matiaszowi Iwanickiemu, Jego Mości kniaziu Thomaszowi Koziece; s Krzemienieckiego: Jego Mości Panu Piotrowi Stempkowskiemu, stolnikowi Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Lawrentemu Derewińskiemu, czasznikowi Wołyńskiemu, którzy Ich Mość Panowie poslowie nasi naprzód maią opowiedzieć żal nasz, który mamy z śmierci króla Jego Mości, pana naszego, przez tak wiele lat nam szczęśliwie panuiącego, tak przed wszystkimi stany coronnemi y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, iako y przed pozostałym potomstwem świętobliwym Jego Królewskiey Mości, y powinszować recompensi wszelakimi pociechami od

Pana Boga. a przytym y chęci nasze życzliwe temuż świątobliwemu potomstwu Jego Królewskiey Mości oświadczyć. A potym ciż Ich Mość Panowie posłowie nasi maią Jego Mości xiędzu arcibiskupowi Gnieznieńskiemu, iako czułemu primassowi naszemu. podziękować za czułe obmyślawanie w tym osierocenin naszym tey miłey oyczyzny naszey, y prosić aby w tey wocatiey swey, pro ad satis est, nie ustawał, y do tego pracy swey nie lutował, iakobyśmy s tego osierocenia szczęśliwie wyniść mogli, za co od Pana Boga meritum, a zatym nieśmiertelną sławę nomini suo y zacney familii swoiey, a od wszytkiey korony y Wielkiego Xięstwa Litewskiego summam gratitudinem odniesie. Także też maią pilną instantią Ich Mość Panowie posłowie nasz uczynić do Jego Mości xiędza arcibiskupa Gnieznieńskiego, aby Jego Mość xiądz arcibiskup. iako primas nasz, chciał interponere authoritatem suam do wszystkich stanów, żeby, przychilaiąc się do dawnych zwyczaiów (które się pod takież nieszczęsne interregna zachować zwykli y w constitucij. podczas konfederaciey generalney Warszawskiey y na conuocatiey po śmierci świętey pamięci króla Stephana, opisaney), obrony kraiom naszym, które są murem wszytkiey koronie od pogaństwa, obmyślili, to iest, żeby Ich Mość z skarbu koronnego dwa tysiąca ludzi służebnych, bez omieszkania, bo res non patitur moram, przydali na Ukraine, według wyżey opisaney konfederaciey, y Jego Mości Pana hetmana coronnego wielkiego prosili, żeby woisko kwarciane, które dawnymi prawy na obrone Ukrainną iest warowane, także woysko Kozackie, które iest in officio Rei Publicae, y insze subsidia obrucił. Ich Mość Pa-

nowie starostowie Ukrainni, aby wedle prawa, poczty swe do tegoż wóiska stawili, iakoby te kraie wyuzdanemu nieprzyiacielowi, a prawie iuż prae foribus będącemu, resistere mogli. Jeśliby ieszcze y nad to skąd Rzecz Pospolita iako naiwięcey subsidia obmyślić mogła, gorącą instancią i prożbę nasze wniść maią. Frustra erit consilium domi, si non erunt arma foris. Więc też aby i s postronnymi państwy pacta, pokói y bespieczeństwo przez posły utwierdzone było. A iż Panowie posłowie na to tylko są posłani, aby commissa nasze, nic nad to nie domyślaiąc sie, ale z Ich Mościami Pany bracią naszą górnych woiewódstw znioszszy sie, panu, da Pan Bóg, naszemu porządnie zgotowali, exorbitantiae, grauamina y vulnera Rei Publicae zgoili, w reze swą cale, za pomocą Bożą, potym wprawili, maiąc przykład konfederatiey generalney Warszawskiey na conuocatią po śmierci świętei pamięci króla Stephana, że bez tego przodkowie nasi do obierania pana przystępować nie chcieli. A mianowicie prosimy y surowo napominamy bracią naszę, Panów posłów naszych, fide, honore et conscientiis ich obowięzuiąc, aby de modo electionis nic a nic nie stanowili, ani o niey nie umawiali; ponieważ kontentuiemy sie sposobem dawnym (podczas interregni po królu Stephanie, panie naszym), in volumen legum inserowanym. A daleko więcey, aby, ultra mentem wszytkich nas, nie śmieli z iakichkolwiek praetextów y respectów conuocatio w ectią odminiać, gdyż wszyscy, quodquod sumus, do niey należymy. Alias musielibyśmy, afect nasz y związek bratersky s Pany posłami naszemi rozerwawszy, cum rigore quam asperrimo, na honor ich y garła nastąpić, y tego pana,

ieśliby na tey conuocaty bez nas na nas obrany albo mianowany być miał, oświadczywszy sie Bogiem y wszytkim światem, za pana mieć nie chcemy; tylko sam czas electiey ze wszytkiemi stany namówić iako nayprędzei maią. Na którą, aby żaden, cuiusuis status, conditionis et praeeminentiae, kup, woisk, tak cudzoziemskich, iako y inszych wszelakich, na oppressią głosów wolnych nie zwodził; ponieważ antecessorowie nasi tego sacrosancte, na przeszłey conuocatiey po królu świętey pamięci Stephanie, postrzegali, y seimik, uprzedzaiący te electią, prout videbitur, nam przynieść maią. A iżeśmy, prouidendo securitati woiewodstwa naszego, thorem antecessorów naszych, na teraznieyszym seimiku kaptur porządny uchwalili, maią Panowie posłowie nasi efficere, aby ten kaptur y iego wszytkie acta przyszły, da Pan Bóg, pan nasz, przy inszych prawach naszych, których po niem potrzebować będziemy, potwierdził. Ponieważ Jego Mość xiądz arcibiskup podał nam drogię w uniuersale swoim, żebyśmy to wszytko, cokolwiek należy do poprawy rządu y praw, które dotąd exorbitowały, przyszłemu, da Pan Bóg, panu naszemu, w rezeswą porządnie wprawiwszy, podali: tedy y za te pobudkię Jego Mości podziękowawszy, et summa necessitate adacti, przez Panów posłów naszych podaiemy. Iż, iako sub interregna przeszłe, tak y za panowania Króla Jego Mości pana naszego, o correcturę iurium staraliśmy sie, a do tego przyść nie mogliśmy, tak na tym seimiku naszym obraliśmy s pośrzodku siebie bracią naszę, ludzi zacnych, starożytnych y w prawie pospolitym dobrze wiadomych y umieiętnych, Ich Mościów Panów: Woyciecha Staniszew-

skiego Łuckiego, Jana Załenskiego Włodzimirskiego, Samucla Liduchowskiego Krzemienieckiego, sędziów ziemskich; Pana Alexandra Wielhorskiego, woiskiego Łuckiego; Pana Michała Myszkię Chołoniewskiego, Pana Michała Liniewskiego y Pana Matiasza Iwanickiego, absentia unius vel duorum non obstante, którzy, ziechawszy sie do Łucka, pro die vigesima octaua iunij, anni praesentis, tę pracą na sie wziąwszy, prawa, tylko woiewodstwu naszemu służące, ad rectam normam przywieść maią, ci Panowie posłowie nasi na tey conuocatiey, aby to na przyszłą, da Pan Bóg, coronatią, panu nowemu, do confirmatij podane było (gdyż to neminem afficit), sprawić maią. Compositionem inter status, iż zdawna wszytkie woiewodstwa, tak sub interregno, iako rege viuente, affectowali, czego są świadkiem confederatie, recessy y constitutie dawne...., a nie mogli oney otrzymać: tedy Panowie posłowie nasi, y z drugimi górnymi woiewodstwy, aby tandem do skutku swego przyszła, pilnie starać sie maią, a to przed coronatią przyszłego pana aby effect swói wzieło. Prouiant żołnierzowi kwarcianemu, aby ustawicznie na Ukrainie leżał a, przechodzeniem sie z obozu y do obozu, dóbr duchownych y świeckich nie aggrauował, starać sie Panowie posłowie maią, aby był namówiony; iakoż na przeszłym seimie, acz był namawiany, ale dla wielkich spraw Rzeczy Pospolitey effectu swego wziąć nie mógł. Starać sie też Panowie posłowie y omnino efficere maią, aby podymne groszowe z nas zniesione było. Żywiec, iż przeciwko prawu kupiony iest od świętey pamięci królowey Jey Mości, za który summa sześćkroć sto tysięcy iest liquidowana y tą summą

Rzecz Pospolita w dług wprawiona, a potomstwo Jego Królewskiey Mości od Rzeczy Pospolitey dostatecznie iest opatrzone: starać sie o to maią Panowie posłowie, aby ten Żywiec ze wszytkiemi swemi przyległościami, iako sie w sobie ma, Rzeczy Pospolitey potomstwo Jego Królewskiey Mości ustąpiło. Niedosyć sie dzieie prawu pospolitemu, że Panowie starostowie, iako powinni, na zamkach Ukrainnych nie mieszkaią y z nich zieżdżać nie powinni, aż za pozwoleniem królewskim; podać y to na conuocatią, żeby temu prawu dosyć działo. Staróstw kilku aby iednemu nie konferouano, dla podziału drugim bene meritis, y niedorosłym żeby nie dawano, y białegłowy staróstw aby nie trzymali. Szpital Warszawsky, przez króla świętey pamięci Stephana na ludzie żołnierskie zbudowany y nadany, a przez Króla Jego Mości w constitutij anni millesimi sexcentesimi vigesimi warowany, że rekuperowany miał być, y dobra od niego pobrane żeby byli przywrucone. Iż Panowie bracia naszy, wiary y nabożeństwa Greckiego starożytnego, będąc pod posłuszeństwem zwierzchnego pasterza swego, Konstantinopolskiego patriarchy, uskarżaią przez czas niemały, od roku tysiącznego pięćsetnego dziewięćdziesiątego szóstego, że cierzpią oppressią w prawach swych starożytnych przywileimi królów Polskich y Wielkiego Xięzstwa Litewskiego, także też confederatiami, pod interregnami poczynionemi, a pokói w wierze rozróżnionemi s kościołem Rzymskim utwierdzony, także rozdawanie beneficij na metropolią Kyiowską, władictwa y archimandryctwa, że nie ludziom wedle praw ich y priuilegia unicy, ale extraneis y tym, co iuż poddali sie pod posłuszeństwo kościoła Rzym-

skiego, a nie ich własnym pasterzom, pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego będącym, więc za tym wielkie krzywdy ludzie mieyskiey condiciey, tak we Lwowie, iako y w Wilnie, cierzpią, y dla nieoddania posłuszeństwa odstępnym władikom, od magistratu z ławic pozrzucani, do rzemiósł w cechy y do praw mieyskich przypuszczani nie bywali, cerkwie gwałtem w mieście Wileńskim odbierano, do więzienia ludzi niewinnych sadzano, o murowanie cerkwie, choć za przywileiem Jego Królewskiey Mości y błogosławieństwem metropolity budują, za dworem trudniono, a co większa, Panów braci naszych, ludzi godnych, do dostoieństw y urzędów nie przypuszczano, co szyrzey Panowie posłowie nasz z różnych skarg, które tam na conuocatiey proponowane będą, zrozumieią, poruczamy, aby, ante omnia, o to sie starali, aby uspokoieni byli gruntownie, to iest, aby beneficia metropolicie, który iest pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego y władika, od niego poświęconym, rozdawane byli, y napotym tak a nie ynaczey zawsze dawano w kożdym woiewodstwie, gdzie władictwo albo metropolia wakować będzie, ludziom godnym obywatelom tych tam woiewódstw, wedle priwileiu uniey, oddawano, y to, co s kluby swey wypadło, znowu wprawiono, y obwarowano, aby in posterum do takiego zamieszania żadna okazya nie podawała sie, ale w pokoiu przy prawach swych zostawali. A bez takiego uspokoienia do żadnych spraw, a pogotowiu do coronatiey nie przystąpiemy. Więc y popowie aby s cerkwi y z osób swych żadnymi podatkami onerowani nie byli. Cerkiew w zamku Łuckim świętego Dmitra zdawna od Panów Hulewi-

czów fundowana y, aby przy domu ych na wieky podawanie do tey cerkwi swieszczennika, pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego będącego, zostawało, warowana, a teraz świeżo per vim iest odięta y spustoszona, w czym sie y nabożeństwu Greckiemu y domowi Panów Hulewiczów wielkie praeiudicium dzieie, o czym, prolixitatem vitando, Panom posłom, tego wiadomym, zlecamy, aby dostatecznie to przyłożyli, i żeby ta cerkiew, ze wszytkim, co iey należy, gdyż żadnych dóbr s którychby pożytek iść miał, nie masz, domowi Panów Hulewiczów, nie w unii będących, sprawili. Także, iż conferowano oycu metropolicie władictwo Włodzimirskie, iakoby arcibiskupstwo, biskupstwo, przeciwko iawnemu prawu de incompatibilibus, y tego władictwa iuż dwie lecie zażywa: tedy aby to inposterum sie nie działo, y prawo mimo prawo aby dawane nie było, starać sie o to maią Panowie posłowie, y to prawo y administratia za nieważne być rozumiemy; zaczym, aby ta administratia była annihilowana, y władictwo Włodzimirskie przy władyce, który od Jego Królewskiey Mości świętey pamięci podany, zostawało. Acz w tym nie wątpimy, że to stanie, iednak, insuper abundanti Panowie posłowie nasi maią efficere, aby intacte przysięga, da Pan Bóg, przyszłemu panu tak była podana, iako trzey królowie, panowie nasi, przysięgali, w którey przysiędze, acz dissidentes de religione od królów, panów swych, dobrze są warowani, iednakże exequuty dotąd nie było; zaczym na wielu mieyscach iako cerkwie religiey Graeckiey, tak y zbory rozmaite y domy tych nabożeństw, po różnych mieyscach, wielkie krzywdy y gwałty cierpieli, maią Panowie

posłowie efficere koniecznie (bo pokói wnętrzny do wszytkiego dobrego w oyczyznie iest wodzem), aby proces y executia była namówiona dostatecznie, cum persona cuiusuis status, conditionis et praeeminentiae, tam spiritualis, quam secularis, decisive et ultimarie, intra fines regni, non extra regnum, a mianowicie na trybunale, inter causas mixti fori; więc aby liberum exercitium religionis, wszystkim y wszędzie, cum securitate. expresse in codice legum warowano, y do przysięgi, da Pan Bóg, pana przyszłego przyłożono było. Dalsze exorbitantiae maią proponować Panowie posłowie naszy, a między inszemi y to nie mnieysza, że świętey pamięci Jego Królewska Mość, pan nasz, in pactis conuentis sacrosancte to nam warować raczył, pięć zamków suis propriis viribus zbudować, które miały być wielkim wstrętem nieprzyiacielowi Tatarzynowi y incursiom w państwa Jego Królewskiey Mości, zaczym iuż przez to Rzecz Pospolita y woiewodstwa nasze Ukrainne wielką szkodę odnoszą: proponować maią Panowie posłowie nasi y expostulować Ich Mościów Panów senatorów, dlaczego temu prawu dosyć sie nie stało. Tamże in pactis conuentis warował to Król Jego Mość, pan nasz, że fines regni miał rozszyrzać a nie umnieyszać, a xięstwo Pruskie, po wyściu prawa lennego, xięciu kurfirstowi, nie będąc żadną potrzebą przyciśniony, toż xięstwo Pruskie, takimże prawem lennym, conferował xięciu Brandeburskiemu, z wielką szkodą y nieoszacowaną Rzeczy Pospolitey. Y ten punkt także proponować maią Panowie posłowie nasi Ich Mościom Panom senatorom, dlaczego sie to stało, ponieważ o tym żadney cognitiey przedtym nie było. Classis na morzu,

ex iisdem pactis conuentis, miała być zbudowana przez Jego Królewską Mość, pana naszego przeszłego, na którey wiele Rzeczy Pospolitey naszey należało, iako szyrzey o tym in pactis conuentis iest opisano, y temu iż sie dosyć nie stało, także expostulować maią Ich Mość Panów senatorów, dlaczego sie to stało: bo y xięstwo Pruskie, że ta classis nie stanęła secundum pacta, iest przez nieprzyiaciela opanowane; także y biskupstwo Warmińskie, y w niem wiele kościołów, klasztorów in opprobrium, od ręki mieczа nieprzyiacielskiego, poszło Ziemia Inflancka, nieoszacowaną krwią narodu Polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego opanowana, przez królów, panów naszych, czy nieczułością, czy niedbałością iaką, z wielką a nieoszacowaną szkodą Rzeczy Pospolitey, iest stracona y przez nieprzyiaciela nie tylko opanowana, ale y stąd Wielkie Xięstwo Litewskie, za potężnymi incursiami nieprzyiacielskymi, wielką szkodę ponosi: pytać sie o to maią Ich Mościów Panów senatorów Panowie posłowie nasi, iako stróżów boku Pańskiego, dlaczego tak mera et supina negligentia, tak pożyteczna, wielka, zacna y potężna prowincia Rzeczy Pospolitey stracona iest? Wiele też należało Rzeczy Pospolitey na podawaniu hospodara Wołoskiego alternatą y trzymaniu zamku Chocinskiego, który że iest nam stracony, maią Panowie posłowie nasi proponować Ich Mościom Panom senatorom, dlaczego sie to tak stało. Estonią, pewną część ziemie Inflanckiey, do dziedzicznego królewstwa Szwedzkiego, pana naszego przeszłego, należącą, warował to był Jego Królewska Mość, pan nasz, że do corony miał przyłączyć, y temu upewnieniu, póki było w ręku y dispositiey pana naszego, dosyć

sie nie stało. Apparata bellica, iako działa, kule, prochy et his similia, ex iisdem pactis conuentis, powinien był Król Jego Mość suis sumptibus prowidować, na każdą woynę, y przeciwko temu Rzecz Pospolitą, że opatrować s poborów y exactiey ciężkich musiała, pytać maią Ich Mość Panów senatorów, czemu nie zabieżeli, iako byli powinni, według przysięgi swoiey y obowiązku. Seymy trzyniedzielne, dwuniedzielne y niezwyczainie składane, na których nowe exactie wymyślone y stan szlachecky nimi aggrauouany iest, starać sie, aby były annihilowane y zniesione, y napotym aby tego w moc królowi, panu naszemu przyszłemu, nie dawano, okrom seimów zwyczaynych uchwalonych, aby nie byli przewłaczane nad sześć niedziel, y przy świcach aby nie odprawowano. Kwarta aby, według dawnych zwyczaiów, nie była nigdzie obracana, ieno na żołnierza quarcianego, na obronę Ukrainną, a Jego Mość Pan podskarbi, ieśliby sie ważył na co inszego obracać, aby powinien o to respondere na trybunale, inter causas officii. Z woiewodstwa Wołyńskiego quartę aby wolno było oddawać we Lwowie, dla odległości mieysca, a Pana podskarbiego żeby requirowali Panowie posłowie, wiele auctiey s przesłey lustraciey do skarbu doszło. Upominki Tatarom, zdawna od Rzeczy Pospolitey naznaczone, pytać Panów senatorów, dlaczego nie oddawane były. Moneta zła, która iako wiele szkody w Rzeczy Pospolitey uczyniła, o którą tak wiele na wielu seimach trudności było, a żadnym sposobem do effectu przywieść Rzecz Pospolita nie mogła, y w tym maią pytać sie Ich Mościów Panów senatorów, dlaczego w tym tak byli niedbali. Precia rerum, przez

które tak wielką szkodę Rzecz Pospolita odnosiła, y przez kilka seimów ta sprawa Rzecz Pospolitą trudniła: zaczym, chcąc Rzecz Pospolitą hoc damno liberari, naznaczyła była commissarzów, tak w koronie, iako w Wielkim Xięztwie Litewskim, którzy Panowie commissarze, ziachawszy sie, przysięgę wykonali, taxowali we wszytkie kupieckie propositie, iako wiadomi cudzoziemskich kraiów, vallorem pieniędzy, łokciów materij; to, nie wiedzieć dlaczego, do effectu swego nie przyszło, y w tym winę Ich Mościom Panom senatorom przypisuiemy, iako stróżom boku pańskiego. Articuli do naprawy praw. Domawiać sie tego Panowie posłowie maią, aby starostwa ludziom rycerskim y zasłużonym dawane byli, a osiadłym tych kraiów y powiatu, w którym starostwo vakować będzie. Do tego Panowie starostowie aby starostwa swoie municiami i potrzebami armatnymi, to iest zamki, warowali i naprawowali kosztem swym; poczty swe aby okazywali y na Ukraine aby ie do woiska Ukrainnego stawili, do Jego Mości Pana hetmana. Consensu staróstw na ustąpienie aby s kancellarij nie wydawano, tam adultis, quam minorennibus cuiuscunque sexus, sub nullitate; gdyż, przez takie consensi y przedawanie staróstw y odrywanie wsi y folwarków, starostwa ubożeią. Annati, według statutu króla Zygmunta Starego, y Zygmunta Augusta, y króla Stephana, żeby każdy s xięży, arcibiskupi y biskupi, którzy od Króla Jego Mości beneficia otrzymywać będą, takową summę, iakową do Rzymu, nomine annatae, dawaią, na obronę Rzeczy Pospolitey dawali, sub poena duplicis summae de bonis mobilibus et immobilibus propriis, in defectu vero, de redditibus et pro-

uentibus, iuxta constitutiones. Podkomorzy coronny aby był zawsze przy Królu Jego Mości, y ten urząd aby nie ginął y s tymi Panami senatorami, którzy przy Królu Jego Mości residentią swoię odprawuią, żeby zawsze bywał y mieszkiwał, bez których consilio et scitu, wszytkie rzeczy, któreby seymu nie potrzebowali, aby powinien był odprawować, vocatis etiam nobilitate, ieśliby tego była potrzeba. Appellaty aby sądy ziemskie in causis granicierum nie dopuszczali na trybunał, ale tylko remissę uczynili na pole, do Pana podkomorzego, dla prętszey sprawiedliwości. Erraria publica aby byli zordinowane, to iest prouincialia aby każdy poborca, od braci obrany, woiewodstwa swego distributę czynił podatków y rationem tei distributi braciey, zaczym prętsza będzie retentorum executio. Czopowe przy tymże exactorze woiewodstwa naszego Wołyńskiego aby zawsze było, a nie przy adminisratiey skarbowey, które aby według quitów, iako y łanowe, wybierane było, za przysięgą osobliwą tegoż exactora. Woiewodów, kasztellanów, starostów, aby w swoich woiewodstwach obierano per electionem. Zlecieliśmy byli Panom posłom naszym na przeszły seim donieść do Króla Jego Mości, świętey pamięci pana naszego, iż cancellaria Króla Jego Mości tytułów starożytnych xiążętom Ich Mościom, w których Król Jego Mość szczęśliwym panowaniem zastał, y iako w dawnych prawach y priuileiach unionis iest warowano, uimowała, iedno, iż dla spraw Rzeczy Pospolitey inszych, do poparcia tego articułu im nie przyszło, co że sie przedtym działo przeciwko prawu y priuileium dawnym, tedy teraz znowu, na te teraznieyszą conuocatią, Panom posłom naszym poruczamy,

aby przystoine inposterum tituły xiążętom Ich Mościom tituły dawano, według praw y priwileiów, starać sie o to maią Panowie posłowie nasi, aby cancellaria, w pisaniu do nich, tytułów im tych nie uimowała. Beneficia religionis, tam Romanae, quam Grecae, aby były conferouane obywatelom, szlachcie rodowitey z oica y z matki, w woiewodstwie tym, którym te dobra należące do rozdawania będą. Dla prętszey sprawiedliwości, do którey ludzie, dla zagęszczenia spraw, na trybunale przyść nie mogą, gdyż woiewodstwa aż w dziewięć lat dochodzą, a sądy trybunalskie na to są uchwalone, iakoby ludzie ukrzywdzeni sprawiedliwość prętką odnosić mogli, starać sie o to maią Panowie posłowie nasi pilno, znioszszy sie z Ich Mościami Pany bracią naszą górnych woiewódstw, aby sądy trybunalskie, w Lublinie iedne, a w Piotrkowie drugie, continue sądzone byli, obrawszy na to sowitych deputatów y pomknąwszy czasu trybunału Lubelskiego do Bożego Narodzenia, warowawszy to, aby marszałek deputacky w iurisdictij starostwa nie wdawał sie, y praw y ustaw nowych, ku pożytkowi swemu, aby nie ważył czynić, według constitutij, o tym uchwalonych. Jeśliby po śmierci Jego Królewskiey Mości, pana naszego, iakiekolwiek sądy odprawowały sie, aby żadney wagi nie miały, starać sie o to Panowie posłowie maią, y decreta aby nullius valloris byli. Ponieważ świętey pamięci Król Jego Mość, pierwszy Zygmunt, godney pamięci xięciu Constantemu Ostrogskiemu, hetmanowi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, pradziadowi Jaśnie Wielmożney Jey Mości Paniey Annie na Ostrogu Chotkiewiczowey, woiewodziney Wileńskiey, hetmanowey

wielkiey Wielkiego Xięstwa Litewskiego, cum omnibus attinentiis y z wolnym podawaniem osób duchownych oboiey religiey Rzymskiey y Greckiey, od lat sta kilkudziesiąt, za zasługi odważne, po nieiakim zdraicy Glińskim, prawem wieczystym, dać raczył, czego w dispositiey, osobliwie w podawaniu wolnym władiki na władictwo Turowskie we włości Turowskiey będąc, antecessorowie Jey Mości Paniey woiewodziney zawsze zostawali: prosić tedy maią Panowie posłowie, aby Jey Mość Pani woiewodzina napotym w Turowie, iako dziedziczka, przy podawaniu władiky na władictwo Turowskie, według tegoż priuileiu, przodkom swym nadanego od króla Zygmonta Pierszego, cale zachowana była. Iż na przeszłym seymie Król Jego Mość, pan nasz, recompensuiąc Rzeczy Pospolitey gratitudinem, mynice post fata sua conferował wiecznie Rzeczy Pospolitey, przeto Panowie posłowie nasi ze wszytkimi stany znosić sie maią około tey mynice, aby pieniądze dobre robiono y stąd intrata y pożytek Rzeczy Pospolitey zwykły dochodził. Maią też Panowie posłowie prosić za Jego Mością Panem Wacławem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, z dawnych czasów y w różnych expediciach Rzeczy Pospolitey dobrze zasłużonym żołnirzem, aby dobra, lennym prawem onemu należące, priwileimi seimowemi confirmowane, a od niego odeszłe, przywrucone, abo na to mieysce inszemi nagrodzono mu było. Za Pany Łahodowskymi Alexandrem y Markiem maią sie przyczynić Panowie posłowie, aby do cci byli przywruceni, także za Panem Bolestraszyckim maią sie przyczynić Panowie posłowie nasi, aby do cci był przywrucony. Decreta trybunalskie, któreby przeciwko con-

stitutiom anni millesimi sexcentesimi vigesimi septimi sta-
nęły, aby in toto, quae vim legis sapiunt, zniesione były.
Poenas contra temere litigantes maią Panowie posłowie
namówić. Commissia aby bez wszelakiey trudności stanowi
szlacheckiemu s cancellarij Jego Królewskiey Mości wyda-
wane były, y według constitutij, woiewodstwu Bracław-
skiemu służącey, aby w naszym woiewodstwie Wołyńskim
takowe commissie odprawowane były. Popisy w tych trzech
powiatach woiewodstwa naszego Wołyńskiego maią być
odprawowane, to iest Łucki powiat pod Łuckiem, Wło-
dzimirsky pod Włodzimirzem, a Krzemieniecky pod Krze-
mieńcem, pro feria secunda post dominicam Conductus
Paschae, przed urzędnikami ziemskymi. Electie podkomo-
rzego y sądów ziemskich we Włodzimirskim powiecie od
samych tylko obywatelów tego powiatu, dobrze osiadłych,
odprawowane być maią. Także y obieranie deputatów w
Łucku, właśnie s powiatów tych obywatele osiedli maią
być obierani na trybunał, także y posłowie. Żeby na sey-
mie sprawy sądzono z regestru, tak iako w trybunałach y
inszych sądach, nie s karteczek. Accademiae aby przy
prawach swoich zostawali. Kto do roku i sześciu nie-
dziel banitij z siebie nie zniesie, tedy ma zostać ipso facto
infamis, y dobra iego, ieśli ma wietszę niżeli lucra per
lucra wynoszą, tedy per medium iść maią: pars fisco a
pars parti, a ieżeli nie ma większych nad lucra per lucra,
tedy tylko samey parti należeć maią. Jeśliby którzy arte
do szlachectwa przychodzili, luboby ich decreta trybunal-
skie approbowały, tedy żadnei wagi te decreta mieć nie
maią, y wolno zadać nieszlachectwo, a poena na takiego,

co zada nieszlachectwo, ma być wedle prawa coronnego. Deductio nie ma być szlachectwa tylko per dispositiones literatorias antiquas; zaczym, ktoby takiego do swego szlachectwa przyiął, sam traci szlachectwo, według constitutij anni millesimi sexcentesimi trigesimi primi et anni millesimi sexcentesimi trigesimi secundi. Ten tedy rigor prawny ma sie ściągać na ignobiles, nietylko na przyszłych, teraznieyszych, ale y na przeszłych, którzy non gaudent iure nobilitatis. Acz per expressum prawo o tym mamy, że wszelkie tutorie saluo iure propinquiorum bywaią dawane, iednak, iż sie znaiduią tacy, którzy, zatrudniaiąc rzeczy, dla priuat y pożytków swych, mało abo nic do tego należąc, mimo blizkich pokrewnych et naturali iure do tego należących, po tych, którzy bez testamentu umieraią, tutorią u dworu upraszaią y otrzymywaią, czemu zabiegaiąc, potrzeba na takowych poenę włożyć y constitutią dobrze obostrzyć, aby te tutorie, które przedtym wydane znaidą sie, takowe byli annihilowane. Indigenatów którzy nie maią, tedy non possunt wolnościami naszymi gaudere, według constitutij o tym przedtym uchwalonych. Więc y to, że sie processa wielkie zagęściły z osobami duchownymi, Ich Mość Panowie posłowie nasi maią to koniecznie efficere, żeby, nie według prawa duchownego, ale według prawa ziemskiego, forum z stanem szlacheckim iednakowe mieli, y appellatie ratione personarum ich, iako też y inszych spraw, nigdziey indziey, tylko tam, iako y stanowi szlacheckiemu żeby praefigowano, naznaczane y dopuszczane byli inter causas spirituales compositi iudicii. Działo sie w Łucku, w kościele kathedralnym biskupstwa Łuckiego, anno Domini

et die ut supra. У тое инструкции печать притиснена одна, а подпись руки кнежати его милости, пана маршалка, въ тые слова:

Jerzy xiąże z Ostroga Zasławski na Zasławiu, marszałek woiewodstwa Wołyńskiego koła rycerskiego.

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ вышъ помененого кнежати его милости, пана маршалка, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ естъ вписана.

Книга гродская Луцкая 1632 года, листъ 529 — 537.

XVII.

Постановленіе дворянъ Волынскихъ на провинціальномъ сеймѣ, въ Луцкѣ. Общее обязательство дворянъ явиться на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія новаго короля, и стараться объ утвержденіи правъ и привилегій, имъ предоставленныхъ. Дворяне Волынскіе, признавая себя народомъ Русскимъ, постановляютъ не приступать къ избранію новаго короля, пока древнія права православной церкви не будутъ возстановлены и утверждены королевскою присягою, и пока свобода вѣроисповѣданія не будетъ установлена закономъ. 1632 августа 21.

Року тисеча шестъсотъ тридцатъ второго, месеца августа, двадцатъ первого дня.

Пришедши очевисто на врядъ кгродский въ замокъ Луцкий, до мене Александра Малиновского, буркграбего и наместника подстароства Луцъкого, велможный его милость, панъ Андрей зъ Домбровицы Фирълей, маршалокъ кола рицерского, на сеймику теперешънемъ, въ Луцку, на денъ шестнадцатый месеца авъгуста, въ року теперешнемъ, съ конвокации недавъно прошълое Варшавъское зложономъ, згодне обраный, именемъ всихъ милостей, пановъ обывателювъ воеводства Волынского, и своимъ, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцкихъ подалъ ухвалу и постановене артикуловъ певныхъ, нижей въ той ухвале менованыхъ, съ печатю и съ подписомъ руки своее, презъ тыхъже ихъ милость, пановъ обывателювъ воеводства Волынского, на помененомъ сеймику межи собою згодне постановленыхъ, на писме даную и учиненую, о чомъ тая ухвала ширей въ собе маетъ; которую то ухвалу такового постановеня, за поданемъ его милости пана маршалъка, я, врядъ, для вписаня до книгъ, принявши, читалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаная, маетъ:

Laudum woiewodstwa Wołyńskiego.

My senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy y wszytko rycerstwo woiewodstwa Wołyńskiego, na dzień relatiey, pro die decima sexta augusty, s conuocatiey przeszłey Warszawskiey, wszyscy iednostaynie zebrani y zgromadzeni,

samym sobie, prosteritati nostre *(sic)* y kożdemu, komu o tem wiedzieć będzie należało, to, cośmy miedzy sobą uchwalili y postanowili, y s czym, na przyszło, da Bóg, złożoną electią nowego pana, iedziem, iednostaynie oświadczamy y zeznawamy. Naprzód: wysłuchaliśmy Panów posłów naszych relatiey, którą nam s przeszłey conuocatiey uczinili, y uważyliśmy captur abo postanowienie tey conuocatiey, gdzie iż nie stało sie we wszem dosyć Rzeczy Pospolitey, abowiem exorbitantie wszytkie niemiał *(niemal?)*, ścisłością czasu, a nie s przyczyny Panów posłów naszych, excludowane y do przyszłego ziazdu, da Bóg, na electią są odłożone, którego czasu, nie day Panie Boże, opuścić, ad sananda vulnera Regi Publice *(sic)*: tedy my wszyscy, za te naypierwey ostrożność, tak Ich Mość Panom senatorom, iako Ich Mość Panom bracy naszey dziękuiemy, iż constitutum et decretum est, naypierwey *(nie pierwey?)* ad electionem et nominationem noui regis przystąpić, aż wszytkim y we wszelkim Rzeczy Pospolitey publicznych exorbitantiach, iako y particularnych wszytkich woiewódstw stanie sie dosyć. Dziękuiemy niemniey y za to, iż electionis modum, którego, iako przedtym zawsze przodkowie nasi, obawiaiąc sie wolney electiey wolnego narodu zaciągnąć electoratum, y tego, co wszytkim należy in genere, przyczytać certis et specificatis personis, tak y my wystrzegaliśmy sie, nie formuiąc ani namawiaiąc, przy dawnych prawach y swobodach nas wszytkich zostawili. Przetoż, kochaiąc sie w tey nayprzednieyszey wolności naszey wolny Pana electiey, smakuiąc ią sobie, a boleiąc na te to Regi Publice vulnera, których przez posły, iako nigdy przed-

tym, tak y na tey conuocatiey, uleczić nie mogliśmy, rzekliśmy sobie y postanawiamy wszyscy unanimiter, nie dostatkami, ale cnotą, miłością naszą ku oyczyznie, prawom y swobodom naszym oświadczaiąc sie, tak, iako którego zdolność będzie, kożdy, według conditiey y przemożenia swego, nie pocztami ale osobami swemi, na naznaczony termin y mieysce, na dzień pierwszy electiey złożonego ziazdu, stawić sie, a tam stawiwszy sie, inszych woiewództw przykładem, porządek między sobą uczinić y do koła ieneralnego s pośrodku siebie, do namawiania sie y traktowania w sprawach Rzeczy Pospolitey, obierać y wysyłać, przy tym, co prawo y swobody nasze każą, wszyscy mocno stawać y nie pierwey do electiey y do nominatiey pana przystępować, aż wszytkie in genere vulnera Rzeczy Pospolitey poleczone y panu, którego nam, przez wolne głosy, da Pan Bóg, zgotowane y podanę będą. A iż miedzy exorbitantiami naypierwsza iest woiewodstwa nasze Ruskie dotykaiąca o uspokoieniu religiey Greckiey exorbitantia w koronie Polskiey, pospołu z narodem Ruskim, incorporowanym y uprzywileowanym, w którym uspokoieniu, iż, miasto poleczenia, Panowie bracia naszy, ci, którzy mere religiey Greckiey, tey, którą świętey pamięci Król Jego Mość zastał, tuentur, barziey podanymi od unitów punctami są exacerbati; tedy my, uważywszy, iż ta exorbitantia, nie tylko ych, ale nas wszytkich, naród Rusky, zachodząca y prawa nasze, przy tem naypierwiey stanąć mamy, nie przymuiąc tych punctów podanych, abyśmy totaliter, tak iako przywiley incorporatiey woiewódstw Kyiowskiego, Wołyńskiego y Bracławskiego niesie, uspokoieni byli. A wła-

dyctwo Włodzimirskie wakuiące, które, przeciw Ruskim y de incompatibilibus constitutionum, w długiey administraciey xiądz metropolita trzyma, aby temu. który s pośrzodku nas y braciey naszey niezuniowany podany będzie, confe-rowane było. Y ieśliby w tym czasie, za uproszonym przywilegiem, per modum expectatiue, miał kogo xiądz metropoiit poświęcać, de nullitate protestamur; także y wszytkie ynsze władyctwa y benefitia cerkiewne, przeciwko prawu rozdane, aby in genere wszytkie zaraz powracane były, tego unanimiter wszyscy na przyszłey, da Bóg, electiey poprzeć będziem powinni, przytym, aby w dom Ich Mościów Panów Hulewiczów cerkiew, w zamku Łuckim będąca, y na gruncie ych własnym sumptem zmurowana, bez dworu od tego gruntu, przedażą alienowanego, wrócona była. Powiniśmy też się o to wszyscy starać, aby przysięga przyszłemu, da Bóg, panu naszemu, według przysięgi trzech antecesorów: świętey pamięci Henryka, Stephana y Zygmonta Trzeciego, królów Polskich, podana y wyraźnymi słowy, voce sufficienti, wykonana była, w którey przysiędze acz dissidentes de religione od królów panów swych dobrze są warowani, iednak, że exequutiey dotąd nie było, zaczym na wielu mieyscach, iako cerkwie religiey Greckiey, tak y zbory rozmayte y domy tych nabożeństw, po różnych mieyscach, wielkie krzywdy y gwałty cierpieli, mamy efficere koniecznie (bo pokóy wnętrzny do wszytkiego dobrego w oyczyznie iest wodzem), aby proces y exequutia była namówiona dostatecznie cum persona cuiusuis status, conditionis et preeminentiae, tam spiritualis, quam secularis, decessive et ultimarie, intra fines regni,

non extra regnum, a mianowicie na trybunale, inter causas mixti fori; więc aby liberum exertitium religionis, wszytkim y wszędzie, cum securitate expressa, in codice legum warowane y do przysięgi, da Pan Bóg, pana przyszłego włożone było. Waruiemy y to sobie, abyśmy rozdawania wacancy w woiewodstwie naszym, począwszy od biskupstw, władycstw, świeckich dignitarstw wyszszych, aż do namnieyszego, obywatelom tylko s przodków w kraiach naszych, poparli. Więc, iż też siła trudności y to Rzeczy Pospolitey niesie, że po zgodnie zawartych ziazdach w rozmaytych materyach publicznych Rzeczy Pospolitey zachodzących, ci, którzy in fatie Regi Publice, gdzie tego plac, nie ozwawszy sie potym w kilka albo w kilkanaście dni, inscigis *(insciis)* caeteris, protestatie lub commentiy (?), pro libitu, na zwątlenie publicae concordiae, czynią; co y teraz ieśliby, bądź po conuocatiey ieneralney warszawskiey, na zwątlenie iakieykolwiek części, w kapturze sacrosanctae zawarty, bądź po iakim seymiku, zgodnie concludowanym, kto uczynił, a zwłaszcza, ieśliby ieszcze, na te same zgode podpisawszy sie, protestatiami sobie contradicował: mamy tego koniecznie poprzeć, aby to było anihilowano, a napotem, iako rzecz notiva Regi Publicae, aby seuere zabroniona była; chyba coby było włożono in uolumen legum, non agitatum y non conclusum, przeciwko temu protestari wolno. A iż, na seymikach y ziazdach woiewodstwa naszego, częste od Panów dignitarzów y urzędników ziemskich occasione różności constituti używaią differentie, consilia nostra retardantes, przeto ordinem officialium napotem nieodmienny namówić mamy. Zniesienie śluz na Bugu,

Styrze y Horyni, począwszy od Sokalsky aż do Brzeskiey, która, iako barzo szkodliwa, napilniey zniesiona być ma, według prawa de fluuiis nauigalibus, poprzeć mamy. Succolectorowie aby w powiatach do wybierania poboru, w kożdym zosobna grodzie, bywali, starać sie mamy. Jako rzecz nullo usu aggrauantem, podymne groszowe znieść usiłować będziemy. Jaśnie Wielmożny Paniey Anny, xiężny na Ostrogu, Chodkiewiczowey, woiewodziny Wileńskiey, postulatum strony podawania w dziedziczney maiętności Jey Mości, Turowie, władyki, według przywilegiu świętey pamięci króla Zygmonta Pierwszego, godney pamięci xięciu Constantemu Ostrogskiemu, hetmanowi Wielkiego Xięzstwa Litewskiego, pradziadowi Jey Mości danego, do efectu przywieść conari mamy. Wielmożny Jego Mość Pan Roman Hoscky, kasztellan Kyiowsky, optima intentione, do koła naszego wniósł petitum, aby Jego Mości wolno było disponere bonis hereditariis, iż iedyney zacney swey familigiey zostawszy superstes a sine prole dotychczas, życzy sobie tego, aby pamiątka domu Jego Mości, dobrze Rzeczy Pospolitey zasłużonego, na potomne czasy nie ustawała w oyczyznie naszey, y taką chce uczynić dispositią, któraby publico Regi Publice commodo zawsze zostawała: tego na electiey, in senatorio et equestri collegio, soleniter y gorąco domagać sie mamy. Y za Jego Mością Panem Wacławem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, z dawnych czasów, na różnych expeditiach, Rzeczy Pospolitey dobrze zasłużonym, instantią uczynić mamy, aby dobra, lennym prawem onemu należące, przywileiami y decretami confirmowane seymowemi, a teraz odeszłe, przywrócone, albo na

to mieysce inszemi nagrodzone były. A, strzeż Boże, casu electiey, da Bóg, przyszłey rozerwania, warować soleniter, aby Ich Mość Panowie senatorowie, sine scitu et voluntate, to iest equestris ordinis, electiey drugiey nie składali, która, omnium suffragiis, totaliter niwczym wagi mieć nie mogła-by, gdyby przeciwko prawu inakszym sposobem złożona była. Czego wszytkiego dopomóc sobie iednostaynie efficere mamy, y nie przystępować do electiey y mianowania pa-na, aż sie temu wszytkiemu dosyć stanie. Pogotowiu ie-śliby kto chciał tey spólney, nas wszytkich zgodzie y uchwale, z iakieykolwiek miary, contravenire, taka contra-ventio żadney wagi mieć nie może y nie będzie. Działo sie w Łucku, w kościele catedralnym, roku Pańskiego ty-siąc sześćset trzydziestego wtórego, dnia dwudziestego pierwszego augusta.

У тое ухвалы печать притиснепая одна, а подпись руки его милости, пана маршалка, тыми словы:

Andrzey Firley z Dombrowice, marszałek koła rycer-skiego woiewodstwa Wołyńskiego, manu propria.

Котораяжъ то ухвала, за поданемъ его милости, пана маршалка кола рыцерского, а за принятемъ моимъ уря-довымъ, уся, слово до слова, до книгъ кгродскихъ Луц-кихъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1632 года, листъ 1047 — 1050.

XVIII.

Статьи, постановленныя на избирательномъ сеймѣ, для успокоенія православной религіи въ королевствѣ Польскомъ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ. 1632 ноября 1.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Varsaviensia personaliter veniens magnificus Georgius a Thęnczyn Ossoliński, thesaurarius curiae regni, Pilznensis, Adzelensis capitaneus, et generosus Andreas Rey de Nagłowicze, cubicularius familiaris Regiae Majestatis Sveciae, eidem officio praesenti puncta inter dissidentes religionis Graecae, manu Serenissimi Vladislai, Principis Poloniae et Regis Sveciae, subscripta et sigillo communita ad ingrossandum in acta praesentia castrensia capitanealia Varsaviensia obtulerunt, de tenore tali:

Puncta uspokoienia obywatelów coronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, narodu Ruskiego, w religii Greckiey będączych, przez Nayiaśnieyszego Króla Jego Mości Szwedzkiego, Władysława Pierwszego, ad affectationem wszystkiey Rzeczy Pospolitey, przy deputatach utriusque gentis et ordinis, namówione. Naprzód, wolne odprawowanie nabożeństwa y sacramentów świętych, administratio cerkwie, y poprawowanie, y nowych, za wyraźnym consensem Jego

Królewskiey Mości, murowanie i budowanie, tudziesz szpitalów, seminaryi, szkół, typografiey, i wolny do urzędów mieyskich przystęp w uniey nie będączem, we wszystkich miastach i miasteczkach dóbr Rzeczy Pospolitey. Bractwa cerkiewne, wszystkie in genere, którekolwiek dotąd są u nieunitów, także i te, które przez nich napotym będą instituowane, z swymi cerkwiami, maią bydź przy nich in pacifica possessione et libero exercitio. Metropolit Kiiowski, w uniey będący, ma mieć salvum ius et titulum nad wszystką Russią, w unii będączą, y iego sukcessorowie, a dobra, do metropolij należące, przy teraźnieiszym xiędzu metropolicie maią zostawać, z monastyrem Wydubickiem, a post decessum iego, te dobra, które w woiewodztwie Kiiowskim do świętey Zophiey należą, maią się do teyże cerkwie świętey Zophiey wrócić, albo im correspondentia, od Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, nadane będą; która to cerkiew świętey Zophiey Kiiowska, z poddanemi na placzach, tudziesz w około niey będączemi, przy nieunitach ma zostawać y przy metropolicie, sacrę od patryarchy Constantinopolskiego maiączym, który zawsze z pośrodku ślachty narodu Ruskiego, według dawnych praw y zwyczaiów, od duchownych y obywatelów coronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego teyże religiey Greckiey, nie w uniey będączych, ma bydź obierany y od Króla Jego Mości uprzywiliiowany. Co się y o Lwowskiem, Łuckiem, Przemyskiem, Mscisławskim władykach, y Pieczarskiem także Unioiowskiem archimandritach ma rozumieć. Władyctwo Przemyskie iako y Lwowskie przy nieunitach ma zostawać zawsze, ze wszystkiemi dobrami y przynależnościami, zdawna

należącymi. Dożywocie iednak teraznieiszego xiędza Krupeckiego, albo poko na insze nie postąpi, ma wczale zostawać, y obywatele tameczni obrać sobie maią władykę nieunita, któremu od Króla Jego Mości przyszłego, da Pan Bóg, na seimie coronatiey, przywilei będzie dany, y zupełną iurisdictią mieć będzie nad wszystkiemi, w uniey nie będączemi, a na residencyą monastyr świętego Spasa, świętego Onofria y nazwany Smolnicza maią mu bydź exnunc dane, a dotąd poko teraznieyszy xiądz Krupecky in possessyone tego władyctwa zostawać będzie, na każdy rok po dwa tysiąca złotych temu władyce przysły, da Bóg, Król Jego Mość y Rzecz Pospolita ma naznaczyć; post cessum zaś albo decessum xiędza Krupeckiego, pomieniony nieunit władyka, z capitułą swą, ma y wolen będzie obiąć władyctwo y wszystkie dobra władyctwa tego, bez wszelkiey przeszkody. Władyctwo Łuckie y z kathedrą y wszystkiemi dobrami, do tego władyctwa należączymi, ma bydź ustąpione od teraznieiszego xiędza Poczapowskiego, władyki Łuckiego, władice nieunitowi, od obywatelów Wołyńskich nieunitów religiei Greckiey obranemu, zaraz po przywileiu, który mu na seimie, da Pan Bóg, coronatiey ma bydź dany; a ten teraznieyszy, xiądz Poczapowsky, cathedry, władyctwa y dóbr ustąpiwszy, ma przecie zostawać w titulie władyki Łuckiego, ad cessum aut decessum, a do monastira Żydyczyńskiego ma się przenieść, który ze wszystkiemi dobrami ma trzymać, także ad cessum aut decessum; ten zaś, który nastąpi po nim, iuż zażywać nie ma titułu władyki Łuckiego nigdy. W Wielkim Xiestwie Litewskim ma bydź władyka Mscisławski, od nieunitów, tamecznych

obywatelów, tymże sposobem iako Łucki y Przemyski, obrany, któremu na to władyctwo, na coronatiey, da Pan Bóg, przysłey, prziwilei od Króla Jego Mości dany ma bydź. Ten władyka Mscysławsky, nieunit, Orszański y Mohilewski ma się nazywać, a cathedrę swoię ma mieć w Mochilowie, w monastyrze świętego Spasa, lecz beneficia wszystkie, iako teraz trzyma xiądz Sielawa, archiepiscop Połocky, do archiepiscopstwa y władyctwa Witebskiego y Mscisławskiego należącze, przy nim y po nim następuiączych archiepiskopach Połockich, unitach, zostawać maią; terazniey-szemu zaś władyce Mscisławskiemu, nieunitowi, intraty roczney dwa tysiąca złotych ma bydź naznaczono. Archimandria Pieczarska z przynależnościami swymi, monastyr Michała Złotowierzchego y insze wszystkie monastyry y cerkwie Kiiowskie y do Kiiowa należącze, wyiąwszy sam monastyr Wydubicki wyszpomieniony, przy nieunitach zostawać maią. Bractwu Wileńskiemu, tytułem świętey Tróyczy nazwanemu, a przy cerkwi świętego Ducha nie w uniey będączemu, zaczętą cerkiew domurować, propositią inszych cerkwi y kościołów, byle nie in modum fortece, wolno, a w nagrodę Tróicy świętey, która iusz, z tamecnem bractwem zuniowanem, przy unitach wcale zostawa, cerkiew iedna w murze Zmartwychwstania, druga świętego Iwana, a trzecia świętego Jerzego na przedmieściu ma im bydź dana. A processa wszystkie z tego bractwa y z Mińskiego, także in genere ze wszystkich miast y miasteczek, bractw y cerkiew, w coronie y Wielkim Xięstwie Litewskim bendączych (ratione cerkwi exercitii religionis tantum), banitiae, suspensae, decreta, mandaty, sequestri, comisie, zakłady,

aresti, in quocunque subselio zaszły, na ludziach cuiuscunque status et conditionis, de facto cassantur et annihilantur. Monastyr pusty pod Grodnem, tak iako zdawna zawiera się w sobie, z przynależnościami swemi, nieunitom ma bydź oddany, w którem samego metropolity Kiiowskiego, nie będączego w uniey, albo iego coadiutora, dla sporządzania cerkwiey y duchownych nieunitów w Wielkim Xięstwie Litewskim, ma bydź residentia. A isz exercitium liberum nieunitów potrzebuie wyraźnego oznaczenia tych monastyrów y cerkwi, które im bydź maią, w którym mieście albo miasteczku królewskiem, tak w koronie iako y w Wielkim Xięstwie Litewskim, ustąpione, a to na ten czas sposobnie, distincte et specialiter wypiszać się nie może, dlatego, że w tym requiritur skuteczna wiadomość y proportio unitów y nieunitów; tedy na przysłem, da Pan Bóg, seymie nowego króla szczęśliwey coronatiey, maią bydź naznaczeni od tegoż króla, da Pan Bóg, nowego, commissarze z oboyga narodów: dwa katolickiey, a dwa Greckiey religiey nieunitów do korony y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, którzy, do miast głównieyszych prowincyalnych Ruskich y Litewskich ziechawszy, także miasteczek wszystkich, zaraz po seymie, tę kommissyą zacząć y onę skutecznie odprawić, ducta proportione cerkwiey y unitów z nieunitami w każdem mieście y miasteczku, fideliter uważyć y im cerkwie naznaczyć maią y powinni będą, zaraz do wolnego odprawowania nabożeństwa podać, a cokolwiek przesz te comisarze uznano y podano bendzie, to iuż na potomne czasy disquisitiey żadney mieć nie będzie. Terasz iednak, dla odprawowania nabożeństwa nie-

unitom w Mscisławie dwie cerkwi, świętey Tróyczy y świętego Spasa, w Mohilowie do wyżey pomienionego, na cathedre władyce nieunitowi naznaconego, monastyra Spasa świętego, cztery cerkwie, to iest: Wniebowzięcia Panny Mariey, Tróycy świętey, Zmartwychstania y Wniebowstąpienia, w Orszy Świętego Ilie y Zmartwychstania, a w Dziśnie iedna cerkiew nowo zbudowana, Zmartwychstania, w Połocku zaś cerkiew iedna, która będzie naznacona od commissarzów pomienionych. Cathedry isz też y beneficia, które przy unitach zostały, unitom rozdawane bydź maią, z tym iednak warunkiem, aby żadnem sposobem y pretextem dobra cerkiewne a ritu ich Graeco nie były alienowane. A co się tknie curam pastoralem, tak się to deklaruie na obiedwie stronie, że kożdemu wolno będzie, nie chcącemu bydź w uniey, referować się do pasterza sobie należnego nieunita z dyocessyiei, pod unitem władyką będączey, y wzaiem, którzy chcą bydź w uniey z diocaesiey, pod nieunitem będączey, do pobliższego władyki unita, naprzykład ze Mscisławskiego władyctwa do archiepiskopa Połockiego unita, a z archiepiscopstwa Połockiego do władyki Mscisławskiego nieunita. Tosz się w inszych wszystkich diocaesiach w coronie y Litwie ma rozumieć, bez wszelkiey praepeditiey iednego od drugiego. Naostatek strony obiedwie w zgodzie y pokoiu zachować się maią, nie następuiącz iedna na drugą, pisma y controversie, ktore miedzy soba mieli, supprimere, y napotym żadnych, które zwykli exacerbować, nie wydawać, nauką y przykłady dobremi zgodę y miłość iednać, osobliwie tesz w tym czasie do coronatiey, poko to wszystko ad executionem

przesz nowego, da Bóg, króla, przywiedziono nie będzie, zadney violenciey strona stronie, praetextem tey compositiey, czynić nie ma, sub paenis, contra violatores securitatis publicae sancitis. Dan na seymie electiey nowego króla, w Warszawie, przy bytności deputatów z senatu y koła rycerskiego: Jaśnie Wielebnego xiędza Adama Nowodworskiego, biskupa Poznańskiego; Jaśnie Wielmożnego, Wielmożnych y Urodzonych Rafała z Lesna Leszczyńskiego, woiewody Bełzkiego; Krzysztofa Radziwiła, księcia na Birzach y Dubinkach, hetmana polnego Wielkiego Xięstwa Litewskiego; Jerzego z Thenczyna Ossolińskiego, podskarbiego nadwornego koronnego; Jerzego Dydyńskiego, sędziego Podolskiego; Andrzeia z Nagłowicz Reia, dworzanina pokoiowego Jego Królewskiey Mości; die prima novembris, anno millesimo sexcentesimo trigesimo secundo.

Vladislaus Rex Sveciae.

Акты города Варшавскаго (Obligationum) *1631 — 1632 года, № 8, страница 2745.*

XIX.

Списокъ западнорусскихъ дворянъ, присутствовавшихъ на избирательномъ сеймѣ, бывшемъ въ 1632 году. 1632 ноября 8.

Woliński woiewodctwo.

Adam Alexander xiąże Sanguszko, woiewoda Woliński.
Jerzy xiąże z Ostroga na Zasławiu.
J. M. Czartoryski na Klewaniu.
Jeronim Charleski z Charleża, starosta Łucki.
Daniel Jeło-Maliński, chorąży Wołyński.
Łaurenty Drewiński, czasznik Wołyński.
Alexander Puzyna.
Kazimierz Ostrorog.
Adam z Withowic Czerny.
Jerzy Puzyna, łowczy Wołyński.
Samuel Ledechowski, sędzia Krzemieniecki.
Krzysztoph Sieniuta na Lachowcach.
Piotr Zachorowski, podsędek Włodzimierski.
Hrehory Czetwertyński.
Marcin Czaplicz Szpaniowski.
Siemion Ulewicz Woytenski, pisarz ziemski Łucki.
Theodor Liniewski.

Adam z Brusiłowa Kisiel, secretarz Króla Jego Mości.

Philon Jełowicki.

Michał Liniewski.

Jerzy Czaplicz Spaniewski, starszy sędzia kapturowy woiewodztwa Wołyńskiego.

Andrzey Czaplicz Szpaniewski.

Marcin Dąbrowski, skarbnik Wołyński.

Alexander Wielohorski, woyski Łucki.

Roman Zahorowski.

Gabryel Ulewic Cowowski.

Iwanicki Mathyasz.

Andrzey Bołbas Rostocki.

Paweł Hulewicz Woiutyński.

Thobiasz Iwanicki.

Zacharyasz Czetwertyński.

Szymon Hulewicz Drozdeński.

Mikołay Mokoszy Bakowiecki.

Wacław Liniecki.

Jan Okorski.

Piotr Lubieniecki z Lubieńca.

Mikołay Kisiel z Brusiełowa.

Jędrzey Liniewski.

Jędrzey Budziszewski.

Jerzy Zorzewski.

Michał Jakuszewski.

Mikołay Hulewicz.

Mikołay Raphał Orain z Brozek.

Mikołay Chłopicki.

Jan Ledochowski.

Krzysztoph Skotnicki.

Jerzy Ledochowski.

Krzysztoph Czaplic Spaniewski.

Hrehory Łaszko Czerczycki.

Mikołay Czaplic Szpaniewski.

Alexander Łaszko Czerczycki.

Walenty Chmielecki.

Wacław Zahorowski.

Marcin Kossiński.

Mikołay Ołdakowski.

Mikołay Nieswiastowski.

Bernardyn Kierznowsky.

Constanty Laszko Czercky.

Mikołay Zorzewski Zorzewa.

Szymon Wnuczek Peredylski.

Andrzey Wnuczek Peredylski.

Jerzy Sieniuta.

Mikołay Jałowicki.

Andrzey Suchodolski.

Paweł Iwanicki.

Wacław Bohowityn z Skodzierad.

Balthazar Raiecki z Rayca.

Paweł Kryńsky.

Heliasz Jenicz.

Krzysztoph Hohoł.

Mikołay Mysłowski z Mysłowa.

Gabryel Druzbic z Lipca.

Alexander Bielecki.

Krzysztoph Grochowski.

Michał Jankowski.
Jan Kulikowski.
Woyciech Łącki.
Michał Krzywkowski.
Andrzey Kulikowski.
Woyciech Szydłowski.
Jerzy Kulikowski.
Woyciech Wysocki.
Adam Rogalski.
Jan Marcin Tyscieyski.
Jan Olszowski z Olszewic.
Stanisław Szydłowski.
Mikołay Isernicki.
Michał Aksak.
Jędrzey Czerwieński.
Jan Hołowiński.
Jan Kossakowski, pod. Krzemieniecki.
Sziemaszko Constanty.
Kazimierz Kossakowski.
Piotr Kossakowski.
Maciey Mroczek.
Floryan Mękisky.
Constanty Kossakowski.
Remigian Kossakowski.
Jerzy Woyniełowic Horzewski.
Jan Zyzyński.
Woyciech Młozewski.
Wacław Płowiński.
Jakub Brańsky.

Mikołay Podhorski.

Jerzy Jenicz.

Stanisław Jenicz.

Jan Prokobuy Woysławski.

Jan Wigura.

Szymon Wigura.

Andrzey Drewiński.

Paweł Drewiński.

Mikołay Drewiński.

Alexander Czudynowic.

Jan Staniszewski.

Paweł Jenicz.

Piotr Porczyński.

Krzystoph Cieszyński.

Ostaphieian Szewrog.

Thomasz Cieszyńsky.

Mikołay Pokrzywniczki.

Adam Pokrzywnicki.

Andrzey Paprocky.

Henryk Kossakowsky.

Hrehory Hruswicky.

Bernat Wyteżyński.

Jan Zaiąc.

B. Bogucky.

Alexander Żabokrzycki.

Stephan Jankowski.

Alexander Bębnowski.

Moyżesz Sieniuta.

Constanty Sieniuta.

Thomasz Ulewiecz.

Damian Kałuszowski.

Wacław Wysotrawski.

Jan Bolbas, pisarz ziemski Krzemieniecki.

Demian Ulewicz.

Andrzey Bedoński, pisarz grodzki Włodzimierski.

Samuel Ledochowski.

Jerzy Kozika.

Jan Liniewski.

Woiewodztwo Kiiowskie.

Janusz z Lochoyska Tysszkiewicz, woiewoda Kiiowski, starosta Żythomirski.

Roman Hoscki, kasztellan Kiiowski, starosta Włodzimirski.

Theodor Woronicz, podczaszy Kiiowski.

Ludwik Olizar Wołczkowicz.

Mikołay Obedyński.

Antoni Jan Thyszkiewic, dworzanin Króla Jego Mości

Krzysztoph Tyszkiewicz, woiewodzic Brzeski.

Stanisław z Lohoyska Tyszkiewicz

Theodor Humieniecki.

Stephan z Woynarowey Woynarowski.

Seweryn Potocki.

Jan Lipniewski, podwoiewodzy grodzki Kiiowski.

Jan Bielicki Kosmider.

Mikołay Grezowski.

Hrehory Czernik, poseł woiewodztwa Kiiowskiego.

Jan Drzewiecki, skarbnik ziemie Kiiowskiey.

Prokop z Łupków Sowiński, sędzia grodzki Kiiowski.

Woyciech Rylski, pisarz grodzki Kiiowski.

Abraham Strybel.

Jan Bielicki.

Alexander Krynicki.

Piotr z Biberstainu Kazimierski.

Alexander Paszyński.

Jerzy Moszczenicki.

Filon Woronicz, podkomorzy, od posłów deputat woiewodztwa Kiiowskiego.

Woiewodztwo Bracławskie

z powiatami swemi.

Stanisław Potocki, woiewoda Bracławski, starosta Halicki.

Olbrycht Kochanowski, sędzia ziemski Bracławski.

Jan Dzik, chorąży y poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Michał Kropiwnicki, podsędek y poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Mikołay Swiatopełk Czetwertyński.

Wasili Rohoziński, posel woiewodztwa Bracławskiego.

Mikołay Obedyński, posel woiewodztwa Bracławskiego.

Jan Tyszkiewicz, poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Wasil Oratowski, poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Michał Węzłowski de Uzłowce, poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Joannes Niechrebecki, nuncius palatinatus Braclaviensis.

Andrzey Łąskawsky, pisarz grodzki Halicki.

Maciey Rohozyński.

Jędrzey Isernicki.

Mikołay Zaleski.

Hordey Zaleski.

Abraham Strybel.

Jan Żuliński.

Andrzey Dzik de Swinany.

Jan Żuk Skarzowski.

Акты городскіе Варшавскіе (Obligationum) *съ 1631 по 1632 годъ, № 8, страница 2952.*

XX.

Дипломъ короля Владислава IV, данный, по требованію Литовскаго и Западнорусскаго дворянства, православному Русскому народу, на возстановленіе и утвержденіе правъ, предоставленныхъ православной религіи. 1633 марта 14.

Року тисеча шестъ сотъ тридцатъ третего, месеца мая, шостого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевской милости Луцкомъ, передо мною Анъдреемъ Хоецкимъ, наместникомъ подстароства Луцкого, становъши очевисто велебъный въ Бозе отецъ Давыдъ Анъдреевичъ, дяконъ и законникъ рекгулы светого Базилия, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцкихъ, подалъ перъ облятамъ екстрактъ съ книгъ кгродскихъ Львовъскихъ, зъ уписанемъ въ немъ дипломы народови Рускому релии Кгрецкое, не въ унией будучимъ, служачое, авътентице выданый, просечи, абы принятъ и до книгъ уписанъ былъ. А такъ я, врядъ, тотъ екъстрактъ для вписаня до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаный, маетъ:

Actum in castro inferiori Leopoliensi, feria secunda post dominicam Rogationum proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Leopoliensia personaliter veniens Illustrissimus et Reuerendissimus Dominus Dominus Petrus Mohila, palatinides Moldauiae, coenobii magnae laurae Kiouiensis Orientalis ecclesiae archimandrita, obtulit eidem officio literas uniuersales, seu diploma, Sacrae Regiae Maiestatis infrascriptas, manu eiusdem Sacrae Regiae Maiestatis et Magnifici Nicolai comitis ab Ostrorog, subdapiferi regni, Drohouicensis, Kostianensis etc. capitanei, conuentus generalis Cracouiensis coronationis Serenissimi Wladislai Quarti, regis Poloniae, proxime praeteriti marschalci, subscriptum et sigillis minoris cancellariae regni Poloniae et maioris cancellariae Magni Ducatus Lithuaniae obsignatum, infra scriptorum ratione datum, petens illud a se per officium praesens suscipi et actis praesentibus ingrossari; cuius affectationi officium praesens annuendo, praefatum diploma Sacrae Regiae Maiestatis ad acticandum in acta officii praesentis suscepit et iisdem inseri mandauit, de tenore verborum tali:

Władysław Czwarty, z łaski Bożey król Polski, wielkie xiąże Lithewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, Gotsky, Wandalsky dziedziczny król, obrany wielky car Moskiewsky. Wszem wobec y każdemu zosobna, osobliwie obywatelom koronnym y Wielkiego Xięztwa Litewskiego, duchownym y swieckim, narodu Ruskiego, religiey Greckiey, nie będącym w uniey, teraz y na potomne

czasy, komu będzie o tym wiedzieć należało. Czyniemy wiadomo, gdy na przeszłey sczęśliwey electiey naszey, zaczynaiąc my sczęśliwego panowania naszego auspicia od polcczenia urazów Rzeczy Pospolitey y pomiarkowania stanów koronnych, za prozbą y zgodą tychże, wzieliśmy na sie exorbitantią narodu Ruskiego o uspokoieniu religiey Greckiey, y one z commissarzami, do nas publico nomine utriusque gentis, status et ordinis wysadzonemi, przez pewne śrzodki uspokoili, iako o tym i puncta s podpisem ręki naszey do act Warszawskich podane, a potym od nas in pactis conuentis poprzysiężonych dostatecznie świadczą. Zostało to samo, że to wszystko, co w punctach iest wyrażono, tam in parte, quam in toto, na seymie sczęśliwey coronatiey naszey przywieść do skutku nieodwłocznie mieliśmy. Czemu wszystkiemu gdy uczynić dosić natenczas nie mogliśmy, a posłowie ziemscy z korony y Wielkiego Xięztwa Litewskiego, z wielu woiewódstw y powiatów od braciey swych, nie będących w uniey, podanych artykułów trzymaiąc sie, y do conclusiey seymu przystąpić nie chcieli, ażby to wszystko, co w punctach iest naznaczono, otrzymali: tedy my assecuruiemy, ze wszystką Rzeczą Pospolitą, hoc diplomate nostro y obowięzuiemy sie do tychże pact, od nas poprzysiężonych, iż na przyszłym, da Bóg, napirwszym seymie, do niczego nie przystępuiąc, zaraz nazaiutrz po skończeniu wot senatorskich, to wszystko, cokolwiek iest w punctach opisano, naypierwey im wypełnić y skutecznie te puncta, nic im nie deroguiąc, exequować mamy y będziemy powinni. A teraz wolne odprawowanie nabożeństwa po wszystkich miastach, miasteczkach y mo-

nasterach w koronie y Wielkim Xięztwie Litewskim, któ-
rzy w uniey nie sa, według dawnych praw y constitucy,
tudzież bractwa wszystkie, szkoły, seminaria, drukarnie y
szpitale ich, których oni są in possessione, stwierdzamy;
przywileie wszystkie, którekolwiek maią dane sobie od świę-
tobliwych praedecessorów naszych y świętey pamięci Na-
iaśnieyszego Króla Jego Mości Pana, oyca naszego, approbu-
iemy. A co sie dotycze Wielebnego Oyca Piotra Mohiły,
archimandryty Pieczarskiego, od nieunitów na metropolią
Kiiowską obranego, sacre od patriarchi Konstantinopolskiego
maiącego, także urodzonego Alexandra Puzyne. na wład-
ctwo Łuckie y Ostrozkie, Oyca Józepha Bobrykowicza. na
władictwo Mścisławskie obranych, y tego, który na Prze-
myskie od obywatelów nieunitów obrany będzie, tym wszyst-
kim dopuszczamy, iż oni swoich iurisdicy et officiis tute
fungi maią nad wszystkiemi, nie będącemi w uniey; w czym
wolna zostaie relatia do nich kożdemu, nie chcącemu być
w uniey, y żadney w tym przeszkody od unitów mieć nie
maią. A iż Ociec archimandryta Pieczarsky na metropolią
swoie żadnego beneficium na ten czas nie ma, tedy, non
obstante incompatibilitate, przy Zophiey archimandrią Pie-
czarską z manastyrem Nikolskim Pustinnym do żywota
swego ma trzymać; a Przemyskiemu y Mścislawskiemu
władykom iurgielty, według punctów, po dwa tysiąca zło-
tych od nas annuatim dawane będą. Co sie zaś dotycze
Urodzonego Alexandra Puzyny, na Łuckie y Ostrozkie wła-
dictwo nominata, ten, według priuatnego scriptu naszego
zostawać będzie. Naostatek, cokolwiek od nas, według
punctów Warszawskich, do skutku przywiedziono nie iest,

że to wszystko na przyszłym. da Pan Bóg, seymie skutecznie exequować mamy. To im wszystko hoc diplomate nostro, które constitucią iest seymową, autoritate totius conuentus, approbowane, waruiemy, y na to daliśmy to diploma nasze, s podpisem ręki naszey y deputatów, tak z senatu, iako y z koła poselskiego, do którego y pieczęci, tak koronną, iako y Wielkiego Xięztwa Litewskiego, są przydane. Dan w Krakowie, przy conclusiey seymu szczęśliwey coronacyey naszey, dnia czternastego miesiąca marca, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, królewstw naszych, Polskiego y Szwedzkiego, pirwszego roku. Vladislaus Rex, manu propria. Mikołay Ostrorog, podstoli koronny, marszałek koła poselskiego, manu propria. Post ingrossationem vero earundem literarum, exemplar originale eidem offerenti illico ab officio presenti est restitutum. Ex actis castrensibus Leopoliensibus extraditum. У того екъстракту печать кгродская Львовская притисненая и подпись руки тыми словы:

Martinus Borzkowski, vice-capitaneus Leopoliensis.

Который же то екъстракт за поланемъ и прозбою вышъ реченое особы, а за приятемъ моимъ урядовымъ, увесь, слово до слова, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1655 года, листъ 394.

XXI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1638 году. Благодарность королю за его попеченіе о благѣ государства. Объ уплатѣ жалованья кварціонному войску. Мѣры для предупрежденія своеволія Козаковъ и благодарность гетманамъ за ихъ усмиреніе. Просьба объ исполненіи мѣръ, постановленныхъ на сеймѣ 1633 года для обезпеченія правъ православной религіи. О дополненіи статута Волынскаго. О раздачѣ государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи законовъ воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго. О назначеніи коммиссаровъ для ревизіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О подсудности по дѣламъ лицъ свѣтскихъ съ духовными. Мѣры къ охраненію внутренней и внѣшней безопасности. Просьба о дозволеніи дворянству избрать особаго чиновника для завѣдыванія метрикою Русскою и для писанія Русскимъ языкомъ декретовъ для воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго. О судѣ надъ дворянами по жалобамъ мѣщанъ. О сборѣ податей. О назначеніи имѣній на содержаніе епископа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ увольненіи городовъ Владиміра и Луцка отъ податей и военнаго постоя. 1638 генваря 27.

Року тисеча шестъсотъ тридцатого осмого, месеца генвара, тридцатого дня.

До уряду и книгъ нинешнихъ кгродскихъ старостинскихъ Луцъкихъ, до мене Станислава Зброжка, буркграбего и наместника подстароства Луцъкого, урожоный его милость, панъ Лукашъ Гулевичъ зъ Воютина, маршалокъ кола рыцерского, пришедши, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ инструкъцию съ подписомъ руки своее, ихъ милости паномъ посломъ на сеймъ, блиско наступуючий, въ Варшаве, на сеймику, туть въ Луцъку, въ року теперешнемъ, на акте менованомъ, месеца генвара, двадцатъ семого дня, отъ всихъ ихъ мил..сти, пановъ обывателевъ воеводства Волынского образным, данную, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маетъ, жад.ючи, абы принята и въ книги уписана была. А такъ я, врядъ, оную для вписаня до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе писмомъ Полскимъ писана маетъ:

My rady, senatorowie, dignitarze, xiążeta, urzednicy ziemscy y wszytko rycerstwo, woiewodstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik do Łucka, pro die vigesima septima ianuary, anno millesimo sexcentesimo trigesimo octauo, zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny coronny Warszawski, blisko, da Pan Bóg, nastepuiący, bracię z koła naszego, Urodzonych Ich Mościów Panów Jerzego s Kozielska Puzyne, podkomorzego Włodzimirskiego, Andrzeia Liniewskiego, podsedka Łuckiego, Tomasza Kozieke, podstolego Wołyńskiego, xięcia Hrehorego Czetwerteńskiego,

Gabriela Izbrocha (?) Hulewicza z Woiutina, Alexandra Czaplica Szpanowskiego, którym zleciliśmy, aby wprzód Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, podziekowali za oycowskie o tey Rzeczy Pospolitey obmyślawanie y nieprzepracowaną czułość, którą o dobrym oyczyzny naszey radząc, nie rzkąc w oczach chrześciaństwa wszytkiego, ale na widok wszytkiego świata, oświadcza. Powinszować przytym Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, zdrowia dobrego, długo fortunnego nam panowania y niezliczonych, im daley tym wiecey, nad nieprzyiacioły Jego Królewskiey Mości y tey Rzeczy Pospolitey triumphów. Ponieważ Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, w instructiey swoiey okazować nam raczy różne Rzeczy Pospolitey potrzeby, a naprzód zapłate iusz zasłużoną y teraz currentem, ad primam marty, woysku kwarcianemu: w tym Panowie posłowie naszy tak postąpić maią. Naprzód maią z skarbem inire rationes y exquisite sie dowiedzieć, gdzie sie te contribucie wydane obrócili, to iest quarta, czopowe y insze podatki, na zapłate żołnierzowi kwarcianemu naznaczone; a potym o coequatiey, zniozszy sie ze wszytkiemi woiewodstwy, communicatis consiliis, de Re Publica consulere maią. Ponieważ swawola Kozacka, kióra tak wielką góre brała, za łaską Bożą, szczęściem Jego Królewskiey Mości a czułością Ich Mościów Panów hetmanów, iest uskromiona: Panu Bogu za to podziekowawszy, inire modos Panowie posłowie naszy maią, aby, zabiegaiąc dalszey swey woli, za starszego woisku temu Zaporoskiemu był podany ślachcic polski, a do tego aby Panowie starostowie Ukrainni

według dawnych praw, albo sami obecnie na tamtych zamkach, skąd sie zwykła ta swawolia wszczynać, mieszkali, albo ieśli tego, dla spraw główniejszych Rzeczy Pospolitey y swoich trudności, czynić nie mogą, podstarościch, ludzi rycerskich, szlachte dobrą, s pewną kwotą ludzi, ducta proportione intraty, ustawicznie chowali. Chcąc wdzięczność Ich Mościom, Panom hetmanom okazać, za pracowitą czułość Ich Mościów, którą zawsze Rzeczy Pospolitey oświadczaią y w świeżey przeciwko temu swowoleństwu occasiey oświadczyli, to iniungimus Panom posłom naszym, aby in facie Rzeczy Pospolitey, quam honorificentissime, Ich Mościom podziekowali, y tym, którzy tego Ich Mościom z ochoty swey pomagali, więc y rycerstwu, w służbie Rzeczy Pospolitey bedącemu, któremu aby gratitudo oświadczona była, za ich odważną przysługe, a zwłaszcza tym chorągwiom, które w potrzebie byli, inire consilia Panowie posłowie nasz maią. Jeśliby o woinach rumory pewne z pograniecznemi sąsiady zachodzić miały, mianowicie od Turek, a tymby obrony predkiey y stateczney potrzeba, Panowie posłowie nasz, nietylko z inszemi woiewodstwy zgadzać sie maią, ale y owszem, te woiewodstwa, które są od niebespieczeństw tych odległe, do sposobu o obronie wieść maią. Tosz maią czynić y o inszych wszytkich niebespieczeństwach, znosząc sie in toto ze wszytkiemi stany tak coronnemi, iako Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a znoszy sie, do nas omne negotium na seymiki relacijne, przynieść maią, nic tam nic concludując. O cłach morskich, iako sie bedzie zdało consensu ordinum Rei Publicae. A ponieważ, z niemałym uciążeniem y niewygodą ludzi

w coronie y Wielkim Xiestwie Litewskim, minica przez lat kilka uacuie, y o tym Panowie posłowie naszy, z inszemi woiewodstwy znioszy sie, ordinacią uczynić maią; a pytać sie przytym, gdzie sie prouenta, z tey minice dotąd pochodzące, obracali, y aby to wszytko na zapłate temu woysku obrócone było. Co sie tknie Lemburgskiego y Bitumskiego powiatów, te, za zgodą Ich Mościów Panów obywatelów oboyga narodu, na starostwa bene meritis aby obrócone byli, postaraią sie Panowie posłowie naszy, aby ztąd quarta na obrone Rzeczy Pospolitey oddawana była, na których ieśliby sie suma iaka, którą sobie pretenduie xiąże Dicroie, ex cognitione senatus et ordinum, legittime pokazała, w tym znosić sie z inszemi woiewodstwy maią. Tudziesz y o pretensie prawa lennego na xiestwo Pruskie Sigismundi Brandeburgensis maią Panowie posłowie naszy z inszemi Ich Mościami diligenter inquirere y ordinacią tego cum commodo Rei Publicae zastanowić. Zawsze ten był Rzeczy Pospolitey ku królom, panom swoim, affect, że wiarą, miłością y wdziecznością wszelaką prosequebantur, a nie tylko to ad oculum zwykła czynić y poki in uiuis zostaią, ale tesz świątobliwemu oświadcza potomstwu: nie chcąc y woiewodstwo nasze po sobie iakieyś okazać świetey pamieci Królowi, Jego Mości, panu swemu, niewdzieczności, ale przezacnemu chcąc gratificari potomstwu, uważaiąc przytym merita Królewica Jego Mości Cazimirza znaczne w Rzeczy Pospolitey, in uim gratificationis, ze wszytkiemi stanami, cokolwiek cum digna remuneracione incliti principis wynaleść sie może, Panom posłom swym znosić sie y obmyślawać pozwala bez uimy

iednak praw y zwyczaiów coronnych. Życzyłoby sobie tego woiewodstwo Wołyńskie, aby implere desiderium Królewica Jego Mości Carolusa, biskupa Wrocławskiego, prompta gratitudine, mogło; ale non compertum przez pisanie Króla Jego Mości, czegoby affectował. Zostaie to iednak in uotis, aby sie za sposobną occasią affectaciey Królewica Jego Mości wygodzić mogło. Co sie tknie punctu o oprawie Królowey Jey Mości, y tu nie chcąc affectaciey Króla Jego Mości y słuszności samey deesse, Panom posłom swoiem zlecamy, aby według dawnych opraw Królowey Jey Mości Anny y post decessum Królowey Jey Mości Constanciey, królowey Jey Mości, paniey naszey teraznieiszey, oprawe namówili y constitucią warowali. A poniewasz z wielkiem uciążeniem stanu ślacheckiego, iako y wszytkich Rzeczy Pospolitey poddanych, są przechodzenia żołnierskie, za któremi nie mało bywaią desolacie y skwirk ubogich ludzi, przetosz, aby hiberna y prouiant żołnierzowi, na pograniczu y wstrecie (?) od nieprzyiaciela namówione byli, starać sie Panowie posłowie naszy maią. Stanęło prawo coronationis o conclusiach seymowych, aby w nocy nie bywali: to do exekuciey aby przywiedzione było, starać sie Panowie posłowie maią, y żeby nic w senacie czytano nie było, coby w izbie poselskiey nie było conclusum. A isz protestacie od niektórych woiewódstw przeciwko seimowi przeszłemu zaszłe, starać sie Panowie posłowie naszy maią, aby obstantibus protestationibus y contradictionibus, napotym seimy concludouane nie byli. Aeconomiae, przeciwko prawu rozdane, ad curiam regiam, aby przywrócone byli. Zrzetelne prawo iest de non aligenandis bonis terre-

stribus, dla ubliżenia służby Rzeczy Pospolitey, w rece Ich Mościów Panów duchownych, które iednak niektórzy, obligatorio modo summe, superantem wieczność, wnosząc, od swych, przeciwko prawu, oddalaią successorów: Panowie posłowie naszy, aby huic inconuenienti sie zabieżało, starać sie maią. Ante omnia maią sie Ich Mość Panowie posłowie naszy starać o to, aby skuteczne uspokoienie ludzie w religiey Greckiey, w uniey bedące, odnieśli, y to, co sie na electiey y szcześliwey coronaciey, na seymie sześcioniedzielnym, po szcześliwey coronaciey Jego Królewskiey Mości postanowiło, według punctów y diploma, approbowanego constitucią, do skutku przywiedziono było, y władyctwo Łuckie y Ostroskie ze wszytkim, post decessum xiędza Poczapowskiego, Oycu Puzynie, władyce nieùnitowi, oddane było. Y nie maią Panowie posłowie naszy do żadnych consultaciey przystepować, ani na żaden articuł pozwalać, ażby sie skuteczne uspokoienie stało. Manifestacie, iuż po seimach przeciwko prawu poczynione, aby pokassowane byli; także y processa względem relligiey na różnych miastach zniesione byli, oddanie cerkwi przez comissie y same comissie aprobowane, y przywileie, które od Jego Królewskiey Mości, pana miłościwego, są dane, a dotąd nie pieczetowane, zapieczetowane byli. Isz statut Wielkiego Xięztwa Litewskiego, prawo nasze Wołyńskie, w rozdziale pierwszym, artykule dwudziestym ósmym, nie ma w sobie peny założoney na tych, którzy, znosząc dawne przywileie y possessie zasiedziałe, lustraciami y kwarcianemi kwitami w tym woiewodstwie Wołyńskim stwierdzone, przywileie nowe u Króla Jego Mości, pana naszego

miłościwego, illegitime upraszaią: proszą Ich Mość Panowie obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, aby poena tysiąca grzywien na nowych niesłusznych przywileantów constitucia była założona y obwarowana, która poena, ku zapłaceniu dawnieyszy przywilcy maiącemu, ma służyć, gdyby zapozwał niesłusznie nowy przywileant dawnieiszego. Niemały ztąd żal mieć muszą ludzie, w Rzeczy Pospolitey zasłużeni, kiedy dobra Rzeczy Pospolitey, y ci, którzy albo mało co, albo nic zgoła nie merentur de Re Publica, otrzymywaią, a ci, którzy na to dobrze zasługuią, żadney nie maią nagrody: o to sie Panom posłom naszym starać zlecamy, aby Króla Jego Mości, wespół z inszemi stany zniozszy sie, prosili, żeby ludziom zasłużonym raczey, niżeli tym, którzy za promociami, na to sami nie zasługuiąc, do tego przychodzą, to conferować raczył; żeby modus in distribuendo był zachowany, nawiecey dwóch danin, aby iedney osobie nie dawano, efficere Panowie posłowie naszy maią; wiec y minorenibus, według prawa, y białym głowom, które wielkie maią dochody a nullo sunt usui Rei Publicae, praecauere, żeby abo moderata munificentia, albo penitus żadna nie była. Commutacia dóbr ziemskich z królewskiemi aby nie bywała, gdysz przez to detriment niemały Res Publica w dobrach swoich odnosi, Panowie posłowie naszy sedulo domawiać sie maią. Commissia miedzy Litwą a Wołyniem, także miedzy Wołyniem, Ruską a Bełską ziemią, aby naznaczona była, y comisarze do niey do rozgraniczenia, euincere maią Panowie posłowie naszy. Acz wielą constituciey przeszłych namówiona iest correctura praw woiewódstw Kiiowskiego, Wołyńskiego y

Brasławskiego, iednak dla wielkich y ważnych przyczyn do skutku swego to przyść nie mogło: teraz starać sie o to Panowie posłowie naszy maią, aby na tym seymie correctura iusz gruntowna postanowiona była, y, zniozszy sie s temi wyszpomienionemi woiewodstwy, naznaczyli czas y miesce po trybunale w iesieni y osoby na to, ludzie godne, prawa wiadome y sąd ziemsky do nich deputowali, salarium onym pewne naznaczyli y wine na tych, którzyby sie nie stawili, namówili, y status aby był zachowany. Zlecamy przytym Panom posłom naszym, aby sie o to postarali pilno, aby comisarze do reuiziey xiąg Łuckich, Włodzimirskich y Krzemienieckich, tak ziemskich iako y grodskich, naznaczeni byli. Warowano to constitucią anni tysiąc sześćset trzydziestego piątego, że ludzie stanu ślacheckiego z duchownemi, in causis criminalibus coronnych y Wielkiego Xiestwa Litewsktego, maią mieć forum intra regnum, eo ordine instantiarum seruato, iako iest opisano in breui apostolico, które do metryk y act grodskich Warszawskich podane miało bydź. Dowiedzieć tego pilno maią Panowie posłowie naszy, ieśli to breue apostolicum iest w actach grodskich Warszawskich; y ieśli iest, aby go wyiąwszy autentice, tu do grodów naszych podane było, a ieśliby nie było, domawiać sie maią, aby wedle tey constituciey podane było, y pena talionis niechay bedzie na duchownych, która niechay bedzie w reku biskupich. Administracie dóbr duchownych aby dawane nie byli, ale vacantie duchowne terrigenis aby do woiewodstwa Wołyńskiego dawane byli, wedle prawa unionis, y tego dobrze Panowie posłowie naszy domawiać sie maią. Zabiega-

iąc wielkiey zwłoce sprawiedliwości ludzkiey z banitami, którzy dawszy sie baniować, pozywaniem ad cassandam poenam banitionis sprawe przewlecze: przeto starać sie o to Panowie posłowie nasz maią, aby prawo takie w tey mierze stanelo, że banit kożdy, który wydawszy pozew ad cassandam poenam banitionis, według constituciey anni tysiąc sześćset szesnastego, dałby na sobie approbacią tey baniciey otrzymać, aby iusz dalszych zwłók nie zażywaiąc, powinien był, nadaley we dwanaście niedziel, stronie dosić uczynić, y te banicią przez kwit urzedowy znieść; a ieśliby we dwanaście niedziel nie zniósł, aby starosta, za requisicią urzędową, per fortem executionem, powinien był, wedle dawnego prawa, mocną executią uczynić, sub poenis de negligentibus officialibus sancitis, y sub damnis. iuramento corporali per partem iure uincentem comprobatis. Quarta na apparatum bellicum na przeszłym seymie postanowiona: dowiedzieć sie, ieśli sie ta quarta na to obraca, to iest, ieśli, wedle tey constituciey anni tysiąc sześćset trzydziestego siódmego, iest do tey armaty sposobienia deputowany ślachcic, i żeby dał rationem o tey armacie. A ieśli ta constitucia do effectu nie przyszła. pilno sie maią Panowie posłowie naszy dowiedzieć gdzie sie y ta quarta dotąd obracała y obraca. O armate, którą z Łucka pobrano a iest w Tykocinie, aby, in recompensam, do Łucka y Włodzimirza, zamkom potrzebna, dana była, prosić Jego Królewskiey Mości. Wielka zwłoka prze nierychłe przypadnienie woiewódstw w trybunale coronnym, dzieie sie, czemu Panowie posłowie naszy zabieżeć maią, zniozszy sie z inszemi woiewodstwy, tak, żeby

ze wszytkim wygodą bydź mogła. Wiele złego stąd zwykło y niewinnym ludziom urastać, kiedy strony, maiąc criminalne miedzy sobą actie, complicibus y sługami rękodaynemi scrutenie wywodzą, przez co in uitae et honoris periculum y niewinni przychodzą: aby sie temu zabieżało, postrzegać Panowie posłowie naszy maią. A że to, ex multis necessarijs rationibus, expedit woiewodstwu naszemu, aby przy metrice Ruskiey był ślachcic tych woiewódstw, które prawa swe, charakterem Ruskim pisane, maią, a do tego posessionatus, starać sie Ich Mość Panowie posłowie nasze maią, aby ten zostawał, którego bracia podadzą, przy którym metryki maią bydź, y decreta czterech woiewódstw on pisać y expediować ma: Kiowskie, Wołyńskie, Brasławskie, Czernihowskie. Contentuiąc sie presenti Rei Publicae statu, aby noui ordines w Rzecz Pospolitą introdukowane nie byli, constitucią caueatur, przytym, aby tituły nowe, aequalitatem Rei Publicae conuellentes, nie mnożyli sie, dawne prawo reassumować maią. Co sie tknie coadiutoriey Królewica Jego Mości Carolusa, zlecamy Panom posłom naszym znieść sie ze wszytkiemi stanami Rzeczy Pospolitey, życząc, aby w tey mierze desiderium Królewicza Jego Mości expleri mogło. Czesto tego nasze woiewodstwa affectuią, aby in causis subditorum profugorum apellacie dopuszczone nie byli, y constitucia anni tysiąc pięćset siedmdziesiąt ósmego aby reassumowana była, y według niey decreta ferowane byli. Infamiae y banicie na obywatelach woiewódstw naszych, tak w trybunale Piotrkowskim, iako y w grodzie iakimkolwiek coronnym, extra pallatinatum et districtum, ex cuiuscunque instancia otrzymane, aby żadney

wagi nie miały, która constitucia ad préterita, iako ad futura spectare ma. Sluze w Brześciu y Kodni, y na inszych miescach y rzekach inszych, w constituciey mianowanych, aby zniesiono efficiant Panowie posłowie nasze. Tituli exoticii, nouiter do Rzeczy Pospolitey wniesione, aby penitus abolerentur, sedulam curam Panowie posłowie nasze przyłożą. Relaxacie infamiey y baniciey, przeciwko prawu w trybunale, aby czynione nie byli. I tego tesz postrzec maią Panowie posłowie naszy, aby Gdańszczanie szyprów naszych s flisami nie sądzili, ani osób do sądów nienależnych przyciągali. Pogłówne żydowskie, nie iako przedtym, ogulne, ale sprawiedliwie z kożdey głowy, uchwałą seymową aby postanowione było, zlecamy Panom poslom naszem. Że to iest z wielką oppressią miast, videlicet, Drogiczyna, Krzemieńca y Bilska y inszych. że, według commissiey, liberum exercitium religionis nie maią: aby ta sequella aboleri mogła, Panowie posłowie prosić maią. Isz, mimo dawne y świeżo uchwaloną anno tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego constitucie, stan ślachecki wielkie grauamen od miast Jego Królewskiey Mości y ludzi plebeiae conditionis ponosi, gdy za mandatami, za dworem o grunty ziemskie wyniesionemi, sprawować sie muszą; przeto pilnie sie maią starać Ich Mość Panowie posłowie naszy, aby poena euocationis na takowych podwyszona była, y aby tak w trybunale, iako y zaraz za dworem, w tymże sądzie y do którego kto euocatus bedzie, poeny wskazowane y na exekucią odsyłane bywali. Abiuratorum y conflagratorum iako y libertaicey rationes poborcom skarb przyimuie. Tenutary czopowego ratione contractu in hisce trudnieni bywaią;

a isz prawo od wszytkich podatków uwalnia munitos immunitatibus hisce, Panowie posłowie naszy konieczuie constitucią sanare maią, aby tymże sposobem czopowego dzierżawcom, iako poborcom, defalcate czynił skarb, a skarbowi w rachunku to na liczbie pro solito w defectach przyieto będzie. Uważaiąc potrzebe niemałą bytności na seymach y seimikach Jego Mości xiedza biskupa Łuckiego, który na ten czas, niedawno będąc circumscriptus constitucią, przy zniszczonym w niwecz, przez żołnierskie exactie y różne insze przypadki, w biskupstwie Łuckim żadnego inszego beneficium trzymać nie mógł, aby dignitatem episcopalem et senatoriam, tym barziey na ziazdach tych publicznych, wszedy tueri y przy prożbach y potrzebach obywatelów woiewodstwa naszego, którego iest pasterzem y senatorem, oponować sie mógł: Ich Mość Panowie posłowie naszy, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, imieniem woiewodstwa naszego, gorącą prosić maią, aby, te constitucią relaxowawszy, po staremu, beneficium iakie drugie przy biskupstwie Łuckim Ich Mościom xieży biskupom Łuckim, de lege publica, trzymać sie godziło; iakosz y za teraznieiszem Jego Mością xiedzem nominatem Łuckim, aby na ten czas opactwo Tremeszowskie, propter tuendam dignitatem, przy Jego Mości zostawało, także gorąco u Jego Królewskiey Mości y Ich Mości Panów senatorów starać sie y otrzymać maią. Plac w Łucku, przez Wielebnego xiedza Stanisława Łoze, suffragana Łuckiego, na szpital sancti Lazari kupiony, y od świetey pamieci Króla Jego Mości uprzywileiowany, aby, consensu ordinum, ab omnibus oneribus był eliberowany et immu-

nitati ecclesiae libertatis przypisany, Ich Mość Panowie posłowie aby do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey supplicowali, zlecamy. Nietaino to Jego Królewskiey Mości y wszytkiey Rzeczy Pospolitey, iako Jaśnie Oświecone xiąże Jego Mość Adam Alexander Sanguszko, woiewoda Wołyński, od wielu lat, dla całości Rzeczy Pospolitey, dostatki swoie odważał, y teraz, za kożdą sposobną occasią, odważać nie przestaie, za tą iednak stratą swoią aequipolentem remunerationem, asz do takiego czasu, nie odniósł: zlecamy Panom posłom naszym, aby miłościwy respect na zasługi y straty xiecia Jego Mości mieć raczył Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy. Za Jego Mością Oycem Korsakiem, metropolitą Kyiowskim, aby mu archimandryctwo Żydiczyńskie, pogląd aiąc na umnieyszoną barzo intrate Jego Mości, aduitalitate conferowane było, Ich Mość Panowie posłowie nasi pilno sie o to starać maią; in casu uero, żeby Król Jego Mość dożywotnie Żydiczyna Jego Mości Oycu metropolicie nie conferował, żeby, po skończeniu administraciey Żydiczyńskiey, przez Króla Jego Mości onemu daney, Oycu Nikodemowi Szybińskiemu, archimandrycie Supraskiemu, unitowi, bratu naszemu, który z tego beneficium przez xiedza Bakowieckiego, ieszcze świeckiego, różnym udaniem bedąc zepchniony, dla całości y oswobodzenia dóbr archimandryctwa tegosz, wszytke swoie oyczyzne postradał, a nikomu inszemu, Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, conferować raczył, według przywileiów, od świetey pamieci Pana oyca Jego Królewskiey Mości Oycu Szybińskiemu danego, o co Króla Jego Mości Panowie posłowie naszy gorąco maią prosić. Ma wielką

compassią woiewodstwo nasze nad bratem naszym, Oycem Siluestrem Hulewiczem Woiutińskim, władyką Przemyskim, który, Króla Jego Mości łaską a Rzeczy Pospolitey fide ductus, za przywileiem Jego Królewskiey Mości, in diplomate seymem anni tysiąc sześćset trzydziestego piątego approbowana, na władyctwo Przemyskie gdy wieżdżał, Jego Mość xiądz Krupecki, władyka Przemyski, contrauenit censui Rei Publicae, skąd do takich inconuenientia przyszło, że, nie tylko brata naszego, Oyca Hulewicza, optime de nobis meritum, ale y inszych osób stanu ślacheckiego niemało, scrutenio, przeciwko prawu, na querellach deducto y na trybunale Piotrkowskim lecto, a oycu Hulewiczowi inculpatis amputato, perniciosos *(per uitiosos?)*, non inscriptos plenipotentes, infamiami przykrywszy, honore priuauit: suplicować tedy maią Panowie posłowie naszy do maiestatu Jego Królewskiey Mości y pilno apud ordines Rei Publicae starać sie, aby, illegimitatem *(sic)* deducti scrutenii uważywszy, Oycu władyce Hulewiczowi et inculpatis consulerent, iakoby, per clementiam Principis et Rei Publicae, s tych infamiey, poniewasz ex occasione religionis poszli, uwolnieni, a honory restituowani beli; a isz Jego Mość Pan Daniel Hulewicz Woiutyński, brat nasz, podczas tego nieszczęśliwego Oyca Hulewicza, władyki Przemyskiego, wiazdu, był na Wołyniu, a przecie tąsz labe infamiey przykryty, o którey zniesienie instant serio apud ordinem Rei Publicae Panowie posłowie naszy. Widząc żarliwą cheć y gorącą ku oyczyznie miłość zacnych ludzi, im daley, tym wiecey wdziecznością podniecić ią potrzeba: chcąc tedy obywatele woiewodstwa Wołyńskiego in modum regratificationis, pracą, odwagą,

kosztem, uczynić, Jego Mości Pana Gabriela Stempkowskiego, casztellana Brasławskiego, starosty Włodzimirskiego, Panom posłom swoiem sedulo zlecamy, aby Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y dawnieisze y świeże merita zaleciwszy, prosili, aby na nie wzgląd miłościwy y pańskie baczenie mieć raczył, zaczymby Jego Mość do dalszey mógł bydź pobudzony ochoty. Za Wielmożnym Jego Mością Panem stolnikiem coronnym, maią wnieść prośbe swoie Panowie posłowie naszy, aby myto z nowo zbudowanego mostu na rzece Stochocie, pod miasteczkiem Janowem, pozwolone było. Wiele Rzeczy Pospolitey na tym należy, aby municie y propugnacula mieć mogli, zwłaszcza od tey strony, skąd nawieksze niebespieczeństwa od pogan nastepuią; a isz Jego Mość Pan coniuszy coronny, non parcendo nie tylko sumptibus, ale y zdrowiem swym dla całości Rzeczy Pospolitey, y teraz offiaruie miasto swoie dziedziczne Kostantinów potężną munitią opatrzyć, które wszytkim incursiom pogańskim iest expositum, a za dobrym opatrzeniem potężne antemurale, nie tylko woiewodstwu Wołyńskiemu, ale wszytkiey Rzeczy Pospolitey, być może, maią sie tedy Panowie posłowie naszy o to starać pilnie, aby temu miastu wolności y przywiley, iako Zamościowi y Tarnowowi, dane byli. Merita ludzi zacnych, w oyczyznie dobrze zasłużonych, nie tylko aby nie miały bydź nagradzane, ale y sere posteritati aby byli wiekopomnie podawane, rzecz iest przystoina: przeto, maiąc w nieustawaiącey pamieci woiewodstwo nasze znaczne, odważne y dzielne merita niedawno zeszłego xiecia Jego Mości Janusza na Zbarażu Wiszniewieckiego, coniuszego coronnego,

Krzemieckiego *(sic)* starosty, które Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, we wszelkich occasiach, in toga et in armis, nieprzerwanie, asz do ostatniego kresu żywota swego, oddawał, nie chorągwiami, ale pułkami y woyski, w różnych expediciach, znacznie oyczyzne, nie lituiąc dostatków swych y zdrowie swoie na szanc ważąc, wspierał, a tak wielkich odwag y strat swoich zadanych nieco odniozszy nagrody y wdzieczności od Rzeczy Pospolitey, fatis cessit, zlecamy to serio Ich Mościom Panom posłom naszym, aby gorącą instancią, wprzód w yzbie poselskiey, a potym w senacie, do Jego Królewskiey Mości uczynili za pozostałym potomstwem nieboszczykowskim, aby, w nagrode tak wielkich odwag y strat meża tak wielkiego, miasta dziedziczne xiążąt Ich Mości, na samych szlakach Tatarskich bedące, fortecami y municiami dobrze, z wielkim kosztem, opatrzono, przykładem innych miast coronnych, z łaski Jego Królewskiey Mości uprzywileiowane y wolnościami nadane, y constitucią utwierdzone byli; zaczym y kraiom naszym ozdoba y pożytek, y od niebespieczeństw nieprzyiacielskich pewna zasłona bedzie, y potomstwo pozostałe do podobnych oyca swego dzieł y postempków rycerskich przychecone zostanie, y odwagi y sprawy dzielne nieboszczykowskie w nieśmiertelną pamieć podane beda. — Maiąc my w dobrey pamieci, przedtym y teraz, od Jego Mości Pana hetmana polnego coronnego, na seimiku, przez list. zalecone krwawe y odważne ku Rzeczy Pospolitey zasługi Jego Mości Pana Samoela Łaszcza Tuczapskiego, strażnika coronnego, które z odwagą zdrowia, nie folguiąc dostatkom swoiem, w różnych expedi-

ciach Rzeczy Pospolitey, continenter prestabat, y w teraznieiszey, świeżo wygraney potrzebie, znacznym pocztem ludźi, kosztem swym zaciągnionych, woisko Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey posiłkował: maią tedy Panowie posłowie naszy, przed Jego Królewską Mością, merita Jego Mości Pana strażnikowe recensere. — Strawił wiele lat na służbie Rzeczy Pospolitey, z odwagą zdrowia y dispendio fortun swoich, Jego Mość Pan Andrzey Firley z Dąbrowice, iako żadney nie ma od Rzeczy Pospolitey nagrody, przykładem wiele ludzi ochotnych do usługi Rzeczy Pospolitey, obawiaiąc sie, żeby nie przyszło in ua-
num laborare, wstret brać musi: aby tedy nagroda za takowe straty y koszty, łaske swą pańską okazać, Jego Królewska Mość raczył, prosić maią Panowie posłowie naszy. Isz Jego Mość Pan podkomorzy Czernihowski, brat nasz, z młodości lat swoich począwszy służyć Rzeczy Pospolitey, iusz pół wieku strawił, iako z niemałym kosztem, podczas Moskiewskiey expediciey, na granicy Siwierskiey polecone sobie excubias cale odprawował, y swoim własnym kosztem chorągiew prowadził, a potym Ukrainne motus woyska Zaporoskiego dextere piastował, po wszytkie czasy, świadczą to nie tylko nasze intercessie, ale tesz Ich Mości Panów hetmanów testimonia, teraz ponowił znaczne usług swoich, stawiwszy sie we dwuchset człowieka do Jego Mości Pana hetmana polnego coronnego, zdrowie y substancie odważywszy, szczęśliwie uwiedzionym był w tey otrzymaney victoricy nad Kozakami et arte, manu et consilio służył: prosić tedy Jego Królewskiey Mości, aby te wierną ku oyczyznie miłość y ochote do usług swoich łaską swą pań-

ską nagrodził. Nic sie agere nie zdadzą ci wszyscy, którzy to, co iest oculis subiectum, y w czym sie kto snadnie sam przeyrzeć może, cum eximio zalecaią afectu; iednak, że są dwa cele kożdego człowieka, zdrowie y substancią sobie odważaiącego, sława y nagroda, owey od ludzi, tey w ręku pańskich wygląda ten, który na to zasługuie, tego acz pewien, że kiedyżkolwiek wzgląd nań miłościwy będzie Jego Królewskiey Mości *(za?)* iego zasługi, Jego Mość Pan Niemiricz, iednak, nie chcąc y my, lubo to non rogati, praeterire sine commemoratione, przez posły nasze, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby na zasługi pomniał, uniżenie prosimy. Nie masz żadnego takowego miedzy nami, któryby wiedzieć nie miał, iakowe koszty y straty niemałe niepoiednokroć podeimował Jego Mość Pan Andrzey Kaszowski, łowczy Wołyński, dla dostoieństw Królów Ich Mości, panów naszych, y całości Rzeczy Pospolitey; lecz, że takowa fortuna iego piastuie, że nie *(nic?)* za znaczne merita swoie, spendowane koszty a na strafe y odwage zdrowia remuneraciey nie ma: iniungimus Panom posłom naszym, chcąc go do dalszey pociągnąć ochoty, aby Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, prosili, żeby nań miłościwy wzgląd mieć raczył. Labenti succurere raczey, anisz kogo supprimere woiewodstwa naszego proprium: w różnych braciey naszey wielą sposobów lacessiti od Oyca Józepha Bakowieckiego, władyki Włodzimirskiego, który na maietności, honory y zdrowia obywatelów nastepuie naszych, iak nastąpił na Pana sędziego ziemskiego Włodzimirskiego, Pana podstolego Wołyńskiego, bracią naszą, criminalnie, mimo słuszność, pro-

testacią y wiele impedimentów y zatrudnienia prawnych, sam krew Pana podstolego przy wielkiey rozlawszy obel-dze; przeto prosiemy usilnie Panów posłów naszych, aby Król Jego Mość, pan nasz miłościwy, iako pan clemen-tissimus, swoie chciał interponere autoritatem, żeby tego człowieka cieszka mogła compesci insolentia. Zasługuie to dawno Rzeczy Pospolitey y woiewodstwu naszemu Jego Mość Pan Andrzey Liniewski, podsedek Łucki, brat nasz, aby za niem osobliwe intercessie bywali: zlecamy tedy Pa-nom posłom naszym, aby gorąco prozbe do Jego Królew-skiey Mości, pana naszego miłościwego, wnieśli za nim, żeby mógł pożądany koniec w sprawie swey o Woinin, o który od kilkudziesiąt prawo wiedzie lat, otrzymać. Nie godzi sie nam przepomnieć brata naszego Jego Mości Pa-na Romana Zahorowskiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości, który znaczny uszczerbek na substanciey swoiey, dla przysługi w oyczyznie, uczynił, a za to dotąd nie ma żadney nagrody, y za tym prosić Jego Królewskiey Mości Panom posłom swym zlecamy. Za Jego Mością Panem Wacławem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, który, z dawnych lat swoich, zasługował na dobrą sławe w woiskach Jego Kró-lewskiey Mości, po różnych expediciach, y z odwagą zdro-wia, dostatków swoich, statecznie przy całości oyczyzny oponował sie, a za to nie tylkoby miał mieć nagrode, ale owszem, gdy był na usługe Rzeczy Pospolitey, dobra lenne, udawszy, że go w szturmie pod Wolmirzem zabito, pod nim uproszono y przyłączono do starostwa: zlecamy Panom posłom naszym, prosić Jego Królewskiey Mości, aby, za odmiane, albo danine iaką, abo iurgielt, dla po-

ratowania starości iego, dać mu, z miłościwey łaski, dać raczył. Nadzieia nagrody po dobrey sławie nawiekszą czyni pobudke kożdemu do służby Rzeczy Pospolitey: nic nie wątpi woiewodstwo nasze, że Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, na zasłużone ludzie wzgląd mieć raczy. Nie przepominamy iednak Jego Mości Pana Mikołaia Meleszka, który przystoinie, z młodych lat swoich, Rzeczy Pospolitey służąc, w niewolą Turecką, gdzie przez lat kilka pokutował, stamtąd wyszedszy, żadney nagrody od Rzeczy Pospolitey nie ma; żeby tedy mógł iakie subsidium otrzymać, Panom posłom swoiem zlecamy. Dobrze Królowi Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, omnium woiewodstwa naszego scitu, zasłużonego, Panu Danielowi Puzowskiemu, bratu naszemu, podczas expediciey Moskiewskiey, za ponowieniem in praesenti dawnych zasług świeżemi, Król Jego Mość danine w Smoleńszczyznie dać był raczył, którą, post aprehensionem, w posessiey spokoiney trzymał długo. Za odiechaniem onego w kray Wołyński, Jego Mość Pan woiewoda Smoleński te mu odiął, z łaski Jego Królewskiey Mości conferowaną, zasługe; conuelitur prawo de pacifica possessione, autoritas Króla Jego Mości, pana naszego miłościwego, uiolatur, bene meritus ukrzywdzony, iustitia tollitur: zaczym restitutionem tey dzierżawy Panowie posłowie naszy koniecznie poprzeć maią. Wiadoma iest nam dobrze, iako, nie tylko za incursiami Tatarskiemi, ile za czestem obozu stawaniem, Orynin y insze maietności Panów Jacimirskich funditus prawie zniesione są, co nayznaczniey przez lat dwie continue na ich dziedzicznych gruntach działo sie, o co z różnych woiewódstw na prze-

szłe seymy instancie intercessionalne, do Króla Jego Mości, Panowie posłowie wnaszali, y constitucią reuisiey otrzymali, która isz iusz expediowana: zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby teraz, nie ceremonialną, ale gorąco instantią uczynili, aby tak wielkich szkód nagrody, z inszemi Ich Mościami zniozszy sie, rationes inirent y do Króla Jego Mości za napierwsze postulatum wnieśli: luboby teraz, dla maiores Rzeczy Pospolitey expeditiones, ad effectum nie mogli przywieść, aby constitucią warować do przyszłego seymu, w nagrodzie ich assecuruiąc, gdysz zniesienie ziemskich dóbr kożdemu periculum manet. Maią tesz wnieść prożbe Panowie posłowie naszy do Jego Królewskiey Mości za Panem Strybilem, który nie z uporu, ale z niewiadomości, wpadł in eam, którą na sobie nosi, calamitatem: zaczym Panowie posłowie nasi, aby otrzymał effect prożbie swey, starać sie maią. Wiadome tesz są dobrze Jego Królewskiey Mości y wszytkiey Rzeczy Pospolitey zasługi krwawe sławney pamieci nieboszczyka Pana Budziszewskiego, miecznika Wołyńskiego, z młodości lat swoich chorągiew wodząc y półki, sobie polecone, maiąc od Ich Mości Panów hetmanów, dosić znaczną przysługą, uszczerbkiem substancyi swoiey, niepoiednokroć, z wylaniem krwi, odprawował: prosić tedy Panowie posłowie naszy gorąco Jego Królewskiey Mości maią, aby pozostałemu potomstwu iego, te zasługi krwawe nieboszczykowskie nagrodzone byli. Za Jego Mością Panem Erykiem Axberkiem, ślachcicem Szwedskim, gorąco prosić Ich Mość Panowie posłowie maią o indigenat, który, przez kilka seymów, nie czytaiąc

instructiey, Panowie posłowie milczeli, aby gorącą swą instantią to efficere mogli y usiłowali do skutku przywieść, na co y przywiley iusz Jego Królewskiey Mości ma, in omni genere officiorum starać sie, tu w tym naszym wo-iewodstwie, o miłość braterską, zaczym aby ten przywiley constitucią był approbowany, starać sie gorąco maią. Zlecamy przytym Panom posłom naszym, widząc wielkie spustoszenie miasta Jego Królewskiey Mości Włodzimirza, aby sedulo sie postarali, iakoby libertacia miastu temu pozwolona była, zwłaszcza od podatków y od stanowisk żołnierskich, aby beli wolni. Cisz Panowie posłowie naszi maią sie o to sedulo starać, y efficere u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby libertacia miastu Jego Królewskiey Mości, Łucku, ponieważ wielce zniszczone, tak przez różne przypadki, iako y przez stanowiska żołnierskie y przechodzące chorągwie, zostawa, na co y przywiley Jego Królewskiey Mości iest miastu temu dany. Ten aby articułom w constituciey był approbowany, Panom posłom naszym, y powtóre zlecamy. Te tedy instructią nasze, my obywatelie woiewodztwa Wołyńskiego, wszyscy zgodnie y iednostainie namówiwszy, podaliśmy Panom posłom naszym, na seim teraznieyszy obranym, którym powtóre zlecamy, aby, mimo puncta y constitucye opisane, żadney rzeczy się nie domyśliali, którą marszałkowi koła naszego, Urodzonemu Łukaszowi Hulewiczowi z Woiutyna, ręką podpisać y do act grodzkich Łuckich podać poruczyliśmy. W Łucku, die dwudziestego siódmego ianuarij, anno tysiąc sześćset trzydziestego ósmego.

У тое инъструкъции подписъ руки его милости пана маршалка тыми словы:

Łukasz Hulewicz z Woiutyna, marszałek koła rycerskiego, ręką swą.

Котораяжъ то инструкъциа, за поданемъ и просбою выш речоного его милости, пана маршалъка, а за прыятемъ моимъ урядовымъ, уся слово въ слово, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1638 года, листъ 176 — 186.

XXII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1639 году. Просьба о возвращеніи церквей лицамъ православной вѣры. Жалоба на уніатскаго Хелмскаго епископа о притѣсненіяхъ православнымъ церквамъ, духовенству и народу. Просьба о подтвержденіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. Объ иностранныхъ титулахъ. О принятіи мѣръ для внѣшней безопасности. О коммиссіи для разграниченія земель коронныхъ отъ Московскаго Государства. Мѣры къ прпведенію

въ послушаніе козаковъ. Объ уплатѣ жалованья войску. О раздачѣ пограничныхъ староствъ. О свободной подачѣ голосовъ на сеймѣ. Объ исправленіи законовъ и судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. О способѣ собиранія податей. Объ исполненіи приговоровъ надъ баннитами. О собраніи цла на судоходныхъ рѣкахъ и о поголовной подати съ Евреевъ. О назначеніи имѣнія на содержаніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1639 августа 27.

Року тисеча шестсотъ тридцатъ девятого, месеца августа, двадцатъ сего дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передомною Геляшомъ Броницкимъ, судъсею кгродъскимъ Луцкимъ, становши очевисто освецоный князя его милость, Миколай Святополкъ Четвертенский, маршалокъ кола рицерского, на сеймику въ Луцъку, дня двадцатъ пятого, месеца августа, будучи обраный, для вписаня до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ инструкъцию ихъ милостямъ, паномъ посломъ воеводства Волынского, на сеймъ валный Варшавъский близько пришълый, одъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ тогожъ помененого воеводъства Волынского, данную, съ подписомъ руки своее, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маетъ, жадаючи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, принявъши читаемъ, и такъ ся въ собе писмомъ Полскимъ писаная маетъ:

My rady, senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy ziemscy y wszystko rycyrstwo, woiewodzstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik, do Łucka, pro die vigesima quinta, augusti, in anno milesimo sexcentesimo trigesimo nono zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny coronny Warszawsky, blizko, da Pan Bóg, następuiący, bracią s koła naszego: Wielmożnego Jego Mości Pana Piotra z Żurowa Daniłowicza, krayczego koronnego Krzemienieckiego, Parcowskiego etc. starostę, Oświeconego xiążęcia Jego Mości Jeremia Korybuta Wiszniewieckiego, Oświeconego xiążęcia Jego Mości Hrehorego Światopełka Czetwerteńskiego, podkomorzego Łuckiego, Jego Mości Pana Stanisława Kerczmińskiego, sędziego ziemskiego Włodzimirzskiego, Jego Mości Pana Andrzeia na Beresku Czaplicza Szpanowskiego, Jego Mości Pana Daniela z Woiutyna Hulewicza. Królowi Jego Mości, panu naszemu miłościwemu, za oycowskie pokoiu pospolitego obmyślawanie, odważnie, prawie imo stan królewsky, pro Re Publica niewczasy y trudy, koszt, y przytym nieoszacowane, cum ea, qua par est wiernym poddanym, humilitate, podziękować Panom posłom naszym zlecamy. In postulatis Jego Królewskiey Mości ratione gratitudinis, poddanym ku Panu powinney, ku krwi królewskiey, iako królewicowi Jego Mości, Kazimirzowi, królewnie Jey Mości, ex rei importantia, z ynszemi woiewodzstwy communem conferentiam Panowie posłowie nasi uczynią; iednak nic concluziwe stanowić nie będą mogli, ale in toto do nas przynieść, alias irritum et inane być ma. Na postulatum królewica Karola Ferdynanda, strony coadiutoriey biskupstwa Płockiego, pozwalamy, ea lege, iako niegdy

świętey pamięci królewicowi kardynałowi biskupstwo Krakowskie pozwolone było, aby wespół z inemi Ich Mość biskupy y senatorami mieysce biskupstwa swego zasiadał y inne wszystkie munia et onera senatoria wykonywał, przysięgę, według praw koronnych, w senacie, przed Jego Królewską Mością, oddawszy. Ante omnia maią się Panowie posłowie soleniter skarżić, upomnieć y do żadney rzeczy inszey nie przystępować, ażby to, co exorbitowało, w ryze swoie wprawioną y do executiey przywiedziono było, to iest, aby cerkwie brackie, w uniey nie będące, religiey Graeckiey, tak w koronie iako y Xięzstwie Littewskiem, konstitutią approbowane byli, według punctów electionis, y zaraz exnunc, ze wszystkiemi apparatami, osobliwie w Lublinie, Krasnym Stawie, w Sokalu, w Bełzie y w inszych miastach, z których skarżić będą, przywrócone były, iako ie gwałtownie Ociec władyka Chełmsky teraz świeżo, w tem roku, poodbierał, y aby pocnam większą y ostrzszą na takich, wzruszaiących prawo y pokóy pospolity, namówili; ponieważ, przeciwko iasnemu prawu, poprzysiężonemu przez Jego Królewską Mość, y puncta na szczęśliwey electiey przez Króla Jego Mości diploma, przywiley, konstitutią warowany, ważył się władika Chełmsky upraszać, iako sam udaie, przywilegia Jego Królewskiey Mości na odebranie cerkwiey, y ustawicznie ludzie ubogich infestuie: cerkwie odebrawszy, popów więzi, morduie, dla cerkwiey zamkniony, popieczętowanych. ludzi bez spowiedzi, sacramentów naświętszych, dziatki bez krzstu umieraią, y w poiu bez pogrzebu chowaią; y aby kommissia, zaczęta w koronnych miastach, tak w Wielkim Xięzstwie Littewskim, ieszcze nię

poczęta, aby do skutku przywiedziona była y konstitutią tak kommissarze, iako y termin naznaczono, starać się maią. Manifestatie, które przeciwko punctom electionis y diplomie zaniesione, aby annihilowane były; także przywileie Jego Królewskiey Mości podpisane Ich Mość Panowie pieczętarze, tak koronni, iako Wielkiego Xięzstwa Littewskiego, zapieczętowane, y mandaty iniuratis religiey Greckiey wydane były. A iż reliquie święte, mianowicie drzew krzyża świętego y czaszka z głowy Pantelimona świętego, także apparaty, krzyże, kielichi starożytne, przy cerkwie katedralney Łuckiey będące, przez Jego Mość xiędza Bakowieckiego, władykę Włodzimirzskiego. zabrane y do tego czasu, za listem osobliwym Jego Królewskiey Mości, nie wrócone, serio prosić o wrócenie Panowie posłowie maią tego wszystkiego. Jako niemasz nic milszego wolnemu y swiebodnemu narodowi naszemu, nad to, gdy praw, wolności y swobód swych inuiolate zażywa, tak nil acerbius fieri potest nad onychże naruszenie y niedotrzymanie. Na blizko przeszłym seymie stancła konstitutia o tytułach cudzoziemskich, w którey, iż starożytne xiążęce familie nie tylko nienależnie są włożone, ale y, quod maius est, przeciwko prawu incorporatiey woiewodzstwa naszego Wołyńskiego z koroną Polską, srodze są aggrauouane: poruczamy to Ich Mościom Panom posłom naszym, aby o te tak znaczną krzywde y naruszenie praw y wolności naszych tak się opponowali, iakoby w swey całości przywiley unionis, tak Wielkiego Xięzstwa Littewskiego, iako y woiewodzstwa naszego Wołyńskiego, Bracławskiego y Kiiowskiego, tam in toto, quam in minima quaque parte, według praw

poprzysiężonych, był zachowany. A zwłaszcza, iż nie pośledni punct unionis tak Wielkiego Xięzstwa Littewskiego, iako y tych wszystkich woiewódzstw, incorporowanych do korony, tą konstitutią nociue się znosi: fide, honore, conscientia, Ich Mościów Panów posłów naszych obowięzuiemy, aby, ante omnia, y do żadnych rzeczy nie przystępowali na tym seymie, aż ta szkodliwa appendix tey konstitutiey, przeciwko prawom naszym uczyniona, penitus będzie zniesiona, wyiąwszy to, iż paritati iuris et equalitati ordinis equestris, iako dawno tak y teraz, podlegać ma, i żeby perpetua lege cautum było, ktobykolwiek in posterum ważył się lub takie nouitates wnosić, lub przywileia unionis Wielkiego Xięzstwa Littewskiego y tych wszystkich woiewódzstw, tam in toto, quam in minima parte, naruszać, wedle praw y przywileiów unionis, aby na takim poena namówiona była, Panowie posłowie naszy konstitutią warować maią. Rzecz Pospolitą ab externis periculis, zwłaszcza od Turek. Panom posłom naszym, obradą z ynszemi woiewodzstwy spólną subsidiorum, munire zlecamy. Commissia Moskiewska iż, za kilkakrotnym zieżdżaniem Ich Mość Panów komissarzów, ieszcze do swego effectu nie przyszła, a Moskiewskie Państwo nadto więcey sobie granicami pretenduie, niż mu przez szable odebrano: Panom posłom zlecić, aby się domawiali tego, żeby kommissarze utriusque ordinis deputowani, na mieysce różnic ziachawszy się, zaczętą skończyli kommissią, aby uymy przyległe koronie prowintie nie odniosły w granicach, y obywatele tameczni w dobrach swych dziedzicznych nie szkodowali. Kommissia Kozacka, iż ieszcze totaliter nie skoń-

czona, przez którąby w porządek, w posłuszeństwo Kozacy ugruntowani być mogli: Panowie posłowie, communicatis consiliis z drugiemi, iakoby cale zatrzymana była, doyzrzeć tego maią. Kodak forteca, iż nie przyszła do swoiey perfectiey fortificatiey, która, tak dla wstrętu nieprzyiacielskim incursiom, iako y zabieżeniu chodzenia na morze (przez co zwykli się pacta z cesarzem Tureckim rwać) swowoleństwu Kozackiemu, iest potrzebna: Panowie posłowie, zniosszy się z inszemi woiewodzstwy, maią umówić, iakoby naywarowniejszą munitią y ustawicznemi ludźmi opatrzona była. Zapłata Panom żołnierzom, ieśliby się im co w skarbie winno być pokazało, iż też afficit Rem Publicam, Panowie posłowie, communi consultatione z ynszemi znosząc się woiewodzstwy, serio incumbere maią, iakoby się im dosyć stało; owszem ieszcze sposobu takiego szukać, iakoby, nie obciążaiąc ubogich, podatkami iuż prawie exhaustos, poddanych, sustentować quartą mogli. O hibernach, cokolwiekby, za zgodą stanów, gruntownego stanąć miało, aby wszystko Panowie posłowie do braci przynieśli, a nim hiberna przydą do effectu swego, aby się chorągwie, długim nie bawiąc ciągnieniem, według wole Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Krakowskiego, stanowiskami w miastach Ukraimnych, któreby byli królewskimi, kontentowali. Reassumptia kommissiy wszystkich, na przeszłym seymie ufalonych, a ieszcze nie skończonych, a mianowicie woiewodzstwa Wołyńskiego z Wielkim Xięstwem Litewskim, aby do swego effectu przyść mogła, maią się Panowie posłowie o to gorąco starać. Mandaty, które wychodzą z kancellariey, tak więtszey iako y mnieyszey, aby,

iako iedno dóydą rąk należnych, do act byli podawane, a przy tym zaraz aby woznowie wyniesienia onych relatią, propter meliorem fidem, s podpisem rąk swych, do xiąg zeznawali. Na konwentach seymowych, aby regestra są-dowe, ręką Ich Mość Panów referendarzów koronnych pod-pisane, do wołania ku sprawom podawane byli, a nie s kartek gołych, iako przedtym niósł zwyczay, wołano, doyzrzeć tego Panowie posłowie maią. Decreta, tak sey-mowe iako y zadworne, aby z dekretału, przykładem try-bunału, a nie uerbaliter albo ex rasa charta, byli promul-gowane. Protestatie od Panów posłów, któreby in facie totius Rei Publicae zanoszone byli, aby w grodzie War-szawskim zaraz przymowano, a osobliwie o to, coby się s prawem nie zgadzało. Konstitutie y decreta seymowe częstokroć tak bywaią pisane, że ich sensus ambiguus różnie torqueri może, aby expresse pisane bywali, y ieśliby iakie ambiguae byli, aby abrogowane, Panowie posłowie nasi efficere maią. Senatusconsultorum Panowie posłowie nasz upomnieć się maią. Ukraimne starostwa, które przyległey-sze są tak incursiom pogańskim, iako y swowoleństwu Kozackiemu, aby nie były komu inszemu conferowane, tel-ko tym, którzyby obecnie mogli, mieszkaiąc w swych sta-rostwach, incursie zatrzymywać nieprzyiacielskie y swowoleń-stwu, ieśliby ieszcze kiedy miało ożyć, zabiegać Kozackie-mu; takżeż aby kilku ieden s Panów starostów nie trzy-mał staróstw, lecz, tak sądowe iako y niesądowe, aby kożde starostwo miało swego staroste osobliwego, saluis iednak posessoribus modernis. Iż liquido constat, że Rzecz Pospo-lita długu, który iest na Bytomiu i Lemburku, nie zacią-

gała na się, zaczym ani go też powinna znosić. Prolongati seymu, nad constitutią coronationis ufalona, aby y dnia iednego nie pozwalali, a coby stanełło podczas tey prolongatiey, irritum ma być et inane. Constitutie, cum consensu ordinum przy konclusicy napisane, aby in praesentia posłów, z yzby poselskiey na to deputowanych, przepisywane były et intra decursum dni nadaley czterech podawane do act byli, constitutią warowano efficere Panowie posłowie nasi maią, co i na tym seymie aby skutek wzięło, starać się maią, ynaczey wszystkie postanowienia nullitati suberunt. Rationes zniesienia się z ynszemi woiewodzstwy o ffeudum xiążęcia Maydeburskiego Panom posłom naszym zlecamy Anima libertatis iest wolny głos przed panem, in theatro Rei Publicae, kożdemu equestri ordine: posła, którego opresiey iż nieiakie na przeszłym seymie specimen enicuit, upomnieć się Panowie posłowie nasi maią. Trybunał coronny w takty różne, foro nie należące, sprawy wciąga, roki, non in ambitu ciuitatis, według prawa, ale za mil kilkanaście posyła: temu constitutią obuiare Panowie posłowie nasi tenentur, salua redeuntium et abeuntium na trybunał y s trybunału securitate. Correcturam iurium skuteczną y iey sposób namówią Panowie posłowie nasi. Zapisy częstokroć, ultra iura praeiudicata trybunału, s konserwat bywaią eliminowane, regestra woiewodzstwom naszym do wpisywania, z wielką sprawiedliwości oppressią, niezwyczaynym woiewodzstwom koronnym czasem terminuią; zaczym, albo tego poprawe, albo, dla prędszey reuolutiey *(resolutiey?)* sprawiedliwości, trybunału prolongatią namówić Panom posłom naszym' iniungimus. Relegatie deputatów z trybunału

zagęścili się, y częstokroć in persona unius całe woiewodzstwo patitur: aby excessiui deputaci, nie rellegatią, ale poeną, a to po expiratiey trybunału extendenda, karani byli. A iż brata naszego, Pana Michała Liniewskiego rugowano tak rok z yzby, aby, przychilaiąc się do konstitutiey sexagesimi primi o deputacie Podlaskim, na przyszłym trybunale, przysięgę wykonawszy, mieysce swoie zasiadł, co zwyczayney electiey nic przecie derogować nie ma. Suffitiens skarbu ratio nim będzie, do żadney Panowie posłowie nasi aby nie przystempowali conclusiey, ani na żadne pozwalali podatki, y luboby, ex rationibus necessariis, ukazała się potrzeba contributiey y pobory y poborcy, do nas przynieść maią, relacyny seymik przytym, in decursu niedziel czterech, w konstitutiey naznaczą. Retenta poborów, któreby byli awthentice, z skarbu Panowie posłowie nasi przynieść nam maią. Ordinationem miniey Panowie posłowie, conferentią z yszemi woiewodzstwy uczyniwszy, taką, iakaby cum maiori commodo Rzeczy Pospolitey mogła być, namówić maią. Iż legatie cudzoziemskie priuatim, bez posłów y w senacie słuchane bywaią, aby in posterum to się nie działo, lege cauere maią. Grodom: Łuckiemu, Włodzimirzskiemu, Krzemienieckiemu, wieczność aby była constitutią warowana, starać się posłowie maią. Regentowie kancellariey ziemskich y grodzkich, także burgrabiowie, aby szlachta iurati, sub poena centum marcarum na pisarzów o regenty, na starostów o burgrabiego, aby byli, maią Panowie posłowie doyzrzeć. Wieża criminis patrati w woiewodzstwie, nie w Lublinie, według pierwszych constituty, aby nakazana bywała. Infamie, banitie extra di-

strictum otrzymane, żadney wagi mieć nie maią, y poena mille marcarum super euocantes, cum refusione damnorum, ma być na takich, którzy się ważyli, iako y napotym, naznaczona; o co forum, z osiadłym in proprio districtu, z nieosiadłym in quouis, sine appellatione et ullo beneficio iuris, być ma; iednak in delicti loco otrzymane, in decursu niedziel dwunastu, w woiewodzstwie własnym delinquentis, banitia ad acta podana być ma; otrzymane zaś in districtu proprio, ktoby do roku y niedziel dwunastu nie zniósł, in perpetuam obracać się ma. Exequutią na banitach y infamisach starosta za pirszą ma czynić requisitią, którey ieźliby nie czynił pirszey, mille marcarum podpada, ieśli drugiey, duo mille marcarum cum refusione damnorum tenetur, ieśli y trzeciey, poenae infamiae podlegać ma. Complices infamium y banitorum pod też podpadać, która na banitiey stanie, constitutią maią. Summarius processus, iako rzecz, e diametro s prawem pugnans, aby zniesiony był. y in posterum, tym processem aby ani na seymie, ani na trybunale sprawy sądzone żadnego ualoru nie miały, constitutią warować maią Panowie posłowie nasi. Sprawy te, któreby w grodach sądzone były, pod infamiami starostów nullitati subesse maią. Coadiutoria być barzo potrzebną władyctwa Łuckiego na Oyca Józepha Czaplica, archimandrite Mieleckiego, efficere e re y constitutią sentire *(sancire?)* Panom posłom naszym zlecamy. Cel morskich postanowienie e re Rei Publicae, communicato z yszemy woiewodzstwy consilio, Panowie posłowie nasi namowić maią. Słózy y cła in fluuiis navigabilibus iż wielką przynoszą stanu szlacheckiemu szkodę, constitutią o tem Panowie posłowie reassu-

mować maią; także cło Brzyskie aby było, według przywileiu unionis, zniesione, y ktoby się ważył one wybierać w Brzyściu, zaraz, coram offitio castrensi, sine quauis appelatione, mille marcas persolvat in instanti. Pogłówne Żydowskie wielką w skarbie auctią eneruatis contributiami folgę przynieść może; aby nie summą, iako przedtym, ale choć po groszy piętnaście od głowy, stanęło, Panowie posłowie efficere maią. Bez respectu na ludzi znędznionych, a częstokroć y zasłużonym nic folguiąc, stanowiska w maiętnościach szlacheckich dziedzicznych chorągwie odprawuią, przez całe czasem et ultra półrocza: aby constitutie o tem reassumowane y obostrzone, poena addita in delinquentes szkód płaceniem sowitym w grodzie, za poprzysiężeniem poddanych, byli, Panom posłom zlecamy. Iż biskupstwo Łuckie, ob diuersa incommoda, znaczną a nam wiadomą cierpi desolatią, dlaczego Jaśnie Wielmożny Jego Mość xiądz Gębicky, biskup Łucky, ile w takiey szerokości y długości diocesiey, dignitatem et functionem episcopalem, bez przystoynego wsparcia, sustentować nie może; przeto aby biskupstwo Łuckie ad compatibilia przyłączone, czego in usu et posessione, a tempore immemorabili, do zmarłego Jego Mości xiędza biskupa Radoszewskiego, zostawało, Jego Mość xiądz biskup przy opactwie Trzemeszeńskim zachowany był, albo, in defectu tego, inne beneficium ex clementia principis otrzymał. Posłowie nasi, imieniem woiewodztwa wszyt..... swowoleństwo uskramiaiąc, iako prawy miłośnik oyczyzny y mąż odważny, za dostoieństwo Jego Królewskiey Mości in lenipendium zdrowie puszczał; zaczym aby te merita, tak wysokie, y odważne

Rzeczy Pospolitey zasługi incassum nie szły, ale szczodrobliwą laską Jego Królewskiey Mości remunerowane były, serio Panowie posłowie u Jego Królewskiey Mości expostulować maią. Jey Mość Pani Staniszewska, sędzina ziemska Łucka, przy kościele Dominikańskim szpital fundowała, kupiwszy, s pobożności swey, plac w mieście Łuckim y kilkunastom osobom uiść obmyśliwszy, szlacheckiey płci białogłowskiey, y pewną summę zapisała na wychowanie onych, daną w prouisią: zaczym, aby ten fundusz konstitutią był warowany, upraszać Jego Królewską Mość y stanów koronnych Panowie posłowie maią. Za Jego Mością Oycem Siluestrem Hulewiczem, władyką Przemyskim, maią Ich Mość Panowie posłowie prożbę wnieść, aby sublewatia z kancellariey Jego Królewskiey Mości wydana była; także Ich Mościom Panom Pawłowiczom, na których infamie, in nullo termino otrzymane, gleyty były dane. Maią też Ich Mość Panowie posłowie nasi za Jego Mością Panem sędzią ziemskim Włodzimirzskim do Jego Królewskiey Mości y stanów koronnych prożbe wnieść, aby Jego Królewska Mość na plac, w mieście Włodzimirzskim, dla sądu y schowania actów sądowych, kupiony przez Jego Mość Pana sędziego; powagą seymową libertatią Król Jego Mość dać raczył, y aby konstitutią warowano było. Za Jego Mość Panem Andrzeiem z Wysokiego Kaszewskim, łowczym Wołyńskim, który przez długi czas, wielkim kosztem chorągiew wodząc, za całość oyczyzny, mężne odwagi, z rozlaniem krwie, tak w Ukrainie, w Moskwie, w oczach Jego Królewskiey Mości, czynił, maią Panowie posłowie gorącą prożbę wnieść, aby Jego Królewska Mość, pomnione na

onego zasługi, miłościwą łaską pańską opatrzić raczył. Jego Mość Pana Lawrentego Drewińskiego, czesznika Wołyńskiego, także y potomstwa iego: Jana, Stephana y Katarzyny Drewińskich, o dobra ich dziedziczne Kozierady, sprawa, iako napredzy była sądzona, prozbę maią wniść posłowie nasi. Jego Mość Pana Henryka z Wysokiego Kaszewskiego iawne są ustawiczne trudy y koszty Jego Mości, które, nie tylko substanciey swey ale y zdrowia z uszczerbkiem, przeciwko hardemu Moskwicinowi ważył, aby one przewagi Jego Królewska Mość łaską swą pańską Jego Mości nagrodzić raczył, prozbę wniść maią. Jego Mość Pan Łukasz Owłoczymsky, na usłudze Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, z wielką odwagą zdrowia y kosztem niemałym, młodość swoie strawił, y teraz w usłudze Jego Królewskiey Mości nie ustawa, za którym Panowie posłowie nasi prozbę do Jego Królewskiey Mości, aby na onego, za takowe odwagi y koszty, miłościwe baczenie mieć raczył, wniosą. Luboli, za długością przeminiętego czasu, aboleta są świętey pamięci Jego Królewskiey Mości wysokie merita y odważne posługi w legatiach różnych, a mianowicie do hana Tatarskiego, zeszłego niegdy Pana Floryana Oleszka, woyskiego Włodzimirzskiego, który, za żywota swego, za te koszty, nagrody nie odniósł: Panowie posłowie nasi prozbę do Jego Królewskiey Mości wniść maią, aby im to nagrodzono było, mianowicie Panu Stanisławowi Oleszku, który telko ieden został. S przodków swych wielkie in Rem Publicam merita dobrze Jego Mość Pan Andrzey Chrinicky, brat nasz, renouauit, y niedawno, za Kozaki, na usłudze Rzeczy Pospolitey, krwie swey dobrze

utoczył, zaczym, aby Król Jego Mość nań respect mieć zasług y nagrode uczynić raczył, starać się Panowie posłowie maią. Jego Mość Pan Daniel Puzowsky, brat nasz, przez lat wiele służąc, legce zdrowia swego szacunek czyniąc, danine na Siwiercu od Jego Królewskiey Mości miał; tę Pan woiewoda Smoleńsky odiąwszy, do wiele kosztów przywiódł go, zaczym, aby Król Jego Mość na onego merita pański respect mieć raczył, y aby Jego Mości ta danina wrócona, albo czym inszym nagrodzona była, pilno starać się Panom posłom naszym zlecamy Nie od teraznieyszych czasów wysokie posługi Pana Wacława Zubcewskiego, horodniczego Łuckiego, aby Jego Królewskiey Mości przypomniane byli, Panowie posłowie nasi starać się będą. Iż grobla Usciłuzka iest wielką wygodą transeuntibus, a że niemałą spesę Pan Alexander Łysakowsky, na ugruntowanie oney dla wcześnieyszego przeiazdu, ważić musi, aby mu przynamniey cło grobelne konstitutią obwarowane było, Panowie posłowie uczynić instantią maią. Jako na wielu seymach woiewodzstwo nasze za Panem Erikem Axberkiem, szlachcicem zacnym Szwedskim, postulata swoie wnosiło o indigenat onemu, tak y teraz Panowie posłowie nasi starać się maią, aby na tym seymie stanął. Te tedy instructią naszą, my, obywatele woiewodzstwa Wołyńskiego, wszyscy zgodnie y iednostaynie namówiwszy się, podaliśmy Panom posłom naszym, na seym przyszły obranym, którym zlecamy, aby mimo puncta żadney rzeczy nie domyszlali się, którą marszałkowi koła naszego, Oświeconemu xiążęciu Mikołaiowi Światopełkowi Czetwerteńskiemu, ręką podpisać

y do act grodzkich Łuckich podać poruczyliśmy. Działo się w Łucku roku tysiąc sześćseth trzydziestego dziewiątego, miesiąca augusta, dnia dwudziestego siódmego.

У тое иньструкъции подписъ руки маршалъковъское тыми словы:

Mikołay Świątopełk xiąże Czetwerteńsky, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инструкция, за поданемь и прозбою вышъ речоное особы, а за принятемъ моимъ уряловымъ, уся, съ початку ажъ до конца. слово въ слово, до книгъ кгродъскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1639 года, листъ 285 — 295.

XXIII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1641 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе о внѣшней и внутренней безопасности государства. О возвращеніи церковныхъ имѣній, отнятыхъ отъ православнаго Премышльскаго епископа и отданныхъ епископу уніатскому. О возвращеніи православному духовенству церквей, отнятыхъ уніатами въ Люблинѣ, Красномъ Ставѣ и Сокалѣ. О кастелляніи Черниговской. О судахъ между духовными и свѣтскими лицами. О разграниченіи воеводствъ Кіевскаго и Черниговскаго. О регентахъ королевскихъ канцелярій. О бѣглыхъ крестьянахъ. Объ исполненіи приговоровъ надъ людьми, лишенными чести. О наказаніи конфедератовъ и заговорщиковъ. О назначеніи наказанія за неправильныя жалобы и иски. Объ исправленіи законовъ и ревизіи земскихъ и гродскихъ Луцкихъ книгъ. О подымной подати съ Евреевъ. О судѣ за проступки, совершаемые во время провинціальныхъ сеймовъ. Мѣры къ сохраненію церковныхъ имѣній по смерти епископовъ и архимандритовъ. О снабженіи оружіемъ замковъ воеводства Волынскаго. О невзиманіи торговыхъ пошлинъ съ крестьянъ помѣщичьихъ. Объ освобожденіи города Владиміра отъ податей и военнаго постоя. Объ укрѣпленіи замковъ Владимір-

скаго и Кременецкаго. Просьба объ утвержденіи училищъ, учрежденныхъ митрополитомъ Кіевскимъ, въ Кіевѣ. Объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1641 іюля 13.

Року тисеча шестсотъ чотырдесятъ первого, месеца іюля, тринадцатого дня.

До вряду и книгъ пишешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, въ замокъ его королевское милости Луцъки, до мене Гавърила Коритынского, буркграбего и наместника староства Луцъкого, пришедши очевисто урожоный его милость, панъ Андрей Линевъский, подсудокъ Луцъкий, маршалокъ на тотъ часъ сеймику теперешнего Луцъкого будучи обраный, именемъ всего кола рицерского воеводства Волынъского, для вписаня до книгъ пишешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ инструкцию одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, на сеймъ валный коронъный, въ Варшаве, на день двадцатый месеца августа припадаючий, ихъ милостямъ панамъ посломъ даную, съ подписомъ руки своее, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маетъ, жадаючи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, принявъши читаломъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаная маетъ:

My rady, senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy ziemscy y wszytko rycerstwo, woiewodstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik do Łucka, pro die nona iuly, tysiąc

sześćseth czterdziestego pierwszego roku, zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny Warszawski, blizko, da Pan Bóg, następuiący, bracią s koła naszego: Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Władysława Dominika na Ostrogu, hrabie na Tarnowie, starostę Łuckiego, Ich Mościów Panów Adama z Brusiłowa Kisiela, starostę Nosowskiego, Tomasza Kozikę, podstolego Wołyńskiego, Stephana Liniewskiego, sędziego grodskiego Włodzimirskiego, Wacława Hulewicza y Andrzeia Załęzkiego. Uznawa to woiewodstwo nasze y Pana Boga wszechmogącego, którego nutu et numine wszytkie dzieią sie rzeczy, supplex veneratur za to, że, iako ab ipsis tey Rzeczy Pospolitey, spólny nas wszytkich matki, incunabunalis *(incunabulis?)*, one tak piastować raczył, że dotąd, przeciwnie chęciom nieprzyiaciół, któremi wkrąg iest otoczona, całą y różnemi zwicięztwy sławną zachował, tak mianowicie odtąd, iako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, sceptra tey Rzeczy Pospolitey szczęśliwie obiął, nowemi trophaeis one ozdobił y nieprzyiaciołom straszną uczynił. Mianowicie iednak stąd propicii numinis ku tey Rzeczy Pospolitey fauor elucet, że Jego Królewskiey Mości serce, które w ręku iego Bozkich iest, ad propaganda Rei Publicae commoda propensissimum sprawić raczył, iż Jego Królewska Mość, na naywyszszy w tey oyczyznie strażnicy siedząc, indefatigata cura in id incumbit, aby ona nie tylko po wszytkich kontach świata sławna była, ale też secura domi perfrueretur tranquillitate, za co też Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, który vices Pana Boga wszechmogącego in administranda hac Re Publica odprawuie, podziękować, cum ea, qua par est, humilitate, maią.

Desideria Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, które, tak swoim, iako naiaśnieyszey braci swey imieniem, wnosić raczył, wielki *(wielkiey?)* u nas, wiernych poddanych Jego Królewskiey Mości, są wagi, którym aby communi consensu, saluis iuribus Rei Publicae, wygodzić sie mogło, gdy się wprzód wszytkim artykułom, punctom y postulatom instructy przeszłych y teraznieyszey dosić stanie, y Rzeczy Pospolitey vulnera zleczone będą, a to, co dotąd exorbitowało. w pierszą koley wprawiono będzie. Ponieważ bowiem, za nieskończeniem seymów przeszłych, artykułom, punctom y postulatom naszym nie stało się dosić, reassumuiemy instructie przeszłych dwóch seymików in toto (wyiąwszy punct o successiach, na których yż contradictiae na teraznieyszym seymiku zaszły, żadney wagi mieć nie ma); mianowicie iednak puncta relligionis Graecae, tytułów xiążęcych, hybernorum, zlecaiąc Ich Mościom Panom posłom naszym, aby do żadney rzeczy nie przystępowali, ażby i o we wszytkim dosić stało. A że rzecz nowa po przeszłym seymie zaszła, że dobra na residentią władyce Przemyskiemu, nieunitowi, diplomate naznaczone, za nieszczęściem iakimsi, per fortem exequutionem, przez Jego Mość Pana podskarbiego coronnego, Oycu Hulewiczowi, władyce tameczuemu Przemyskiemu, nieunitowi, są odięte, przeto gorąco in tabunt Panowie posłowie nasi, aby to władyctwo, iako iuż vacans, nieunitowi, na początku seymu, oddane było; cerkwie też w Lublinie, w Krasnym Stawie, w Bełzie, w Sokalu, per vim odięte, aby nieunitom restituowane byli. Paritatem et aequalitatem nostram to też zachodzi, yż woiewodstwa nasze z woiewodstwy coronnemi y po-

wiaty s powiatami procedunt pari iure et aequali prerogatiua, teraz nouum exorbitans urosło. że woiewodstwa Czernihowskiego kasztelania, nie wiedzieć quo errore, po kasztelany powiatowey iest w druk podana, co zaciąga et paritatem impugnat iaśnie s prawami naszemi; ponieważ my nie mamy w woiewodstwach naszych particulares castelanos, ale generales, a woiewodstwo Czernihowskie, iako na gruntach głowy naszey Rusi Kiiowa zasiadło, iest do wszytkich praw y zwyczaiów woiewództw Kiiowskiego, Wołyńskiego y Brasławskiego incorporowane y w ordinaty swey iednego ordynowanego castelana, iako y woiewodę generalnego, tak między generalnemi castelanami powiatów ma zostawać. Przetoż, iakośmy za to wszytcy dziękowali Jego Mości Panu Czernihowskiemu przyszłemu, że, maiąc sobie przywiley na tę kasztelanią, od Jego Królewskiey Mości dany, nie chciał properare cum praeiuditio prawom naszym, y owszem, manifestatią swoie uczyniwszy, hoc priuilegio non est usus, ani chce uti, ażby wprzód przy miescu, s prawa należnym, ta kasztelania zachowana była: tak zlecami Panom posłom naszym, aby zaraz wprzód, o upomnieniu vacantiey, ponieważ to publici iuris, non personarum, est, upomnieli się restituty miesca tey kastelaniey, aby to constitutią obwarowano było, ktobykolwiek potym tę dignitatem acceptować mial. Modum poenae talionis na duchownych, gdy komu actionem criminalem intentowawszy, nie dowioda, communi ordinum consensu wynaleść y onę constitutią firmare Panowie posłowie nasi maią, aby Jego Mość xiądz legat z Jego Mością xiędzem arcibiskupem Gnieźnieńskim miał plenam facultatem, intra fines regni,

decidendi takowę sprawy y poenam irrogandi, absque appellationibus ad sedem apostolicam. Plaga powietrza morowego y za nią niewczesna limitatia trybunału dać *(daje?)* Rzeczy Pospolitey occasią, moc do upatrzenia sposobnego mieysca, gdzieby się sądy trybunalskie, in casu takowym, strzeż Boże, odprawować mogły, o czym z inszemi woiewodstwy znieść się Panowie posłowie nasi y postanowić maią. Dislimitatia iako inszych woiewódstw, tak Kiiowskiego s Czernihowskim, aby przez comissią do effectu przyszła, efficient. Nie wiedzieć quo iure quaue iniuria, od trybunału sowite pamiętne, gdy się woiewodstwa nasze sądzą, wymuszane bywa, czemu aby się lege publica zabiegło, inibunt rationes Panowie posłowie nasi. Prawo o depactatiach, o cancelariach ziemskich y grodskich iako naysurowiey obostrzyć. Priuilegia na ieden urząd dwiema osobom aby dawanę nie byli, y aby Jego Królewska Mość o ważności przywileiu nie przez uniwersały, ale przez decreta decidował. Regentowie w cancellariach większych y mnieyszych y podpiskowie aby szlachta byli, a regentowie sami iurati. Niewczesnę podczas electiey na urzędy ziemskie składania nie daią obywatelom wszytkim woiewodstwa naszego, a którym zarówno na obieraniu candydatów należy, wcześnie wiedzieć, y iedni przed drugiemi takowę urzędy przez to praeripiunt: constitutią tedy to obwarować potrzeba, aby przed dniem electiey niedziel sześcią innotescentiae do grodów wszytkich woiewodstwa każdego acticowane byli. Prawo de subditis profugis obostrzyć, y to cauere, aby, sine quibusuis appellationibus, dillationibus, prosequutionibus et suspensis, takowe sprawy w grodach są-

dzone y skończonę byli; a ieśliby sędzia dopuścił appellaty w takowey sprawie, poenam quingentarum marcarum pozwany ex officio zapłacić powinien. Dla nieczynienia exequuty super infamibus y gleytów na gleyty przeciw prawu dawania, sweywoli ludzkiey y szkodom ludzi spokoynych otwieraią sie wrota: efficient to tedy Panowie posłowie nasi, aby gleyty takowe s cancellary nie wychodziły, a na starosty prawo obostrzyć, albo iaki sposób wynaleść zabieżenia temu złemu. Occasią wielkich tumultów przynieść mogą prywatne niektórych osób confederatiae i spisy in pernitiem sąsiad: zaczym, aby na autorów takowych związków poena rigidissima constitutią opisana była, efficient Panowie posłowie nasi. Pisarz w metryce woiewódstw naszych aby tychże woiewódstw był indigena, szlachcic, praw y zwyczaiów dobrze wiadomy. Są niektóre tak prurientia ingenia, że ani same quiescunt, ani ynszych quiescere sinunt, za namilsze miśliwstwo maią litigare, przez co wiele ludzi spokoynych do utrat y szkód niemałych przywodzą: starać się tedy Panowie posłowie nasi maią, aby poena contra litigantes temere na tym seymie uchwalona była. Commissiae na dobra szlacheckie od dworu aby wydawane nie byli, ostrzyc maią. Pretia rerum aby kiedykolwiek ad exequutionem przyszły, starać się będą. Correcturae iurium y reuisiae ksiąg ziemskich y grodskich Luckich z seymu naznaczyć, do czego deputaci y im solaria na seymiku relatynym naznaczonę będą. Obstante constitutione przeszłego seymu, która Żydy od podatków wszytkich, onus sumy pewney włożywszy na nich, uwalnia, poborca nasz Pan Andrzei Czaplicz Szpanowski od

nich podymnego, ex consensu nostro (boby liczbę nam czynić powinien), nie brał, w czym zbliżony woiewodstwa naszego podatek aby mógł być dobrany, conuentus praesentis autoritate, constitutią in hoc puncto locata aby była, a Pan poborca nasz aby tego podymnego dobrał, efficere Panowie posłowie maią. Excessy, podczas seymiku popełnione, aby marszałek koła rycerskiego, z sześcią braci, do niego deputowanych, sądził, salua appellatione inter causas terminorum tactorum w trybunale Lubelskim. Rzeka Styr do Bugu iakoby mogła być przeprowadzona, zniosą się Panowie posłowie nasi cum ordinibus. Dobra duchowne religiey Graeckiey aby w dyrreptią, dla śmierci władyki y archimadrytów, nie przychodzili, sposób ten prawem obwarować, aby woiewoda do sequestru swego dobra brał y z rąk swych oddawał tym, którym z rąk Jego Królewskiey Mości conferowane będą. Iż armata zamków woiewodstwa Wołyńskiego, za dawnych czasów, iest wyprowadzona et in usus Rei Publicae obrócona, ponieważ, za zwicięztwem nad narodem Moskiewskim, niemało iey Rzeczy Pospolitey przybyło, instabunt Panowie posłowie nasi, aby zamkom naszym, które incursiom nieprzyiacielskim są blizkie, udzielona była. Deflagraty abiurati aby w skarbie przymowanę byli. Sluza Brzyska y insze in fluuiis nauigabilibus aby na tym seymie ad exequutionem przyszła, serio domawiać się będą. Mianowicie et ante omnia Panom posłom naszym zlecamy, aby o retentach skarbowych pewną nam wiadomość na seymik relatyny przynieśli; ponieważ rozumiemy, że zapłacie woyska wystarczą, podatków nowych pozwalać nie maią ale ieśliby które od inszych

woiewódstw pozwolone byli, do nas wezmą, a my to uczyniemy, quod ex re Rei Publicae videbitur. Foralia wybierane być nie maią od poddanych szlacheckich żadnym sposobem, ani praetextem przez mieszczany, sub poena mille marcarum, o co forum ad instantiam cuiusuis na trybunał. Lubo starę prawa są o tym, że mieszczanie rachunki przed starostą swym uczynić powinni przy secretarzu Jego Królewskiey Mości, iednakże, yż dotąd rachunku uligaią, dlatego Panowie posłowie nasi starać się będą, aby prawa tę o liczbie in exequutionem przyszły, którą oni quotannis powinni czynić będą, według dawnego prawa, sub poena mille marcarum, o którę forum na trybunał. Mieszczanie Lwowscy, in oppressionem poddanych szlacheckich, ad male narrata, uprosili sobie podatek wędzlowy, który, yż iest ludziom ubogim ciężki, dlatego Panowie posłowie starać się będą, aby angariae takowę, prawom przeciwnę, zniesione, a delinquentes prawem w trybunale poenis, de inique exactis theloneis sancitis, karani byli. Libertatia miasta Włodzimirza, ratione conflagraty y wyniszczenia od stanowisk przechodzących chorągwi, aby od podatków y stanowisk wolnemi byli na lat kilka, autoritatem suam Panowie posłowie interponere maią. Zamek Włodzimirski, zdawna spustoszony, yż teraz, przez szczupłą intratę starosty tamecznego, restaurowany być nie może: Panowie posłowie efficient, aby retenta woiewódstw naszych na to obrócone byli. W zamku Krzemienieckim iż czasów niedawnych wielka się ruina stała, Panowie posłowie na restawratią onego o udzielenie retent starać się będą. Iż panny zakonu Brigidy świętey, w Łucku fundowane, summam pen-

nuriam victus et amictus cierpią, a to ob carentiam maiętności: przetoż Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości y wszytkiei Rzeczy Pospolitey prosić będą o consens na kupno maiętności, za summę cztyrdziestu tysięcy. Iż xiąże Jego Mość Pan woiewoda Wołyński de noua radyce funduie w maiętności swoiey Kamieniu klasztor Oyców Dominikanów y probostwo, Panowie posłowie nasi efficient, aby to consensu Rei Publicae approbatum było. Stanoł contrakt miedzy Ich Mościami święty pamięci xiędzem Korsakiem, metropolitą Kiiowskim, a między xięciem Jego Mością Panem woiewodą Wołyńskim, arendy Ruk . . . . y Boholubego, którego aby approbata była, Panowie posłowie efficere maią. Szkoły, przez Oyca metropolitę Kiiowskiego fundowanę w Kiiowie, aby confirmowanę byli, Panowie posłowie autoritatem suam interponere maią. Miasto Łuck, iż przez stanowiska żołnierskie ustawicznie y prześcia chorągwi bez żadney ochrony y wyciąganiem wielkich stacy codziennie prawie infestowani bywaią, zaczym do wielkiego ubózstwa y desolacy przyszło: starać się Panowie posłowie maią pilnie o to, aby, iako od ciężarów żołnierskich, tak inszych wszelakich, uwolnieni byli, y cokolwiekby angary ponosić mieli w prawach swych, aby na seymie teraźnieyszym *(sic)*. A iż duplex stąd pochodzi emolumentum, kiedy meritorum suorum każdy bierze proemia, naprzód, że, widząc recompensę, non deficit animo y owszem barziey accenditur do usług Rzeczy Pospolitey; bo tymże *(potém, że?)* y drudzi, stąd zachęceni, ad benemerendum de patria bywaią pobudzeni: przetoż Panowie posłowie nasi autoritatem suam interponere maią, aby ci, których w woiewodstwie naszym

znaczne są merita, laborum et meritorum suorum odnieśli recompensę. Nietayne są nie tylko woiewodstwu naszemu wysokie a indefatigata cura podymowanę labores Wielmożnego Jego Mości Pana Gabriela na Nieświeżu Stępkowskiego, kasztelana Brasławskiego, Włodzimirskiego starosty, ale też Jego Królewskiey Mości, przy którego boku, iako w yuszych expeditiach, tak y w Moskiewskiey, z iaką odwagą zdrowia a utratą substancy stawał zawsze, nietaynę inszę et caetera merita, commissiae Moskiewskie, którę tocies odprawował, które sine spesa być nie mogły, lecz y teraz nie chce deesse Rei Publicae. gotowym będąc na każdą occasią bene de patria mereri: zaczym, aby odniósł laborum et meritorum praemia, Panom posłom maxima habenda ratio. Zacne są merita y w oczach prawie wszytkiego świata xięcia Jego Mości Eremia Michała Korybuta Wiszniewieckiego, który, idąc torem zacnych przodków swoich, żadney occasiey do usługi Rzeczy Pospolitey nie opuszczał, nie folguiąc zdrowiu y dostatkom swoim, w znacznym gronie ludzi zawsze stawa: zlecami to Panom posłom naszym, ratione horum meritorum, tę przynamniey gratificatią od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey odniósł, miasta y włości Ukrainnę, aby, przez incursiae pogańskie y swowolą Kozacką zniszczonę y spustoszałę, według przeszłego seymiku naszego zgody, do ośmi lat od wszelakich podatków Rzeczy Pospolitey uwolnionę byli. Odważnę y xięcia Jego Mości Jerzego ze Zbaraża Woronieckiego trudy, circa bonum patriae podiętę, y więzienia Inflanskie poniesionę exigere videretur *(videntur?)* y sama słuszność każe, aby nagrodę zasług swych otrzymał. Wiadomę przy-

sługi woiewodstwu naszemu y wszytkiey oyczyznie Jego Mości Pana Jana Rohozińskiego, który, na usłudzę Rzeczy Pospolitey niemało substanty utraciwszy y ciężkie więzienie Tureckie, przez lat kilkanaście, podiąwszy, aby teraz gratitudinem Jego Królewskiey Mości y Rei Publicae uznał, Panowie posłowie efficere maią. Jego Mość Pan Daniel Puzowski, czas niemały odważnie y znacznie oyczyznie służąc, y żadney ieszcze consolaty nie ma: aby teraz onę otrzymał, Panowie posłowie starać się maią. Inszy Ich Mość, którzy w przeszłych instructiach commendatią swoię maią, aby laborum et meritorum praemia otrzymali, zlecamy to Panom posłom naszym. Działo się w Łucku, miesiąca iuly trzynastego, roku Bożego tysiąc sześćset cztyrdziestego pierwszego.

У тое инструкции подпись его милости пана маршалка тыми словы:

Andrzei Liniewski, podsędek Łucki, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

Котораяжъ то инструкъция, за поданъемъ и жаданъемъ вышъ речоное особы, а за принятъемъ моимъ уряловымъ, уся, съ початъку ажъ до конца, до книгъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1641 года, листъ 987 — 995.

XXIV.

Протестъ дворянъ воеводства Кіевскаго противъ постановленій провинціальнаго сейма, бывшаго въ Житомирѣ, въ 1645 году. 1645 генваря 3.

Року тисеча шестсотъ чотырдесять пятого, месеца генъвара, тридцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцкомъ, передо мъною Гаврыломъ Коритынскимъ, буркграбимъ и наместникомъ староства Луцъкого, становъши очевисто урожоный его милость панъ Янъ Стражъ, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ перъ облятамъ манифесътацию некоторыхъ ихъ милостей, пановъ обывателювъ воеводства Кіевъского, съ печатъми и съ подписами рукъ ихъ милости, при тойже манифестации подписаныхъсе, такъже зъ сусъцепътою кгроду Овъруцъкого, а то въ справе певъной, нижей въ той манифестации виписаной, меновите выражоной, списаную, о чомъ тая манифесътация шырей въ собе маетъ, просечи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для въписания до книгъ приймуючи, читаломъ, и такъ се въ собе, писъмомъ Польскимъ писаная, маетъ:

My niżey podpisani, którzyśmy sie na seymik, od Jego Królewskiey Mości do Żytomirza złożony, dla obrady spraw Rzeczy Pospolitey, ziechali, swoim y inszych braciey naszych, którzy sie, dla wzruszenia dzisieyszego tumultu, nagle roziechali, imieniem, czynimy tę manifestatią, iż, zabiegaiąc temu, aby, per armorum strepitum y potentią możnieyszych braciey, wolne głosy szlacheckie na seymikach tłumione y uciśnione nie były, y aby sie unicum libertatis et aequalitatis stanu szlacheckiego vinculum, które iest w zgodnym wszystkich consensie, nie targało, ponieważ na blizko przeszłym seymiku Żytomirskim, pro die secunda ianuary, tysiąc sześćset czterdziestego piątego, od Jego Królewskiey Mości złożonym, stały sie takie violentie y krwie rozlania y inuasie y depredatie gospod szlacheckich, które wielu ludzi spokoynych y niewinnych doległy, wielu z seymiku rozpędzili, iako sie niektórzy z nas, tamże, na samym placu zamkowey schadzki, swoim y inszych imieniem declarowali, że to, co tam, absentibus et exclusis alys, alys dissentientibus et contradicentibus, stanęło, ważno być nie może, y przeciwko actowi temu, de nullitate iego, protestatią zanieśli: tak y my, protestatią ich potwierdzaiąc, contradictią nasze, iako przeciwko artykułom, tamże namówionym, tak y przeciwko posłom, inter strepitum armorum obranym, zanosimy, declaruiąc, że to wszystko pro nullo et irrito ma być, co bez iednostaynego consensu wszystkich braci, którzy sie byli na seymik ziechali, a potym, dla tumultów y violenty, ustąpić musieli, stanęło. Działo sie w Żytomirzu, dnia trzeciego ianuary, roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego.

У тое манифестации, при печатехъ, подписы рукъ тыми словы:

Władysław Niemirycz, starosta Owrucky, manu propria.

Stephan Woynarowsky, łowczy woiewodztwa Kiowskiego, manu propria.

Konstanty Chrebtowicz, stolnik Kiowsky, manu propria.

Adam Stano z Nowstana, manu propria.

Władysław Chrebtowicz, manu propria.

Samuel Przypkowsky, manu propria.

Zacharyasz Gaiowsky, manu propria.

Samuel Sokor, manu propria.

Mikołay Bieniewsky z Bieniewa, manu propria.

Mikołay Pruszyńsky s Pruszyn, manu propria.

Jan na Deszkowcach Deszkowsky, manu propria.

Semion Stawecky, ręką swą.

Александеръ Рапштынский, рукою.

Piotr Janczewsky, ręką swą.

Hrehory Sokor.

Gabriel Nasiłowsky, manu propria.

А сусцепта кгроду Овруцкого, на тыле тое манифестации написаная, такъ се въ собе маетъ: Anno tysiąc sześćset czterdziestego piątego, dnia piątego ianuary, za oczewistym podaniem przez Jego Mości Pana Mikołaia z Bieniowa Bieniowskiego, przyiąłem do act tę protestatią.

Mikołay Pruszyński z Pruszyna, podstarości Owrucky, manu propria.

Котораяжъ то манифестація, за подаѣемъ и прозъбою вышъ речоное особы, а за принятъемъ моимъ урядовымъ, уся, съ початъку ажъ до конца, до книгъ кгродъскихъ Луцкихъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1645 года, листъ 176.

XXV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1645 году. Изъявленіе благодарности королю за спокойствіе государства. Просьба объ исполненіи мѣръ для защиты православной религіи. Правила для раздачи помѣстій и должностей заслуженнымъ лицамъ. О притѣсненіяхъ, претерпѣваемыхъ православною церковію. Особое мѣнніе князя Михаила Чарторыйскаго объ уніатахъ и о назначеніи собора для соглашенія католиковъ съ православными. О возвращеніи князю Іереміи Вишневецкому имѣній по рѣкѣ Сулѣ. Объ утвержденіи Іоспфа Чаплича коадъюторомъ епископа Луцкаго. Мѣры къ возстановленію значенія избы посольской. Недостатки трибунала Люблинскаго и средства къ ихъ исправленію. О наказаніи духовныхъ лицъ, подающихъ въ судъ несправедливыя жалобы на свѣтскихъ. О вознагражденіи лицъ, потерявшихъ свои имѣнія при раз-

межеваніи земель между Москвою и Польшею. О средствахъ для продовольствія войска и объ устройствѣ Козаковъ Запорожскихъ. Благодарность войсковымъ начальникамъ за побѣды надъ непріятелями. Объ исправленіи Луцкаго замка. О способѣ собиранія податей. О порядкѣ свидѣтельскихъ показаній. О срокахъ судовъ земскихъ. Мѣры къ прекращенію притѣсненій, претерпѣваемыхъ крестьянами отъ жолнеровъ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1645 генваря 7.

Року тисеча шестсотъ сорокъ пятого, месеца генъваря, семого дня.

До уряду и актъ нинешънихъ кгродскихъ старостинъскихъ, въ замокъ его королевское милости Луцъкий, до мене Гаврила Корытинского, буркграбего и наместника староства Луцкого, пришедши и персоналитеръ становъши, ясне освецоный кнежа его милость Михалъ Чарторыский, маршалокъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нинешънихъ кгродскихъ Луцкихъ, именемъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынъского, подалъ инструкцию сеймику теперешънего, про дие секунъда януарии, въ року теперешънемъ, вышъ на акте менованомъ, отъ его королевское милости зложоного, съ подписомъ руки своее, ихъ милости паномъ посломъ, отъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства менованого, згодне обранымъ на сеймъ валный Варшавъский, близко наступуючий, даную, о чомъ тая инструкъция, нижей вписаная, ширей въ собе обмовляетъ, жадаючи, абы принята

и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, для вписаня до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе, писаная маетъ:

Instrukcia seymiku Łuckiego na seym walny koronny, dnia czternastego, miesiąca february, w Warszawie, w roku teraznieyszym tysiąc sześćseth czterdziestym piątym, złożony, dana Ich Mość Panom posłom woiewodstwa Wołyńskiego: Jaśnie Oświeconemu xięciu Jego Mości Jeremiemu Michałowi Korybutowi na Wiszniowcu y Łubniach, Jego Mości Panu Mikołaiowi z Brusiłowa Kisielowi, chorążemu Nowogrodskiemu Siwierskiemu, Jego Mości Panu Janowi na Jarmolińcach Jarmolińskiemu, sędziemu ziemskiemu Krzemienieckiemu, Jego Mości Panu Alexandrowi Czapliczowi, Jego Mości Panu Wacławowi Hulewiczowi, Jego Mości Panu Michałowi Liniewskiemu. Miedzy Bozkiemi dobrodzieystwy pokóy iest naywyssze dobrodzieystwo, a iako gniewu Bozkiego iest znakiem krwawa y straszliwa martis constellatio nad królami y królewstwy, tak łaski iego świętey fausta sydera pacis. Gdy tedy świata chrześciańskiego wszystkie symmetriae ardent bello, w samey tylko oyczyznie naszey złoty kwitnie pokóy, sub auspiciis Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego. Łaskaw Bóg wszechmogący na oyczyzne naszą, a my wszyscy, iako szczęśliwości panowania maiestatu Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, to przyczytamy, tak aby Pan Bóg Jego Królewską Mość, pana naszego miłościwego, felicissimum principem longaeuum super terram y szczęśliwe panowanie iego nad nami, iako nadłużey, chować ra-

czył, przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego, tę nasze publica uota maiestatowi Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, deuote consecramus. Naco Pan Bóg daie pokóy wolnym y swobodnym narodom, świątobliwie Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, instrukcią swoią przełożyć to raczył nam, poddanym swoim, gdy, nie tylko to, że bellum de pace, pax de bello radzić powinne, nam przpomina, ale też, czegobyśmy w wolnościach y swobodach naszych po Jego Królewskiey Mości, panu naszym miłościwym, potrzebowali, otwieraiąc paterna uiscera swoie, bezpiecznie nam desideria nostra donieść y przełożyć sobie roskazuie. O foelicem Rem Publicam, tam foelici et clementissimo principe! Przetoż, pokornie podziękowawszy maiestatowi Jego Królewskiey Mości za ten oycowsky affect, co nas magis angit et exorbitat w wolnościach naszych, według artykułów spisanych, Jego Królewskiey Mości posłowie nasi przełożyć maią: 1) Gratitudo Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, pro tot ac tantis beneficiis in Rem Publicam debita, ochotnie iest od nas wszystkich, iescze za naypierwszą Jego Królewskiey Mości affectacią, pozwolona, w czym inszym woiewodstwom exemplo praeire gotowyśmy byli, na same powszechną zgode a przytym na ukontentowanie w przełożonych exorbitantiach religiey Graeckiey y dissidentium de religione christiana maiąc wzgląd. Zaczym y teraz, iako iusta pretentes, z tąż declaracią Ich Mość Panom posłom naszym gratitudinem te Królowi Jego Mości, panu naszemu miłościwemu, donieść zlecamy, upraszaiąc submisse Jego Królewską Mość, aby, expletis desideriis nostris, do ukontentowa-

nia siebie samego drogę usłać nam raczył. 2) Distributiua iusticia, ta iest firmamentum tey Rzeczy Pospolitey, którą mieć chciał Pan Bóg antemurale narodów wszystkich chrześciańskich, ta rodzi ochote takową w synach tey oyczyzny, że za dostoieństwo pańskie y całość iey odważaią zdrowia y substancie, która, iż importunis instanciis iest coarctata, tak, że iuż ad paucos redigit, y szczodrobliwa ręka pańska, gdy tot ciues benemerentur de Re Publica, a nie masz co rozdawać, iest ściśniona, quatuor regulis aby była na tem seymie ograniczona: primo, aby ci tylko brali, którzy maią ius petendi, to iest, którzy benemerentur y są capaces beneficiorum Rei Publicae; secundo: aby a progenie in progeniem cessiami i consensami panis filiorum ignarus filiis nie był w dziedzictwo obracany; exigit bowiem ratio, aby, iako iedni po drugich, służąc, nastempuią, tak iednym po drugich wolne beneficia Rzeczy Pospolitey zostawali; tertio: to, co sie krwią drogą kupuie, aby w prywatne quaesty nie było obracano, to iest, aby nie było wolno starostw przedawać y pieniężyć, bo przez to maxime iusticia distributiua supplantatur, gdy iuż ratio non plus merentis, sed plus offerentis nastempuie; quarto: non redeat Res Publica ad paucos, gdy tysiąc zasłużonych, a in paucis wszystke beneficia zawierać sie będą; kto panu y oyczyznie, nie wiedząc, skądby mógł mieć nagrode strat swoich, służyć będzie? Żeby tedy nikt więcy nad trzy starostwa, których quantitas qualitati zasług proportionatae być maią, upraszać nie mógł. His quatuor regulis iusticia distributiua do dawney swey kluby będzie przywrócona, bogata będzie zawsze ręka pańska, y na kożdy dzień odnosić będą

beneméritі ukontentowania swoie, y redibunt ciues ad gloriosa principia sua, porzucą turpes quaestus, tollentur nundinae, cnotą wszyscy rość zechcą, y per templum uirtutis ad templum honoris pocisną sie; nie kto pieniężny, ale kto godny, ex arbitrio principis, będzie, brachia regalia administrabit. Przy którym artykule, aby y teraznieysze uacancie Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, ani tym, co zawsze biorą, ani tym, co wziowszy przedaią, ani tym, co sie zasługami cudzemi nastawiaią, ale tym, co sami przez sie zasłużyli to dobrze Rzeczy Pospolitey, rozdawane byli, według praw y wolności naszych, ante omnia upomnić się maią Panowie posłowie nasi. 3) Relligio Graeca auita, incorporata, priuilegiata, pactis conuentis approbata, świątobliwie od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, poprzysiężona, taką uim patitur in regno christiano catholico y w Rzeczy Pospolitey wolney y swiebodney, iakiey w pogańskiey niewoli chrześcianie Graeci nie cierpią: pobrane cerkwie, monastery y katedry, exercitium liberum zabroniono, ubodzy chrześcianie bez sakramentów umieraią, publicznych pogrzebów mieć nie mogą, w Lublinie, za odięciem cerkwie, także w Sokalu, w Bilsku y po inszych miescach, kriiomie, w piwnicach y domach swoich, grześć sie muszą. Jescze, pro ultima oppressione, metropolitanom insigne, krzyż świety, z nim, tamże, gdzie iest metropolita, chodzić zabraniaiąc, odeymuią, y nową akcią na seym pro priuatione używania krzyża świętego instituowano. Jakaż być może większa seruitus nad te? Przetoż, bez ukontentowania y uspokoienia tey ciężkiey oppressiey naszey, Panowie posłowie nasi

nie maią do żadney conclusiey przystempować, fide, honore et conscienciis obliguiemy Ich Mościów, to iest, póki cerkiew Lubelska nie będzie realiter et de facto restituta, także Sokalska y monaster Kupiatycky, y ta akcia o krzyż publica lege zniesiona nie będzie. Конъклюзия того пунъкту на особной карте, съ подписомь руки кнежати его милости, пана маршалка, подана отъ того местъца: A gdy to wszytko gruntownie y realiter uspokoiono będzie, aby więcy iuż kilka duchownych, którzy unią przyieli, nad wszytkim narodem nie przewodzili, pacem et tranquilitatem Rei Publicae nie trudnili; my sami dobrowolnie chcemy mieć z Ich Mościami Pany katholikami ritus Latini fraternum colloquium o uspokoieniu pożądanym traktować, a nie s temi, którzy te unią sami, telko osób kilka, bez fundamentu uczyniwszy, turbas in Re Publica et metus *(motus?)* przynieśli; idque tali declaratione, aby do tey zgody, którąby dał Pan Bóg, przez nas y duchowieństwo nasze, Ich Mościowie ci, którzy teraz odłonczyli sie od nas, albo przystompić do nas, albo dóbr wszystkich, cerkwiey, monasterów y katedr ustompić powinni byli. His praemissis et praecustoditis, pozwalamy Panom posłom naszym wziąć na takowe colloquium czas pewny a mieysce tu w Łucku naznaczyć; a ieśliby na tym ziezdzie do zgody, strzeż Boże, przyść nie miało, tedy my przy dawnych naszych prawach zostawamy. Michał xiąże Czartoryski, marszałek koła rycerskiego. 4) Sprawa też, s trybunału na seym odesłana, o wsi Podostrozkie, o które czyni Jego Mość xiądz władyka Łucky, do katedry Łuckiey, żeby decidowana była. 5) Przywileia na przywileia, że nie maią być

ważne, dostatecznie opiewaią prawa nasze; ordinacia też prowinciey od Moskwy recuperowanych praecustodiuit, że grunty, na które kto ma prawo swoie, są wcale zachowane, reliqua benemerentibus ad distribuendum ordinowane. A że, przeciwko tym prawom y wyraźnym constituciom, pierwiey Pan Kalinowsky, a potem Jego Mość Pan marszałek nadworny koronny, podczas minorenitatis xięcia Jego Mości Jeremiego Wiszniewieckiego, nad rzeką Sułą, która iest totaliter dana y constitucią approbowana, przed lat kilkudziesiąt, antecessorowi xięcia Jego Mości, na horodysczu pustym słobody y zamek Romen y insze futory y słobody osadzaiąc, za królewszczyzne te dobra własne ziemskie uprosiwszy, trzymali, a teraz, gdy przyszedł do possesiey xiąże Jego Mość tych dóbr, iako własności swey, actio, expulsionem prae se ferens, xięciu Jego Mości iest instituta; lecz w sobie zawiera nie telko strate wolności, ale też praeiudicium praw naszych, co nam abunde xiąże Jego Mość deduxit, y, że to własna iest oyczyzna xięcia Jego Mości, pokazał triplici argumento: pierwsze, iż pacta z Moskwą staneli poprzysiężone takowe, że s Putywlem dawna granica ma być zachowana, y nihil accessit Rei Publicae; a przywiley xięcia Jego Mości był czytany w kole naszym, s którego iaśnie liquet, iż grunty z rzeką Sułą, po samy rubiesz Moskiewsky, są dane antecessorowi xięcia Jego Mości: tedy nic nowego y nic trzeciego, tak ex primilegio, iako ex pactis z Moskwą, być nie może, telko, cokolwiek iest gruntu przy Sule rzece in possessione Rei Publicae, to należy przywileiowi xięcia Jego Mości; y iako zawsze graniczył rodzic xięcia Jego Mości świę-

tey pamięci z Putywlem, y był porubieżny od Moskwy, tak y teraz miedzy grunt xięcia Jego Mości a grunt Putywlsky nie może nic trzeciego zmieścić sie. Commutationis też praetext nie może nic derogować własności xięcia Jego Mości; bo ab hostibus non sunt, contra ciues et priuilegia Rei Publicae, sumenda argumenta. Drugi document produkował xiąże Jego Mość: protestacy kilka świętey pamięci xięcia Jego Mości, Pana woiewody Ruskiego, stryia y opiekuna swego, który indemnitati prospiciendo pupilli sui, o te przywileia, ad male narrata uproszone, protestował sie; skąt patet, iż o cudze rzeczy nie brałby sie opiekun, ale, z obowiązku conscienciey y powinności swey, widząc krzywde minorennis, ostrzegł, iako był powinien, całości prawa xięcia Iego Mości. Trzeci document pokazał xiąże Jego Mość taki: przywiley osobny, xięciu Jego Mości Michałowi, rodzicowi swemu dany, iż, propriis uiribus et armis odebrawszy Moskwie Putywl, miał od świętey pamięci króla Jego Mości, Zygmonta Trzeciego, w administraciey swey, który zamek Putywlsky lubo potem Moskwie iest ustompiony, grunty iednak, które armis posiadł xiąże Jego Mość świętey pamięci, zostali przy niem, których, tanquam dilatato priuilegio suo subiectis, zażywał, y słobody przy dawnych zamkach swoich poosadzał, y tego wszytkiego in pacifica possessione zostawał; iakoż, gdy kto, non a tergo sui, nie w grunty Rzeczy Pospolitey priuilegium suum, ale in hosticum, krwią, odwagą, y potencyą swoią, dilatauit, sławe, nie krzywde, ma stąd Rzecz Pospolita. Przeciwko tym wszystkim, tak iasnym, documentom y przywileiowi swemu, constitucią publiczną approbowanemu, iż xiąże Iego Mośc in tempore minorenitatis

suae został ukrzywdzony, exorbitat to nie telko in iure xięcia Iego Mości, ale też w prawach y wolnościach naszych. Daleko więcey nas wszystkich to przeraziło et corripuit fraterna uiscera nostra, y iż świeże iakieś przywileia teraz na osady y dobra xięcia Jego Mości, in possessione pacifica będący, wyniść miały, tanti ciuis in Re Publica będący, tot celeberrima merita cum hoc praeiudicio stosuiąc, wszyscy fraterna compassione ducimur, iako ieno lata xięcia Jego Mości pozwolili, na koń wsiadszy, continuo Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y oyczyznie, nie pocztami, ale wielkiemi hufcami y woyskami swemi służy, deuotum caput suum zawsze za dostoieństwo pańskie ofiaruie, sczodrze substancią swoią szafuie, y tak przy Ich Mościach Panach hetmanach y w woysku Jego Królewskiey Mości, iako y sam przez sie ustawicznie, codzienne przysługi czyni, a do tych czas żadney nie odniosszy consolatiey, a iusticia distributiua iescze w swoieyże oyczystey własności takowe, strzeż Boże, praeiudicia miałby pati: iako to nie może być, co afficit prawa y wolności nasze, priuata iniuria; tak publico nomine za artykuł daiemy Panom posłom naszym przełożyć to maiestatowi Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby Jego Królewska Mość Panu marszałkowi nadwornemu koronnemu, naszemu Mości Panu y bratu, ieśli quid damni być praetendit sobie, sczodrobliwą ręką swą complanować, a xięcia Jego Mości przy własności iego, absque omni disquisitione, zachować raczył. Y owszem, iż xiąże Jego Mość, contra manifesta, iura et priuilegia sua, laesus iest w tym, że xięcia Jego Mości własne maiętności za królewskie są uproszone y rozdane: tedy Panowie po-

słowie nasi do żadney a żadney conclusiey seymowey y sprawy przystempować nie maią, aż xiąże Jego Mość w urazie swey a my wszyscy w urazie prawa pospolitego uspokoieni będziemy, w czym fide, honore, consciencia posłów naszych obliguiemy. 6) Za zgodą wszystkich nas, obywatelów woiewodstwa Wołyńskiego, ad instanciam Przewielebnego Jego Mości Oyca episkopa Łuckiego, Jego Mość Oyciec Józeph Czaplicz za coadiutora, cum spe successionis, obrany, y iuż trzema instrukciami od nas na seym promowowany iest, do których przychilaiąc sie, y przez teraznieyszą instrukcią, za coadiutora, pomienionego Jego Mości Oyca Czaplicza commenduiemy, zlecaiąc to Ich Mościom Panom posłom teraznieyszym, aby serio około tego starania swego przyłożyć raczyli, aby in forma przywiley na coadiutorią Jego Mości Oycu Czapliczowi był dany; tego zaś serio poprzeć maią, aby przywiley na władyctwo Łuckie, uiuente praesenti, na przywiley dany, był cassowany. 7) Zrzenica wolności naszych iest izba poselska; tey iuż telko cień zostaie, a w rzeczy samey de plano exclusus tertius ordo Rei Publicae. Nobilissima Rei Publicae desideria, instrukcie y artykuły nasze, wszystko to ginie, a to dupli uicio: primo, że nie zieżdżaią sie posłowie na początek seymu, secundo, że forma, która dat esse rei, nulla, concludendorum sancitorum. Gdzie tedy ordo, anima rerum, excluditur, tam wszystkie rzeczy uacillare muszą: przetoż, per uiscera patriae, per libertatis zelum, starać sie o to, aby na tym seymie costitucia stanęła, breuis et efficax, aby, tak senator, iako i poseł kożdy, powinien stawać na początku seymu, sola legalitate choroby albo znacznego impedimentu exclu-

sa causa, sub nullitate contradictionis; secundo, aby na początku seymu, w kożdym tygodniu pięć dni, izba poselska costitucie formowała a szósty dzień aby był na conclusie tego, co sie namówiło, szedszy na góre do Jego Królewskiey Mości y senatu, aby concludowane byli te wszystkie przez tydzień namówione constitucie y podpisywane tamże, in facie Rei Publicae, od Ich Mościów Panów pieczętarzów, y od Jego Mości Pana marszałka koła poselskiego; tertio, aby tripartita consilia byli, to iest, aby naprzód po woiewodstwach z instrukciey artykuły byli agitowane y, co exorbitat, aby tego confuzią nie excludowała, potem pri-uata desideria y postulata woiewódstw, tertio loco, na instrukcią Jego Królewskiey Mości aby, ex mente woiewódstw y instrukciey, conclusia namawiana była. To gdy stanie, reflorescent wolności nasze, equestris ordo będzie prawdziwy Rei Publicae status, extirpabitur confusio, zmieszą sie wszystkie desideria, nastompi wszystkich ukontentowanie y u postronnych narodów nie będą pośmiewiskiem, ale sławą y przykładem, prawa nasze. 8) Trybunałł zawiera w sobie nawiększe argumentum wolności naszey; ponieważ te są proprietates wolnego narodu, samym sobie pisać prawa, y sam siebie sądzić; ale nie taki trybunał, który confundit leges, ex arbitrio non ex praescripto legis sądzi, non ex delicto ale ex libitu format poenas, nie s controuersiey ale ex odio personarum uel religionis sen-tenciat et in similibus dissimilia fert decreta, naostatek generosam et liberam obruit uocem, czego są bracia nasi exemplo nobis, sed dolendo: Jego Mość Pan chorąży Wołyński, na którym, za gwałt sąsiedzky, sześć tysięcy grzy-

wien, Jego Mość Pan Piotr na Lachowcach Sieniuta, u którego pułtora tysiąca grzywien wzięto, Jego Mość Pan Jerzy Czaplicz, na którym szesnaście tysięcy złotych wskazano y bez odpustu wzięto, Jego Mość Pan Ponentowsky, który za to samo, że, iako deputat y collega, z mieysca swego intercedebat, aby tak wielkie depactacie nie działy sie, relegatione od sądów est mulctatus. Tot alia, tanta et talia, sunt abusiuae facultatis tribunału exempla. Jako tedy znosić ktoby chciał trybunalskie sądy, est hostis patriae y radicem libertatis laederet; tak nie iest wolnego narodu, ale seruilis, dać siebie, zdrowia, fortuny, consciencias, pro libitu własny brać. Królowie Panowie nasi, obrani od nas, non praestandae obedienciae uadium daią nam na sie, gdyby nad wolność y prawa nam panować mieli; a roczni sędziowie, od nas creati, aby nas mieli opprimere, nie day tego Boże. Inibunt tedy Panowie posłowie nasi omnes modos et rationes huius maiestatis corrigendae et in suis limitibus detinendae, żeby pocnae arbitrariae paenitus zniesione byli, albo żeby raczey byli iudices salariati, kożdy od woiewodstwa swego, dla sustentamentu, a pieniędzy penitus aby żadnych nie brali, telko samey stronie ukrzywdzoney aby poenae pecuniariae należali. Przez ten śrzodek nayprędzey y naiskuteczniey tym depactaciom zabieżeć sie może, gdy żadnych pieniędzy brać nie będą, ani podarowanych sobie grzywien od strony odbierać. Druga, aby decreta przeciwko wyraźnym constituciom, uim legis sapiencia, ferowane, nie telko cassowane byli, ale aby marszałek, na seym mandatem pozwany, circa cassationem decreti eiusmodi, był zaraz seymowym decretem, tanquam con-

uulsor legis publicae, karany, co nie zniesie ultimae instanciae iudicum rem et nomen: bo wszytkie decreta, ex praescripto legis ferowane, zostaną w swey klubie, takie zaś, które bez nas na nas, iuż nie decreta, ale sancita formantur, nie telko nie będą ważne, ale kożdy marszałek, tantam labem chcąc euitare, pozwalać sobie y collegom swoim nie będzie s trybunału czynić seymu. Tertia, aby deputat, post expeditum tribunal, ex proportione delicti, poena peccuniaria vel sessione turris był karany, non autem ostrocizmo: bo in persona iego patitur całe woiewodstwo. Czwarta, aby laska marszałkowska albo tego woiewodstwa deputatowi, które sie sądzi y pokąt sie sądzi, dawana była, a po odsądzeniu, iako woiewodstwa nastempuią, tak laske ieden drugiemu oddawał, albo żeby do alternaty na trzeci rok należała laska woiewodstwom tym, które sie statutem y pismem Ruskim sądzą; toż o rugowaniu Panów posłów z izby sanciendum zlecamy. W ostatku, ieżeliby haec praemissa stanąć nie mogli, my, iako libere accessimus do trybunału Lubelskiego, tak, iż nasze woiewodstwa nawiększe depactacie cierpią, y nigdy marszałka z woiewódstw naszych, lubo pares huic muneri obieramy, hucusque nie mieliśmy, y statut nasz za nic u Ich Mościów: tak recedere gotowiśmy y swóy trybunał w Łucku mieć chcemy. A żeby societas zostawała wcale, y autoritas nie była zmnieyszona, et factionum metus ut excludatur, z woiewódstw Małopolskich na ieden trybunał, a zaś w Wielgopolskich alternato na drugi tribunał, seorsiuos od Ich Mościów recipiemus sobie collegas, y Ich Mościom wzaiem z naszych woiewódstw po iednemu damy. 9) Wielkie w

tey mierze stanowi szlacheckiemu od osób duchownych dzieie sie praeiudicium, gdy osoby duchowne, nie maiąc na sobie poenam talionis irrogatam, temere na honory szlacheckie porywaią sie, y one, uszczypliwemi protestaciami y actiami, in probationibus suis ustaie y za takowy ich proceder żadney na sobie nie odnoszą kary. Przeto, zabiegaiąc temu, słuszna, aby Ich Mość Panowie posłowie instarent, iakoby poena talionis, stanowi szlacheckiemu aequiualens, na nich postanowiona była, y tamże, in eodem termino, gdy sie niewinność partis inculpatae pokaże, sessio turris in fundo, przy kościele kathedralnym diecesiey tey, w którey na ten czas ta osoba duchowna degit, także y poena pecuniaria y refusio damnorum, per eandem iniuriatam partem iuramento liquidendorum, nakazana była, sub poena infamiae, in eodem iudicio, w którym sprawa ta originem wzieła, publicanda, y execucia eius peti ma. Co żeby snadniey wprawić sie mogło, tego potrzeba, aby urzędy grodzkie y ziemskie protestacy takowych od osob y zakonników priwatnych, którzy z mieysca na miesce przesyłani bywaią, przymować nie ważyli sie, ale od starszego conuentu, tego postrzegaiąc, aby circa eundem protestationis actum był consensus loci ordinarii, idque sub poena mille marcarum et sub priuatione officy. Co sie stało świeżo Jego Mości Panu chorążemu Wołyńskiemu, bratu naszemu, w niewinności iego, iako dobrze wszyscy wiemy, także y inszym wielom Ich Mościom, prosić Jego Królewską Mość Ich Mość Panowie posłowie maią, aby, per elimationem tych protestacy, honor Ich Mościów laesus był redintegrowany, y takowy ich po-

stempek impune nie zostawał. Jeśliby też trafiło sie, że z zakonu panieńskiego miałyby criminalne niewinne wynieść protestacie, ci, którzy takie rzeczy audent pisać, y radzić, y promouere, poenam talionis subeant. 10) Constitucio anni millesimi sexcentesimi uigesimi septimi sancitum, że uim legis sapientia decreta, od trybunału koronnego uczynione, żadney wagi mieć nie mogą; zaczym y te in futurum ex causa religionis, co samemu telko seymowi, nie trybunałowi należy, uiua lege prawie osoby y maiętności Panów Jerzego, Andrzeia y Alexandra Czapliczów y Pana Piotra Sieniuty dekretem swym przeszły tribunał aggrawował, Panom posłom iniungimus, aby to constitucią przyszłego annihilowano, a tym barziey, że to non nouam legem, ale starey executionem postulat, ani ullam trybunału sacrosancte uenerandam potenciam uymuie, ale raczey reductum ad fundamentum legis authoritati pristinae y tu y u postronnych restituet. 11) Na tymże trybunale processu sumario, od całey Rzeczy Pospolitey casato, wielom aggrauatio illata, a Urodzonego Jana Stoińskiego, nullo processu, nie dawszy pozwu, ani akciey, ani ullo interposito uel minimo z nim termino, przy cudzey sprawie, w cudzey akciey, infamią nakryto, nieszlachectwo decretem zadano, czym wszytkich w tem domu, szlachte starożytną, indicta causa uciążono. 12) Monastery, które maią być in possessione Jego Mości Oyca Hulewicza, władyki Przemyskiego, dotąd nie są oddane, y owszem, gdy na intromissią, według constituciey anno tysiąc sześćseth czterdziestego pierwszego, iachał namiestnik z drugim zakonnikiem, Jego Mość xiądz Krupecki, roskazawszy onych

porwać, ciężkim więzieniem trapią, o czym inquisicia w ziemstwie Przemyskim iest wywiedziona: prosić tedy Jego Królewską Mość, aby ta sprawa, sine omni dillatione, na seymie teraznieyszym sądzona była. 13) Z Moskwą roz-graniczenie stanęło za łaską Bożą a szczęśliwością Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, a re Rei Publicae, lecz, że pewny trakt, przez commisarze Rzeczy Pospolitey iuż odgraniczony, oddano, y Jego Mości Pana Kiiowskiego, tak zasłużonego senatora, tudzież y xięcia Jego Mości Wiszniewieckiego y innych obywatelów braci naszych, których dziedziczne swe dobra mieli, dóbr odeszło, iż to iest naywyssza wolność, aby sie kożdy cieszył z własności swey, a ieśli co propter bonum publicum traci, aby miał nagrode sowitą: tedy Panowie posłowie nasi pozwalać maią na stwierdzenie tych granic, stante recompensa tym Ich Mościom, na temże seymie. 14) Contumacie seymowe w sprawach criminalnych woiewódstw naszych, ratio loquitur anima legis, iż tak sie rozumieć maią, iako y w sądach ziemskich, to iest, że na pierwszych rokach contumacia ma być otrzymana, a na drugich sądowa sprawa. Taż iest mens legis, że y na seymie, gdy contumacia otrzymana będzie, mandaty drugie non sumario processu iterowane być maią, ale aż na drugi seym maią być wydawane, a to dlatego, żeby nagła conuictio nie stawała, ale, praemissis omnibus sollenitatibus, mógł kożdy deducere innocenciam suam. Aby tedy nic nie działo sie wbrew prawu temu, Panowie posłowie nasi postrzegać maią, y owszem, aby ta constitucia o contumaciach Wołyńskich wcale była zachowana. 15) Świątobliwa Jego

Królewskiey Mości prouidencia y w tem wielce sie nam podoba, iż mille modis Rzeczy Pospolitey dobra, zwłascza od samychże starostów, którzy dobra swoie dziedziczne maią, przy starostwach alienantur; albowiem sami siebie graniczac przez commisarze, sobie ad placitum przybrane, całe wsi y włości, nie telko grunty, ex patrimonio Rei Publicae w dziedzictwo obracaią. Aby tedy takowe commisie żadney wagi nie miały, constitucią aby to obwarowaną było. Także patrimonia Christi, priwatnymi intercyzami alienata, aby wszystkie, które non iusta commutatione, ale priuata peccuniari satisfactione inuoluuntur, żadney wagi nie miały, y kożdemu aby wolno było, nulla obstante praescriptione, o to mouere actionem. 16) Upatruiąc status coraz większą diminucią bonorum terrestrium, stąt służba Rzeczy Pospolitey ginie, y więcey iuż dóbr poszło w possesią duchowną, warowała osobliwa constitucia coronationis, aby iuż to sie in posterum nie działo; teraz iednak, post constitutionem sancitam, nouae fundationes, nouae y alienationes namnożyli sie; przetoż, ex consensu partium, colore tego seymu, wszystkie takowe zapisy, qualicunque colore, lubo summą onerowane dobra, lubo piis legatis, które iedno speciem praeferunt alienationis, żadney wagi nie miały, y w tak słusznych praetensiach, ktobykolwiek processował post constitutionem, takowy proces in quocunque foro et subselio przywodzony, aby to constitucią cassowano było, y wniwecz obrócono, y do dochodzenia droga wiecznemi czasy była praeclusa. 17) Państwa bez woysk et sine praesidiis, woyska też bez porządku, żadną miarą subsistere nie mogą. Długoż oyczyzna nasza,

s podziwieniem wszystkich narodów, mieć będzie w nierządzie woyska swoie y imi sami siebie woiować? Pater patriae, naywysszy wódz Rzeczy Pospolitey, Jego Mość Pan krakowsky, nasz Mości Pan, sam iest powodem do tego, superanda pietate ku oyczyznie autoritatem swoie, my wszyscy chcemy, Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, multocies y teraz nam to proponować raczy, paucy, y to nie wiemy quo respectu, contradicunt. Jeśli tedy hiberna nie podobaią sie Ich Mościom Panom braci naszey, placeat, quod semel placuit, quod ratio exigit et aequalitas, uinculum Rei Publicae nostrae, gdy Ich Mość raz telko podczas Pruskiey expediciey niewczasu zażyli, zaraz, aby był żołnierz contentus stipendio suo, a dobra Ich Mościów ut careant desolatione, prouiant był złożony; toż daleko więcey ma nas potkać słusznie z miłości braterskiey Ich Mościów, gdy ordinaria totius Rei Publicae praesidia requirit necessitas mieć przy granicy, aby też był ordinariny prowiant z dóbr wszytkiey Rzeczy Pospolitey, quo sublato, ani żołnierz przy granicy excubias agere może, ani my y dobra nasze subsistere mogą do wychowania żołnierza; utrumque nie telko impium ale też pernitiosum, tak Rzeczy Pospolitey granice obnażać, żołnierza zwodząc dla pożywienia in uiscera regni, iako nam braciey in aequali Re Publica nie dać sie cieszyć equalitate y w naszych własnych oyczyznach wolnego y swobodnego pomieszkania: przetoż Panowie posłowie nasi do żadnych rzeczy przystompić nie maią, aż ta seruitus s karków naszych zniesiona będzie y huic periculo Rei Publicae euidentissimo prospicietur ordinarią porządną prouiantu ze wszystkich dóbr Rzeczy Pospolitey, aby woyska

na Ukrainie zawsze przy granicy zostawali, a żołnierz, prouiant maiąc, żył z danego sobie prouiantu. Taż ratio habenda supplementu woyska Zaporozkiego, a przytem y samego woyska Zaporozkiego, aby nomen iego nie zginęło, ordinacią y melioracią, iakoby nie wtenczas, kiedy nastąpią woienne occasie, ale wcześnie, w przykrey a potrzebney castigaciey, przychencone było do służby Rzeczy Pospolitey, aby uznali meliorem non deteriorem porządku, niżeli swey-woli swoiey condiciom. 18) W tactach trybunału koronnego wielkie dzieią sie praeiudicia equalitati ordinis equestris saecularibus od Ich Mościów Panów duchownych: za-czym, serio zlecamy Panom posłom naszym, efficient, aby Ich Mość Panowie duchowni, albo y sami, in causis facti, de persona sądzeni byli a secularibus tamże, albo do tactów zgoła nie należeli, także per causam facti causam fundi aby nie wygrawali y do tumultów sie nie mieszali. 19) Kto dobra szlacheckie trzyma za królewskie, aby wrócił ie bez długiego powłóczenia, modum inire Panowie posłowie nasi maią. 20) Statut awtentyczny z metriki wyiąć y nam to na rellaciny seymik przywieść Panowie posłowie nasi maią. 21) Śluza Brzeska nieoszacowane stanowi szlacheckiemu przynosi szkody: ta aby była zniżona według potrzeby przechodzenia statków, Panowie posłowie starać sie maią; tamże depaktacie cum praeiudicio stanu szlacheckiego, iako y po inszych cłach, annihilowane aby byli. 22) Juramenta na zboża szlacheckie, na wode idące, w którymkolwiek grodzie wykonane, aby wagę na cłach wszędy miały, constitucią warować Panowie posłowie nasi maią. 23) Gdańsczanie uzurpuią sobie nad prawa władzą, sądy swe pod frior roscią-

gaiąc na szyprów, szlachte, y flisy, poddane szlacheckie; zaczym, aby żadną miarą w to sie nie wdawali, sub poena decem millium marcarum ad instantiam cuiusuis, sancitum esto, forum naznaczywszy nie za dworem, ale na trybunale. 24) Wielkie inconueniencie dzieią sie ratione scruteniorum, więc y omieszkania w sądach, przez to, gdy officiales grodscy praxim na trybunale odprawuią: zaczym serio poprzeć tego Panowie posłowie nasi maią, aby constitucia de hac incompatibilitate stanela y poena mille marcarum, ad instantiam cuiusuis, cum foro na trybunał, prosto in delinquentes naznaczona była, by też, repugnantibus caeteris, samego woiewodstwa naszego exceptum to być miało. 25) Aby tąż przysięgą przysięgali deputaci koronni, iako nasi, że nierękodayni y nieiurgieltnicy, constitucią warować. 26) Decreta, któremi zniesiono, ultra consensum partium, infamiae, aby annihilowano; to iednak na relaxacie wieży, któraby przed infamiey publikacią zaszła, ściągać sie nie ma, constitucią warować Panom posłom naszym zlecamy. 27) Constitucią anni millesimi sexcentesimi uigesimi, o residenciey starostów Ukrainnych na starostwach ich, reassumować y do execuciey przywieść Panowie posłowie nasi maią. 28) Poena euocationis nie dwoygiem czternastu grzywien, ale grzywien tysiącem y wieżą aby była karana, forum o to prosto na trybunał naznaczywszy, constitucią warować Panowie posłowie nasi maią. 29) Pan Erik Axberg, zdawna Rzeczy Pospolitey y królowi świętey pamięci Zygmontowi Trzeciemu dobrze zasłużony, porzuciwszy własne swoie we Szwecicy oyczyste maiętności y dostatki, dotąd indigenatu doprosić sie nie może, który non titubante ku Rzeczy Pospolitey y

Panu meruit fide; zaczym, aby y insi przychęceni tym barziey ad praestandam Rzeczy Pospolitey fidem być mogli, indigenat na tem seymie wyiednać Panom posłom naszym serio zlecamy. 30) Na zapłate woysku, opatrzenie królewica Jego Mości y na wszytkie insze puncta instrukciey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, takową declaracią generalną czyniemy: że cokolwiek izba poselska, woiewodstwa wszytkie zgodnie postanowią, toż y my gotowyśmy przyiąć; podatki iednak wszelkie, in quantumby do nich przyść musiało, y poborce do braciey wziąć powinni Panowie posłowie nasi, y seymik na to z seymu naznaczyć; alias y podatki y poborce irrita pronunciamus y de nullitate protestamur. 31) Jego Mości Pana krakowskiego, naszego Mości Pana hetmana wielkiego y fortunnego wodza woysk Rzeczy Pospolitey, tak znaczną wiktorią zimy przeszłey nad nieprzyiacioły krzyża świętego, trudy, odwagi Jego Mości y wszystkiego rycerstwa, affectami naszemi powinnemi braterskiemi celebramus, y zlecamy Panom posłom naszym, przez Jego Mości Pana marszałka, publico nomine podziękować; tudzież Jego Mości Panu woiewodzie krakowskiemu, Jego Mości Panu woiewodzie Czernihowskiemu, Jego Mości Panu Kiiowskiemu, Jego Mości Panu Czernihowskiemu, xięciu Jego Mości Panu koniuszemu koronnemu, xięciu Jego Mości Jeremiemu Korybutowi Wiszniewieckiemu, Jego Mości Panu podkomorzemu Kiiowskiemu y Jego Mości Panu staroście Owruckiemu, którzy, iedni sami osobami swémi, drudzy pocztami ludzi swoich, wsparli woysko Rzeczy Pospolitey, y tak gloriosam uictoriam, za łaską Bożą, a szczęściem Jego Kró-

lewskiey Mości, pana naszego miłościwego, otrzymali; a że dla tych beneficia Rei Publicae są ordinowane, aby ci, którzy dla niey swoie substancie ronią y zdrowie odważaią, z niey nagrode mieli: tedy interceduiemy uniżenie do maiestatu Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby Ich Mość s teraznieyszych uacancy łaskę Jego Królewskiey Mości uznali y nagrode odnieśli. 32) Wznawiaią sie nowe inconueniencia w woiewodstwie naszym, że szlachte patricios, leuissima occasione uformowawszy sobie lada actią, extra forum competens, na seym euocant: goroncą tedy Ich Mość Panowie posłowie instare maią, aby na tych poena sancita była mille marcarum et sessio turris przez pułroka, o co forum w trybunale naznaczyć inter causas conseruatas ad instantiam partis laesae. 33) Zamek nasz Łucky iuż prawie ultimam ruinam minatur, który może być niemałą zasłoną od nieprzyiaciela Rzeczy Pospolitey; serio iniungimus Ich Mościom Panom posłom naszym, aby hanc necessitatem woiewodstwa naszego Rzeczy Pospolitey przełożyć chcieli y modum naprawienia onego namówili, takim kształtem, aby xiąże Jego Mość Pan starosta Łucky odeszłe dobra od starostwa Łuckiego sine intermissione odszukiwał, y iuż zaczęte przez antecessorów swoich processa prawne continuował, a doszedszy, dziesiątoletnią intrate na restawracią tego zamku obrócił. 34) Z wielką angarią y utrapieniem braci naszey, Ich Mość stanu duchownego zwykli sobie w gruntach własnych szlacheckich usurpare uiolenter possesionem, sami sie w tumulty wrażaiąc, zaczym, per causam facti causam fundi zaciągaią: goronco Ich Mość Panowie posłowie Rze-

czy Pospolitey prosić maią, aby Ich Mość, ordinaria uia iuris, wziętych sobie gruntów dochodzili, a nie sami, osobami swoiemi, w tumulty sie wrażali; a ieśliby sie co w tumulcie stało, aby ciuiliter czynili, a nie criminaliter. 35) Statuty nasze pisane, ponieważ wariacią w sobie znaczną ukazuią y różne są od artykułów, przez przodków naszych napisanych, Ich Mość Panowie posłowie autentice z metrik wyiąć powinni y nam na rellacynym seymiku przynieść. 36) Ponieważeśmy posłów naszych na przeszłym seymie nie mieli, przez rozerwanie seymiku; tedy, iż na tym blizko przeminełym seymie poborcom solarium exclusum, y mimo prawo pospolite y zwyczay zachowały, a że to iure meritissimo debetur; zlecamy to Panom posłom naszym inque uim articuli wdaiemy, aby Panom poborcom naszym, do wybierania dwoyga podymnego z seymiku rellationis od nas zgodnie obranym, to iest: Urodzonemu Jego Mości Panu Szymonowi Kozice y Jego Mości Panu Adamowi Hulewiczowi na Woiutinie, namówione y constitucią obwarowane było, ea non alia conditione, telko, żeby w skarbie, od Jego Mości Pana podskarbiego, s tychże podatków, które oni wybierali, iure aequissimo przyięte było, wedle prawa y zwyczaiu zachowałego; gdyż swoim własnym kosztem wybierali, y na płace woysku odwozili, y u Panów retentorów dochodzili, nullo salario a nobis recepto. 37) Panny zakonne klasztoru Łuckiego, przed constitucią fundowane, którą kupowanie dóbr zabronione duchownym, lubo miały summe złotych dwudziestu tysięcy, per imbecilitatem stanu swego, maiętności nie kupili: zaczym, ad leuandam inopiam, którą premuntur, zleciliśmy Panom po-

słom naszym, aby sie starali o constitucią wolnego im kupna maiętności, non ultra iednak dwudziestu tysięcy; hoc praecauto, aby maiętności bez sąsiada kupili, a to dla turbacy, które zwykli świeckim stanem duchownym interuenire. 38) Wiemy też, quid exinde patimur, że woiewodstwa nasze, pod Lubelsky tribunał do sądzenia podpadaiące, nie maią sobie osobnych uprzywileowanych czasów, ale na regestra tribunalskie, po sobie, według woiewódstw, iednego po drugim idących, spuściwszy sie, zwłaszcza odlegleyszym, tam *(tak?)* s przesyłania, dla powzięcia wiadomości, posłańców, iako y samych siebie trudzenia, dla wczęsnego przybycia, y nie folguiąc koniom y sobie, gwałtownie kupami bieżemy, przez co drogość victualium w Lublinie dzieie sie, skąd usczyrbek zdrowia y substancie mamy; często bowiem niewczasy, trudy z uyma zdrowia, [illegible]ak po harapie przyieżdżamy, iako nouissime z expedicicy woiewodstwa naszego Wołyńskiego, iesteśmy experti; które, iako długo zawsze, że ludne y obszyrne, zwykło sie sądzić, za trzy niedziele, za nieziachaniem sie braciey, spadło, a zatym y z konserwat, insperate przypadłych prędko y spadłych, wszystkie cztyry woiewodstwa wielką ponieśli klęskę: medendo tedy temu, zlecamy Panom posłom naszym, aby serio domawiali sie, żeby, przykładem w tey mierze tribunału Litewskiego, woiewodstwa, w Lublinie sądzące sie, secundum quantitatem, kożdemu tygodnie do sądzenia naznaczone mieć mogli, a nadto, na odleglesze respect maiąc, aby lecie sie mogli expediować z mnieyszym kosztem, a pobliższe iasienią *(sic)*. 39) Iż stąd in expeditione scruteniorum et inquisitionum qualem et quantum officialium

officy abusum doświadczamy, że niezgodne z deposicią ustną świadectwa pisane bywaią, a napisane y niezapieczętowane, do gospody wzięte, podpiskom y to nieprzysięgłym, cuiuis, concreduntur; zatym idzie, że wiele ludzi y same strony, co w nich iest, wiedzieć zwykli: warować tedy, aby który świadek w pisaniu expedit, sam swoie napisał świadectwo; który zaś non expedit, sądowych ręką swoie depozicią trutinowaną podpisał; którzy zaś nie umieią, aby przetrutinowaną dobrze napisaną y przeczytaną słyszał, y, nie odchodząc, zapieczętowane y stronom rozdawane byli, sub poena in officiales sancita. 40) Gdy sprawa in subseliis minoribus trafi sie po wstompieniu z yzby onego, collegowie y sześć szlachciców osiadłych praesentes subdelegata, nie on sam, aby obierali. 41) Wielkie aggrauacie in iudicio composito w trybunale; praetenduiemy sobie spodziewać sie większego, ieśli Ich Mościów Panów duchownych deputatów nad liczbe prawem okrześlona przybywać będzie, iako w tych leciech dwóch przysadzono: domawiać sie y o to Panowie posłowie maią. 42) Iż, przeciwko prawu, Ich Mość Panowie starostowie sądowi creuią nam officiales nieosiadłych, urodzenia y postempków nam nieznaiomych; y w tem Panowie posłowie adhibere curam maią, aby zmiedzy obywatelów starożytnie osiadłych, s powiatu tego byli podawani. 43) Sądy polubowne, prawem ugruntowane, iż szyrszymi decretami. przez pozwolone od nich appellacie, trybunalskiemi nadwątlone; y tych Panowie posłowie nasi o redintegracią maią adhibere curam. 44) Przychilaiąc sie do konstituciey anni tysiąc pięćseth sześćdziesiąt dziewiątego,

woiewodstwom Wielgopolskim służącey, świeżo przez woiewodstwa Małey Polskiey anno tysiąc sześćseth czterdziestego pierwszego reassumowany, o rokach ziemskich, którym pod naznaczone y uprzywileowane czasy legalia do sądzenia impediebant, warowali sobie, gdyby aliquod legale impedimentum przypadało na czasy, w prawie opisane, y do sądzenia przeszkadzało, tedy sąd ziemsky inszy czas powinien obwołać, upatrzywszy inszy czas do sądzenia, y publikować czterma niedzielmi przed czasem, y do akt grodzkich obwołanie zapisać in instanti, y odsądzać skutecznie: my tedy, we wszystkim accomoduiąc sie constituciey pomienioney, zlecamy Panom posłom, aby sie domawiali, żeby similiter woiewodstwu naszemu służyła; a iż powiat Krzemieniecki przez lat siedm dwoie iedno roki sądzone miał, których przed conseruatami nastempuiącemi potrzebuie gwałtownie: za wniesieniem tedy prozby do nas przez brata naszego, Jego Mości Pana Andrzeia Jałowickiego, imieniem Ich Mościów, zlecamy Panom posłom, aby sie starali, żeby po seymie we dwie niedzieli Panowie sądowi ziemscy Krzemienieccy do akt grodzkich Krzemienieckim *(sic)* intentum sądzenia zapisawszy, a potem we trzy niedziele sądy swe exequowali. 45) Iż niektórych z braciey sprawy, w koronnych grodach ortas, z woiewodstwa naszego promouent characterem Ruskim, którego wyczytać trudno, gwoli którym życzymy tego, aby Polskim characterem extracty z xiąg naszych, in quolibet subselio koronnym y w trybunale ualor maiące, byli wydawane, y o to sie maią starać Panowie posłowie nasi. 46) Commissarze aby przysięgli bywali, a starostowie, którzy priuatim dobra swe

dziedziczne z starostami rozgraniczaią sami, aby te commissią nullitati subiaceant, aby na takowe confirmatia seymowa żadna nie zachodziła. 47) Za Panem Zahorowskim Romanem, rothmistrzem Jego Królewskiey Mości, instare maią u Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi, aby na zasługi iego mieć raczył miłosierdny respekt, a te danine, którą ma przysądzoną sobie z miłościwey łaski Jego Królewskiey Mości, żeby przy nim zostawić raczył, y ten dekret, który stanoł decisią Jego Królewskiey Mości, żeby nie był zniesiony. 48) Tama na rzece Horini, na gruncie Jaskowskim, Jego Mości Pana chorążego Wołyńskiego, brata naszego, dwie mile od Ostroga, od kilkudziesiąt lat będąca, y ta przez decret trybunalsky w roku tysiąc sześćseth czterdziestym wtórym zniesiona iest, która nauigationem non impedit, bo od Stepania, który kilkanastą mil niżey od mieysca tey tamy, antiquitus zwyczayny spław: Ich Mość Panowie posłowie goroncą domawiać sie będą, aby ta tama, która iest decretem trybunalskim zniesiona, in suo robore, iako przedtym, zostawała. 49) Ponieważ takie niedbalstwa w władykach nayduią sie, że nie telko nabożeństwa przystoynego według intenciey fundatora nie przestrzegaią, ale y cerkwie zruinowane nad ciałami onych fundatorów, przez co y ciała w niwecz sie poobracali, a ztąt to poszło, że contractami, nie czekaiąc należnych podawców, one zawodzą: w konstitucie wprowadzić, aby succcssorom fundatorów wolno takie contracty annihilować y podawać kapłanów do tych cerkwie z całą intratą, aby tym y dalsze intencie święte nie ziembły. 50) Fundusz Lachowecki zeszłego Pana Krzysztopha Sieniuty

nie mógł dóbr oyczystych Pana Piotra Sieniuty ani osoby iego aggrauare; zaczym, decreta ex ratione funduszu Lachowieckiego aby z dóbr iego oyczystych y osoby iego zniesione byli, Panowie posłowie nasi euincere tenentur. 51) Zwykli przechodzeniem Panowie żołnirze uciążać poddanych szlacheckich, a, żeby nie dochodzono krzywd delinquentibus, imiona na gospodach zmazuią: zaczym, rothmistrza albo porucznika żeby wolno było pozwać generaliter o wszystkie krzywdy, constitucią warować; więc od tychże constitucia o niestaniu nad dwie chorągwie y daniu atestacy w tem uiolatur, przeto poenam mille marcarum parti niech bedzie constitucią warowana na rothmistrzu albo porucznikn, który porządek rzeczy tych należy. 52) Piechota powiatowa, do obozu y z obozu przechodząc, lubo maią swoie z szołtystia mieć prouianti, aggrauuią poddanych szlacheckich: zaczym, żeby sie sami strawowali, idąc do obozu, a z obozu nie w kupie, ale rozsypko sie do domów swoich wracali, ostrzec Panowie poslowie nasi maią, poenam tak o szkody, iako o nierospuszczenie spod chorongwie piechoty, z obozu do domu powracaiącey, na rothmistrzu pięciuseth grzywien postanowić maią. 53) Iż sie zagęścili criminacie niesłuszne propter paucitatem poenae talionis, prosić o constitucie, aby tak ten tracił garło, iako ten, któremu crimen dowiedziono będzie, tak świecki iako y duchowny; także procurator, któryby był conuictus, że takową protestacią criminalną pisał, puniatur sessione turris y grzywnami redimendo caput. 54) Jego Mości Pana Brasławskiego wysokie in toga et sago merita same sie zalecaią, iednak, z miłości braterskiey naszey, zlecamy

Panom posłom naszym, aby Jego Królewską Mość o recompense prosili. 55) Beneficia duchowne y świeckie aby terrigenis dawane byli, constitucią warować. 56) Commissią między Kiiowskim y Czernihowskim woiewodstwem constitucią sancire. 57) Commissarze przysiężni iednak żeby byli. 58) Częstokroć infamie y banicie per subordinatas personas uganiane bywaią; zaczym, aby gdziekolwiek otrzymane y do grodu własnego, gdzie possesia iure uicti iest, przeniesione insey *(inaczey?)* sub nullitate ualoris byli. 59) Rewisią xiąg y correcturam iurium, wielce nam potrzebne, constitucią warować y na relacyny seymik, gdzie de tempore statuetur et modo, przynieść. Panom posłom zlecamy. 60) Maią też Ich Mość Panowie posłowie nasi serio Jego Królewskiey Mości merita y krwawe zasługi, strati substancy Ich Mościów Panów braci naszey: Jego MościPana chorążego Wołyńskiego, który swoim kosztem chorongiew wodził, Jego Mości Pana łowczego Wołyńskiego, który na usłudze Rzeczy Pospolitey całą swą absorpsit substantiam, Jego Mości Pana Daniela Puzowskiego, który z stratą substanciey lata swe na usłudze oyczyzny trawi y dotąd indefesse trawi, Jego Mości Pana Henryka Kaszowskiego, na Moskiewskiey expediciey z działa okaliczonego, zalecić. 61) Pana Iwana Karabana aby sprawe nieodwłocznie sądzono było, poprzeć Panowie posłowie nasi maią. 62) Pana Sokoła y Pana Kosakowskiego, ludziey zasłużonych y potrzebnych, infelicitate oppressos, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, miłosierdziu polecić Panom posłom naszym zlecamy. Te tedy zgodnie namówione punkta Ich Mościom Panom posłom, zgodnie obranym,

wysz pomienionym, zlecone ręką, ad maiorem rei fidem et autoritatem, xiążęciu Jego Mości, imieniem całego koła naszego rycerskiego, podpisać, iako marszałkowi naszemu, y do ksiąg grodzkich Łuckich podać zleciliśmy. Datum w Łucku, dnia siódmego miesiąca ianuary, tysiąc sześćseth czterdziestego piątego roku.

У тое инъструкции подписъ руки его милости, пана маршалка кола рыцерского, тыми словы:

Michał xiąże Czartoryski, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкъция, за поданемъ вышъ реченое особы, до книгъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1645 года, листъ 64—77.

XXVI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1646 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О заключеніи мира съ царемъ Московскимъ. Объ укрѣпленіи Смоленскаго замка. Объ уплатѣ жалованья войску. Жалоба на преслѣдованія, претерпѣваемыя православною церковію и просьба о сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. Объ ограниченіи власти трибунала Люблинскаго. О ненарушеніи правъ, диссидентамъ предоставленныхъ. О раздачѣ староствъ лицамъ, оказавшимъ услуги государству. О люстраціи государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи статута Волынскаго и о перепискѣ старыхъ книгъ гродскихъ и земскихъ воеводства Волынскаго. О раздачѣ пустопорожнихъ земель. Объ условіяхъ для причисленія къ дворянскому сословію. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1646 сентября 13.

Року тисеча шестъсотъ чотырдесятъ шостого, месеца сенътебра, деветнадцатого дня.

На вряде кгродскимъ, въ замъку его королевское милости Луцъкимъ, передо мною Гаврыломъ Корытниъскимъ,

буръкграбимъ и наместникомъ староства Луцъкого, становши очевисто, освецоный кнежа его милость Захарыяшъ Святополкъ Четверътенъский, староста ракиборъский, подсудокъ Луцъкий, маръшалокъ кола рыцеръского, именемъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынъского, для вписаня до книгъ нинешънихъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ инъструкцию сеймику теперешнего, про дие децима терциа сепътембрисъ, въ року теперешънемъ, вышъ на акъте менованомъ, одъ его королевское милости зложоного, тутъ въ Луцъку одправуючогось, съ печатю и съ подписомъ руки своее, а то ихъ милостямъ паномъ посломъ, одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынского, зъгодне обранымъ на сеймъ валъный Варъшавский, дня двадцатъ пятого, месеца октобра, въ теперешънемъже року припадаючый, даную, о чомъ тая инъструкъция, нижей вписаная, ширей въ собе маетъ, просечы, абы принята и до книгъ уписана была, которую я врядъ, принявши, читалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаная, маетъ:

Instructia seymiku Łuckiego, na dzień trzynasty miesiąca septembra, w roku tysiąc sześćseth czterdziestym szustym złożonego, na seym sześćniedzielny walny Warszawsky, pro die vigesima quinta octobris, w tymże roku przypadaiący, od wszystkich Ich Mości Panów obywatelów woiewodztwa Wołyńskiego dana Ich Mości Panom posłom woiewodztwa Wołyńskiego: Jaśnie Oświęconemu xiążęciu Jego Mości Jerzemu Michałowi na Klewaniu Czartoryskiemu, staroście Krzemienieckiemu, y Urodzonym Ich Mości,

Jego Mości Panu Mikołaiowi z Brusiłowa Kisielowi, chorążemu Nowogrodu Siwerskiemu *(sic)*, Jego Mości Panu Tomaszowi na Rusnowie Kozicie, podstolemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Szczęsnemu Zbożnemu Łaysczewskiemu, podsędkowi Sochaczewskiemu, podstarościemu Łuckiemu, Jego Mości Panu Alexandrowi Czaplicowi na Haliczanach, Jego Mości Panu Henricowi z Wysokiego Kaszewskiemu. Przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y powinszowawszy w długo fortunne lata dobrego zdrowia y szczęśliwego nam panowania, podziękuią Ich Mość Panowie posłowie naszi Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, za tę oycowską curam et solicitudinem, którą ma ku nam, poddanym swym, sobie od Pana Boga powierzonym, a zawczasu prouidere raczy perikula, Rei Publicae imminentia, o których nas łaskawie, iako ociec, ostrzega, pilnuiąc tego z tronu swego królewskiego, na któremyśmy Jego Królewską Mość, wolnemi głosami naszemi, posadzili, ne quid Res Publica capiat detrimenti. Oraz upraszać beda uniżenie Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby, certando z nami, miłością oycowską y daley prospicere raczył, abyśmy, w miłym y pożądanym żyiąc pokoiu, s takiey, iako Jego Królewska Mość, wstompiwszy prze zgodne nasze głosy na tron maiestatu swego, zastał, cieszyli sie wolności, żadney uymy w prawach y swobodach naszich, nam przez Jego Królewską Mość poprzysiężonych, nie uczuwszy y nie uznawszy. 1) A że Jego Królewska Mość w instructiey swey, na seymik nasz przysłany, przypomina nam wielkie od pogan

niebezpieczeństwa, a oraz y od carstwa Moskiewskiego, y, temu z strażnice swey pańskiey prospiciendo, dostatki swe królewskie, na zasczycenie Rzeczy Pospolitey od tegoż niebezpieczeństwa, ofiarować raczy; nie możemy, tylko, wdzięcznie przyiąwszy od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, dziękować za to uniżenie, prosząc Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, inpliciter *(suppliciter?)*, aby pokóy z cesarzem Tureckim, secundum pacta, zatrzymać raczył. 2) Proponować y to nam Jego Królewska Mość raczy, aby pacta, z carem Moskiewskim zawarte, do skutku przywiedzione byli, co my daiemy łasce Bożey a szczęściu Jego Królewskiey Mości, tudzież też dexteritati Wielmożnego Jego Mości Pana Brasławskiego, który to munus, od Jego Królewskiey Mości y od Rzeczy Pospolitey na sie włożone, ani zdrowiu, ani dostatkom swoim parcendo, przez rok cały w Moskie *(sic)* żyiąc, ad mentem Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey stosuiąc sie, pożądany od cara Moskiewskiego, gloriose, z ozdobą narodu naszego, na tym tam placu stawaiąc, przyniósł nam pokoy. Podziękuią tedy za tę curam Panowie posłowie nasi et instabunt apud Rem Publicam, aby parem muneri Jego Mość Pan Brasławsky nie tilko podziękowanie, ale y od Jego Królewskiey Mości consolatią odniósł. A co iescze od ściany tamtey restat difficultatis, te, nic nie wątpiemy, że Wielmożny Jego Mość Pan Kiiowsky, starosta Nosowsky, od Jego Królewskiey Mości na sie włożoną prouintią, ea fide, dexteritate et felicitate, którą oddawał zawsze Rzeczy Pospolitey, poważnie odprawuiąc przez wszystkie expeditię y od tak wielu lath, mutua

skończy y uspokoi; a Panowie posłowie nasi, in fatie Regi Publice *(Rei Publicae)*, merita Jego Mości Pana Kiowskiego przed Jego Królewską Mością recensebunt y upraszać będą, aby sczodrobliwością swoią królewską de bonis Rei Publicae opatrzyć Jego Mości Pana Kiiowskiego raczył. Przytym wywiedzą sie Panowie posłowie nasi, czemu Ich Mość Panowie senatorowie residentes, nie maiąc sobie tego a Re Publica commissum, sam na sie munus comisorskie, priwata autoritata *(sic)*, wziowszy, z carstwem Moskiewskim, non in loco controuerso, ale na stole w Krakowie, graniczyli, a iako mamy wiadomość, stało sie to z uymą niemałą gruntów Rzeczy Pospolitey, et modos inibunt cum tota Re Publica, iakoby takowy niezwyczayny przeciwko prawu proceder, gdy to iesth iawnie exclusią terty ordinis aequestris, nie deregował nic ani prawom, ani zwyczaiom naszim, y iakoby to bez uymy było gruntów Rzeczy Pospolitey y priwatorum ukrzywdzenia, y aby inposterum, bez konsensu Rzeczy Pospolitey, posłowie do postronnych państw wysyłani nie byli. 3) Podziękuią Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, Panowie posłowie nasze za tę miłość ku Rzeczy Pospolitey, y że często requirit principes mediatores de pace perpetua z królestwem Szwedzkim, y, zniosszy sie cum tota Re Publica, pozwolą na comisarzów, którzyby negotium wiecznego pokoiu z Szwedami tractować mogli. 4) Zamek Smoleńsky, krwią synów coronnych y sumptem wielkim od cara Moskiewskiego odebrany, że wielkiey y na poprawę y na obronę potrzebuie opatrzności, przestrzegać nas w tym Jego Królewska Mość raczy; y to my, wdzię-

cznie od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, przyiowszy, życzymy, aby zatrzymanie fortecy tey, tak Rzeczy Pospolitey potrzebney, przez takowe było śrzodky y sposoby, iake są iuż przez obywatele woiewodztwa Smoleńskiego wynalezione. 5) Woysku Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, za krwawe braci naszey y odważne merita, które w różnych Rzeczy Pospolitey expeditiach, nieprzyiaciela państw coronnych od granic arcentes, oddaią, debetur od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey par gratitudo, ktoremu, że tak wiele czwercy Rzecz Pospolita dłużna, Panowie posłowie nasi inibunt consilium, ze wszystką Rzeczą Pospolitą, quanta quota debetur woysku; nie pirwey iednak do takowych rzucą się consilia, ażby pirwi Jego Mość Pan podskarbi coronny y pisarze skarbowi sufficientem calculum quarty et ex omnibus perceptis uczynili; po kturego uczynieniu omnes modos et rationes inibunt Panowie posłowie nasi cum ordinibus regni, żeby woysku Ukrainnemu wszystkiemu, nie z naszych podanych, ale z inszich, które są in regna, podatków, zapłata zawsze szła, a do żadney rzeczy Panowie posłowie przystompić nie mogą, aż sie liczba zacznie. Efficient też y to Panowie posłowie nasi, aby mógł sie uiąć skwirk ubogich poddanych naszych, a żołnirz miał sedem fidam *(fixam?)* blizko granice, skądby snadniey mógłł dawać odpór nieprzyiacielowi. W ostatku, Panowie posłowie nasi reassumować będą in toto instructią seymu blizko przeszłego y ni do czego nie przystompią, ażby dostatecznie te sedem fixam u granice dla żołnierza obmyszlono; iako to y teraz gwardie Imci X. Mości *(sic)* niezmiernie krzywdy,

szkody poddanym naszym poczynili. 6) Xiężna Jey Mość Neyburska, póki intra regnum była, stanowi swemu od nas correspondentem prouisią *(miała)*; teraz, że po nas Jego Królewska Mość tego potrzebować raczy, abyśmy ex vi pactorum, które świętey pamięci król Jego Mość Zygmunt Trzeci z Rzeczą Pospolitą zawarł, posag xiężnie Jey Mości Neyburskiey umyślili; przeto, przychilaiąc sie do gorącey Jego Królewskiey Mości affectatiey, poruczamy Panom posłom naszym, aby exonerarent fidem Rei Publicae, a posag dla xiężny Jey Mości z Rzeczą Pospolite *(sic)* namówili. 7) Religio Greca, avita, incorporata, priuileiata, pactis conventis approbata, świątobliwie od Króla Jego Mości, pana naszego miłościwego, poprzysiężona, taką vim patitur in regno catolico christiano y w Rzeczy Pospolitey wolney y swobodney, iakiey y w niewoli pogański chrestianie Greccy nie cierpią: pobranie cerkwie, monastyry y catedry, exercitium liberum zabronione y ubodzi chrześciane bez sakramentów umiraią, publicznych pogrzebów mieć nie mogą, w Lublinie, za odięciem cerkwi, także w Sokalu, w Bilsku y w inszich mieyscach kriiomie, w piwnicach y domach swoich, grześć sie muszą. Jescze, pro ultima opressione, metropolitanom insigne, krzyż święty, z nim, tamże gdzie iest metropolita, chodzić zabraniaiąc, odeymuią y nową actią na seym, pro priuatione używania krzyża świętego, instatuowaną. Jakaż być może większa seruitus nad tę? Przetoż, bez ukontentowania y uspokoienia tey ciężkiey oppressiey naszey, Panowie posłowie nasi nie maią do żadney conkluziey przystempować, fide, honore et conscientia obliguiemy y obowiązuiemy Ich Mościów, y póki

cerkiew Lubelska nie będzie realiter et de facto, także Sokalska y monastyr Kupiatycky, y ta actia o krzyż publica lege zniesiona nie będzie li. Przytym, yż przeciwko prawu conferowane iest unitom Żydyczyński monaster, tudziesz y władictwo Łuckie oraz s pomienionym monastirem Żydyczyńskim, uti incompatibilia, przeciwko wyraźnemu prawu, iednemu conferowane: instabunt tedy Panowie posłowie nasi, aby byli Panom disunitom przywrucone, y Lubaczowskiego bractwa oppressiey nie maią Ich Mość przepomnieć, iako y confirmatiey seymowey na bractwo Łuckie. Wienc y protestatie od Oyca Terleckiego, władiki Chełmskiego, famam y honor lędentes, przeciwko commysarzom, od Jego Królewskiey Mości naznaczonym, ratione oddania cerkwie nie będacym w uniey ludziom, pilno y gorącą starać sie maią, aby przez constitutią zniesione byli. Przeto że *(Przełożą?)* y to Panowie posłowie nasi ordinibus regni, że trybunał incompetentem pastyrza uznawszy Jego Mości Oyca metropolita Kiiowskiego do cognitiey sprawy, ratione illegitimitatis Buszyńskim zadaney y przez Jego Mości Oyca metropolitę legitime rozeznaney, do Jego Mości xiędza biskupa Łuckiego, pro cognitione, odesłał; zaczym, gorącą starać sie o to Panowie posłowie będą, aby cognitia ta Jego Mości Oyca metropolity rata była y na swym placu została; ponieważ to woiewodztwu Brasławskiemu wszystkiemu constat, że Buszyńscy legitime są spłodzeni y z obudwu rodziców ludzi relligiey Greckiey, w nieuniey będących, y żeby ten dekret trybunalsky sprawie tey Buszyńskich byłł skasowany, y Jego Mości xiędza metropolity y przywiliey, od Jego Królewskiey Mości na metropolią dany,

y urząd pastersky, który ma nad narodem Ruskim, nie będącym *(w)* uniey s kościołem Rzymskim, in dubium vocowany nie byłł, goronco et serio przy tym staną y sposób wynayda, gdzie subsellia, ktore in contrarium iurium Jego Mości Oyca metropolity Kiiowskiego uczynićby co takowego ważyli się, sprawować sie mieli. 8) Ponieważ Wielebny w Panu Bogu Ociec Methodiusz Terlecky, władika Chełmsky, przeciwiąc sie wyraźney Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, woli y prawu świżemu dekretowi Jego Królewskiey Mości, zadaniem infamiey, na sobie wskazaney y publikowaney, exequuty komisarzom, w dekret włożonym, nie chciałł ustompić cerkwi y dóbr, do cerkwi należących, w Sokalu mieście y przynależnościach, ale iescze criminales y usczypliwe protestatiie na comisarzów y Jego Mości Oyca władyke Łuckiego poczynił y processami agrawował, pociągaiąc do trybunału coronnego Jego Mości Oyca episkopa Łuckiego, y Panów komisarzów, y utrapionych mieszczan Sokalskich: prosić u Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Panowie posłowie maią, aby tę sprawę, iaką ią gród Łucky, cum toto effectu, odesłałł do sądów Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, zadwornych, osądzona była, albo przez nowych comisarzów in fundą, praewia in inquisitione *(sic)*, rozsądzona była ta sprawa, y ciż comisarze aby przeszłych comisarzów z Oycem władyką Chełmskim w tym rozsądzili in fundą *(sic)* inquisitiey wysłuchawszy; a to żeby uprzedziło trybunałł. 9) Lubo prawem obwarowano, że trybunałł potestatem condendarum legum nie ma, in wim legis dekreta ferować nie może; iż iednak, przeciwko tak ia-

snemu prawu, trybunały przeszłe dekreta, vim legis sapientia, tulerunt, osobliwie w sprawie Ich Mościów Panów Piotra Sieniuty, Pana Jerzego Czaplica y ynszych wielu w tymże dekrecie ludzy, non adcitos neque audytos, szlachetwa odsądził y baniował, contra omnem rationem et iudicy formam: przeto starać sie o to Panowie posłowie nasi będą, aby constitutią publiczną takowe dekreta cassowane byli, y lege cautum było, aby napotym trybunał takowych dekretów czynić nie ważył sie. A iż to nas doszło, że propter liberam vocem colegów s pośrzodka siebie teto trybunały relegowali y z sesisiey *(sessyey?)*, na którą z województw swych deputatami byli obrani, z niemałą krzywdą województw swych odieżdżali: waruią y to Panowie posłowie, aby napotym takowych dekretów nie bywało, ale żeby za excessy, ieśliby iakie deputat popełnił, przyszły trybunał sądził. Uskarżali sie też przed nami Panowie bracia dissidentes in relligione chrystiana, że, in kontrarium pact, z Jego Królewską Mością postanowionych, y przeciwko confederatiey generalney Warszawskiey, przysięgą pańską utwierdzonych, rożne angariae y krzywdy, a osobliwie od trybunału coronnego osób duchownych odnoszą: przeto zlecamy to Panom posłom naszym, aby sie tego serio Jego Królewskiey Mości z uniżoną prożbą uskarżyli, aby dla zatrzymania pokoiu pospolitego, według przysięgi swey y pactorum exigentiam, opprimere y securitatem ich wiolare nie dopuszczał, a dekreta, pacem et sekuritatem dissidentium violantia, aby żadney wagi teraz y napotem mieć nie mogli, y te, które contra constitutionem expressam tysiąc sześćset dwudziestego siódmego

iako y podług świżo mianowaney confederatiey Warszawskiey generalney, executiey żadney aby nie podlegali, cauebunt. Więc y świeżo ferowanych *(ferowany?)* w trybunale conuictionis dekret na Panu Abramie Hulewiczu, bracie naszym, o słowa tylko, per parabilia instrumenta testimoniorum otrzymaney, serio instabunt et eficient, aby, gdy pacta conuenta traktować Rzecz Pospolita będzie, od których seym aby Panowie posłowie zaczynali, ininiungimus *(sic)*, był zniesiony, y niewinny brat nasz, Pan Abram Hulewicz, którego modestiam wiadomyśmy dobrze, przez constitutię seymu przyszłego pristino honori był restitutus, y aby in posterum trybunał, in causis mentalibus w religiey, zawsze bliższego odprzysiężenia sie obwinionego nakazywał, także aby przywileia wszytkie, od Jego Królewskiey Mości dissidentibus de religione christiana dane in suo robore zostawali, konstitutią stwierdzić maią. 10) Prawo nasze Wołyńskie, in defectu sześci Wołyńskich deputatów, in compositum iuditium, lege Brasławskich, usu Kiiowskich y Czernihowskich admittit; lecz iż dotąd, dla niewyraźnego prawa, dzieią sie sprzeczania: przeto to lege exprimendum Panom posłom naszym zlecami. 11) Dobra Rzeczy Pospolitey yż wszystkie ad paucos deueniunt y potentia paucorum crescit in immensum, że, po kilkunastu staróstw biorąc, iedne przedaią, drugie swoim adherentom rozdaiąc, trzecie przy sobie zostawuiąc, wszystko zabiraią, a bene meriti iusz ztracili nadzieie, aby sie kiedyżkolwiek cieszić mogli z iakieykolwiek nagrody: zostawiliśmy plac wolny mówienia de modo iustitię distributiuae, chcemy mieć rem definitiwam, żeby nad dwie starostwa nikt wię-

cey upraszać nie mógł, a białogłowom zaś, krom iedney daniny, aby nullatenus communicatio iuris nie szła, a minorennes nullatenus capaces dóbr Rzeczy Pospolitey być nie maią. 12) Baczymy w tym wielką stanu rycerskiego z stanem duchownym ynaequailitatem *(sic)*, gdy duchowni, ex occasione lewissima, na honor szlachty starożytney targnowszy sie, w protestacie y w pozwy słowa, famam et existimationem ledentia, kładą; a potym, chociasz ukrzywdzonych niewinność obaczą subselia, przedsie pęnam talionis na duchownych, że w prawie opisana nie iest, nie nakazuią, iako to mianowicie liquet s tey protestatiey, kturą Ich Mość Oycowie Jezuici w grodzie Krzemienieckim, ex leui occasione, in vicinitate, ratione simplicium iniuriarum zaszłey, honori et existimationi Jego Mości Pana chorążego Wołyńskiego, brata naszego, zanieśli: przeto starać sie o to Panowie posłowie nasi będą, aby protestacia ta przez konstitutią zniesiona była, y żeby ze wszystką Rzeczą Pospolitą namówili sposób, iakimby obuiare takowym inconuenientibus mogło sie, gdy stan duchowny na honor szlachecky integrę existimationis nastempuie, y żeby ci iuristowie, którzy podobne protestacie concepuią, condignis culpę pęnis karani byli. W ostatku z instructiey na seym blizko przeszłey, od nas posłom daney, artykuł dziewiąty, hok *(sic)* nomine concipowany, in toto reassumuiemy, y żeby przy nim Panowie posłowie firmiter stanowszy, o to sie starali, żeby swóy to mogło wziąć effect. 13) Zabiegaiąc temu, aby woysku nie tilko s poddanych naszich podatków płata była, będo sie starać Panowie posłowie nasi, aby lustratorowie z seymu naznaczone byli, żeby prawdziwie y do-

bra Rzeczy Pospolitey zlustrowali, z którychby quarta, iako naiwiększa być może, wciągniona była. 14) Obiecowano to Rzeczy Pospolitey podtenczas, gdy na konstitutią o cłach morskich zaciągano. żeśmy iusz nie mieli poborować, ani inszych contributy dawać, tilko z intraty morskiey miały sie obmyszlać potrzeby Rzeczy Pospolitey: inquirować tedy pilno Panowie posłowie będą, gdzie sie tak wielka summa y od tak wielu lath wibirać zaczęta podziała. 15) Euecti inducti aby do administratiey skarbu coronnego wrócili sie, Panowie posłowie poprzeć serio maią. 16) Należy na tym, aby correctura iurium praecederet, a potym statut nasz Wołyńsky corrigowany y wydrukowany był: przeto efficient to Panowie posłowie nasi. 17) Trybunałowi coronnemu Lubelskiemu yż, według konstitutiey, prolongatia sądów wychodzi: accedente w tym konsensu Ich Mości Panów obywatelów tutecznych. to Ich Mościom Panom posłom imponitur, aby, obstantibus tot periculis, żadnym sposobem na dalszą prolongatią nie pozwalali y owszem temu contradikowali. 18) Są w woiewodztwie naszim Wołyńskim ziemskie y grodzkie stare xięgi, zapieczętowane y zamurowane: starać sie będą Panowie posłowie nasi, aby ię otworzyć y przepisać kazano, na co comisarze naznaczeni być maią, żeby extraditią munimentorum libera była. 19) Zanosić sie y w tey rzeczy z Rzeczą Pospolitą Panowie posłowie będą, aby, kto nie iest z narodu szlacheckiego a będzie iurista, sub pena centum markarum et sessionis turris, tytułu szlacheckiego nie używał, y reassumować constitutionem sumptuatam, y którzy per dekreta tribunalitia in condicto szlachtą sie porobili, powini sie znowu, sekun-

dum constitutionem tysiąc sześćseth trzydziestego trzeciego, wywodzić. 20) Depectatię od urzędów ziemskich, grodzkich, od pisarzów y podpisków, nad opisanie prawa statutami y konstitutiami, nieznośne sie dzieią, z wielkim stanu szlacheckiego uciążeniem: Panowie posłowie będą sie starać o to, aby prawem y wyraźną constitutią obwarowano było, żeby więcey nie wyciągali, iedno iako woiewodztwo Sieradzkie postanowiło, którato constitutia, za panowania iuż Jego Królewskiey Mości, pana naszego terazniejszego, na wszystkie corone reassumowane; y to też efficient, aby urzędy ziemskie y grodzkie od exekutiey y wydania remis nie brali więcey, iedno iako w coronie biorą od rumatiey także y od szkruteny. Jesth w constitutiey tysiąc pięćseth dziewiąćdziesiątego o pustiniach, za Białą Cerkwią będących, żeby ie wolno Jego Królewskiey Mości na wieczność dawać: przywodząc tedy tą constitutią do exekutiey, instabunt apud Rem Publicam Panowie posłowie nasi, aby pustinie, ieszcze nigdy niezasadzone, wiecznością rozdawane byli. 21) Strony deductiey szlachectwa, lubo iusz przez constitucię coronationis stało sie dosyć, że iednak znayduią sie takowi, którzy obiectas sobie ignobilitates maiąc, nie tam sie biorą na deductią, gdzie są ich rodzice y krewni blizcy, ale do inszich woiewództw y mieysc uciekaią sie, chcąc yn kondicto per corruptos dowieść gradum nobilitatis: zaczym o to starać będą pilno Panowie posłowie nasi, aby, gdy sie to per obijcientem wywiedzie, że ten, który ma obiectam, zdawna iest między ludźmi plebegiae sortis przez przodków swych wychowany, y cziim iest poddanym, ale, lubo iusz do szlachectwa przyszedł,

praeeminentia hac był priwatus; a ieśliby kto realiter originem urodzenia wywiódł, że ten, co sie podszywaiąc pod cudze dispozitię, falso sie wywiódł, tedy żadne deductię, falso trzymane y pokazane, suffragari mu nie mogą. 22) Należy nam na tym, aby Rzecz Pospolita declarowała, iako mamy rozumieć o synach ludzi tych, którzy, przedtym będąc plebegiae conditionis, ad gradum nobilitatis przyszli a synów przed nobilitatią spłodzili; więc, aby szlachta nowa z łanu po złotych dziesiąciu, gdy podatki Rzecz Pospolita ufali, do podatków Rzeczy Pospolitey zosobna dawali. 23) Przeciwko dawnym y starożytnym zwyczaiom stało sie, że buławy w coronie y xięztwie Litewskim bez seymu są rozdane: expostulować tedy Panowie posłowie nasi pilnie będą, czemu sie to tak stało, y napotym aby to nie bywało, lege cauebunt. 24) Conditionaliter pozwoliliśmy, po seymie anni millesimi sexcentesimi quadragesimi tercy, na gratitudinem Jego Królewskiey Mości, którą y teraz, ysdem conditionibus, Panowie posłowie nasi pozwolą, ieżeli reliiey Greckiey paci et securitati dissidentium in toto stanie sie dosić. 25) Jaśnie Oświeconemu xiążęciu Jego Mości Panu woiewodzie Wołyńskiemu starostwo Dolińskie conferowane iesth tot dekretis et priuilegio Jego Królewskiey Mości, a potym komu inszemu iest per priuilegium oddane y conferowane: przeto hunk justum dolorem xiąże Jego Mość do koła naszego wnosił y manifestował sie, że, luboby religie uspokoione byli, nie pozwoli xiąże Jego Mość Pan woiewoda Wołyńsky gratitudinem; zaczym my serio Panom posłom naszim iniungimus, aby Panowie posłowie nasi serio oddania starostwa Dolińskiego xięciu Jego Mo-

ści, etiam cum retardatione gratitudinis, poparli; zasłużyłł to bowiem xiąże Jego Mość Pan woiewoda, Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, od wielu lath, z ozdobą Jaśnie Oświeconego domu swego, in saga *(sic)* et toga służąc, aby, munificentiam regiam uznawszy y benignitate Jego Królewskiey Mości opatrzony będąc, w służbach dalszich Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey nie ustawał. 26) Wniósł też przed nami querimonium swoie brat nasz, Jego Mość Pan Roman Zahorowsky, rotmistrz Jego Królewskiey Mości, iemu *(że mu?)* danine, kturą maiąc z łaski Jego Królewskiey Mości konferowano raz y decretem Jego Królewskiey Mości przysądzoną, znowu, drugimże dekretem, retractowano, przeciwko prawu y dekretowi pirwszemu Jego Królewskiey Mości: a tak Ich Mość Panowie posłowie nasi instare in summo będą powinni, aby te daninę dekretem swoim pańskim, według dekretu pirszego, przywrucić raczyłł, y onemu, maiąc miłościwy respect ad bene merita eiusdem, oddano. Tę instantią ciż Ich Mość Panowie posłowie, cum eadem retardatione gratitudinis, wnieść będą powini, iakoż circa querimonia sua manifestowałł sie, yż, luboby religie byli uspokoione, gratitudinem Jego Królewskiey Mości deneguiąc. Przeciwko iasnemu prawu dzieie sie to, że dobra Rzeczy Pospolitey, które antiquitus w ieden przywiliey includowane et bene meritis rozdawane byli, rozerwane y różnym posessorom osobnemi przywilegiami są oddane: efficient tedy to Panowie posłowie nasi, aby, post fata posessorum dóbr Rzeczy Pospolitey, od starostw oderwanych, znowu tę dobra vacantią do starostw przyłączone byli. 27) Ponieważ inten-

tie pobożnych fundatorów dóbr swoich leżących, na fałe Bożą legowanych, za niedbalstwem władyków, tak przez niecontinuowanie nabożeństwa przystoynego y owszem samych cerkwi ruinowanych y mieysc, gdzie ciała fundatorów są położone, contemnowaniem, nie biorą swego skutku, nayduie sie to iedine medium, aby do zupełney dispo- tiey successorów fundatora teyże wiary y przez lib- collationem, komu rozumieiąc, według rozsądków ich pobożnych, dobra takowe wracały sie. 28) W religey Greckiey, tak unitom iako disunitom, aby beneficia w woiewodztwie naszim tylko terrigenis rozdawane byli, secundum constitutionem unionis, Panowie posłowie nasi to efficient, y aby ciż duchowni, unici y disunici, dóbr cerkiewnych hęreditate od cerkwie świętey, quovis prętextu contracetus *(contractus?)* nie anelowali *(alienowali?)*, sub paena nullitatis contractus, efficere to Panowie posłowie nasi maią. 29) Starożytny usus obtiawit *(obtinuit?)*: uchraniaiąc sie obywatele fatigi wielkiey na wysoką skałę do zamku Krzemienieckiego dla zeznawania chodzić, że pod zamkiem cancellariiey recognitię wszystkich expedity suscipiuntur, iakoby w zamku circa acta; starać sie maią Panowie posłowie, aby pro legitimo loco do tych expeditiey była cancelaria uprzywiliowana, nie deroguiąc nic przeszłym expeditiom. 30) Upatruiąc, że to z większym kosztem naszim bywa expediowane opus przez zieżdżanie na exekutią ziemskich y grodzkich urzędów, domawiać sie maią Panowie posłowie, aby exemplo coronnych wicesrezienty ziemskie y grodzkie w każdym powiecie creowani byli przysięgli. 31) Mynnica, iuż Rzeczy Pospolitey przez

świętey pamięci Zygmunta Trzeciego oddana, przez tak wiele lath non constant *(constat?)* ordinibus regni, iako wiele intraty na potrzebe Rzeczy Pospolitey przynieść może: starać sie tedy Panowie posłowie będą, iako wiele rezidium po te lata do skarbu Rzeczy Pospolitey weszło, y ordinować będą, aby moneta dobra, cum bonitate intrinseca, cureret *(sic)* w oyczyznie naszey. 32) Szkode w tym niemało obywatele woiewództw Wołyńskiego y Bełskiego maią, że sluza Brzeska nad prawo podwiszona, na kturey niezmierne exactie spatków *(sic)* ich wyciągane bywaią, y statki psuią sie: wynayda tedy Panowie posłowie sposób, gdzieby sie tego urzędnicy, na tych cłach będący, y starosta tameczny, ratione podiętey sluzy, sprawić miał; także, żeby we Gdańsku nas nie sądzoną ani sziprów naszich z flisy. 33) Iż o wieżą Krzemieniecką, Kurzą Nożką nazwano, w kturey szlachta ab antiquo, za różne excessa, aż też y główniey iako na dnie zasiadać zwykli; a iż niektórym, po satisfactiey dekretem trybunalskim, niesłusznie zadawana bywa trudność: starać sie maią Panowie posłowie, aby za uprzywioliwaną *(sic)* wieżą constitutią obwarowana była. 34) Do act ziemskich y grodzkich po rusku wpisywane aby byli, extracty aby po polsku byli wydawane, a przez to aby ustali w trybunałach przepisy, constitutią cawere Panowie posłowie będą. 35) Zagęściło sie to, że z cancelariey Jego Królewskiey [illegible]ei gleyty, prawu pospolitemu przeciwne, wychodzą, po[illegible]śremi potentiores, iure victi, impune grassantur, y na dobra szlachty minoris sortis, ale iuris pleni, hostiliter nastempuią, y one w swą posessią zabiraią, iako to czasu niedawnego Pan

Samuel Łascz na dobra Pana Łukasza Hulewicza, brata naszego, violenter nastompiwszy, one zabrał y hucusque trzyma, fretus subleuationibus, s cancelariey sobie wydanemi: upraszać tedy uniżenie Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi będą, aby takowe gleyty, iako prawu przeciwne, nie byli ważne. 36) A że Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, pokazał nam przez posła swego na seym teraznieyszy niebezpieczeństwa, na Rzecz Pospolitą nasze nastempuiące od postronnych narodów, nieprzyiaciół oyczyzny naszey, co musi w sercach naszych czynić ostróżno boiaźń; przetoż iednostaynié wszyscy y zgodnie uczyniliśmy laudum na seymiku teraznieyszym, które, Panów posłów naszich fidem obligamus, aby constitutią approbowane byli, w tym, cośmy w ynstructiey tey podali, we wszistkim nam satis facere usiłowali a rem integram, ninac na seymie nie pozwalaiąc (ponieważ im limitatam daiemy potestatem), do nas na seymik relatiny, w niedziel dwie po seymie, przynieśli, na kturym my, obaczywszy, ieżeli ex mente Rei Publicae stanie sie desiderijs y publicznym y priwatnym dosic, tedy, iako nigdy niezwykliśmi deesse Rzeczy Pospolitey, tak y wtenczas, gdy obaczymy, co ex re Rei Publicae będzie, pozwolimy. 37) Poborcom naszim: Jego Mości Panu Szimonowi Kozice y Jego Mości Adamowi Hulewiczowi, s podatków, które wybierali, zwyczayne solarium aby pozwolone było, domówić sie Panowie posłowie nasi powinni. Ukrzywdzenie swoie Jego Mość Pan Roman Zahorowsky, dawni żołnirz y rotmistrz Jego Królewskiey Mości, przełożył na seymiku naszim, które odniósł przez dekret w odsądzeniu maiętno-

ści, sobie na swe krwawe zasługi od Jego Królewskiey Mości conferowaney w woiewodstwie Czernihowskim, a to z tey miary, że non constabat liquido, czy do woiewodztwa Kiiowskiego, czy do Czernihowskiego danina tamta ściągała sie: przeto starać sie Panowie posłowie będą, aby commisarze do rozgraniczenia Kiiowskiego y Czernihowskiego woiewództw naznaczeni byli. *Petita.* Niemały ztąd dissidium w oyczyznie naszey, turbulentis hisce temporibus, że principes in Re Publica viri: Jaśnie Oświecony xiąże Jego Mość Pan woiewoda ziem Ruskich, *(i?)* Wielmożny Jego Mość Pan chorąży coronny w tak wielkie zaszli differentię; upraszać tedy Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości będą, aby autoritatem pańską w to włożyłł, żeby tanti viri, którzy usibus Rei Publice prosunt et proderunt, uspokoieni być mogli. Na Konstantinowie, miesce *(mieście)* Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Pana woiewody Sędomierskiego, Ukrainie wszystkiey siła należy: przetoż starać sie będą Panowie posłowie nasi, aby libertatia y od stanowisk żołnierskich y od inszich podatków miastu temu dana y constitutią approbowana była. Sprawa Jey Mości Paniey Sanockiey y Jey Mości Paniey Wileńskiey z Ich Mość Pany Sapihami deuoluetur do sądu Jego Królewskiey Mości, za kturą upraszać Ich Mość Panowie posłowie będą, aby ią nieodwłocznie sądzić raczyłł. Wysokie merita Jego Mości Pana Jeła Malińskiego, chorążego Wołyńskiego, które, ab anno millesimo sexcentesimo tredecimo, aż dotychczas, przez wszystkie expeditię, y przeciwko cesárzowi Tureckiemu, y przeciwko incursiom Tatarskim, y na woynach Moskiewskich y Szwedzkich, zna-

czne, gromadne y ozdobne poczty do woysk wprowadzaiąc, królom Ich Mościom Panom naszym y Rzeczy Pospolitey, z uymą dostatków swoich y hoynym krwie swoiey dla całości oyczyzny przelaniem, continuo oddawali, merebantur zawsze szczodrobliwość y nagrode od królów Ich Mościów, panów naszych; ale że dotychczas od króla Jego Mości żadney nagrody nie ma: wniosą pokorną do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, prozbą, Panowie posłowie nasi za Jego Mością Panem chorążym, przy wyliczeniu krwawych Jego Mości zasług, aby oycowsky wzgląd na Jego Mości maiąc, w recompense ran s postrzałów, na ciele Jego Mości dla Rzeczy Pospolitey odniesionych, y utrat, w dostatkach swych podiętych, miał nagrode y opatrzenie. Wienc, że rzeka Horyń w tym mieyscu, gdzie są maiętności Jego Mości Pana chorążego, nie iest nauigabilis, intercedować Ich Mość Panowie posłowie będą, aby na teyże rzyce Horyniu młyny, gdzie y przedtym byli, Jego Mość Pan chorąży erigować mógł. Jego Mość Pan Jan na Szumbarze Jarmolińsky, sędzia ziemsky Krzemieniecky, brat nasz, za wsze odważne merita in Rem Publicam collata, tak w woyskach Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, iako y na inszich, in toga przez sie feliciter et gloriose obitis munijs, zasłużył to, aby nomen Jego Mości w niepamięci nie szło, ale na seymie przyszłym Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey przez Panów posłów naszich przypomniono było: zaczym, poruczamy to Panom posłom naszim, aby upraszali uniżenie Jego Królewskiey Mości, żeby, w pamięci Pańskiey swey merita Jego Mości maiąc, raczył ię regiis be-

neficijs nagrodzić y przychęcić szczodrobliwością swą królewską do dalszey Rzeczy Pospolitey usługi. Jego Mości Pana Henrika z Wysokiego Kaszewskiego, brata naszego, z uszczerbkiem zdrowia y szlacheckich dostatków, tak s pogany, iako w Moskwie y w Prusiech, w oczu Jego Królewskiey Mości, znaczne byli krwawe y odważne zasługi: upraszać Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi będą, aby, wzgląd maiąc y na starożytność y na te zasługi w Rzeczy Pospolitey y na dostatków Jego Mości nadniszczenie, łaską swą królewską Jego Mości wesprzeć raczył. Za Panem Karabanem prosić Ich Mość Panowie posłowie będą, aby Jego Królewska Mość miedzy nim a Podhaieckim sprawe sądzić raczył. Żałośna calamitas, która padła na honor Pana Piotra Kosakowskiego y Pana Sokoła, nie tak dalece ze złości, iako przez nieszczęście et casum fortuitum, na nich zaciągniona, że extra regnum, pod cudzoziemskim panem, y bracią naszą przedtym będąc, exulare muszą, pungint *(pungit?)* serca nasze y do compassiey nad nieszczęściem ich przewodzi: przyczynią sie tedy Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości, aby im gleyt ad componendum cum parte, ponieważ infamia in contumatiam stanęła, wydać roskazał. Włodzimierz, miasto Jego Królewskiey Mości, w kturym obywatele woiewodztwa naszego y na ziazdy publiczne y na sądy ziemskie y grodzkie zieżdżaią sie, przez ustawicznego żołnierza prawie iuż ad ruinam y do zniszczenia przyszło; na co Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, oycowsky wzgląd maiąc, z cancelariey coronney libertatię y uniwersał wydać im roskazał: za co my Jego Królewskiey

Mości podziękowawszy, przez Panów posłów naszych upraszamy, aby na czas iaky od wszystkich stanowisk żołnierskich uwolnieni być mogli, ażeby w tym czasie upadłe swe rzeczy wesprzeć, a nam, u pokoiu będąc, wcześniey-sze, gdy sie na nasze publicy tam ziedziemy, stanowiska suppeditować mogli.

У тое инъструкъции печать княжати, его милости, пана маршалка кола рыцерского, а подпись рукъ тыми словы:

Zachariiasz Swiatopołk Czetwerteński, starosta Rakiborski, podsędek Łucky, marszałek natenczas koła rycerskiego, manu propria.

Котораяжъ то инъструкция, за поданемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ естъ записана

Книга гродская Луцкая 1646 года, листъ 651 — 663.

XXVII.

Актъ объ избраніи Іосифа Тризны въ санъ архимандрита Кіевопечерской Лавры, на дворянскомъ съѣздѣ, въ Кіевѣ. Подписи дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 генваря 25.

Року тысеча шестьсотъ чотырдесятъ семого, месеца февраля, двадцетъ второго дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Адамомъ Ласкомъ Черчицъкимъ, наместникомъ подстароства и замку Луцъкого, ставъши очевисто велебный въ пану Богу, его милостъ отецъ Марцинъ Пзесецкий, именемъ всее превелебное капитулы монастыра Печарского Киевъского, для вписанья до книгъ нашешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ перъ облятамъ листъ елекъции, то естъ обраня высоце превелебного въ пану Богу, его милости отъца Иосыфа Тризну, на архиманъдрию монастыра Печарского Киевъского, презъ превелебную капитулу Печарскую Киевъскую, такъже вельможъныхъ и урожоныхъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Киевъского, списаный, руками такъ велебныхъ отцовъ капитулы пречоного монасътыра Печарского

Киевъского, яко ихъ милости, пановъ обывателевъ воевод-
ства Киевъского, подписаный, печатми капитулъною тогожъ
манастыра и пречоныхъ ихъ милости, пановъ обывателевъ
воеводства Киевского, припечатованый, а о томъ всемъ ширей
въ собе объмовъляючий, просечи, абы принятъ и до книгъ
уписанъ былъ. А такъ я врядъ тотъ листъ елекъцией, для впи-
саня ло книгъ нинешъныхъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ
соби писаный маетъ: Во имя Отца и Сына и Святаго Духа.
Мы смиренъные свясченъно-иноки крилешане, застолъпници,
старци, вси отцеве и братыя, капитула Лавъри святое мона-
стыра Печерского Киевъского, по зестю съ того свита,
превелебъного въ Богу, блаженъное пameты его милости
отъца Петра Могилы, архиепископа митрополиты Киевъ-
ского, Галицъкого и всея России, архиманъдрита Печер-
ского, оспротилые, ознаймуемо тымъ листомъ доброволъное
елекъцией нашое, ижъ мы, маючи зъ давъныхъ привилеовъ
одъ наясънейшихъ кролевъ ихъ милости, пановъ нашихъ,
такое право, же, по зостю съ того свита кождого архиманъ-
дрита Печерского, маемо, везъвавъши до себе князей, па-
новъ и обывателевъ земли Киевъское, которыхъ быхъмо
затягнути могли, и они, будучи тоежъ релией Кгрецкои.
хотели бы намъ допомочи тоей елекъцией, на архима-
дрита обрати особу зацъную стану шляхецъкого, въ
коне нашомъ выцвиченую, и до маестату его королевское
милости, пана нашого милостивого, листомъ волъной елек-
цией нашой освидчати, и за тоею особою единою отъ
насъ усихъ и ихъ милостей, пановъ обывателевъ, до насъ
належачихъ, абы привилеемъ его королевское милости былъ
намъ на архиманъдрию потверженый, супъпликовати. Скоро

толко Господъ Богъ до фалы своее святое поволалъ помененого его милость, отца архиманъдрита нашого, не хотячи ми без старшое звирхное головы зоставати, а притомъ маючи таковыи видомости, ижъ особы, до тое елекъции нашое не належачые и привилеями отдаленые, замышляютъ на волную елекъцию нашу наступовати, а инъные на добра церковъныи наезъджати хочутъ, и южъ никоторие наехали: вси, единодушъно намовивъшисе, розослалисмо листы до поблизшихъ ихъ милостей стану сенаторского, дыкгитарского и шляхецъкого, въ набожеиъстве Кгрецкомъ будучихъ, просячи, абы до насъ прибыти рачили до манастыра Печерского на елекъцию, на денъ нинешъный отъ насъ зложеную, на которую немало ихъ милостей, людей зацъныхъ, зъехалось. Мы теды, во имя святое, едыносусчное, животворяшчое и нераздилимое Тройци, ижъ привилея наши одну толъко особу обирати насъ учатъ, а маючи отъ зошълого святобливого мужа, отца архиманъдрита нашого, при исходи съ того свита, намъ залецоную особу, въ законе иноческом зъ детинъства и въ наукахъ богословъскихъ выцвиченую, при тутейшомъ монастыру нашомъ Печерскомъ выховаиую, а въ доме зацъномъ и старожитномъ зърожоную, его милость, господына отца Иосыфа Тризну, на сесь часъ въ брацътве Виленъскомъ преложоного, вси едностайне и единогласно обралисмо. А до тоежъ елекъции нашое, и ихъ милость, помененые особы, ижей на подписехъ выражоные, зъгодне приступили, которую то елекъцию, кгды намъ дастъ Господъ Богъ згодне и едностайне одправити, оную, подъ анафътемою семи соборовъ вселенскихъ, непорушъно

держати маемо, а до маестату его королевское милости, пана нашого милостивого, вси мы вирныи подданыи слуги и богомольци, супъпликуемо, абы обраный отъ насъ его милость отецъ архиманъдрита былъ привилеемъ ствер-жоный, и тую елекъцию нашу, волъную и зъгодную, вси подписами рукъ нашихъ, такъже ясневелъможного, велъ-можныхъ и урожоныхъ ихъ милостей, нижей выражоныхъ, подписами и печатми ствержаемъ. Писанъ сесь листъ елекъцией въ церкви Пресветое Владичици нашое Бого-родици и Присноливы Марии монастыра Печерского Киевъ-ского, лита Божого нароженя тысеча шестъсотъ чотыр-десятъ семого, месеца генвара, двадцетъ пятого дня.

У того листу елекъцией, при печатехъ, подписъ рукъ тыми словы:

Варлаамъ Детъковъский, намистникъ монастыра Печерского Киевъского, власною рукою.

Зосима Прокоповичъ, дозорца печеръ святыхъ ста-рецъ соборныхъ, рукою власною.

Игънатый Оксеновичъ Старушицъ, старецъ мо-настыра Печеръского соборный.

Меленътый Красносилский, старецъ монастыра Пе-черского соборъный.

Феодосий Оранъский, старецъ соборъный.

Филаретъ Горъбикевичъ, уставъникъ Печеръский.

Софроный Жеребило-Лобуньский, игуменъ мона-стыра Кирилского.

Веniаминъ Новоселецъ, старецъ соборъный.

Иеромонахъ Рафаилъ Вуяховичъ, старецъ соборъный.

Иеромонахъ Іелиссей Илковъскій, старецъ соборъный Печеръскій.

Меркурый Хомичъ, економъ Городецъкий, рукою власною.

Иеромонахъ Панкратый Ступъницкий, крылошанинъ, рукою.

Иоасафъ, крылошанинъ.

Иоанъ Палчикевичъ, крилошанинъ.

Мартинъ Пресецъкий, законникъ монастыра Печеръского.

Константъный Негребецъкий, старецъ Печеръский, рукою.

Еромонахъ Евстафий Евфремовичъ, старецъ и соборъный Печерский, рукою.

Иеромонахъ Пасый Осчовъский, старецъ Печеръский.

Иеромонахъ Іосифъ Дунаевъский.

Иеромонахъ Парфеный Кратовичъ, рукою.

Еромонахъ Антоний Стефановичъ.

Иеромонахъ Селивестеръ Ясинский.

Иеромонахъ Алекъсандеръ Броневъский, рукою.

Иеромонахъ Акиндий Достоевъсъкий, рукою.

Иеромонахъ Корнилий Манъковъский.

Ієродіяконъ Герасимъ Козловъский, рукою.

Ієродіяконъ Венедиктъ Вилъковичъ, рукою.

Ієродіяконъ Гавъреилъ Глодницъкий, рукою.

Коньстантый Семизиновъский, инокъ, рукою.

Pimon Iłowski, zakonnik Pieczarski.

Adam z Brusiłowa Kisiel, kasztellan ziem Kiiowskich, starosta Nosowski, obecny na tey electiey.

Alexander z Brusiłowa Kisiel, podstoli Czernihowski, będący na tey electiey.

Maximilian Brzozowski, podstoli Kiiowski, obecny na tey electiey, ręką swą.

Siemion Wigura, horodniczy Kiiowski.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem Kiiowskich.

Eremiasz Tysza Bykowski, ręką swą.

Siemion Stawecki, ręką.

Иоакимъ Ерличъ.

Joan Trypolski, ręką swą.

Fedor Trypolski, na electiey będący, ręką swą.

Ostafy Wyhowski.

Prokop Wereszczaka, komornik graniczny Czernihowski.

Samuel Dublanski, na tey electiey będący.

Stephan Trypolski, na tey electiey będący.

Daniel Szczenieiowski.

Parfen Trypolski, ręką.

Романъ Невъмирицъкий, рукою.

Петъръ Выговъский, рукою.

Maciey Jerlicz.

Федоръ Трыполскій, рукою власною.

Alexander Olexicz Lusznia.

Stephan Lew, iako ten, który należę, łowczy Nowogrodku Siwierskiego, zgodnie pozwalam.

Stephan Grazny, imieniem Jego Mości Pana Borysa Graznego, łowczego Nowogrudka Siwierskiego, dworzanina Jego Kró-

lewskiey Mości, iako pisać nie umieiącego, na tę electią zezwalaiący, ręką swą.

Szymon Pawsza, na tey electiey będący, ręką swą.

Stanisław Trzeciak, ręką swą.

Fedor Sołtan, na tey electiey będący.

Jan Suryn, ręką.

Adam Skipor, ręką.

Roman Sawicki.

Krzysztoph Szaniawski, ręką.

Daniel Hołub.

Hrehory Liplenski, ręką swą.

Paweł Filipowski, ręką swą.

Jan Strywiazki, na tey electiey będący.

Andrzey Stawecki, na tey electiey będący.

Jerzy Pieńkowski.

Alexander Ważyński.

Boufał Olexicz Giranowski.

Krzysztoph Snitowski.

Который же то листъ елекъцыей, за поданъемъ и прозбою выш речоное особы а за принятъемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ естъ уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1647 года, листъ 232.

XXVIII.

Актъ объ избраніи епископа Мстиславскаго, Оршанскаго и Могилевскаго Сильвестра Косова митрополитомъ Кіевскимъ, на дворянскомъ съѣздѣ, въ Кіевѣ. Подписи духовныхъ лицъ и дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 февраля 25.

Року тысеча шестъсотъ чотырдесятъ семого, месеца априля девятого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцькомъ, передо мъною Гавриломъ Корытинскимъ, буркграбимъ и наместъникомъ староства Луцького, становъши очевисто урожоный панъ Павелъ Понаревъский, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцкихъ, подалъ перъ облятамъ листъ елекъции отъ всего духовенъства, тудежъ дикгънитаровъ, рыцерства, такъ коронъныхъ, яко и великого князтва Литовъского обывателевъ, народу Руского, релиі Кгрецкое, въ послушенъстве отца светого пастера, патріархи Конъстанътинополского будучихъ, съ печатъми и съ подписами рукъ особъ духовъныхъ и свецкихъ на обране превелебъного въ Пану Богу, его милости отца Силвестра Косова, епископа

Мсциславского, Оршанского и Могилевъского, на метро-
нолию Киевъскую, Галицкую, и томужъ его милости,
отцу Косови, служачий, яко о томъ тотъ листъ елекъции
ширей въ собе маетъ, просячи, абы принятъ и до книгъ
уписанъ былъ, которого я врядъ приймуючи, читалемъ,
и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаный, маетъ:

My duchowieństwo, tudzież dignitarze, rycerstwo, tak coronni, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego obywatele narodu Ruskiego, religiey Graeckiey, w posłuszeństwie Oyca świętego, pasterza naszego, patriarchi Konstantinopolskiego, będący, po ześciu s tego świata świętey pamięci Jaśnie Przewielebnego w Bogu Jego Mości Oyca Piotra Mohiły, metropolity Kiiowskiego, Halickiego y wszystkiey Rossiey, z różnych woiewódstw na dzień y termin dzisieyszy, roku tysiąc sześćseth czterdziestego siódmego, february dwudziestego piątego, według starego kalendarza, od Wielebney kapituły metropolitańskiey Sophyskiey Kiiowskiey, przez listy, do wszystkich nas pisane, dla obrania nowego metropolity złożony, tu, w cerkwie świętey Sophiey Kiiowskiey kathedralney metropolitańskiey, zgromadzeni, przychilaiąc sie do praw y swiebód naszych tak dawnieyszych królów Ich Mościów, iako też ad puncta uspokoienia religiey naszey, na szczęśliwey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, electiey dane, y od tegoż Króla Jego Mości za-równo z inszemi prawami Rzeczy Pospolitey, inter pacta conuenta, cum consensu totius Rei Publicae, poprzysiężone, potem constituciami approbowane, przez które pozwolono iest nam telko samym obierać archiepiskopa metropolite

Kiiowskiego, nie w uniey będącego. Jednostaynie tedy, wszyscy zgodnie, nemine contradicente, idąc za wolą Bożą, który do serca nam podał, Przewielebnego w Bogu Jego Mości Oyca Syluestra Kosowa, episkopa Mścisławskiego, Orszańskiego y Mohilewskiego, zacne iego starożytne urodzenie, wysokie cnoty, pobożność y rostropność, niemniey żarliwość y stateczność w religiey naszey wiadome maiąc, za metropolite naszego Kiiowskiego, Halickiego y wszystkiey Rossiey pasterza obraliśmy y obieramy, y te zgodną electią naszą Jego Mości daiemy, y wszelakie posłuszeństwo, iako pasterzowi swemu prawosławnemu, oddawać obiecuiemy, zalecaiąc do maiestatu Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, uniżenie, wszyscy zgodnie y iednostaynie, aby był priuilegio, według praw naszych, confirmatus, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, prosimy. A daiąc te electionis manifestacią, rękoma naszemi podpisaliśmy y pieczęci nasze przycisneli. W cerkwie świętey Sophiey Kiiowskiey metropolitańskiey, roku y dnia wyżey mianowanego.

У тое елекъции при печатехъ подписъ рукъ ихъ милостей, особъ духовъныхъ и свецъкихъ, тыми словы:

Athanazy Puzyna, władyka Łucky y Ostrogsky.

Józeph Tryzna, archimandryta Pieczarsky Kiiowsky, starszy monastera Brackiego Wileńskiego, ręką swą.

Hilary Doropheowicz, archimandrita Słucky, ihumen Hrozowsky.

Leonteusz Szycik Zalesky, namieśnik metropolitańsky w wielkim xięstwie Litewskim, archimandrita Owrucky, ręką swą.

Isaias, ihumen Nikolsky.

Ignacius Oxenowicz Staruszycz, ihumen Wydubicky.

Józeph Kononowicz Horbacky, ihumen Michałowsky cerkwie złotowierzchey Kiiowskiey.

Alexander Mokosi Denisko z Matwieiowiec, administrator episkopstwa Łuckiego y Ostrozkiego y eromonach Pieczarsky, nomine totius districtus Kremenecensis.

Innocenti Giziel, ihumen y rector collegium Bratskiego Kiiowskiego.

Warlaam Dietkowsky, namieśnik monasteru Pieczarskiego Kiiowskiego.

Alexey Tur, namieśnik monastera świętego Mikołaia P. K. *(Pustyńskiego Kiiowskiego?)*.

Конъстантъ тий Негребецъкий, намѣстникъ Софейский, рукою.

Софроный Жеребило Лобунъский, игуменъ монастыра Кирилского Киевъского.

Феодоръ Борежецъкий, протопопа Киевъский, зо всею капитулою.

Alexander Tustanowsky, prezbiter cerkwie świętego Mikołaia Pritiskiey Kiiowskiey.

Иванъ Ч...ский, свещенникъ Спаский Киевский.

Кирилъ Полозовичъ, свещенникъ Воскресенъский Киевъский.

Merkury Chomicz, administrator maiętności Grodeckiey, ręką swą.

Zachariasz Berestowicky, protopopa Łucky, ręką swą.

Andrzey Zieliński, ręką, prezbiter Swiętomichałowsky.

Helizeusz Kotelnicky, prezbiter świętey Pokrowy, ręką.

Артемий Гулянницкий, презбитеръ Афанасовъский Луцкий, власною.

Adam z Brusiłowa Kisiel, kasztelan Kiiowsky, starosta Nosowsky.

Hrehory Czetwerteńsky, podkomorzy Łucky.

Zachariasz Czetwerteńsky, starosta Rakiborsky, podsędek Łucky.

Wacław Światopełk Czetwerteńsky.

Moyżesz Mohiła, hospodar Wołosky.

Hauryło Korytińsky, burgrabia Łucky.

Maximilian Brzozowsky, podstoli Kiiowsky, ręką swą.

Fedor Susczańsky Proskura, pisarz ziemsky Kiiowsky, iako na to zezwalaiący.

Samuel Woronicz, czesznik Czernihowsky.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem Kiiowskich, ręką.

Wasili Masalsky, ręką.

Borys Grazny, łowczy Nowogródka Siewierskiego, ręką swą.

Daniel Hołub, z Morozowicz.

Adam Łasko Czerczycky.

Kostyn Jankuł, który bywał hetmanem ziemie Mołdawskiey.

Adam Chłopecky.

Jan Chłopecky.

Jeremiasz Tysza Bykowsky, ręką swą.

Fedor Sołtan.

Kostanti Kazimierz Obodeńsky.

Alexander Sokołowsky, z do....

Michał Woronicz.

Alexander Surin, ręka.

Krzysztoph Kolczycky, skarbnik Czernihowsky.

Prokop Wereszczaka, komornik graniczny Czernihowsky.

Boufał Olekszyc Lusznia Gieranaysky.

Andrzey z Wolkowicz Wolkowicky, ręką swą.

Adam Surin.

Paweł Sczeniewsky, ręką.

Iwan Trypolsky, ręką.

Jerzy Kirdey Kozińsky, ręką swą.

Krzysztoph Szaniawsky z Szaniaw, ręką.

Ostaphiey Wyhowsky.

Andrzey Madaleńsky.

Mikołay Lusto *(?)*, ręką.

Jan Hładunowicz Dubisky, ręką swą.

Fedor Trypolsky.

Alexander Trypolsky.

Paweł Ponarzewsky, ręką.

Jan Dmochowsky.

Gabriel Leduchowsky.

Heliasz Złotolińsky.

Stephan Horodisky, ręką.

Andrzey Korytińsky, ręką.

Ignacy Strzelnicky.

Stephan Bylecky.

Larenti *(?)* Kopysteńsky.

Daniel Dumińsky.

Wasili Plotnicky Zatyrkiewicz, ręka.

Который же то листъ меноване елекъции, за поданъемъ и прозбою вышъ речоное особы а за принятьемъ моимъ урядовымъ, увесъ, съ початку ажъ до конца, до книгъ нинешъныхъ естъ уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1647 года, листъ 574.

XXIX.

Сеймовое постановленіе дворянъ воеводства Кіевскаго о наборѣ и устройствѣ войска для усмиренія бунтовъ, о податяхъ на его содержаніе и о всеобщемъ ополченіи противъ непріятеля. 1649 марта 15.

Року тисеча шестъсотъ чотырдесятъ девятого, месеця маръца, семнадцатого дня.

На вряде кгродскимъ, въ замъку его королевское милости Луцъкимъ, передо мъною Гелияшомъ Малюшицъкимъ, буръкграбимъ Луцкимъ, становъшы очевисто урожоный его милость панъ Владыславъ на Богурыше Хрыбътовичъ, столъникъ Кіевъский, маръшалокъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нынешънихъ кгродскихъ Луцкихъ подалъ лявдумъ, одъ всихъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Кіевского, на сеймику въ Луцъку, ля пятнадцатого маръца, въ року тепершнемъ, одправуючымсе, зголне намовленое, съ подписомъ руки своее и ихъ милости, пановъ обывателовъ тогожъ Кіевского воеводства, яко о томъ тое лявдумъ ширей въ собе маетъ, просячы, абы принятое и до книгъ вписаное было, которое я врядъ приймуючы читалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаное, маетъ:

My dignitarze, urzędnicy i rycerstwo woiewodztwa Kiiowskiego, którzyśmy na dzień piętnasty marca, roku tysiąc sześćseth czterdziestego dziewiątego, vigore constitutiey, uchwaloney na szczęśliwey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, szczęśliwie nam panuiącego, koronacyiey, ziechali się do Łucka, abyśmy, po rosproszeniu naszym od nieprzyiaciela woiewodztwa naszego, na tym mieyscu laudum zgodnie napisali y to, co do obrony y bezpieczeństwa naszego należy, postanowili, widząc to na oko, iż bez ustawicznego namniy do kilku lath praesidium, któreby, obecnie w woiewodztwie naszym zostawaiąc, tego samego pilnowało, woiewodztwo nasze od swey woley rebellizantów bezpieczne być nie może, a obmyślaiąc securitatem tak kościołów, iako y wszystkich nas et pignorum nostrorum, to, co sie niży specificuię, autoritate praesentis conuentus, zgodnie y iednostaynie postanowiamy, nie tilko fide, honorę et conscientia samych siebie obowiązuiąc, ale y poenis, które dobrowolnie na sie wszyscy przymuiemy, ktobykolwiek temu postanowieniu naszemu przeciwić się chciał, tam in toto, quam in minima eius parte. Naprzód tedy, trzy tysiące konnego woyska leuis armaturae, s takim rynsztunkiem y orężem, iako Jego Mość Pan pułkownik nasz generallny, w przypowiednych listach ich Mościom Panom rotmistrom, ordinuie, mieć chcemy, a draganów tysiąc, także z rynsztunkami y orężem, wedle ordinansu Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, naznaczaiąc konnym naszym po trzydziestu złotych na czwierć żołdu, a draganom po złotych iedinastu na miesiąc, a to do lat dwóch, sine intermissione; to iednak declaruiąc, iż

nam wolno będzie zgodnie, vigore huius laudi continuato, lubo zmnieyszić lubo y przyczynić woyska, wedle potrzeby, a to po skończeniu kożdego roku. Na które ludzię, w kożdey czwierci y roku, troie podymne uchwaliliśmy y uchwalamy, żadnych abiurat desertatorum et conflagratorum nic przymuiąc. W pierwszy, iednak, czwierci, czworo podymnę wydać będziemy powinni, tak iednak, że w pierwszym roku tylko trzynaście podymnych wybrać się ma, a w drugim dwanaście, wedle tego, iako ostatnie, przed temi tumultami, podymne wybirane było. A ieśliby komu kwit zginoł, a regestrami Panów poborców liquidować się nie mogło, tedy poddani iuramento comprobare maią, tak, iako ostatnie podymne dawali; s czego sie nam wszyscy Ich Mość Panowie poborcy, tak podymnych, iako y czopowego, rachować maią, którzykolwiek przedtym pieniądzę woiewodzstwa naszego, to iest podymnego, czopowego y inszych exactij w zawiadywaniu mieli swoim, a rachunku nam iescze doskonałego nie uczynili, y kwitu od nas nie otrzymali. Przytym uchwaliliśmy y uchwalamy czopowe, które arenduiemy Jego Mości Panu Janowi z Brzezia Krzętowskiemu, za też summę, iako chodziło to czopowe odotąd, to iest za złotych dwadzieścia tysięcy, includuiąc w to szos y formankę, iako zawsze chodziło. To iednak czopowe tak w ręce Jego Mości Panu łowczemu daiemy, aby nam sub conscientia po roku, da Bóg, powiedział, co mu uczyni. Na żołnierza, zwysz pomienionego konnego, przychodzi na rok trzykroć sto szędziesiąt tysięcy, na tysiąc draganów na rok przychodzi sto trzydzieści dwa tysiąca, na laffgield, to iest zaciągowe pieniądze, tych draganów

iedynaście tysięcy. Zosobna chcemy mieć praesidium, propter chara pignora nostra, fortecy Horoszkowskiey: piechoty cudzoziemskiey trzysta, z których każdemu na miesiąc po iedynastu złotych rachuiąc, a zosobna na laufgide, w pierszey czwierci, także po iedynastu złotych na iednego semel pro semper; czyni to na rok złotych czterdzieści dwa tysiąca dziewięseth. Czyni to tedy, wszystko do kupy złożywszy, summę pięćkroć sto tysięcy ośmdziesiąt tysięcy ieden dziewięćseth złotych. Do tych expens należy y tractament Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, któremu na czwierć dwa tysiąca złotych offiaruiemy, które y z retent przeszłych wziąć Jego Mości pozwaliamy. A nadto cokolwiek do apparatu woiennego, do woyska, iako prochów, kul y inszych potrzeb woiennych, co potrzeba, cokolwiek y do fortecę wysz pomienioney, gdzie chara pignora nasze zostawać będą, in casu necessitatis, requiretur, to wszystko z reszty summy, która od podatków zostaie, ordynować będzie Pan pułkownik nasz generalny, iako y na szpiegi, z Ich Mościami Pany commissarzami. Co się tknie exactorów zwyszpomienionych podatków, do wybierania podymnego czworga, w pirwszy czwierci roku, obraliśmy Jego Mości Pana Mikołaia s Pruszyna Pruszyńskiego; do drugiey exactiey troyga podymnego, w drugiey czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Ostafiana Tuszowskiego; do trzeciey exactiey troiga podymnego, w trzeciey czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Adama Korczewskiego; do czwartey exactiey troiga podymnego, w czwartey czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Alexandra Korczewskiego. Którzyto Ich Mość Panowie poborcowie odtąd podymnę po-

mienione odbierać poczną y tam, odkąt y na iakim miey-
scu, uniwersałem swym obwieszczą wszystkich nas Ich Mość
Panowie commissarze czterey, od nas obrani, kiedy y gdzie-
byśmy to podymnę do rąk Ich Mości Panów poborców,
oddawali. A po wybraniu iako pirwszych cztyrech po-
dymnych, tak y inszych, zaraz pieniądze rotmistrzom odda-
wać będą powinni Ich Mość Panowie poborcy, za assigna-
cyą Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, a
po wydaniu pieniędzy Ich Mość Panowie commissarze,
ziachawszy się, absentia unius non obstante, rachunku słu-
chać będą tamże Ich Mość Panów poborców, tak tych,
którzy dawne retenta maią, iako y tu pomienionych, a
potym woiewodztwu naszemu, na seymiku lub electiey
deputacky, cokolwiek wprzód po exactiey tych podatków
przypadnie, dadzą rellacyą y doskonały rachunek wszystkich
perceptorum et expensorum. Ciż Ich Mość Panowie com-
missarze determinuią y czas wybierania czopowego, po
uspokoieniu, da Bóg, woiewodztwa naszego od tumultów,
y uniwersałem swoim termin, a quo naznaczą, iako y wy-
bieranie podymnego. A iż wiemy doskonale, że niemało
iest pieniędzy woiewodztwa naszego przy Ich Mościach
Panach poborcach woiewodztwa naszego dawnych, to iest
potomkach nieboszczyka Pana Fedora Proskury, pisarza ziem-
skiego Kiiowskiego, potomka Jego Mości Pana Woronicza,
podczaszego Kiiowskiego, przy Jego Mości Panu Alexandrze
Lenkiewiczu y Pohorskim, podwoiewodzym Kiiowskim, przy
Jego Mości Panu Woyciechu Rylskim, woyskim Żytomir-
skim, pisarzu grodskim Kiiowskim, przy Jego Mości Panu
Krzysztofie z Łohoyska Tyszkiewiczu, podczaszym Kiiow-

skim, retenta czopowego, szosu y formanki, y przy inszych Ich Mościach: tedy poruczamy to Ich Mościom Panom commissarzom naszym, aby, sine mora zniosszy sie z Ich Mościami wysz zpomienionymi Pany poborcami, te pieniądze odzyskali, które pieniądze tak ordynuiemy. Przypowiedzieliśmy służbę a die prima aprilis, anni praesentis, braci naszey, Ich Mościom Panom obywatelom woiewodzstwa naszego rosproszonym, którzy pod chorągwią Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego zostawać maią y to czynić coby było ku ozdobie woiewodzstwa naszego, którym żołd na koń po złotych trzydziestu postempuiemy, wedle regestru, od Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego podpisanego, temuż Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu więcy chorągwy s tych retent zaciągnąć. Ktobykolwiek, tak podymnych, iako czopowego, szosu y formanki exactorom naszym zwyszpomienionym, tam in toto, quam in parte, wedle czasu, od Ich Mość Panów commissarzów determinowanego, nie oddałł, na takowym ma być poena triplicis pensionis retentorum in instanti, cum poena perpetuae banitionis sine appellatione, extendowana, ad instantiam instigatoris iudicij, ex delatione Ich Mościów Panów exactorów wyszpomienionych, abo ich substitutów, lub succolectorów, prawnie od nich zapisanych. Forum zasię aczby ordinarium być miało w Kiiowie, iednak iż nam Pan Bóg wziołł s tego świata Jego Mości Pana woiewode naszego, bez którego gród nasz wacuię; więc iż Kiiow iest podległy pod ten czas niebespieczęstwom od domowey sweywoły nagłono *(sic)*, tośmy zgodnie postanowili, ieśli na ten czas, kiedy się zdać będzie Ich Mościom

Panom commissarzom naszym, iż czas iest podatki wybierać, na co y swe wydadzą uniwersały, Pana woiewodę Jego Królewską Mość, Pan nasz miłościwy, dać nam raczy, a on na woiewodztwo wiedzie, tedy Jego Mość Pan woiewoda roczki grodskie, luboby cadencya ich zwyczayna nie przypadała, ma zacząć sądzić, dla samych skarbowych spraw, w tydzień po czasię tym, do którego ostatniey oddawcy podatków oddawać będą powinni, wedle assignatiey Ich Mościów Panów commissarzów, od nas obranych. A ieśliby też Jego Mość Pan woiewoda, wedle tego czasu, iako się namieniło, przyść do sądzenia roczków, dla iakiey-kolwiek przyczyny, nie mógł, tedy to zgodnie postanawiamy, iż sobie wszyscy, którzybyśmy huic laudo nostro sprzeciwili się y ordynacyey oddawania contributiey publicznych Ich Mościów Panów commissarzów naszych, forum w woiewodzstwie pobliższym naznaczamy, to iest w woiewodztwię Wołyńskim, w powieciech tak Łuckim, Krzemienieckim, iako y Włodzimirskim, którybychkolwiek s tych gro-dów napierwy roczki sądzone byli, za pozwem peremptorie stawać, sine quibusuis dillacionibus et exceptionibus. Tamże forum mieć maią y Ich Mość Panowie poborcy nasi, tak tu pomienieni, iako y ci, którzy nam dotąd dawnych retent nie oddali, ad instantiam instigatoris iudicij, ex dellacione plenipotenta Ich Mościów Panów commissarzów naszych; także y Panowie rotmistrzę woyska naszego, ieśliby który z nich, pieniądzę wziowszy, chorągwie nie stawił y do obozu nie stanoł, przez tegoż instigatora y delatora, czego nam Ich Mość Panowie obywatele Wołyńscy, bracia nasi, fraterne pozwolili. Wszakże, przy wybieraniu

podatków czwirci nastempuiących, kiedy Jego Mość Pan woiewoda, da Bóg, nasz zupełnie ten urząd swóy obeymie, querelle skarbowych spraw co dwie niedziele sądzone maią być w Kiiowię; czego iż propter bonum communę, przestrzegać, da Bóg, będzię Jego Mość Pan woiewoda nasz, pewniśmy są tego, abyśmy sąsiedzkiego woiewodzstwa grodów nie szukali. A iż teraz rzetelnie widzimy, iako ciężko iest naszemu woiewodzstwu, tak przestronnemu, iedno tylko ziemstwo maiąc, ieden gród w Kiiowie; tedy to sobie przyrzekamy, iż ani podsędka, ani pisarza ziemskiego obierać nie mamy (ponieważ te urzędy teraz vacuią), ażbyśmy z seymu blizko przyszłego troie ziemstwa u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey. także y grody, w którychby roczki sądzone byli, uprosili. (Executio mocną, ieśliby się kto, post publicatam banitionem, zaraz na drugich roczkach abo querellach, nie uścił ze wszystkim skarbowi woiewodztwa naszego, abo ktoryby rotmistrz, wziowszy pieniądze, do obozu chorągwię nie stawił y stawić nie chciał) Jego Mość Pan woiewoda nasz abo, gdyby requisitus in duabus uczynić iey nie chciał. Jego Mość Pan starosta Żytomirski, abo Jego Mość Pan starosta Owrucky pro tunc uczynić ią będzie powinien, powiat swóy ruszywszy, iako contra rebelles, których pro hostibus patriae et communis salutis mieć chcemy, y teraz declaruiemy, z częścią woyska naszego zaciągnionego, cum consilio Ich Mościów Panów commissarzów, sub poena itidem triplicis pensionis retentorum in instanti, na roczkach którychkolwiek, iako się wyży pomieniło, repetenda, cum poena perpetuae banitionis, ad instantiam instigatoris iudicij

illius, ex delatione Ich Mościów Panów commissarzów abo ich plenipotentów. Ich Mościów Panów commissarzów cztyrech obraliśmy y uprosili: Wielmożnego Jego Mość Pana Jerzego na Czernichowie Niemirzicza, podkomorzego Kiiowskiego, Jego Mość Pana Władysława na Bohurynie Chrebtowicza, stolnika Kiiowskiego, Jego Mość Pana Michała Axaka, podstolego Kiiowskiego, y Jego Mość Pana Tomasza z Biberszteinu Kazimirskiego, którym to co się wyżey pomieniło, poruczywszy, nadto poruczamy, aby woysko, od nas zaciągnione, dwakroć w roku popisali: raz na początku, kiedy się wszystko zaciągnie, a drugi raz przy skończeniu roku. Tymże Ich Mościom moc zupełną daiemy y zlecamy, aby ad fidem publicam, iako naprędzy mogli dostać pieniędzy, za którebyśmy zaraz mogli ludzi cokolwiek zasiąc, absentia unius vel duorum non obstante; naostatek, in absentia trium, y iednemu Jego Mości Panu pułkownikowi generalnemu eandem potestatem daiemy. A skoro to pirwsze czworo podymnych Jego Mość Pan exactor pirszy woiewodztwa naszego wybierze, cum prouisione po złotemu od sta złotych na miesiąc rachuiąc, aby zaraz creditorowi oddall, waruiemy. Na pułkownictwo generalne uprosiliśmy y obrali Wielmożnego Jego Mość Pana Jerzego na Czerniechowie Niemirzicza, podkomorzego Kiiowskiego, maiąc perspectam eius fidem in Rem Publicam et merita, którego obowiązawszy amore patriae, tośmy Jego Mości poruczali, aby się starał, z powinności, na sie włożoney, o to, żebyśmy byli bespieczni od wszystkich tumultów domowych y rebellicy; czemu wszytkiemi siłami, ex prouidentia sua, będzie powinien, maiąc te władzą, od nas

autoritate conuentus nostri sobie daną, aby w woiewódz-
stwie naszym swawolne kupy gromiłł, buntowników, gdzieby
się kolwiek pokazali. iak w dobrach Jego Królewskiey Mo-
ści, iako y duchownych y naszych szlacheckich, imać ka-
załł y one karałł, wedle wystempków. A żeby miałł woy-
sko to nasze zwyszpomienione in exquisita disciplina, da-
iemy Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu
władzą, autoritate Rei Publicae, stanowienia pułkowników
y rotmistrzów, karania wystempnych żołnierzów, wedle arti-
kułów woiennych, którym kożdy żołnierz podlegać, tacto
pectore, obowiązać się powinien; osobliwie tych, którzyby
castra deserere, abo s potrzeby uciec mieli, abo sie po-
tykać, gdy każą, nie chcieli, pro hostibus patriae declaru-
iemy. Zlecamy przytym Jego Mości Panu pułkownikowi
generalnemu, aby luxum woiska naszego cale uprzątnoł, wedle intencyey Rzeczy Pospolitey, na seymie coronationis blizko przeszłym wyrażoney, tak stroiów iako y bankie-
tów, cokolwiek delicatem żołnierza uczynić może, wielości
wozów, koni y czeladzi niepotrzebney, wedle constitutiey
anni millesimi sexcentessimi trigesimi terty. Daiemy też
Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu
potestatem substituendi na miesce swoie do czasu ta-
kiego locumtenenta, któryby huic oneri mógł sufficere,
osobliwie do sądów criminalnych rebellizantów. A iako
woiska gratialistów bywać zwykli, tak też woisko nasze
z Jego Mością Panem pułkownikiem generalnym naszym
nostrae potestatis mieć chcemy. Na ściągnienie woysku
naszemu, wszystkie starostwa, wszytkie dzierżawy, wszyt-
kie przytym dobra utriusque ritus naznaczamy, które, ne-

mine excepto, Jego Mość Pan pułkownik nasz generalny assignować chorągwiom będzię, a potym, woysko iako naprędzy ściągnowszy, popisać się ma przed Ich Mościami Pany commissarzami, pod Kiiowem y nad Dnieprem, lub obozem w iednym mieyscu, lubo na kilku mieyscach leżeć; nad tymże Dnieprem y hyberna swe odprawowować powinno będzię. Ażeby swóy prouiant miało to woisko, ordinuiemy im tako żywność, iż iako dwadzieścia podymia iednemu żołnierzowi na czwierć płacą żołd iego, tak żeby, ze dwudziestu dymów, tak w starostwach, dzierżawach, duchownych dobrach utriusque ritus, iako y naszych szlacheckich wszystkich, prouiant był wydawany żołnierzom na czwierć na iednego, maiąc wzgląd y na luźną czeladź y konie, bez których żołnierz być nie może, wedle ordinacyey Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego y Ich Mość Panów commissarzów, którą żywność tak, iako na tamtym mieyscu, stąd *(zkąd?)* ią wybierać będą, pretium iey będzię na on czas, oszacowawszy, lubo żywnościo oddać, lubo pieniędzmy płacić będziemy; a żołnierz, tym się contentuiąc, ani sie włóczyć ma po woiewodzstwię, chiba in necessitate, ani stacy żadnych wybierać; w czym, aby nas insze woysko nie aggrauouało, wyprawuiemy s pośrzodka siebie dwóch do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, to iest Jego Mość Pana Tomasza Kazimirskiego y Jego Mość Pana Stefana Niemirzyca na Czerniechowie, pokornie prosząc, abyśmy to, z łasky Jego Królewskiey Mości, otrzymać, a interim, dla sprowadzenia pignorów naszych, commoditatem loci w starostwie iakim mieć mogli. Praesidium też y fortece, propter infirmiorem

sexum et chara pignora nostra, w dobrym porządku mieć będzie Jego Mość Pan pułkownik nasz generalny: co całe dexteritati et prudentiae Jego Mości poruczamy. Nakoniec pospolite ruszenia, in casum ingruentis necessitatis, uchwaliśmy w woiewodzstwie naszym, na które wszyscy stawić się mamy, wedle prawa pospolitego de expeditione bellica, nie wychodząc iednak nigdziey z woiewodzstwa naszego: na które pospolite ruszenie, gdy się zdać będzie Ich Mościom Panom commissarzom naszym, Jego Mość Pan woiewoda nasz, da Bóg, przyszły wici wysyłać ma; a ieśliby ieszcze Jego Mości Pana woiewody nie było, abo sie tego zbraniał, tedy to Ich Mościom Panom commissarzom naszym w moc daiemy, iako nas zwoływać, tak y miesce nam naznaczyć, a my się stawić obiecuiemy, sub poenis, o pospolitym ruszeniu sancitis. uwalniaiąc tych totaliter, którzy w woiewodzstwie naszym Kiiowskim w zaciągu są y będą, tudzież też y tych, którzy z woiewodzstwa tego przy boku Jego Królewskiey Mości zostawaią. Działo się w Łucku, dnia piętnastego marty, anno tysiąc sześćseth czterdziestego dziewiątego.

У того лявдумъ подписы рукъ, такъ его милости пана маршалъка, яко и ихъ милостей пановъ обывателовъ воеводства Кіевъского, тыми словы:

Władysław na Boharynie Chrebtowicz, stolnik Kiiowsky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

Jerzy z Czerniechowa Niemierzycz, podkomorzy Kiiowski, manu propria.

Michał Axak, podstoli woiewodztwa Kiiowskiego, manu propria.

Jan Krzętowski z Brzezia, Ło. K., manu propria.

Stephan Niemirzycz na Czerniechowie, manu propria.

Remian Tuszewsky, manu propria.

Andrzey Sokołowsky, S. K. J. M.

Tomasz Modliszewsky.

Jan Kniehinińsky.

Thomasz z Biberzsztaynu Kazimirsky, manu propria.

Mikołay s Pruszyna Pruszyńsky, manu propria.

Abram Korczewsky, manu propria.

Hrehory Lipliańsky.

Mikołay Juczanicky, komornik graniczny woiewodztwa Kiiowskiego, manu propria.

Alexander Korczewsky.

Michałł Jerlicz, manu propria.

Wacław Jurewicz.

Sebestian Krasowsky.

Jan Mirosz.

Jan Swisczewsky.

Andrzey Mikołaiewsky z Mikołaiowicz.

Котороежъ то лявъдумъ, за поданъемъ и прозбою выш речоного его милости пана маршалъка а за принятемъ моимъ врядовымъ, до книгъ естъ записано.

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 85 — 89.

XXX.

Сеймовое постановленіе дворянъ Волынскихъ о всеобщемъ ополченіи противъ взбунтовавшихся крестьянъ. 1649 марта 17.

Року тисеча шестъсотъ чотырдесять девятого, месеца марца, семънадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Гелнашомъ Малюшицъкимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, персоналитеръ становъши, уро жоный его милость, панъ Крышътофъ Линевъский, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского воеводства Волынского, для вписанъя до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ лявъдумъ, съ подписомъ руки своее, одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынъского, на сеймику реляцийномъ, въ року тепе-решънемъ тисеча шестъсотъ чотырдесятъ девятомъ, месеца марца, петънадцатого дня, одправуючимъсе, згодне ухъваленое и постановъленое, а о томъ ширей въ собе объмовъляючое, которое, абы принятое и въ книги вписаное было, жадалъ, и такъ се въ собе маетъ:

My dygnitarze, urzędnicy, xiążęta y wszystkie rycerstwo woiewodztwa Wołyńskiego, którzyśmy się na ten czas, pro die decima quinta, mensis marcy, do Łucka na seymik relacyny, z seymu walnego szczęśliwey koronaciey Jana Kazimirza, króla, pana naszego miłościwego, zebrawszy in hanc solenitatem relationis Ich Mościów Panów posłów, na tenże seym coronationis od nas deputowanych, expediiowawszy, de securitate y obronie woiewodztwa naszego, inhaerendo constitutioni, która nam, tak przeszłe, iako y teraznieyszę, nowo namówione approbuie lauda, na tymże terminie obmyślić sobie postanowiliśmy. Naprzód, iż woiewodstwo naszę, iako nayblisszę od wyuzdanego chłopstwa licentiey y naypodleyszę będąc wszelakim ich naiazdom, do tego nullum prawie pacis sperando modum, abyśmy iako expositi periculis, huic mogli obuiare malo y abyśmy eam molem od woiewodztwa naszego auertere mogli: za zgodą tedy totius conuentus nostri, okazywania na dzień ósmy aprilis uchwaliliśmy, na którym, nemine excepto, cuiuscunque sint status et conditionis ludzie, tak zastawnicy iako y arendarze inni, y iakiekolwiek possessiones y benefitia w woiewodztwie naszym maiące, także y wdowy in personam małżonków na mieyscu zwykłym popisom, s poczłami stawić się będą powinni, iuxta constitutionem anni millesimi sexcentesimi vigesimi primi, a to sub poena infamiae et quouis rigorosissimo iuris processu, excepta sola vera infirmitate, na co iednak corporale iuramentum obwiniony praestare będzie powinien. Tamże zaraz postanowiliśmy, aby z dymów trzydziestu osiadłych konny służały z rynsztunkiem dobrym był obmyślony, na co reuisia pod

tenże czas ma być. Duchowni Ich Mość, w woiewodstwie naszym residuiące, ponieważ aequaliter z nami ad omne onus woiewodztwa tegoż naszego należą, co y Jego Mość xiądz biskup Łucky przez list swóy in medium congressus nostri declarował; zaczym, do tegoż stawienia ze trzydziestu dymów tenebuntur konnego służałego stawić, cum sufficienti do niego requisito; a ktoby nie miał spełna trzydziestu dymów, powinien componere z blisszym sąsiadem, non excludendo z osób swoich do uiritim stawienia się, iako y ci, którzy miedzy Słuczą y Horynią dobra swoie maiąc, viritim tylko sami stanąć powinni. Zachowuie się też termin na tenże czas okazywania obrania pułkownika y rotmistrzów, ynne takiemu terminowi należące requisita, y dalsza obrona tamże obmyszlona być ma, gdzie zaraz Panowie poborcowie nasi sufficientem calculum exactionis suae uczynić będą powinni, a to sub poenis, in constitutionibus regni eo nomine sancitis. Ponieważ roczków grodzkich Włodzimirskich daleka iest ieszcze cadentia, tedy Jego Mość Pan starosta Włodzimirsky powinien będzie, roczki extra cadentiam, w poniedziałek kwietny, w powiecie swym złożywszy, sprawy, tylko fisco należące, sądzić y wszelaką ostrość prawa, sine quibusuis dillationibus, appellationibus, na Panach retentorach exequować, sub poenis, contra negligentes officiales sancitis. Tamże zaraz, tak Łuckiego, iako y Krzemienieckiego powiatu obywatele respondere tenebuntur. Panów rotmistrzów naszych powiatowych widząc wysoką ku oyczyznie miłość y qua dexteritate woyska stawali przy odważnych działach swoich, także sumpty y znaczne straty, w których że y teraz tenże

zostawa zelus, lubo za nowym zaciągiem Rzeczy Pospolitey, po wysłużeniu czwirci powiatowey: in uim tedy gratitudinis za to, abyśmy do dalszey Rzeczy Pospolitey usługi Ich Mość zachęcili, reszte dwoyga podymnego, in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octauo od nas laudo publico uchwalonego, u exactora naszego, Jego Mości Pana Marcina Dąbrowskiego, skarbnika Wołyńskiego. darowaliśmy; osobliwie xiążęciu Jego Mości Zacharyaszowi Czetwerteńskiemu, podsędkowi Łuckiemu, Jego Mości Panu Romanowi Zahorowskiemu, stolnikowi Czernihowskiemu, Jego Mości Panu Łukaszowi Hulewiczowi, staroście Dźwinogrodzkiemu, Jego Mości Panu Alexandrowi Łysakowskiemu, Jego Mości Panu Janowi Hulewiczowi y Jego Mości Panu Janowi Liniewskiemu, nie includuiąc iednak w to żadnych czopowych pieniędzy. A iż obywatelom Ich Mościom województwa Kiiowskiego seymik rellacyny z seymu coronationis, na tenże czas, w Łucku, *(u)* Oyców Dominikanów, constitucią iest naznaczony, dla zalężenia nieprzyiacielskiego: przeto, ciż pomienieni obywatele prosili nas, aby forum z retentorami swemi w woiewodztwie naszym, na tychże extraordinarynych roczkach, mieć mogli, którym fraterne pozwoliliśmy. Ponieważ Jego Mość Pan podkomorzy Kiiowsky obiit munus pułkownika w woiewodztwie swoim, y fraterne nas ciż Ich Mość Panowie obywatele prosili, aby od expeditiey okazywania ex personа sua był uwolniony, czego także pozwoliliśmy; iednak z dóbr swoich, w woiewodztwie naszym będących, poczet iuxta correspondentiam stawić powinien będzie. Które wszystkie praesentis laudi nostri puncta, fidem marszałka

naszego do tego adhibita, ad acta autentica regni podać zleciliśmy. Działo się w Łucku, na mieyscu zwyczaynym seymiku, w kościele katedralnym, dnia siedmnastego marca, roku tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego.

У того лявъдумъ подписъ его милости, пана маршалька, въ тые слова:

Krzysztof Liniewski, marszałek koła rycerskiego.

Котороежъ то лявъдумъ, за поданемъ вышъ речоное особы а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть вписано.

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 89 наоборотъ.

XXXI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1649 году. Жалобы на убійства и опустошенія, причиненныя взбунтовавшимися крестьянами. Просьба о присылкѣ войскъ, для водворенія спокойствія. 1649 марта 17.

Року тысеча шестъсотъ чотырдесятъ девятого, месеца марца, семънадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передомъною Геляшомъ Малюшицкимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, становъшы очевисто урожоный его милость, панъ Крышътофъ Линевъский, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нынешънихъ кгродскихъ Луцъкихъ, подалъ инъструкъцию ихъ милостей, пановъ обывателевъ, воеводства Волынъского, съ подписомъ руки своее, на сеймику, дня пятнадцатого, месеца марца, зъгромажоныхъ, ихъ милостямъ панамъ посломъ тогожъ воеводства, въ той инъструкъции, нижей вписаной, меновете выражонымъ, данную, а о томъ шырей въ собе объмовляючую, просечы, абы принята и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для вписаня до книгъ приймуючы, чыталемъ, и такъ се въ собе, письмомъ Полскимъ писаная, маетъ:

Instructia Ich Mościom Panom posłom: Jego Mości Panu Andrzeiowi z Wysokiego Kaszewskiemu, łowczemu Wołyńskiemu, y Jego Mości Panu Thomaszowi Kozice, podstolemu Wołyńskiemu, od nas senatorów, dignitarzów, urzędników y wszytkiego koła rycerskiego. na seymik, pro die decima quinta, mensis marcy. constitucią coronationis naznaczony, zgromadzonych, dana. Naprzód, przy powinszowaniu dobrego zdrowia y szczęśliwego panowania Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, przełożyć maią Ich Mość Panowie posłowie, w iakim zostawamy niebezpieczestwie, y iako kraie nasze spustoszone a prawie wniwecz obrócone, y iako nad armisticium, przez Panów comissarzów postanowione. za mieysca, sobie zabronione, ta colluuies swawolnego chłopstwa przechodząc, homicidia y zniesnośne czyni rapinas. Prosić tedy będą maiestatu Jego Królewskiey Mości Ich Mość Panowie nasi, aby iako nayprędsze presidia Rei Publicae ku ścienie naszey stawali, żebyśmy do czasu, armisticią określonego, w pokoiu zostawać mogli. Drugo, opowiedzieć maią Jego Królewskiey Mości y naszą w tey mierze curam, że sie y sami do tey obrony bierzemy, lecz takowym siłom rebellizantów trudno resistere, bez osobliwego obmyszlawania Jego Królewskiey Mości. A iż z odesłania constitucią z seymu anni millesimi sexcentesimi quadragesimi, Ich Mościom Panom poborcom naszym termin sprawienia sie na seymiku przed bracią zachowany był, w czym, że sufficiens od nich stała sie nam satisfactia a przecie iednak w sądach Warszawskich kapturowych, podczas szczęśliwey electiey króla, pana naszego miłościwego, ad instantiam

instigatoris regni, iest otrzymana infamia, a mianowicie na Panu Kozice Szymonie y Panu Adamie Hulewiczu, tedy ciż Ich Mość Panowie posłowie upraszać będą maiestatu Jego Królewskiey Mości, aby na takową infamią, uti nulliter et incompetenter otrzymaną, dla poratowania honorów ich, gleyt dany być mógł; ponieważ nam w woiewodstwie in toto satisfactum, na co y quity maią. Któreto punctа tey instructiey naszey, przez Pana marszałka koła naszego spisawszy y ręką tegoż podpisane, Ich Mościom Panom posłom naszym oddać zleciliśmy. Dan z seymiku rellationis Łuckiego, dnia siedmnastego marcy, tysiąc sześćseth czterdziestego dziewiątego.

У тое инъструкъции подписъ руки его милости пана маршалка тыми словы:

Krzysztoph Liniewsky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

Котораяжъ то инъструкъция, за поданъемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятъемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписана:

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 91 наоборотъ.

XXXII.

Дпломъ на права, предоставленныя Русскому народу Польскимъ королемъ Яномъ Казимиромъ и Варшавскимъ сеймомъ, на основаніи Зборовскаго договора. 1650 генваря 12.

Року тисеча шестъсотъ пядесятого, месеца февраля, двадцатъ третего дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Яномъ зъ Великого Зялова Зяловскимъ, наместникомъ замку и букграбъства Луцъкого, становшы персоналитеръ ясне превелебъный въ Пану Богу, его милость отецъ Юзефъ Чапличъ, номинатъ владыцтва Луцъкого, архимандрытъ Милецъкий, для вписаня до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ подалъ перъ облятамъ прывилей его королевское милости дыпломы, на паркгамине писаный, съ печатми двома, коронною и великого князства Литовского, на шнурахъ завесистими, а съ подписомъ руки его королевское милости и секретарское, зъ сусцепътами тежъ двома, Варшавскою и Любелскою, кгродовъ, на аппробацию правъ и волностей релии Кгрецкое народу Руского служачый, яко о томъ тотъ прывилей шырей въ собе маетъ, просечы, абы прынятъ и до книгъ вписанъ былъ, которого я врядъ прыймуючы, чыталемъ и такъ се въ собе, писмомъ Полъскимъ писаный маетъ:

Jan Kazimirz, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mozowieckie, Żmudzkie, Inflanskie, Smoleńskie, Czernihowskie, i też Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym, teraz y na potomne czasy, iż ziednoczenie narodów cnych: Polskiego, Litewskiego, Ruskiego, w tey Rzeczy Pospolitey (którą Pan Bóg chciał mieć antemurale wszystkiego krześciaństwa) iest naywiększe firmamentum; y dla tegoż diui nostri predecessores, Naiaśnieyszy królowie Polscy, przestrzegali tego, aby do tych cnych narodów zawsze zostawała zgoda y miłość nierozerwana, a siły spólne ich przeciwko nieprzyiacielowi krzyża świętego zachowane y obracane byli. Dla tegoż y świętey pamięci Naiaśnieyszy Władysław Czwarty, król Jego Mość, Pan brath nasz, na szczęśliwey electiey swoiey, bacząc być cny naród religiey Ruskiey względem uniey rozdwoiony, świątobliwie usiłował zgodzić y ziednoczyć go z sobą, aby Rzecz Pospolita żadnego nie miała przez to zatrudnienia; toż y my, szczęśliwie nastąpiwszy na państwo, przez wolne głosy wolney electiey od Pana Boga nam powierzone, przedsiębiorąc, staraliśmy się o to, abyśmy wnetrzne zamieszanie y krwie rozlanie (które Pan Bóg dopuścił tempore interregni) zagasiwszy, pokóy święty pozyskać mogli y Rzecz Pospolitą uspokoić. Jakoż pobłogosławił Pan Bóg pobożney intentiey naszey, iż, za łaską iego świętą, to domowe incendium powagą naszą królewską iest zgaszone y woysko nasze Zaporozkie do wiernego poddaństwa przywrócone, któremu w declaraticy łaski naszey królewskiey, pod Zborowem daney, przychęcaiąc do usług naszych y Rzeczy

Pospolitey, a naród Ruski wszystek, duchownego y świeckiego, szlacheckiego y pospolitego stanów, przy prawach y wolnościach dawnych zachowuiąc, obiecaliśmy na teraznieyszym seymie, względem uniey zniesienia, tak, iako y z Wielebnym w Bogu Oycem metropolitą Kiiowskim y duchowieństwem namówiono było, postąpić y naród Ruski wszystek uspokoić, w ich relligiey Graeckiey ucontentować: tedy te królewską obietnice naszę, przy seymowey approbatiey y tey declaratiey, pod Zborowem daney, skutkiem wypełniaiąc, wakuiące na ten czas władyctwa: Łuckie, Chełmskie, Witepskie, złączaiąc z Mścisławskim, z cerkwiami, do nich zdawna należącemi, y archimandryą Żydyczyńską, także monastyr Lescz ze wszystkiemi dobrami pomienionemu Oycu metropolicie Kiiowskiemu, Oycu Sylwestrowi Kossowowi, y osobom, na to obranym y od niego poświęconym, oddaliśmy y hoc diplomate nostro oddaiemy. A z monastera Kupczatyckiego *(Kupiatyckiego?)*, w possessiey nieunitów będącego, wszelkie przewody, przeciwne punctom świętey pamięci króla Jego Mości Władysława, znosiemy; a w władyctwie Przemyskim teraznieyszemu disunitowi exnunc ma być oddano, przed śmiercią xiędza Krupeckiego, świętego Spasa, monastyr świętego Onoprego ze wsią Nawczówką, monastyr Ławra ze wsią Ławrowym y monastyr Smolnica, a post fata xiędza Krupeckiego, iuż to władyctwo z maiętnościami y wszelakiemi pożytkami do władyctwa przy nieunicie ma perpetuis temporibus zostawać. A że do władyctwa Witepskiego y Mścisławskiego dóbr na wychowanie słusznych nie masz, tedy z dóbr Połockiego archiepiskopstwa połowice, która ma być przez commisarza

naszego wydzielona, teraznieyszemu Oycu władyce naznaczyliśmy y de facto oddaiemy. Exertitium liberum wszystkiemu narodowi Ruskiemu, nie będącym w uniey, w coronie y wielkim xięztwie Litewskim, tak iako zdawna mieli, pozwalamy y noszenie krzyża Wielebnemu Oycu metropolicie w swoich diaecesiach, iako insigne metropolitańskie. Cerkwie też wszystkie, w punctach świętey pamięci króla Jego Mości Władysława wyrażone, przywracamy, to iest: w Smoleńsku, według przywileiu króla Jego Mości, Borysa y Chleba pod murami Smoleńskiemi, a w samym zamku, gdzie przedtym cerkiew świętego Awramicia bywała, plac do zbudowania cerkwie, y przy niey duchownych chować, także w dobrach szlacheckich, które lennym prawem maią w woiewodztwie Smoleńskim, wolno cerkwie budować y duchownych swoich przy nich chować; w Mohilowie cerkiew świętego Spasa, monastyr s przynależnością. także pod Grodnem; monastyr w Wilnie Zmartwychwstania Pańskiego y cerkiew drugą świętego Jana, a trzecią na przedmieściu świętego Jerzego; w Trokach Panny Naświętszey; w Grodnie Zmartwychwstania Pańskiego; w Mińsku świętey Tróycy; w Połocku Narodzenia Pańskiego, ze wszystkiemi dobrami, do niey należącemi; we Mścisławiu świętey Tróycy, z dobrami do niey należącemi; w Kobryniu Narodzenia Naświętszey Panny; w Witepsku Zwiastowania w niżnim zamku y cerkiew, w polu stoiąca, świętego Ducha; w Nowogródku świętego Jana; w Lidzie świętego Spasa; w Ihumeniu świętey Preczystey; w Bohroisku świętego Spasa; w Łobiszynie także świętego Spasa; w koronie zaś Lubelską cerkiew, od stanu szlacheckiego zmurowaną, która

im była wzięta, przywracamy do odprawowania nabożeństwa wszystkiemu narodowi Ruskiemu, nie będącym w uniey; w Krasnym Stawie świętey Tróycy, ze wszystkiemi dobrami, do niey zdawna należącemi; w Bełzie świętego Mikoły; w Hrubieszowie świętego Krzyża; w Stoianowie świętey Paraskowy; w Krzemieńcu świętego Mikoły; w Horodku świętego Ilii; w Mościech Zwiastowania Naświętszey Panny; w Busku świętego Mikoły; w Horodle Zmartwychwstania; w Kowlu świętego Mikoły; w Ratnie świętey Tróycy; na oddanie których cerkwie skutecznie commisarzów, których sami sobie obiorą, dać pozwoliliśmy y zaraz naznaczyliśmy. A gdzie cerkwie pogorzały y popostuszonę są, tak w Pińsku, w Mozeru y po inszych mieyscach, na tychże placach dawnych budować y murować wolność daiemy. Także dobra, od cerkwie świętey Paraskowey we Włodzimirzu odebrane, przywracamy. Sądy duchowne ich, według przywileiu świętey pamięci króla Jego Mości Awgusta, w roku tysiąc pięćseth iedynastym, danego, maią być weale zachowane; także bractwa wszystkie, gdziekolwiek są y gdzie zabroniono, iako w Smoleńsku za murami u Hleba y Borysa y Bilsku, mieć pozwalamy. Szkoły Kiiowskie, gdziekolwiek są, także drukarnie ich weale zachowuiemy, y censure xiąg przy Oycu metropolicie y episkopach, w diaccesiach ich, zostawuiemy, a kaduk, na drukarzu Lwowskim Słuzce niesłusznie otrzymany, znosiemy. Dobra też cerkiewne aby żadnym sposobem nie byli alienowane a ritu Gracco, iako dawne prawa są o tym, waruiemy, y Perehinsk, od władyctwa Lwowskiego nullo iure alienowany, decretem naszym na

pierwszym terminie, według praw y przywileiów tego władyctwa, restituere obiecuiemy, a wszystkich mieszczan Lwowskich narodu Ruskiego przy wolnościach y prawach ich, według przywileiu świętey pamięci króla Awgusta y inszych królów Ich Mościów, cale y nienaruszenie zachowuiemy, y ieśli iakie są praeiudicia y transactie mimo ten przywiley, tak w odprawowaniu nabożeństwa, iako i ich samych swobodach, te wszystkie znosimy, y gdziekolwiek, w coronie y wielkim xięztwie Litewskim, z dawnych praw y przywileiów do urzędów należy narod Ruski, aby zarówno przymowani byli, y żadney oppresiey nie mieli, dawne prawa ich conserwuiemy, a przeciwne, gdziebykolwiek byli, postępki y transactie cassuiemy. Osobliwie też mieszczan Kiiowskich, Czernihowskich, Winnickich, Mozyrskich, Rzeczyckich, Starodubskich, Pińskich y inszych, gdziekolwiek woyna zaszła, przy dawnych prawach y wolnościach ich zachowuiemy. Commissie, inquisitie względem przeszłego zamieszania, według amnistiey, obiecaney pod Zborowem, znosimy. Praesbiterowie też popi Ruscy, nie będący w uniey, aby przy wolnościach stanu duchownego zostawali y żadnemi powinnościami, podwodami, podatkami, statiami, ani stanciami żołnirskiemi y robociznami nigdziey nie byli onerowani, ale według praw y przywileiow incorporatiorum *(sic)*, w swoim poszanowaniu zostawali y do nikogo z świeckich, tylko do starszych swoich należeli duchownych, tym przywileiem naszym utwierdzamy. Naostatek, cokolwiek ieszcze do gruntownego uspokoienia należy, a na tym seymie, dla nawalności spraw Rzeczy Pospolitey, skutku nie wzięło, to wszystko do prze-

szłego *(sic)* seymu zachowawszy, naród wszystek Ruski przy wszelakich prawach y wolnościach zachowuiemy, a teraz to diploma, vigore approbatiey declaratiey naszey, woysku Zaporozkiemu daney, z podpisem ręki naszey y pieczęcią, tak coronną, iako y wielkiego xięztwa Litewskiego, wydać roskazaliśmy. Dan w Warszawie na seymie, w dzień conclusiey seymu, roku Pańkiego MDCL, miesiąca stycznia, dnia XII, panowania naszego Polskiego pierwszego, Szwedzkiego wtórego roku. Approbatia seymowa praw y wolności relligiey Graeckiey narodu Ruskiego.

У того прывилею печатей завесистых лве а подписы рукъ его королевское милости и секретарское тыми словы:

Jan Kazimirz, Król.

Matftis *(Mathias?)* Cielecky, secretarius Regiae Maiestatis.

А сусъцепъта впродъ кгродъская Варшавъская въ тые слова:

Sub actu Varsauiensi, sabbatho, post festum sanctae Agnetis virginis, anno Domini millesimo sexentesimo *(sic)* quinquagesimo, ad oblationem admodum Reuerendi in Christo Patris Jozephi Kononowicz Horbacki, episcopi Vitepscensis, Mscisłauiensis, Orsensis, Mohileuiensis, igumeni monastery sancti Michaelis deaurati Kioviensis, susceptum et inductum.

Кгродская засъ Любелъская сусъцепъта тымы словы:

Ad oblationem Reuerendi Alexandri Denisko Mokosiey de Matfieiowce, archimandritis Żydyczynensis et Ourucensis, nomine Reuerendissimi Siluestri Kossow, metropolitae et archiepiscopi Kiouiensis, Halicensis et totius Russiae, diploma ratione introcontentorum, cum sigillis utriusque gentis maioribus, feria sexta post Conuersionem sancti Pauli proxima, per officium castrense capitaneale Lublinense susceptum et ad acta castrensia praesentia inductum.

Которыйже то прывилей его королевское милости дидломы, за поданъемъ и просбою вышъ речоное особы а за прынятемъ моимъ урядовымъ, увесъ, съ початку ажъ до конца, до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ естъ уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1650 года, листъ 180.

XXXIII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1650 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О мѣрахъ для водворенія мира и для увеличенія войска. О заключеніи мира съ Швеціею. Объ уплатѣ жалованья войску. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ преступниками. О награжденіи ротмистровъ, участвовавшихъ въ сраженіи подъ Пилявцами. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству, о возвращеніи церковныхъ имѣній архимандриту Жидичинскому и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. 1650 Ноября 7.

Року тысеча шестьсотъ пятдесятого, месеца ноября десятого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Гелиашомъ Малюшыцкимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, и книгами нинешными кгродскими Луцъкими, персоналитеръ становшы урожоный его милость, панъ Вацлавъ на Конюхахъ Гулевичъ, подсудокъ

Луцъкий, маршалокъ на тотъ часъ кола рицеръского, для вписаня до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ подалъ инъструкъцию съ подписомъ руки своее, одъ всихъ ихъ милосътей пановъ обывателовъ воеводства Волынъского, на сеймику, дня семого месеца и року теразъ идучыхъ, посътановленую, ихъ милосътямъ паномъ посломъ инътроменованымъ на сеймъ двунедельный данную и служачую, о чомъ тая инструкъция ширей въ собе маетъ, просечы, абы принята и до актъ записана была. Которую я врядъ, для вписанъя до книгъ прыймуючы, чыталемъ, и такъ се въ собе маетъ:

My senatorowie, xiążęta, dygnitarze, urzędnicy ziemscy y wszytko rycerstwo woiewodztwa Wołyńskiego, ziachawszy sie do Łucka, pro die septima nouembris, na seymik złożony, seym dwuniedzielny poprzedzaiący, na mieyscu zwyczaynym, zgodnie et unanimi consensu obraliśmy z miedzy siebie posłów na seym, bracią naszą: Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Hrehorego Swatopełka Czetwerteńskiego, Wielmożnego Jego Mości Pana Daniela Stępkowskiego, staroste Włodzimirskiego, Jego Mości Pana Wacława na Koniuchach Hulewicza, podsędka Łuckiego, marszałka natenczas koła naszego, Jego Mości Pana Kazimirza Bieniewskiego, pisarza grodzkiego Łuckiego, Jego Mości Pana Jana Liniewskiego, Jego Mości Pana Konstantego Czerniewskiego, którym zlecilismy, aby, primario, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, pro ea paterna, qua fouet et amplectitur Rzecz Pospolitą naszą, nisko podziekowali, cura. Iż nie na tym tylko, które, cum stupore gentium, sua

dexterrima pod Zborowem prouidentia, obmyślił, opatrzeniu, desistit, ale iescze daley, indefesso czułości swoiey królewskiey studio, persequitur całość naszą y miłey oyczyzny podeyrzanemu tak prouide consulit zdrowiu: niech propitia Numina, tantum libertatum nostrarum vindicem w całym zdrowiu et incremento sił kwitnących długoletnie chowaiąc, cum rore benedictionis suae, auxilia, uniuersam Rem Publicam wspieraiące, posyłaią. A ponieważ seymu teraźnieyszego, iako nam z propozyciey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, innotuit. prima et potissima ratio iest obmyślenia pokoiu et praesidiorum, Rzeczy Pospolitey naszey potrzebnych, na te, które z różnych strón oney minantur insultus et pericula: tedy, in hoc passu, daiemy pomienionym Ich Mościom Panom posłom, braci naszey, absolutam potestatem decernendi et concludendi wszytkiego, co sie będzie zdało in rem et commodum Rzeczy Pospolitey naszey y iako naylepszego oney zasczyczenia, obligando w tym Ich Mościów fide, honore, conscientia, aby sie z stanami coronnemi, osobliwie s temi sententiami, które fortius oyczyźnie będą sie zdali moc subuenire, zgadzali, stosuiąc sie w tym do dawnych oyczystych sposobów, w prawie opisanych; pacta z woyskiem Zaporozkim Zborowskie y effekt onych cum salute Rzeczy Pospolitey zgadzaiąc. Że iednak woiewodztwa naszego równa iako y dalszych calamitas y widoma wszytkim desolatia na przeszłym nas od podatków excepit seymie, która teraz ieszcze barziey przez swego augmentata żołnierza, że ledwie gdzie chłop zostaie: tedy Ich Mość Panowie posłowie do żadnych nowych accedere nie będą mogli pozwolenia exactiey, per

iustam tantae diminutionis rationem. A że woiewodztwo nasze, w zaciągu mercenarii militis, wyżey, nie tylko ad normam inszych woiewództw, sumpt podniosło a w coaequaciey z drugiemi woiewodztwy nie iest comparifikowane: tedy maią Ich Mość Panowie posłowie instare. aby w tym punccie woiewodztwo nasze równo było coaequowane, ponieważ ten żołnierz zasłaniałł te impetus nieprzyiacielskie, in totam zmierzone patriam; approbatią też laudi zaciągu tego aby efficere mogli, serio intendere w to maią. Więc y podatki, któreśmy in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono na żołnierza, propter securitatem woiewodztwa swego, iako expositum bliży periculis hostilibus, uchwalili, aby zarówno do coaequaciey Rzeczy Pospolitey także przyięte było et authoritate moderni conuentus approbowane. Na seymie przeszłym, w rachunkach skarbowych więcey położono na poborców naszych, niżeli debetur, a posłowie nasi seymu przeszłego, nie maiąc w tey mierze od nas informaciey, sequebantur fidem thesauri: tedy te calculatią z skarbem de nouo Ich Mość Panowie posłowie nasi uczynić maią; względem czego, zleciliśmy Panom poborcom naszym, aby sie z kwitami na seym, lubo sami przez sie, lub przez swoich plenipotentów, stawili, ci osobliwie, których constitutio ligat. Postrzegać iednak Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby, ex ista occasione, nowego ciężaru na woiewodztwo nasze nie wnosili. Nie możemy inaczy, tylko concordibus animis, pium sequi intentum Jego Królewskiey Mości, Pana naszego miłościwego, y w tym, aby pacta Szwedzkie felici byli coronowane effectu; do czego Panowie posłowie nasi,

z inszemi Ich Mościami, cale swoie maią adunare zdania, prócz tego, żeby sumptu proprio Jego Królewskiey Mości. secundum pacta conuenta, a nie naszemi składkami, y ta sama Szwedzka expedicia y insze legatie wszytkie odprawowane byli. Żeby też stricta exigatur ratio od successorów tych, którzy byli naznaczeni ad componendum orbem y summę niemałą wzieli, quis fructus et effectus tego. Jeżeli kiedy, hoc potissimum tempore, ipsum periculi proximi experimentum nauczyło nas, iako być może szkodliwa detentio stipendiorum żołnierzowi Rzeczy Pospolitey: zaczym, serio iniungimus Ich Mościom Panom posłom naszym, aby co czwierć, bez żadnego omieszkania, mercede sua potiri mogli żołnierze nasi, a ci też, którżyby sie ważyli w woysku aliquam mouere suspitionem conspiratiey, daiąc do tego occasią iaką, aby ipso facto infames zostawali. Commissia Lubelska aby była approbowana in toto, exceptis, którzy Wołoszą y swemi sługami nadstawiali pocztów y pieniądze na nich brali. Ex eadem occasione, prouidere maią Ich Mość Panowie posłowie nasi, iakoby hoc malum, które maxime aggrauat calamitates nostras, supprimi mogło. Gdy panowie, priwatne poczty swoie y chorągwie na priwatne occazye posyłaiąc, w dobrach szlacheckich noclegami stawiaią y stąd im naznaczaiąc ukontentowanie, większe, niżeli żołnierz publiczny, szkody czynią: aby tedy przy prawie, które na to iest opisane, reassumowanym, compendiosior via do dochodzenia szkód, za zgodą ordinum, obmyślona y postanowiona była. Hiberna, zdawna tractowane et immediate seymem confirmowane, z obmyśleniem pieniędzy, które iuż są po części wybrane,

aby optatum wzieli effectum et pro commoditate loci et securitatis postanowione byli, ante omnia urgere maią Panowie posłowie, conferuiąc cum ordinibus regni, abyśmy przez to zniszczonych wsi naszych mogli mieć stateczne respirium. Wszytkie państwa, podczas woyny, pospolicie zwykli pieniądze podwyższać, nie zniżać; a że Jego Mość Pan podskarbi koronny, bez commissarzów tak wielkiego xięztwa Litewskiego, iako y drugich koronnych, in tam turbulento statu oyczyzny naszey, tym zniżeniem monety, barziey totam Rem Publicam afflixit, aniżeli emolumentum attulit, bo wszytkie praetia rerum w droszszey cenie ostaią, niżeli przedtym: serio Ich Mość Panowie posłowie tego maią poprzeć, żeby Jego Mość Pan podskarbi wszytkie te szkody, ktokolwiek ma, za poprzysiężeniem, każdemu de suo nagradzał, albo pewną liczbę ludzi, na usługę Rzeczy Pospolitey, swym kosztem stawił, a pieniądze żeby już więcey nie spadali sine consensu directo omnium ordinum, serio instare maią o to Ich Mość Panowie posłowie nasi. Urodzeni Ich Mość Szymon Kozieka y Adam Hulewicz, ultra praescriptum laudi nostri, którechmy sobie mocą constitutiey anno millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo postanowili, od skarbu indebite baniowani, gdyż reszte, vigore tegoż laudum, respectuiąc na wysokie Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana kasztelana Brasławskiego in Rem Publicam merita, za które z szafarni praemiorum iusta nie dochodzi Jego Mości merces, assignowaliśmy: przeloż tey banitiey o cassatią, lub przez kwit skarbowy, lub przez constitutią, instabunt Ich Mość Panowie posłowie, nic deroguiąc iednak repetitioni tey reszty Jego Mości Panu Bra-

sławskiemu u tychże Panów poborców, także y woiewodz-
twu, in quantumby sie miało co pokazać. Więc, że to
nie tylko iniuriam niektórych osób afficit priuatam, ale
summopere laedit ipsam iustitiam et aequitatem, że wszyst-
kich in genere criminum, inuasionum, spoliorum suspensae
przeszłego seymu nouissima constitutione exequutiones, pod
którey protectią, facinorosi, uchodząc demeritas paenas, na
większe ukrzywdzonych uciążenie y aggrauationem świętey
sprawiedliwości, będąc in foro competenti, etiam iuxta con-
stitutionem coronationis, która takowych wszytkich in ge-
nere uczynków, sub tempus interregni popełnionych usque
ad diem coronationis, forum inter causas capturales na-
znaczyła, iure victi infames, non per satisfactionem, ale
przez mandaty na seym wychodzić usiłuią; co iako iest
ukrzywdzonym onerosum, każdy obaczyć może: procura-
bunt tedy Ich Mość Panowie posłowie serio, aby tandem
aliquando do dóyścia krzywd y przywodzenia do exequu-
ciey mógł patere aditus, a Ich Mość Panów pieczętarzów
prosić będą, aby takowych, przeciwko wyraźnemu prawu,
nie wydawali mandatów. Dla niewczesnego wydania listów
seymikowych na ten seymik, niektórzy Ich Mość Panowie
senatorowie ziachać nie mogli y zdań swoich nam nie
communicowali: tedy, aby w tym była poprawa et impo-
sita necessitas solito more omnium praestandarum solenni-
tatum, które ad talem actum należą, efficere maią Ich
Mość Panowie posłowie nasi. Nie chcąc deesse braci na-
szey, tym, którzy non desunt patriae ochotą przysługi
swoiey, respectuiąc na straty przytym onych, które pod
expedycyą Pilawiecką ponieśli, conferowaliśmy niektórym

Panom rothmistrzom retenta u Panów poborców naszych, których laudum tamte exprimit szyrzy; a że potym y inszych Ich Mościów, którzy insimul eandem ponieśli dostatków swoich iacturam, nastąpiła iusta instantia: tedy declaruiemy praesenti conuentu nostro, iż ta gratitudo communis wszytkich rothmistrzów concernere ma, y wszytkim należeć zarównie, którzy byli pod Pilawcami. Jego Mość Pan Wasili Masalski, poborca nasz, ponieważ iuxta praescriptum laudi illius, które Żydów do wydania podymnego explicite nie wyrażało, nie wybierał też od nich, nihilominus processowałł, iakoby contrarios legi: tedy declaruiemy, iż iako Jego Mości Panu Masalskiemu nie maią tego rachować w skarbie, czego nie wybierałł od Żydów, którą kwotę przeszłych poborców awtentyczne maią demonstrować kwity; tak y Żydzi, iż non tenebantur ex laudo illo, to iest anno millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo, undecima aprilis, facto, do zapłacenia podymnego, maią być ab onere processus nominati y od podatków podymnych wolni. Spectatt y to ad securitatem et praesidium Rzeczy Pospolitey, którą ma supplere (ponieważ od nas krótko o tym commissum) dexteritas Ich Mość Panów braci naszych, aby Ich Mość żołnierza łanowego, na przeszłym seymie do namowy podanego, unitis z woiewodztwy innemi poparli sententiis ad ipsum effectum. Należy siła na tym, aby benemeriti ciues patriae, którzy desudant o zatrzymaniu całości Rzeczy Pospolitey, fructum zbierali praw swoich et debitam uznawali gratitudinem. Wiadome są Jego Królewskiey Mości y wszytkiey Rzeczy Pospolitey merita y zasługi Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego,

które in aprico et in palaestra, zdrowiem y substantią swoią służąc, oyczyźnie oddawał przez wszytek czas, a osobliwie teraz, podczas teraznieyszego zamieszania nieszczęsnego w Rzeczy Pospolitey naszey, iakowe są prace y staranie Jego Mości około zatrzymania pokoiu, codzienną prawie odwagą zdrowia swego, całości Rzeczy Pospolitey, przez ten cały rok, od Zborowskiey transactiey na sobie zatrzymuiąc, wszytkiey to Rzeczy Pospolitey patett: gorącą tedy instantią Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości zanieść maią, żeby Jego Mość przy starostwie Bohusławskim, przez nieboszczyka wielkiey pamięci Jego Mości Pana kanclerza koronnego. tempore interregni, na seymie conuocationis. publice, in facie totius Rei Publicae, ustąpionym, y publico instrumento pisma swego siebie wyzuwszy, na Jego Mości transfundowanym, zostawał; o to starać sie Ich Mość Panowie posłowie maią. Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Jeremia Korybuta Wiszniowieckiego, woiewody Ruskiego, iako odważne merita uniuerso patent orbi, tak straty y szyrokich diminutie fortun condolentibus słuszna, aby były excepte od wszystkiey Rzeczy Pospolitey, animis, i żeby iaką łaską Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, tak iusta od Rzeczy Pospolitey gratitudine mógł być ukontentowany, spetialem do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, et ad ordines regni wnieść maią Ich Mość Panowie bracia nasi instantiam. Także Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Dmitra na Zbarażu Wiszniowieckiego odważne primitie et gloriosa Martis gesta aby debita byli przychęcone od Rzeczy Pospolitey humanitate, y te, które,

ob locationem et sedem belli, poniósł w maietnościach swoich iacturas, aby mogły resarciri, modum inire comittimus Ich Mościom Panom posłom swoim z inszemi Ich Mościami bracią naszą. Non defuit unquam, iako nemini inferior zelo et pietate in patriam, Jaśnie Oświecony xiąże Jego Mość Adam Alexander Sanguszko, woiewoda Wołyński, et praesidiis bellicis et saluberrimis consiliis subleuando Rem Publicam, zawsze dostoięstwo Jego Królewskiey Mości, pana swego miłościwego, et libertates nostras, ea, qua decet magnum senatorem, propagando dexteritate: aby tedy condigna praemia meritorum exhaustam xięcia Jego Mości aetatem mogli coronare, z łaski Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, in voto xięcia Jego Mości, gorącą procurare maią Ich Mość Panowie posłowie nasi. Jaśnie Wielmożny Jego Mość Pan Brasławski, iako multos superauit sua industria et continua in Rem Publicam meritorum assiduitate, ipsa res loquitur; nie wspominaiąc wszytkich, którym iego asistebat praesens fidelitas zawsze, sama legatia Moskiewska, przez cały rok, cum discrimine vitae et iactura spendowanych kosztów, podięta, iuste y w intercessią braterską y w łaskę Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, ma introducere. Jego Mości Panu staroście Czerkaskiemu, Jego Mości Panu staroście Dzwinogrodzkiemu, Jego Mości Panu stolnikowi Czernihowskiemu, Jego Mości Panu łowczemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Janowi Liniewskiemu, Jego Mości Panu Bogusławowi Horainowi y innym Ich Mościom braci naszey, którzy nie ustaią y teraz w tey zabawie y obronie oyczyzny naszey, iako omnem meritorum y odważnych dziłł

tribuimus paritatem, tak, aby nie byli excepti od równego Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y wszystkiey Rzeczy Pospolitey zalecenia, Ich Mościom Panom posłom naszym imponimus necessitatem. Jego Mość Pan Jan Hulewicz, brat nasz, rothmistrzem będąc woiewodztwa tuteyszego, nie czekaiąc extorsiuam pecuniam, która bez remory nie bywa, swoie własną oppignorowawszy maiętność, zaciągnoł, superiori sumptu, companią, z którą velocius na ordinowane od regimentarzów mieysce prorupit; stamtąd, insimul z drugiemi, pod Pilawce przyciągnowszy, w oczach wielu Ich Mościów, tam będących, gloriosissime stawał y raz znaczny, non tergo, sed fronte et pectore, nieprzyiacielowi notus, z uymą wielką zdrowia swego, odniósł: przeto, ex iusta compassione fraterna, na ponęte sławy, wracaiącey sie od przodków naszych, powinni będą, ex unanimi nostro consensu, Ich Mość Panowie bracia nasi wysłani wnieść do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, et uniuersam Rem Publicam singularem odwagi iego recomendationem. A iż Urodzony Pan Jan Czeczel Nowosielecki, bratt nasz, na seymiku naszym teraznieyszym, autenticis documentis, że illegitime y niesłusznie na nim, na przeszłym seymie (iakoby ad instantiam Urodzonego Jego Mości Pana Alexandra Cetnera, chorążego Podolskiego, z którego attestatiey, w trybunale personaliter przyznaney, iawnie patett, że z nim nigdy Pan Jan Czeczel Nowosielecki nie służył, y pomieniony Jego Mość Pan Cetner, iako w swoiey attestatiey pisze, na seymie przeszłym nie był, pogotowiu Pana Jana Czeczela Nowosieleckiego na delacye nie podawał, infamia iest

otrzymana) elucidował: dlatego, serio Ich Mość Panom posłom naszym iniungimus, aby sie o to u Jego Królewskiey Mości y wszytkiey Rzeczy Pospolitey pilnie starali, żeby ta infamia z niego, na teraznieyszym seymie dwuniedzielnym, zniesiona była. Przewielebny Jego Mość xiądz archimandryta Żydyczyński, bratt nasz, samą Jego Królewskiey Mości łaską i przywileiem cieszy sie, a te attinentia, de quibus gaudebant antecessorowie Jego Mości, w różne ręce dostały sie, mianowicie dobra Torokanie, legitime tey archimandriey Żydyczyńskiey należące, Jego Mość Ociec Sielawa, nullo iure, trzyma, sprawy y apparaty monastera tegoż, przez Jego Mości Oyca Łosowskiego do Litwy zawiezione, tenże possidet: przeto, aby, za instantią pilną Ich Mościów Panów posłów naszych, impositum authoritate praesenti comitiali było, aby przy swoich należnościach Jego Mość Ociec archimandryta Żydyczyński zostawać mógł, y archimandrya Owrucka, raz conferowana przywileiem Jego Królewskiey Mości, aby przy nimże została, ponieważ iest compatibile onus. Miasto Łucko, metropolis nasza, gdzie praw y swobód naszych zostaią archiui, sądy, seymiki y wszytkie expediuią sie ziazdów solennitates, młódź w szkołach pietatis et studiorum liberalium exercent indoles suas, ad eam przez nieprzyiaciela y żołnierza częstego przyszła desolationem, że gospód, których więcey pustych, mieć, in nostris conuenticulis, nie możemy: przeto, incumbere maią Ich Mość Panowie posłowie nasi, aby to miasto mogło mieć libertatio od exactiey wszytkich y żołnierza stawiania, przez czas iaki, aby do iakieykolwiek mogło przyść reintegraciey. A tak te instructią et contenta w niey zgodnei

namowy naszey zleciliśmy Jego Mości Panu marszałkowi naszego koła, aby ie, in persona sua, do xiąg grodzkich Łuckich podał. Działo sie w kościele kathedralnym Łuckim, tempore quo supra, od dnia siódmego nouembris zaczętym, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

У тое инъструкъции, подъписъ руки его милости пана марьшалъка кола на тотъ часъ рицеръского тыми словы:

Wacław Hulewicz na Koniuchach, podsędek Łucki, marszałek natenczas koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкция, за поданьемъ и прозъбою его милости, пана маршалъка, а за принятьемъ моимъ урядовымъ, до книгъ инешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ естъ уписана.

Книга гродская Луцкая 1650 года, листъ 1430 — 1436.

XXXIV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за его старанія объ успокоеніи государства. О принятіи мѣръ для уплаты жалованья войску. Просьба объ освобожденіи воеводства Волынскаго, разореннаго непріятельскими и Польскими войсками, отъ податей. Объ устройствѣ укрѣпленныхъ городовъ въ каждомъ воеводствѣ и объ укрѣпленіи города Луцка. О договорѣ съ Козаками на счетъ католическихъ костеловъ и о свободѣ католической вѣры. О сохраненіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. О возвращеніи Люблинской церкви лицамъ православной религіи. О возвращеніи епископіи Хелмской Балабану. О возвращеніи церковныхъ имѣній архимандріямъ Жидичинской и Овруцкой. Объ отчетности сборщиковъ податей. О ревизіи и исправленіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О запрещеніи отправляться за границу въ военное время. О судопроизводствѣ по дѣламъ о бѣглыхъ крестьянахъ. О наказаніи мѣщанъ, грабившихъ дворянскія имѣнія. Обязанности старостъ заботиться объ укрѣпленіи и защитѣ городовъ. Хо-

датайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи Луцка, Владиміра и Кременца отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. 1651 декабря 15.

Року тисеча шестъсотъ пятдесятъ перваго, месеца декабра, шеснадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передо мъною Геляшомъ Малюшицкимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, и книгами нинешними кгродскими Луцъкими. персоналитеръ становши урожоный его милость, панъ Романъ Загоровъский. столникъ Черниговъский, сеймику нинешънего, въ Луцъку дня петнадцатого декабра, анъно презенъти, за листами его королевское милости одправленого, кола рыцерского маршалокъ, за зленъемъ всихъ ихъ милостей пановъ обывателевъ воеводства Волынъского, брати своихъ. для вписаня въ книги помененые кгродские Луцъкие подалъ перъ облятамъ инъструкъцию ихъ милостей, паномъ посломъ воеводства Волынъского. теперъ обранымъ на сеймъ валный Варшавский, близко припадаючий, данув и постановленую, а выразне въ собе написаную и обновъляючую. съ подписомъ руки своее, просячи, абы принята и въ книги вписаная была, которую инъструкъцию я врядъ до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе маетъ:

My senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy y wszytko rycerstwo, obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, ziachawszy sie na dzień piętnasty decembris do Łucka, na seymik.

nam uniuersałem Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, designowany, obraliśmy na seym, da Pan Bóg, szczęśliwie nastempuiący, zgodnie spośrzodku siebie posłów, bracią naszą: Oświeconego xięcia Jego Mości Jerzego Michała Czartoryskiego, staroste Krzemienieckiego; Wielmożnego Jego Mości Pana Andrzeia na Beresku Czaplicza Szpanowskiego, staroste Horodelskiego, y Urodzonych Ich Mościów Panów: Jego Mości Pana Romana na Zahorowie Zahorowskiego, stolnika Czernihowskiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości, marszałka na ten czas koła naszego rycerskiego; Jego Mości Pana Kiliana Wielhorskiego, podczaszego Wołyńskiego; Jego Mości Pana Wacława na Koniuchach Hulewicza, podsędka Łuckiego, y Jego Mości Pana Jana Liniewskiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości. Ci tedy, ante omnia, nim do wniesienia desideriorum nostrorum przystąpią, pokornie Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, podziękuią pro paterna, którą ma około całości Rzeczy Pospolitey, solicitudine, że, iako vigilantissimus tey miłey oyczyzny naszey custos, własnemu pańskiemu swemu (któremu y publica inhaeret salus) non parcendo zdrowiu y podczas woyny tak wielkich prac, trudów, niewczasów zażywszy, non desistit y in hoc pacis intersticio, ale zelobito *(z debito?)* ubiiać się raczy studio, aby quam pacatissimam reddere mógł Rem Publicam. Co samo wyświadcza znaczna y teraznieysza przez posła Jego Królewskiey Mości propositio. kiedy, tanquam ex altiori speculo *(specula?)* wszytkie w oyczyznie upatruiąc dolegliwości, nie tylko imminentes wczęśnie praeuidet tempestates, ale oraz ie y prudenter, saluberrima podaiąc media, auertere usiłuie;

w czym iako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, vere regium adimplet officium, tak po nas wiernych poddanych debitam wyciąga gratitudinem. Do proposiciey tedy Jego Królewskiey Mości, spólnie cum caeteris ordinibus regni, Panowie posłowie nasi applikuiąc sie, inibunt modos et rationes, iakoby te tak potrzebne puncta ex re et dignitate Rei Publicae stanąć in suo esse mogli; a mianowicie przed sie wezmą tak zapłate woysku quarcianemu bez uciążenia znisczonego woiewodstwa naszego, iako naturam łanowego żołnirza, prout et in quantum drugie Rzeczy Pospolitey na to zgodzą sie stany, y hibernorum, tak wielą seymami irrite agitowanych, pro commoditate loci, sine aggrauatione dóbr szlacheckich, procurabunt dokończenie, aby sie tym sposobem płacz y skwirk ubogich ludzi, niebiosa przebiiaiący, za przechodem żołnirza, który iuż prawie ipsum exsuxit sanguinem, zostawić mógł. W tym iednak fide obliguiemy Panów posłów naszych, aby na żadne podatki z woiewodstwa naszego nowe nie pozwalali; ponieważ wszytkiey to optime constat Rei Publicae, że te kraie nasze, nie telko przez nieprzyiaciela, non per modum transeuntis, sed per modum permanentis, in gremio woiewodstwa naszego zostaiącego, są spustoszone, ale też y przez woysko, tak quarciane, iako też y przechód woiewódstw pospolitego ruszenia, penitus znisczone: bo nie telko przez ustawiczne, tanquam in hostico, czaty, bydła, woły, przez co y agricultura zniesiona, wybrane, ale y same wsi popalone. Zaczym, iakośmy godni u Ich Mościów Panów braci z gurnieyszych woiewódstw, którzy są faeliciores nobis, y takowa dóbr Ich Mościów nie dotknęła

calamitas, braterskiey compassiey; tak, aby Ich Mość ea uti chcieli discretione, żeby, nas y woiewodstwa naszego ad impossibilia nie pociągaiąc, bo skąd płacić penitus nie mamy y po te czasy sami, podatki za poddanych naszych płacąc, byliśmy tributarii, nie telko hoc onus zapłacenia żołnierzowi y opatrzenia inszych potrzeb Rzeczy Pospolitey wzieli na sie, ale na kilkanaście lath ab omnibus oneribus Rei Publicae abyśmy libertowani byli, póki aliquantulas resumemus uires, fraterne Ich Mość Panowie posłowie nasi expostulabunt y serio procurabunt, do żadney nie przystempuiąc rzeczy: ponieważ nie telko sama iusticiae et aequitatis suadet ratio, ale też magnam arguit nostram eo in passu z Ich Mościami inaequalitatem, aby woiewodstwa zdesolowane, iakie iest Wołyńskie, Bełskie, Podolskie, odnieśli subleuacią y contentacią. A że tantae aegestatis et miserae conditionis poddanych naszych ledwie non primam causam woluntariuskie chorągwie, które telko praeda et rapina bawili, upatruiemy: prosić pokornie Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi maią, aby abhinc y imię woluntariuszów abrogowane było, a mianowicie, kiedy woyna in uisceribus regni, aby takowe szkodliwe nie bywali in futurum zaciągi, constitutione regni cauendum. Commissia Szwedzka że iuż iest zaczęta, iakośmy z propositiey Jego Królewskiey Mości wyrozumieli, a continuowana być bez osobliwego nie może sumptu; intererit Ich Mościom Panom posłom naszym instare ad Rem Publicam, aby sumpt proporcionalny na Ich Mościów Panów comissarzów był obmyślony. Więc, że nam Jego Królewska Mość rem aprime necessariam, z opatrzney swey prowidenciey, przekładać raczy,

nie tylko ufortifikowanie pogranicznych miast, iako Kamieńca Podolskiego, Krakowa, na których municy całość Rzeczy Pospolitey zawisła, ale też aby kożde woiewodstwo miey-sce sobie upatrzyło, in casu ingruentis periculi, propter refugium, któreby sobie y ufortifikowało y curam onego miało, bez czego, iako źle, żeśmy cum fortunis et pignoribus nostris gdzie zwieść nie mieli, anterior nas edocuit casus: iako naylepsze tedy ufortifikowanie y umocnienie stolicznego w woiewodstwie naszym miasta Łucka, na teraznieyszym seymie, Panowie posłowie wezmą rationem, sposob namówią y do czasu którego. ponieważ y temu teraz dosić uczynić, dla srogiego znisczenia maiętności naszych, nie możemy, odłożą; to iednak unanimiter praecauemus, że na seymiku, da Pan Bóg, rellacynym obrońce y umocnienie Łucka, daley nie odkładaiąc, namówić mamy; które laudum nasze ea in re aby approbowane constitutione regni było, sedulo Ich Mość Panowie posłowie nasi desudare będą powinni. Nie przepomnią y tego Panowie posłowie przełożyć, aby woiewodstwa, przeszłym seymem od podatków, ex ea vel maxime ratione, że in possesione dóbr swoich nie byli, uwolnione, teraz, za przyściem do onych, z nami się coaequouali. Postrzegą y tego, aby szkody, przez żołnirza poczynione, który iuż paenitus exuuit *(sic)* disciplinam militarem, w amnistią nie szli. A że nie telko żołnirz Rzeczy Pospolitey, ale y ludzie priwatni pańscy, dla assistenciey panów swoich, przechodząc, stanowiska y noclegi po maiętnościach naszych odprawuią y, chleb, stacią sobie wybiraiąc, ciężkiemi uciążaią poddanych naszych exactiami; instare maią Panowie

posłowie nasi, aby speciali to było cautum lege, aby się takowe nie działy oppressie. Poruczamy też Ich Mościom Panom posłom naszym, aby Jego Królewską Mość prosili o to, żeby Ich Mość Panowie commissarze te transactią z Kozakami Białocerkiewskiemi declarowali w Kiiowie strony kościołów naszych et libero exercitio relligionis catholicae, ponieważ menciey o tem nie masz w tych punctach zawartych. Relligio Graecka aby in suis integra zostawała priuilegiis, iako w kożdey niemal zlecaliśmy Ich Mościom Panom posłom instrukcy, tak y protunc popracuią y serio urgere Panowie posłowie maią, aby dobra, od cerkwi Ruskich, in auita religione Rutena zostaiących, świeżo przez różne osoby poodbierane, praecauendo, aby y przywileiom Jego Królewskiey Mości y diplomati, narodowi Ruskiemu od Jego Królewskiey Mości danemu, przez to sie nic nie ubliżało, przywrócone byli. Mianowicie, cerkiew Lubelska, aby, tak wiele seymami zatrudniwszy Rzecz Pospolitą y s tychże samych certa et determinata decisione będąc disunitom przysądzona y przez commissią Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, oddana, aby nowych nie czyniła, contra legem et constitutionem regni, in re iudicata turbacy, ale cale przy Ich Mość Panach disunitach zostawała, serio Ich Mość Panowie posłowie nasi poprzeć maią. Więc, że Jego Mość Ociec Bałaban, episkop Chełmsky, brat nasz, nie telko antiquitus z zacnych przodków swoich, oyczyznie in sago et toga dobrze zasłużonych, lecz y sam z siebie, in utroque proscenio, w oczu nas wszytkich, benemeritus, solennem przed nami zanosił quaerellam w odebraniu uiolenter władyctwa Chełmskiego, sobie przy-

wileiem Jego Królewskiey Mości nadanego, y prosił oraz o gorącą do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, intercessią, aby w żalu swoim, który uiolat securitatem publicam, był ukoiony: przeto zleciliśmy braci naszey, aby do Jego Królewskiey Mości serio intercedere raczyli, aby takowy wiolator peremptorie był sądzony na teraznieyszym seymie, a ex iudicato Jego Królewskiey Mości, kto się winnym być pokaże, aby był iuxta qualitatem facti pokarany, solicite Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości prosić będą; y abhinc aby Ich Mość Panowie duchowni relligiey Graeckiey na dobrach, cerkwiom y cathedrom swoim służących, pacifice zachowani byli, aby do nowych tumultów y dissensy przez gwałtowne odbiranie nie przychodziło, quam diligentissime Ich Mość Panowie posłowie nasi weyzrzą. A że za takowymże przywileiem Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Jego Mość Ociec Alexander Mokosi Denisko, archimandrit Żydyczyński, possidet realiter beneficium archimandriey Żydyczyńskiey; tedy, żeby y przy prawie swoim zostawał y względem przywrócenia dóbr Torokan, antiquitus do archimandriey Żydyczyńskiey należących, według przywileiu swego y praw fundaciey, temuż monasterowi służących, tak, żeby Jego Mości, iako legitimo successori, prawa przywrócone byli stamtąd, ze wszytkimi apparatami, do monastera Żydyczyńskiego należącemi, Ich Mość Panowie posłowie, ex ui et necessitudine woli naszych, omittere nie będą mogli. Przy tymże, z miłościwey Jego Królewskiey Mości łaski, otrzymaniu archimandriey Żydyczyńskiey, że insimul et semel sobie conferowaną otrzymał archiman-

drią Owrucką tenże brat nasz Jego Mość Ociec archimandrit Żydyczyński, a do possesiey dóbr, archimandrią Owrucką concernentium, przyść dla wstrentu nieprzyiaciela koronnego nie mógł; tedy, żeby licite mógł te odebrać dobra, sine ulla incompatibilitatis nota, według przywileiu, sobie nadanego Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mość Panowie posłowie nasi, przez skuteczność, komuby y iako należeć miało per collationem Jego Królewskiey Mości, proponent to Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi. Panowie poborcowie nasi, applikuiąc sie do woli y proposiciey Jego Królewskiey Mości, w Warszawie przed seymem stanąć maią, aby sufficientem perceptae et expensae paecuniae reddant calculum; tych samych iednak Ich Mość Panów poborców excipuiemy, którzy, ex constitutione, będąc tu do porachowania do nas odesłani, sufficientem w tey sprawie uczynili calculum, iako to z quitów woiewodstwa naszego constabit, z któremi sie ciż przeszli Ich Mość Panowie poborcowie nasi, albo przez subdelegatów, albo per internuncios suos, stawić powinni. Uważaiąc iednak Ich Mość Panowie posłowie nasi ipsam aequitatem y święto sprawiedliwość, iż to nie bez małego kosztu y spezy de proprio peculio, po seymikach, tribunałach Lubelskich, Radomskich, Rawskich ieżdżąc, Ich Mość Panów poborców naszych być musiało, serio promouebunt rem Ich Mościów: iakoż y zlecamy, aby goroncą in facie Rei Publicae z Jego Mością Panem podskarbim umawiali około zwyczaynego Ich Mościom Panom poborcom solarium z skarbu należytego, aby im przyięto było, także y banicie, na reten-

torach otrzymane, ponieważ żaden poborca de suo płacić nie powinien, ale sufficit, ut rem exactam restituat skarbowi. Excipimus y to zlecamy Panom posłom naszym, aby dwóch *(obydwóch?)* Ich Mościów Panów poborców naszych, Jego Mości Pana Szymona Kozike y Jego Mości Pana Adama na Woiutinie Hulewicza, ex personis suis, pro facienda calculatione, ponieważ ci Panowie poborcowie nasi, za odesłaniem od Rzeczy Pospolitey, iuxta constitutionem, pro facienda calculatione, do nas, uczynili przed nami na seymiku rellacynym dostateczną calculacią, według regestrów, do act Lwowskich podanych, y zaraz, na tymże seymiku rellacynym, sufficientem otrzymali quietationem: iakoż, żeby to liquido constet et pateat Rei Publicae, zleciliśmy, zeby ciż Panowie poborcowie nasi quity, z podpisem ręki protunc marszałka naszego, na seym ad uerificandum przysłali, a skoro sie sufficiens satisfactio pokaże s tych quitów, Ich Mościom Panom posłom naszym pokazanych, efficere maią Ich Mość Panowie posłowie nasi apud totam Rem Publicam, żeby, dosić uczyniwszy, ci Ich Mość Panowie poborcowie nasi więcey nie zostawali in onere fisci, ale totaliter constitucią seymu teraznieyszego uwolnieni byli. Więc, że y Jego Mość Pan Wasili Masalski, brath nasz, wybieraiąc iedne pro suo interesse podymne, miał w excepcie Żydow, iuxta laudum nostrum przy obieraniu tegoż Pana poborce naszego, a na Żydach, tak według liquidaciey quitami Jego Mości Pana Michała Liniewskiego, iako y inszych nastempuiących poborców, nie przychodzi, tylko pięć tysięcy dwieście siedmdziesiąt złotych, iako toż samo autentice Jego Mość Pan Wasili

Masalski liquidabit: tedy zleciliśmy dać ręczną w tey mierze Jego Mości Panu marszałkowi naszemu attestacią, który sufficientem ex commisso nostro w tey mierze miał z Jego Mością calculationem. Lauda, za szczęśliwego Jego Królewskiey Mości panowania, ex necessitate Rei Publicae y dla całości woiewodstwa naszego uczynione, aby nam approbowane byli, serio Ich Mość Panowie posłowie nasi procurabunt, saluis abiuratis deflagratorum et desolatorum, którą przysięgę, bądź przed poborcą, bądź w grodzie którymkolwiek, odprawić maią. A którzy Ich Mość Panowie bracia, gwałtowną przyciśnieni potrzebą Rzeczy Pospolitey, in uim supplentis uices pospolitego ruszenia na żołnirza wydali, tedy to im Pan poborca, iuxta laudum, pod Berestеczkiem uczynionego, wrócić będzie powinien; ponieważ to, non ex priuato woiewodstwa naszego consilio, ale ex consensu totius Rei Publicae, iest pozwolono. A iż, per grassantem insolentiam w woiewodstwie naszym, xięgi, tak ziemskie iako y grodowe, w miastach sądowych, Łucku, Włodzimierzu y Krzemieńcu, powariowane zostali, w których znayduią się mancamenta, a w nich prawa, wolności, honory y substancie nasze continentur; maią Ich Mość Panowie posłowie, aby, consulendo integritati nostrae, rewisy xiąg y correctury onych aby sie domówili y nam wolne obranie commissarzów na seymiku rellationis przywieźli. Incertus walor pieniędzy, że ich raz podwysszono, potem zniżono, że do wielkiey szkody przywiedli ludzi; domówić sie maią Panowie posłowie tego, aby in certo determinato ualore moneta wszytka była, et abhinc takowe wariacie koło pieniędzy nie byli. Securitas honorum, bo-

norum et iniuriarum, która do seymu przyszłego odłożona była, s pilnością Ich Mość Panowie posłowie poprzeć maią, aby decidowana była na teraznieyszym seymie obmyszlona, żeby iniuriati przy swey należności mogli być y kożdy sie sprawił ukrzywdzonemu. A że multum patitur oyczyzna zatym, gdy tempore expeditionis bellicae od własnych derelinquitur synów, że Ich Mość w cudze wolą sie przeieżdżać natenczas kraie, kiedy plac y czas auxiliandae iest patriae: przeto Ich Mość Panowie posłowie urgebunt serio, żeby, sub poena infamiae et confiscatione bonorum, żaden, podczas woyny, extra fines regni odieżdżać nie śmiał. A że zniszczonym dość przez nieprzyiaciela kraiom naszym do ostatniey, przez nagęszczenie sie słobód, przychodzi zguby, gdy własnychże naszych praeuentis *(sic)* wydawać nie chcą poddanych: przeto, aby o zbiegłe poddane żadna appellacia nie szła, ale u kożdego sądu y urzędu, za pozwaniem, plenarie, sine ullis diffugiis et dillationibus było decisum, Panowie posłowie nasi maią quam diligentissime procurare. Summopere to laedit iusticiam et aequitatem, że mieszczanie z miast y dóbr Jego Królewskiey Mości, podczas sweywoli Kozackiey, puściwszy in praedam et spolium maiętności szlacheckie y szkody nieznośne poczyniwszy, demeritas constitutione anni millesimi sexcentesimi quadragesimi noni, która wszytkich takich spraw do przyszłego seymu suspendit exequutiones, unikaią poenas: przeto Panowie posłowie instare maią, aby z teraznieyszego seymu ta była rellaxowana constitucia, y tandem aliquando ukrzywdzonym do dochodzenia krzywd swoich pateat aditus. Interest y na tym siła Rzeczy Pospolitey, aby Panowie sta-

rostowie, accipiendo beneficium, praestent et officium, a, iuxta constitutionem anni millesimi sexcentesimi vigesimi, podczas nawałności nieprzyiaciela, na zamkach, iako nay-lepszą onym obmyśliwszy obrone, zostawali. A że secus, przeciwko prawu, sie dzieie, zkąd wielkie Rzecz Pospolitą praemunt mala, iako sie y teraz stało, gdy Jego Mość Pan starosta Czorsztyński, nullum zamkowi tamecznemu obmyśliwszy praesidium, do obięcia onego, zniesionemu przez staranie Jego Mości xiędza biskupa Krakowskiego, dał occasionem swawolnikom, zkąd tak wielki był motus y distractio, vix non illo ipso actu et momento, gdyśmy z nieprzyiacielem confligere mieli, sam Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, praebebit testimonium: aby tedy Jego Mość pan starosta Czorsztyński det rationem na teraznieyszym seymie tak wielkiey nieostróżności swoiey y, iuxta eandem constitutionem, propter exemplum drugich Ich Mościów Panów starostów, był sądzony, pilno Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości prosić będą, a żeby ta y znowu reassumowana o residenciey Panów starostów iako z naywiększym obostrzeniem była constitucia, ponieważ to całość Rzeczy Pospolitey wszytkiey concernit, instabunt gorąco Panowie posłowie nasi. Serio y w tym Ich Mość Panowie posłowie nasi nastompić maią, aby commissia, iuż z pozwolenia wszytkich stanów przyięta, rozgraniczenia woiewodstwa Kiiowskiego z Czernihowskim, na teraznieyszym seymie, bez dalszych odwłók, do swoiey przyszła definitiue execuciey. Ponieważ, per expressam legem, dobra starostw sądowych odrywane być nie maią, mianowicie starostw Ukrainnych; zlecamy

to Panom posłom naszym, aby instanter urgeant, aby dobra, od starostwa Krzemienieckiego oderwane, do starostwa przywrócone byli. Obaczyć y to na oko kożdy może, iak wiele na tym należy Rzeczy Pospolitey, aby bene meriti, którzy vires et substancias na usługę Rzeczy Pospolitey effundunt, omnes, strat y zasług swoich słuszne odnosili nagrody; bo przez zaniedbanie y u nich samych ochota gaśnie y w drugich generosis supprimitur pectoribus; uirtutis alimentum semper est praemium: przeto wniosą gorącą Ich Mość panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości instantią, aby szczodrobliwą swą łaską pańską zasługi Ich Mościów Panów braci naszych dla dalszych Jego Królewskiey Mości usług zachęcić raczył. Wysokie zasługi y merita Rzeczy Pospolitey odważne xięcia Jego Mości świętey pamięci Pana woiewody Ruskiego, iako bene meriti in Re Publica ciuis, aby mieli być zamilczane, niesłuszna; gdyż y toto orbi Polonico et extero wiadome, y odwagi cum dispendio vitae są kożdemu nietayne: zaczym, aby tak zacnego haerois y sława y imposteritatis *(in posteritatis?)* memoria nie gasła, y subsequenter animusze Polskie ad similia podniecone byli; serio instare Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby przynamniey condigna meritorum praemia zacną posteritatem potkały, gdyż zarobili na to; czego testis tota uniuersitas, zebrana na usługę oyczyzny, testis y sama oyczyzna, która napatrzyła sie życzliwych dził tego zacnego bohatyra. Proprio tedy in passum genio woiewodstwa proszą et supplicant ad principem y serio Ich Mościom Panom posłom poruczaią, aby instent w prożbach do Rzeczy Pospolitey,

żeby Jego Królewska Mość, chcąc zachęcić posteritatem ad tam sublimia facta, tego zacnego bohatyra nie chciał obliuione sepelire, a rozrzutnego na usługi oyczyzny syna, propter bonum publicum przy expensach własnych, chciał pewną, na commissiey Lubelskiey przebraną summę, która sie sczyrze in commodum obróciła Rei Publicae, posteritati przyioł *(sic)*; gdyż constat nam, że gotów był ten świętey pamięci heros ultimum profundere sanguinem, nie telko bona fortunae. Więc, że iest oyczyzna filiorum memor y recompensat in eis merita parentum, cum submissa petitione Ich Mość Panowie posłowie in gremium principis wnieść maią, aby tak zacnego kawalera syn nie był dishaeres meritorum parentis, ale iako Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita propensione sua dali ansam ad haeroica facta memoriae sanctae parenti, toż incentiuum et venerabili proli zostawili, a onego magni haerois filium ad paterna chcąc accendere facta, chciał mieć condolentią y, iako exhausto częstemi oycowskiemi expensami, compati, a summy, zaciągnione na expedicią Berestecką, tak na Przemysł, iako y na Przasnysz, sposobem iakim, od Rzeczy Pospolitey wynalezionym, zapłacone byli, skądby y ten utrapiony haeres meritorum był consolowany y tenże ad similia Rzeczy Pospolitey merita był incitowany. A że iuż te praemiorum merita, po świątobliwey śmierci świętey pamięci xięcia Jego Mości Pana woiewody Ruskiego, iuxta consuetudinem iusticiae distributiuae, są inszym oddane; ipsa supplicant maerita, supplicat wszytka uniuersitas woiewodstwa naszego, aby desertae proli non desit Jego Królewska Mość, iako supremus tutor, ale, chcąc toż dać ad

magna incentiuum proli, co dałł świątobliwemu oycu, obmyślić raczył educationem, żeby magna haerois nie gasła w oyczyznie memoria. Nie przepomnią Ich Mość Panowie posłowie y zasług Ich Mościów Panów senatorów naszych, tak Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Adama Alexandra Sanguszka Koszyrskiego, woiewody Wołyńskiego, iako y xięcia Jego Mości Mikołaia na Klewaniu Czartoryskiego, kasztelana Wołyńskiego, tudzież xięcia Jego Mości Michała Jerzego Czartoryskiego, starosty Krzemienieckiego, którzy optime meruerunt et de tota Re Publica et specialem woiewodstwa naszego Wołyńskiego z zasług swoich po nas wyciągaią gratitudinem, aby Jego Królewska Mość, Pan nasz miłościwy, wzgląd na zasługi Ich Mościów mieć raczył. Więc y Wielmożny Jego Mość Pan Gabriel na Nieświeżu Stempkowski, kasztelan Brasławski, zalecony dosić z swoich zasług oyczyznie, że, miasto wdzięczności, przez czaty ustawiczne funditus w swoich zniesiony maiętnościach; prosić Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mość Panowie posłowie będą, aby przynamniey tę spustoszenie maiętności Jego Mości miłościwą Jego Królewska Mość nagrodzić raczył łaską. Już snać innotuerunt principi, innotuerunt wszytkiey Rzeczy Pospolitey merita y odważne dzieła xiążąt Ich Mościów Wiszniewieckich, mianowicie xięcia Jego Mości Dmitra y Constantego, którzy, non parcendo aetati, sumptui, non parcendo propriae saluti, residuum y od prac y trudów gotowi byli effundere na usługe oyczyzny sanguinem: zaczym, Ich Mość Panowie posłowie nasi maią uniżenie Jego Królewskiey Mości upraszać, aby, tym zacnym kawalerem wdzięczność oświadczaiąc za

strate ich, chciał te zacne xiążęta ad similia antecessorum excitare facta, a przynamniey, in recompensam spustoszenia xiążąt Ich Mościów przez Zbaraskie oblężenie y teraznieysze znowu woyskowe, iako byli, desolacie, chciał, iako bene meritorum parens et remunerator, munificentią swoią pańską uacente praesenti nagrodzić, submisse Ich Mość Panowie posłowie maią. A lubo znaczna na nas wszytkich y maiętnościach naszych iniuria belli y fortuna ledwie nas wszytkich w tym nie porównała; iednakże, że niektórych Ich Mościów, iako Jego Mości Pana podkomorzego Brzeskiego, gdy sedes belli na Beresteckich była założona polach, sors uel maxime tetigit, bo boday non extrema tey maiętności nastompiła desolatio: przeto instare Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości maią, aby Jego Królewska Mość sam z swoiey szczodrobliwey proportionalną nagrode obmyślić raczył ręki, ponieważ iey Rzecz Pospolita, tot implicata oneribus y zawiedziona długami, praestare nie może. Gdzie też y inszych Ich Mościów Panów braci naszych, in contiguitate Beresteczka dobra swę maiących, eadem dotknęła calamitas, iako Jego Mości Pana Jana Wyleżyńskiego, z odwagą zdrowia w kożdey okaziey y pod Beresteczkiem, co wielu ludziom rycerskim y samemu Jego Królewskiey Mości constat, stawaiącego, w zniesionym funditus Peremylu, Humniszczach y Werbniu; Jey Mość Panią podczaszyną Wołyńską nie w spustoszoney, ale ogniem do gruntu zniesioney maiętności Smolawie, per militem proprium; także xiężny Jey Mości Paniey podkomorzyney Brasławskiey maiętności Lipey; Jego Mości Pana Stephana Korytińskiego;

Jego Mości Pana Janusza Kniehinińskiego; Jego Mości Pana Adama Żabokrzyckiego; Jego Mości Pana Stephana Chrynickiego; Jego Mości Pana Gabriela Hulewicza, chorążego Czernihowskiego; Jego Mości Pana Dimitra Ursuła Rudeckiego w zniesieniu Rudki, y inszych Ich Mościów Panów braci naszych: tedy, żeby Jego Królewska Mość eandem nad Ich Mościami zażył commiserationem y obmyślić raczył nagrode, pokornie prosimy. Taż calamitas że y drugich Ich Mościów, choć daley mieszkaiących, dotknęła, iako Urodzonego Jego Mości Pana Samuela Dolmata Isaykowskiego, stolnika Wołyńskiego, Jego Mości Pana Jerzego Horaina, pisarza ziemskiego Włodzimirskiego, których ogniem y mieczem są zniesione przez nieprzyiaciela krzyża świętego maiętności: wniosszy tedy instancią Ich Mość Panowie posłowie za drugimi Ich Mościami, nie przepomnią y prosić Jego Królewskiey Mości będą, aby im Jego Królewska Mość benignitate regia tak wielkie desolacie nagrodzić raczył. Maią też singulariter Ich Mość Panowie posłowie zalecić Jego Królewskiey Mości, gorąco prosić za bracią naszą, Ich Mościami Pany rothmistrzami Jego Królewskiey Mości, którzy omnibus huius belli tempestatibus w chudobach swoich attriti y przez ten wszystek czas expediciey woienney, z zimy począwszy aż do samego skączenia, statecznie trwaiąc, niemałe, przy odwadze zdrowia, w dostatkach swoich szkody ponieśli, iako Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwinogrodzki, Jego Mość Pan Kilian Wielhorski, podczaszy Wołyński, Jego Mość Pan Jan Liniewski, który, przy wszytkich swoich stratach, krwią swoią znacznie przysługi Jego

Królewskiey Mości pieczętował, y Jego Mość Pan Roman Zahorowski, stolnik Czernihowski: przyczynić sie Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości maią y goranco upraszać, aby Jego Królewska Mość sczodrobliwą łaską swoią pańską onych opatrzyć raczył a tę ich utraty nagrodził. Wszytkiey Rzeczy Pospolitey naszey innotescunt indelebilis memoriae merita wysokie y odważne świętey pamięci Jego Mości Pana Alexandra Piaseczyńskiego, kasztelana Kiiowskiego, które, non parcendo sumptibus et saluti propriae, erga Rem Publicam, aż do kresu żywota swego oświadczał, naostatek, dóbr swoich lennych w woiewodstwie Czernihowskim sanguineo sudore nabytych, propter bonum pacis, przez commissią do państwa Moskiewskiego ustompił, a recompensy hucusque żadney od Rzeczy Pospolitey nie otrzymał: maią Ich Mość Panowie posłowie nasi diligentem curam adhibere y instantią do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić, iakoby tak znaczna uyma substancy niebozczykowskiey synowi Jego Mości, Panu staroście Nowogrodzkiemu, była recompensowana, lubo zamianą dóbr Rzeczy Pospolitey, lubo zapisaniem summy proportionalney, przychęcaiąc tegoż Jego Mości Pana staroste ad benemerendum de Re Publica, który zaraz po rodzicu swoim prace woyskowe, tanquam iure haereditario, obiowszy, one continuie y żadnych occasy y potrzeb nie omieszkiwa. Mamy te wiadomość, iż Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwinogrodzki, rothmistrz Jego Królewskiey Mości, extraordinarie wyprawiony był z chorągwią swoią od Ich Mościów Panów hetmanów coronnych, aby był conuoiem Ich Mościom Pa-

nom commissarzom. do Białey Cerkwi idącym, gdzie, że Ich Mość Panowie commissarze in summo periculo vitae wielką szkodę w dostatkach swoich przez nieprzyiaciela przyszli, gdzie Jego Mości Panu staroście Zwinogrodzkiemu *(i?)* chorągwi Jego Mości szkode tak wielką, że prawie sam y z companią ze wszytkiego spoliatus został, ponieść przyszło: wniosą tedy intercessią Ich Mość Panowie posłowie nasi ad ordines Rei Publicae specialem za Jego Mością Panem starostą Zwinogrodzkim y chorągwią Jego Mości, aby damna, extraordinarie podięte, extraordinarie nagrodzone byli. A iż Jego Mość Pan Marek Lubieniecky, który, dawszy pewną summę na Beresteczko, taką poniósł w prawie swoim szkode podczas expediciey odprawuiącey się, którey defalkaty tamtych dóbr, iako zniesionych, sufficere nie mogą: aby mu, z łaski Jego Królewskiey Mości, iaka obmyślona była nagroda, intercedere maią Ich Mość Panowie posłowie. Merita godney pamięci Jego Mości Pana Andrzeia z Wysokiego Kaszewskiego, łowczego Wołyńskiego, pułkownika Jego Królewskiey Mości, który, z młodości lat swoich, nie szanuiąc zdrowia ani substanciey swey, aż do ostatniego kresu żywota swego, w oczach Naiaśnieyszych Panów naszych, Zygmonta Trzeciego, Władysława Czwartego y teraz szczęśliwie nam panuiącego, continuował, nie tełko woiewodstwu naszemu, ale y wszytkiey Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome. A iż in procinctu itineris do woysk Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey umarł, a chorągwie konne y piesze, pobrawszy y żołd y contentacie, swawolnie. nie idąc do obozu, rozechali sie y dali okazią skarbowi, aby na delacie succes-

sorów pomienionego Pana łowczego podawał: starać sie o to Ich Mość Panowie posłowie maią nasi, aby successorowie iego, z łaski Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, uwolnieni byli y żeby w ich osobach, ponieważ za zasługi swoie Pan łowczy żadney nie uznał gratitudinem, uirtus przynależne sobie odniosła praemium. Za Jego Mością Panem Andrzeiem Jełowickim, woyskim Łuckim, który za krwawe wysługi maiąc, przez lat czternaście sine intermissione w woysku odprawuiąc, iurgielt na starostwie Krzemienieckim maiąc *(sic)*, za decretem Jego Królewskiey Mości, względem desolaciey starostwa tego, kilka tysięcy, z których odsądzony iest, prosić Jego Królewskiey Mości, aby, z łaski swoiey pańskiey, miłościwą łaską swą y szczodrobliwością nagrodzić raczył. Wniosą y za bratem naszym Jego Mością Panem Alexandrem Chrebtowiczem, stolnikiem Kiiowskim, instancią gorącą Ich Mość Panowie posłowie, aby ab onere processus otrzymaney na sobie infamiey był uwolniony per legem publicam. Maiąc probatam Jego Mości Pana Dmitra Ursuła Rudeckiego dexteritatem y znaczną widząc do przysłużenia sie oyczyznie w Jego Mości ochotę y teraz, podczas pospolitego ruszenia, gdy chorągiew naszą ziemską dosić dextere, przez wszytek czas tey expediciey, nosił; tedy, żeby hunc zelum Jego Mości et optimum genium Jego Królewska Mość łaską swą pańską magis iescze accendere raczył, pilno prosić Ich Mość Panowie posłowie będą. A iż Urodzony Pan Jan Czeczel Nowosielecki, brat nasz, na seymiku naszym teraznieyszym autenticis documentis, że illegitime y niesłusznie na nim na przeszłym seymie walnym (iakoby ad instan-

tiam Jego Mości Pana Alexandra Cetnera, chorążego Podolskiego, s którego attestaciey, w trybunale personaliter przyznaney, iawnie patet, że z nim nigdy Pan Jan Czeczel Nowosielecki nie służył y pomieniony Jego Mość Pan Cetner, iako w swoiey attestaciey pisze, na seymie przeszłym nie był, pogotowiu Pana Jana Czeczela Nowosieleckiego na delacie nie podawał, infamia iest otrzymana) elucidował; dlatego serio Ich Mość Panom posłom iniungimus, aby sie o to u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey pilno starali, żeby ta infamia z niego na teraznieyszym seymie zniesiona była. Stołeczne miasto nasze Łuck, w którym sie wszelakie publiki odprawuią, także Włodzimirz y Krzemieniec, wiadomo to iest wszystkim, iako, przez te czasy niespokoyne, tak przez przechód częsty żołnirzów są spustoszone, iako też y przez nieprzyiaciół popalone, tak barzo, że podczas ziazdów naszych publicznych w tych trzech miastach stanąć nie masz gdzie, y ludzie, w tych miastach będące, zubożeni zostaią: zaczym, maią Ich Mość Panowie posłowie nasi za temi trzema miastami do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey wnieść instancią, aby te miasta od stanowisk, przechodów żołnirskich y od podatków wszelakich, przynamniey na lat kilka, uwolnione byli. Przy inszych intercessiach naszych, wniosą gorącą Ich Mość Panowie posłowie nasi prozbe za Jego Mością Panem Zahorowskim, stolnikiem Czernihowskim, marszałkiem teraznieyszego koła naszego, do Jego Królewskiey Mości, aby Jego Królewska Mość miłościwy respect chciał mieć na zasługi Jego Mości, które, od niemałego wieku swego zaczęwszy, aż podziśdzień na usłudze Jego Królewskiey Mości

continuie, z pozbyciem zdrowia y substanciey srogą utrate y świeżą teraz desolacią, przez woysko Jego Królewskiey Mości z pod Beresteczka także y s pod Sokala, z znacznym znisczeniem, ażeby, z osobliwey łaski swey pańskiey, nagrode dać raczył, ad minimum, ieśli w czym znaczniey-szym nie będzie łaski Jego Królewskiey Mości, przynamniey te słobódki, które, z łaski króla Jego Mości świętey pamięci Władysława, onemu byli lennym prawem conferowane y decretem przysądzone od starostwa Ostrskiego, żeby na ten czas byli Jego Mości, z łaski Jego Królewskiey Mości, za krwawe zasługi, conferowane, instare w tym pilno Ich Mość Panowie posłowie maią. Te tedy desideria wszytkie pewniśmy, że Ich Mość Panowie posłowie nasi, ea, qua decet, odniosą Jego Królewskiey Mości sedulitate et omni apud Rem Publicam promouebunt cura, aby satisfieri mogło; w czym Ich Mościów fide, honore et conscientia obowiązuiemy, żądaiąc fraterne, aby extra mentem instructionis vagari ni w czym nie chcieli, ale to procurare, co incolumitatem et integritatem conuenit publicam. Datum w Łucku, w kościele katedralnym, dnia szesnastego miesiąca decembra, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo.

У тое инъструкъции подписъ руки его милости пана маршалка кола рыцерского тыми словы:

Roman Zahorowski, stolnik Czernihowski, marszałek na ten czas koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкъция, за поданъемъ и прозбою вышъ меноване особы, а за принятъемъ моимъ урядовымъ, до книгъ вписанихъ кгродскихъ Луцъкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1654 года, листъ 1088 — 1097.

XXXV.

Инструкція дворянъ воеводства Кіевскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. О назначеніи слѣдствія и суда надъ лицами, которыя подали поводъ къ прекращенію коммиссіи, назначенной сеймомъ для успокоенія Козацкаго возстанія. Жалобы на бѣдственное состояніе помѣщиковъ, разоренныхъ Козаками и Польскими жолнерами. Объ уплатѣ жалованья кварціонному войску. О возвращеніи католическому духовенству костеловъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, опустошенныхъ Козаками. О мѣрахъ къ скорѣйшему рѣшенію дѣлъ въ судахъ. Объ освобожденіи города Житомира отъ военнаго постоя. О возвращеніи бѣглыхъ крестьянъ ихъ помѣщикамъ. Объ уничтоженіи званія войсковыхъ волонтеровъ. Объ укрѣпленіи Кракова и Каменца-Подольскаго. О сборѣ подымнаго для уплаты долговъ воеводства Кіевскаго. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15.

Roku tysiąc sześćsett piędziesiątt pierwszego, miesiąca decembra, piętnastego dnia.

Przed urzędem y actami ninieyszemi grodzkimi Żytomirskiemi, przede mną Janem Janczyńskim, iako subdelegatem, od Wielmożnego Jego Mości Pana starosty Żytomirskiego zasadzonym y do tego actu subdelegowanym, y przede mną Mikołaiem Kotużyńskim, podstarościm Żytomirskim, personaliter stanowszy Wielmożny Jego Mość Pan Krzysztoph z Łohoyska Tyszkiewicz, Żytomirsky, Niechworosky etc. starosta, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Kiiowskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych, podał per oblatam instructią Ich Mościom Panom posłom, na seymiku tuteyszym Żytomirskim, dnia dzisieyszego, na accie wyżey pisanego, obranych na seym ordynaryny, die vigesima sexta ianuary, w roku tysiąc sześćsett pięćdziesiątt wtórym przypadaiący, przy pieczęci, z podpisem ręki własney tegoż Jego Mości Pana marszałka, którą podaiąc, affectował, aby była przyięta y do act wpisana. A tak ia urząd, przymuiąc, czytałem, y tak się w sobie pisana ma:

Instructia Ich Mościom Panom posłom na seym ordynaryny, dana Ich Mości Panu Łukaszowi Hulewiczowi, staroście Zwinogrodzkiemu, Jego Mości Panu Andrzeiowi Bąkowskiemu, Jego Mości Panu Ludwikowi Woroszyłowi.

Naprzód zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym, aby, przy zwyczaynym oddaniu poddaństwa naszego, quam honorificentissime, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, podziękowali, cum summa gratitudine, za

podiętę prace, odwagi, pieczełowanie o dobrą Rzeczy Pospolitey. Przytem, uznawszy wielką clementią Jego Królewskiey Mości y właśnie paternum affectum, iako rozkwilonę dzieci, czuiąc się być tot oppressi malis, życząc sobie być utolonemi przez clementią pańską, zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym, aby, ante omnia, po przywitaniu Jego Królewskiey Mości, dowiedzieli się, quis autor zburzenia pierwszey commissy, przez seym naznaczoney takroczney, y czemu instructia Ich Mościom Panom commissarzom nie iest prędko wydana, dla którey tot inconuenientiae stali się, z rozlaniem krwi, tak szlacheckiey, iako y chłopskiey. Y ieżliby się pokazał motor et autor na seymie takich rzeczy, aby na seymie, aby zaraz *(sic)*, ad instantiam izby poselskiey, takowy był sądzony summario processu; bo, lubo niesłychaną victorią dał Bóg Rzeczy Pospolitey, za szczęściem Jego Królewskiey Mości, iednak ieszcze securi ostawać nie możemy, patrząc na effectus niepewnego pokoiu, który stanoł pono extra mentem Rei Publicae, za nową iakoś instructią y nowemi commissarzami; w czym Ich Mość Panowie hetmani redant *(sic)* rationes, czemu tantam authoritatem sobie uzurpowali: co dexteritati et fidei Ich Mościów Panów posłów naszych serio committimus. Nie osychaią łzy nasze y ztąd, iż, poniosszy tot calamitates, z utratą zdrowia y substanty, s poniewieraniem się po cudzych kątach, dla wierności ku panu y miłey oyczyznye, teraz, gdyśmy iuż mieli, assecurati tanta victoria, zażywać secure chleba w kąciku swoim, przyszłyśmy *(sic)* ad maiora incommoda, gdzie więcey drugiemu przychodzi fundere suspiria, aniżeli dare verba, w tak

w srogim *(sic)* bezprawiu przeciwko prawom, wolnościom, że nam we własnych substanciach, krwią od przodków naszych nabytych, żołnirza postanowili, w ostatku do nieznośnego chleba wydania przymusili, za rospusczoną licentią żołnirza, w służbie Rzeczy Pospolitey ostaiącego; czym takąż insudabunt Ich Mość Panowie posłowie y upraszać będą Jego Królewskiey Mości, aby to iugum intollerabile seruitutis zniósł z karków naszych, y abyśmy mogli nagrodę odnieść od Rzeczy Pospolitey; starać się o to będą serio, to maiąc naybarziey fidei suae commissum, aby napotym w dobrach szlacheckich nullatenus stanowisk nie rozdawano y chleba nie ukazywano, y s takowym każdym, kturyby się ważył tego napotem, hetmanem, forum aby w trybunale mogło być, sub priuatione officy. A że do tegoż punctu przynależą y hiberna; inibunt tedy Ich Mość Panowie posłowie cum statibus regni consilia, aby do effectu tandem kiedy tę hiberna przyszli, aby tą swoią włokitą żołnirz więcey nie pustoszył dóbr Jego Królewskiey Mości y duchownych, tak też y szlacheckich: co dexteritati committimus Ich Mościów Panów posłów. Zatrzymanie w służbie Rzeczy Pospolitey woyska kwarcianego każdy widzi być potrzebną, patrząc na effectus postanowionego pokoiu, także na molimina sąsiadów Rzeczy Pospolitey naszey, tak iednak sine praeiuditio status equestris, y życzymy tego, aby mogło mieć skuteczne obmyślenie żołdu swego od Rzeczy Pospolitey, maiąc pilne oko na spustoszenie *(spustoszone?)* woiewodztwa nasze: Kiiowskie, Bracławskie, Czernihowskie. Temuż woysku aby mogła być słuszna nagroda za koszt, prace y straty, życzy woie-

wodztwo nasze. W dalszey namowie, circa securitatem Rei Publicae, zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby się cum statibus znosili. Desideria Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, poczowszy od xięcia Jego Mości Saskiego, aż do Pana Kresy, który, iako wierny poddany, fidelitatem Jego Królewskiey Mości oddawszy y Rzeczy Pospolitey, meretur, aby, zarówno z drugiemi, do prerogatiw y honorów szlacheckich był przypusczony. Miedzy artykułami y to kładzie woiewodztwo nasze, gratitudinem benemeritorum in Re Publica, miedzy któremi Ich Mościom Panom hetmanom, tak coronnemu, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego, aby, przy podzienkowaniu za pokazanę virtutis specimina, słuszna mogła być nagroda, starać się Ich Mość Panowie posłowie maią, mianowicie Jego Mości Panu woiewodzie Czernihowskiemu, który z młodych latt swoich, stawaiąc zawsze gloriose et cum laude summa, z uszczerbkiem substanty swoiey y nadwieredzeniem zdrowia swego, meruit y teraz meretur, aby, według przyobiecaney łaski xiążęciu świętey pamięci, aby Przemysł z iurydyką oraz trzymał, tak, aby Jego Mość Pan woiewoda Czernihowsky, in vim gratitudinis meritorum suorum, mógł to otrzymać z łaski Jego Królewskiey Mości. Do tego upraszać Ich Mość Panowie posłowie będą, aby, iako sławney pamięci Jego Mość Pan kasztelan Krakowski cieszył się na okup swuy z pewney donatiwy od Rzeczy Pospolitey, tak y Jego Mość Pan woiewoda Czernihowsky aby simili modo mógł się cieszyć na okup krwi swoiey. Jakie są zaś merita Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego, każdy przyznać musi, bo nad słońce iaśnieysze;

doznała tego Rzecz Pospolita, po wszystkie czasy, iako in toga et sago stawał gloriose; przyzna to y Jego Królewska Mość sam, że ma consiliarium fidelissimum, senat senatorem dexterimum, oyczyzna filium amantissimum, ordo equestris militem strenuissimum, który, ani zdrowia żałuiąc, ani substanty osczędzaiąc, zawsze gloriose stawał y staię: aby tedy mógł się cieszyć pro meritis suis, przy podziękowaniu szczegulnym, starać się Ich Mość Panowie posłowie maią, aby suam gratitudinem odnieść mógł, tak od Jego Królewskiey Mości, iak od Rzeczy Pospolitey. Ich Mość też Panowie commissarze teraźnieyszy, dla całości oyczyzny że niemałe ponieśli szkody swoie od zdradliwego nieprzyiaciela, aby mogli być od Rzeczy Pospolitey ucontentowani, starać się o to Ich Mość Panowie posłowie będą; a mianowicie: Jego Mość Pan woiewoda Smoleńsky, Jego Mość Pan stolnik wielkiego xięztwa Litewskiego, Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwinogrodzky, którego singulariter zalecą Ich Mość Panowie posłowie, aby mógł a Re Publica gratificari, tudzież y towarzystwo iego, kture od koni, od czeladzi y od ochędóztwa, przez tegoż zdradliwego nieprzyiaciela, odpadli. Kościoły, zdawna w woiewodztwie Kiiowskim będące, ufundowane y nadane, które przez złość y swawole Kozacką są zruinowane y popustoszone, y dotąd przy possesorach nie są, y owszem spustoszone zostaią, aby byli przywróconę posessoribus suis, starać się o to Ich Mość Panowie posłowie serio maią. Miesca że dotąd w yzbie poselskiey posłowie nasi pewnego nie maią, aby o nie Ich Mość Panowie posłowie umawiali się, zlecami. Uprzykrzyło się wszystkim obywatelom

woiewodztwa tuteyszego, że tak długą serie iusticia ostaią, a to dla sądów, które ad praesens vacue, tak dla niespo-sobności przeiazdów do Kiiowa, iako vacuiących urzędów: starać się tedy Ich Mość Panowie posłowie serio maią, aby, ad instar woiewodztwa Wołyńskiego, troie ziemstwa y trzy grody byli, w grodach zaś y w ziemstwach aby, ad instar koronnych, solaria brano. Wielkie też stąd in-commodum obywatele woiewodstwa Kiiowskiego ponoszą, że w Żytomirzu, gdzie się zawżdy publiczne ziazdy odpra-wuią, że swego wczasu mieć nie mogą, a drugiemu pod niebem, na chłodzie, na pluskotach, trafia się noclego-wać, a to za stanowiskiem żołnirskim: serio tedy Ich Mość Panowie posłowie koło tego chodzić będą, aby wiecznemi czasy to miasteczko Jego Królewskiey Mo-ści, gdzie się publiczne ziazdy odprawuią, od stanowisk żołnierskich wolne było. Ratione pogorzałych xiąg, po-traconych spraw, inibunt modos Ich Mość Panowie po-słowie, ut prouideatur a Re Publica securitati posessy y dóbr naszych. A że za teraznieyszemi kołotniami, y bun-tami, y stanowiskiem żołnierskim rospędzeni są poddani, skod *(zkąd?)* niemnieysza diminutia prouentów Rzeczy Pospolitey: starać się o to Jch Mość Panowie posłowie będą, aby na roczkach, gdziekolwiek wprzód przypadną, lub w Kiiowie, lub w Żytomirzu, lub w Owruczu, sine ullis appellationibus, za pierwszym pozwem, wydawani byli. Niepomału obchodzi wszystkie woiewodztwa, a mianowicie nasze woiewodztwo Kiiowskie, że novitates wczynaią się sepissime extra mentem Rei Publicae, które barzo szkodzą wszystkim w obec stanom, iako to, diminutia pieniędzy,

niewczęsność przynoszenia uniuersałów do grodów przed seymikami; w czym Ich Mość Panowie posłowie domawiać się maią, czemu się taka inconuientia *(sic)* dzieie iako w skarbie Jego Królewskiey Mości, tak w cancellaryach. Niemnieyszą securitatem upatruię woiewodztwo nasze, gdyby Ich Mość Panowie starostowie na pogranicznych starostwach residowali: zaczym, zlecami to Ich Mościom Panom posłom, aby, resumowawszy constitucie wszystkie o residentiach, to efficiant a Re Publica, aby takich starostwa, którzyby residować nie chcieli, pro vacanti bili *(były)* miane. Voluntarze że są niemnieyszą zgubą Rzeczy Pospolitey, starać się Ich Mość Panowie posłowie maią, aby napotem żadnemu voluntarską nie wolną służać, sub pena infami et solli *(infamiae et colli?)*, bo przez to otwira się i pocciwym ludziom do swali *(swawoli?)* droga. Commissia Szwedska aby ad effectum przywiedziona była, słuszna rzecz, y aby tym Ich Mościom Panom commissarzom extraordynaryny iaki podatek Rzecz Pospolita obmiśliła: w czym Ich Mość Panowie posłowie znosić się będą cum statibus regni. Fortecia tak Kamięca, iako y Krakowa potrzebuię swego praesidium y municy: y w tem znosić się Ich Mość Panowie posłowie z woiewodztwy wszystkiemi. Bellum intestinum, ieźli są sposoby iakie, aby mogło diuerti ad exteras nationes, życzy woiewodztwo nasze. Ponieważ zaciągneliśmy niemało długów in fidem woiewodztwa naszego, które w dłuższy czas prolongouać ipsa vetat honestas, iako: chorągwie Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody naszego Kiiowskiego, za czwirć roku, zaraz po Borowskiey expedycyey na usłudze woiewodztwa naszego zostaiącey, trzy

tysiące y sto złotych; chorągwie Jego Mości Pana podkomorzego naszego Kiiowskiego, z decretu commissyey Lubelskiey, na zapłate woiewodztwa naszego za dwie czwierci odesłaney, sześć tysięcy y dwieście złotych; temuż Jego Mości Panu podkomorzemu kuchennego pułkowniczego, laudo nostro darowanego, cztery tysiące złotych, a zosobna na chorągiew dragańską Niemiecką, propter securitatem nostram zaciągniono, na seymiku nam praesentowano y od nas przyięto, którą swoim kosztem Jego Mość Pan podkomorzy, przez czwirć roku, sustentował, za żołd trzysiące *(trzy tysiące)*, y kormowych pieniędzy półtora tysiąca, y kuchennego pięćsett złotych, laudo nostro assecurowanych, poselskych pieniędzy złotych tysiąc; Urodzonemu Panu Woyciechowi Kaczyńskiemu y chorągwie Tatarskiey, z dekretu commissyey Lubelskiey, do naszego woiewodztwa na zapłate odesłaney, za dwie czwierci: zlecamy tedy Ich Mościom Panom posłom naszym, żeby, przy declaratiey woiewództw, authoritate commitiali, iedne podymne na zapłatę tych długów, w instructiey tey pomienionych, uchwalili y poborce do wybierania, Urodzonego Jego Mości Pana Andrzeia Bąkowskiego, mianowali, czas wydania tego podymnego y mieysce w Żytomirzu naznaczywszy. Któryto Pan poborca ma mieć forum z temi, którzyby tego podatku nie wydali, na trybunale Lubelskim ex cruda citatione, inter causas fisci; a tego podymnego szafunek ma być nie gdzieindziey, tylko na długi pomienione, za kwitami Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody naszego, na chorągiew Jego Mości, a zaś za kwitami Jego Mości Pana podkomorzego naszego, tak na cho-

rągiew Jego Mości Kozacką i Niemiecką y kuchennę, iako y na chorągiew Tatarską. Któremu postanowieniu naszemu ieśliby Pan poborca nasz dosić czynić nie chciał, salua agendi Ich Mościom z nim prosto na trybunał, ex cruda citatione, inter causas fisci; a co się pieniędzy zostanie od tych długów, to w dispositiey woiewodztwa być ma, wysłuchawszy rachunku poborce naszego. Miedzy wielą, którzy mogli y mogą służyć Rzeczy Pospolitey, iako s przodków swoych, tak z swoych własnych zasług, iako Jego Mość Pan strażnik corunny teraznieyszy Alexander Zamoysky, którego życzliwości niepoiedenkroć Rzecz Pospolita uznała, ale zawsze wondegeniti *(non degener?)* przodków swoych, który nie oszczędzaiąc zdrowia swego, ale iako ieden oponuiąc się pro patria Kurtius, zdrowie y substantie niósł zawsze ochotnie na usługę Rzeczy Pospolitey: rzecz godna, aby tandem, pro meritis suis, oyca swego, na on czas strażnika coronnego, przodków swoich, wzioł iakożkolwiek od Rzeczy Pospolitey gratitudinem; serio curabunt Ich Mość Panowie posłowie, aby, inter meritos y ten poczytany będąc, mógł tandem odnieść kątentece *(kontentacyą?)* zasług swoych. Miedzy wielą zasłużonych nie godzi się nam przepomnieć merita Jego Mości Pana Jerzego Niemirycza, podkomorzego Kiiowskiego, który zawsze cum summa laude stawał na wielu mieyscach, z niemałą stratą substantiey swoiey: aby to tedy Jego Królewska Mość w pamięci maiąc, nagrodzić chciał, o to instans *(instare?)* Ich Mość Panowie posłowie maią. Instans Jego Królewskiey Mości za Jego Mością Panem Leszczyńskim,

woiewodzicem Bełskim a podkomorzym Brzeskim, słusznie ma mieć swoie powagę, iako od wiernych poddanych, bo ledwo nie kożdego się oczy napatrzyli, co za spustoszenie obszerności maiętności tych; aby mógł też mieć swoie recompense w tym, zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby, da Bóg, szkód swoych mógł mieć nagrodę. Jego Mości Pana też starosty Żytomirskiego aby mogli mieć swoie recommende u Jego Królewskiey Mości, w tem elaborare maią Ich Mość Panowie posłowie. U wszystkiey Rzeczy Pospolitey naszey innotescunt indelebilis memoria, merita wysokie i odważne sławney pamięci Jego Mości Pana Alexandra Piasoczyńskiego, kasztellana Kiiowskiego, który, non parcendo sumptibus et saluti propriae, erga Rem Publicam, aż do kresu żywota swego, oświadczał, a recompensy hucusque żadney od Rzeczy Pospolitey nie otrzymał: maią Ich Mość Panowie posłowie nasi diligentem curam adhibere y instantią do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić, iakoby tak znaczna uyma substantiey niebozczykowskiey synowi Jego Mości, Panu staroście Nowogrodzkiemu, była recompensowana, lubo zamianą dóbr Rzeczy Pospolitey, lubo zapisaniem summy proporcionalney, przychęcaiąc tegoż Jego Mości Pana starostę ad benemerendum de Re Publica, który, zaraz po rodzicu swoim, prace woyskowę tanquam iure hereditario obiąwszy, one continue żadnych okazy y potrzeb nie omieszkiwa. Jego Mość Pan Chrebtowicz aby był do pierwszego honoru przypuszczony, o to Ich Mość Panowie posłowie upraszać maią, gdyż iuż parti lese *(laesae)* dosyć uczynił.

U tey instructiey, przy pieczęci, podpis ręki temi słowy Jego Mości Pana marszałka:

Krzysztoph Tyszkiewicz, Zytomirsky starosta, marszałek koła rycerskiego.

Którato instructia, za podaniem wyszmianowaney osoby, Wiellmożnego Jego Mości Pana Krzysztopha z Łohoyska Tyszkiewicza, Żytomirskiego, Niechworoskiego etc. starosty, a za przyięciem moim urzędowym, do act niniejszych grodzkich Żytomirskich słowo od słowa iest wpisana.

Книга городская Житомирская 1651 года, листъ 324 — 332.

XXXVI.

Инструкція дворянъ воеводства Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на сеймъ, бывшій въ 1652 году. Благодареніе Богу и королю за побѣду, одержанную надъ непріятелемъ. Изображеніе бѣдствій, претерпѣнныхъ дворянами отъ Козацкихъ войнъ. О возвращеніи Доминиканскаго костела, обращеннаго въ православную церковь, ордену Доминикановъ. О новомъ наборѣ войска и средствахъ къ его содержанію. О раздачѣ должностей въ воеводствѣ Черниговскомъ только лицамъ осѣдлымъ въ этомъ воеводствѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15.

Roku tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, miesiąca decembra, piętnastego dnia.

Przed urzędem y actami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, przede mną Mikołaiem Kotużyńskim, podstarościm Żytomirskim, personaliter stanowszy Urodzony Jego Mość Pan Prokop Tatomier, marszałek na ten czas koła rycerskiego woiewodstwa Czernihowskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych podał per oblatam instructyą Ich Mościom Panom posłom, na seymiku tuteyszym Żytomirskim, dnia

dzisieyszego, na actie wyszpisanego, na seym walny Warszawsky, die vigesima sexta ianuary przypadaiący, obranych, s podpisem ręki tegoż Jego Mości Pana marszałka. którą podaiąc, affectował, aby była przyięta y do act wpisana. A tak ia urząd tę instructią czytałem, y tak się w sobie pisana ma:

Instructya Ich Mościom Panom posłom: Wielmożnemu Jego Mości Panu Krzysztophowi z Łohoyska Tyszkiewiczowi, Żytomirskiemu, Niechworoskiemu staroście, Jego Mości Panu Jakubowi Strzelbickiemu, cześnikowi Czernihowskiemu, Alexandrowi Łozyńskiemu, Prokopowi Tatymierowi posłom woiewodstwa Czernihowskiego, w Żytomirzu, spólnie z woiewodstwem Kiiowskim, według prawa y constitucyey, obranym. Maiestatowi Bozkiemu, przez którego narody chrześciiańskie triumphuią a oyczyzna nasza sławne y znaczne zwycięstwo nad nieprzyiacielem krzyża iego świętego otrzymała, powinne dzięki oddawszy, maiestatowi potem ziemskiemu króla Jego Mości, pana naszego, za podięte trudy y prace, przy tak wielkich dla spólney oyczyzny odwagach, uniżenie woiewodstwo nasze dziękuie. Niemnieysza debetur Rei Publicae gratitudo, że nie tylko ex nexu sacrato et federe diuinae unionis, ale y z miłość oyczyzny, woiewodstwo nasze ab indigna seruitute et inaudita oppressione eliberuiąc, ochotnie contra hostilem conirationem persiami własnemi stawaiąc, auitam et a tot saeculis wszystkim pod słońcem narodom iawno virtutem et gloriam gentis nostrae in pristinam et propriam iey sedem restituit, imięniem woiewodstwa naszego, Ich Mość

Panowie posłowie podziękuią. Było tey nadzieie woiewodstwo nasze, że, przy iasnym błogosławieństwie Boskim, bellum hoc seruile condigno fine skończone y nieprzyiaciel miał być totaliter zniesiony, aby nie tylko malum ipsum, ale materia et fomentum maligni belli sublata, nie tylko ignis extinctus, ale fauila żadna, która magnum excitare zwykła incendium, in horreo Rei Publicae nie zostawało. Niebu iednak inaczey się zdało, ponieważ iescze nie iest in toto złościom naszym placatum. Proximum votum zostawało woiewodstwa naszego, aby, po zawarciu commissyey pod Białą Cerkwią, mogło było zarazem do apprehensyey dóbr swoych, reali, non precario et immaginatiuo modo, przyść, ad proprios lares statecznie tandem et bona fide powróciwszy, non amplius nudo pede incedere per ignes, suppositos cineri doloso; ale, widząc cruenta vestigia et insepultos dotąd manes braci naszey, sustinuit cursum ex *(et?)* ex naufragio prospectando vicinum littus, melioris fortune Fauonios operiri decreuit. Accessit y to nouum emergens, że motus et armorum strepitus, miedzy Kozakami samemi zaczęty, ad cuius euentum woysko Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, ex statiuis ruszone; nię mogło tedy mieć woiewodstwo nasze ani powracania do domów własnych, ani w Czernihowie seymikowania securitatem. Nie dosyć iest na tym, Panu Bogu za zwycięstwo dziękować; potrzeba, abyśmy wdzięczność naszę, ile ziemska udolność znieść może, tanquam victimam cordis, maiestatowi iego świętemu oddawali. Jako tedy dotąd inter tot non iam riuos, sed flumine sanguinis, nic cieższego woiewodstwu naszemu nie było nad to, że

świętnice y ołtarze Pańskie, krwią kapłanów iego zmazane; tak y teraz, securitatem kościołów y sług Bożych upatruiąc, za którą diui olim Poloniae reges et maiores nostri ochotnie umierali, hoc ante omnia woiewodstwo nasze chce obwarować; ponieważ w punktach Kozackich, nie wiem dla czego, woiewodstwo nasze tego nie widzi, bez czego, dla approbatiey tych punctów, woiewodstwo nasze przystępować nie chce ani może, zlecaiąc to Ich Mościom Panom posłom, mianowicie, aby kościół zakonników Dominika świętego w Czernihowie, który teraz, pod te rebellią, w cerkiew iest obrócony, temuż zakonnikowi *(zakonwi?)* był oddany: w czym fidem et conscientiam Ich Mościów Panów posłów obliguiemy. Po chwale Bożey, nie masz nic wolnemu narodowi milszego, iako bezpieczne zażywanie praw y wolności swoych; a ponieważ quies gentium sine armorum praesidio być nie może: życzy y potrzebuie woiewodstwo nasze takiey lidżby woyska, iaka na przeszłem była uchwalona seymie, aby nie na papierze, iako się zwykło dziać, ale w rzeczy samey y pod chorągwiami tak wiele woyska zostawało. Woysko, by naywiększe, kiedy w dyspartite póydzie et sine ordine będzie, straszne nieprzyiacielowi być nie może: życzy tedy woiewodstwo nasze, aby tandem tot casibus et fortuna Rei Publice edocta patria ad consilium de hybernis finaliter ineundum et equendum *(exsequendum?)* skłoniła się, stanowiska na to Ukrainne, które videbuntur, obróciwszy; dawszy Ich Mościom Panom dzierżawcom, lubo z economiey, a zatym królowi Jego Mości ex primis vacantibus, ducta proportione, nagrodę, albo samym Ich

Mościom Panom starostom vacantie. To iednak hyberna tak maią być stanowione, aby część słuszne woyska w woiewodstwie naszym zostawała, dla zatrzymania et securitatem tak zaczney prouinciey; w którym punctie, iako y we wszystkich inszych, Ich Mościów Panów posłów fide, honore et constientia obowiązuiemy. Honor woiewodstwa naszego y posłów iego, przez pewne osoby na przeszłem seymie violatus, aby był restituouany, y decret, w tey sprawie ferowany, do executiey przywiedziony, ante omnia Ich Mość Panowie posłowie instabunt, a bez tego do żadney rzeczy nie przystępować. Jaka zawsze pietas in patrem *(in patriam?)* w woiewodstwie naszym znaidowała się, colligere licet, że obywatele niektórzy, bendąc in possesione bonorum, tychże własności swoich państwu Moskiewskiemu, propter bonum pacis, ustąpili; którzy, że do tychczas a Re Publica consolatiey y nagrody nię maią, Ich Mość Panowie posłowie nasi u króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey domówić się et officere *(efficere?)* obligantur. Wielka et enormis laesio iest w tym woiewodstwa naszego, że z cancelariey króla Jego Mości wychodzą przywileie, po kilka ich, na urzędy tego woiewodstwa, a ludziom pospolicie u nas nieosiadłym; skod *(zkąd?)*, kiedy pericula ingruunt, daleko drugiego, non realem possessorem, conuocować potrzeba do obrony prouinciey: maią to tedy obwarować Ich Mość Panowie posłowie nasi, aby te urzędy, których przed uproszeniem nię może kto possessionem realem pokazać, pro vacanti byli rozumiane y obywatelom własnym rozdane, a napotym, aby się nikt nie ważył tego czynu, sub poena mille marcarum et priuatione

urzendu, o co forum w trybunale; także y chorążowie tego woiewodstwa aby osiedli byli y w tym woiewodstwie rezydowali, sub simili poena. Inter calamitates modernas kładzie woiewodstwo nasze, że, po zniesieniu y straceniu xiąg w woiewodstwie naszym, tak wielki y potrzebny do namówienia doskonałego y skończenia tractat w reccesz *(sic)* pusczony: że tedy na tym indemnitas praw y wolności y całość woiewodstwa naszego należy, ante omnia instabunt Ich Mość Panowie posłowie, aby warunek tego per legem był declarowany y seym od recessu zaczynany. Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, universałem swoim w pewnych starostwach chleb woiewodstwu temu utrapionemu et exulanti obmyslił: aby tedy clementie et commiserationis Jego Królewskiey Mości był effectus, Ich Mość Panowie posłowie uniżenie Jego Królewskiey Mości upraszać będą, aby był wydany, a ieżeli iuż go wydano, aby tamże, przed Jego Królewską Mością, liquidowany, y calculus przez Panów distributorów uczyniony; którzy, ieśliby go inpossessionatis oddali, de proprio zapłacić maią; quod dexteritati et fidei Ich Mościów Panów posłów zlecamy. Jawne są y dobrze wiadome Jego Królewskiey Mości y wszytkiey Rzeczy Pospolitey wysokie merita Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego, któremu constantis et inclity benemerendi de patria animi sublicum *(publicum?)* et ad seram posteritatem duraturum Res Publica contulit testimonium. Nasłuchali się świżo teraz sanctae aures Jego Królewskiey Mości a nasze napatrzyli oczy odwagi zdrowia, na substantiey Jego Mości wielkiey straty, za którym, aby, przy słusznym publicznym podziękowaniu,

Jego Królewska Mość et Res Publica paternum respectum mieć chcieli, mianowicie, aby tak dawno obiecane et per Rem Publicam totam assecurowane w woiewodstwie Kiiowskim Bohusławskie starostwo przy Jego Mości zostawało, Ich Mość Panowie posłowie nasi Jego Królewskiey Mości y całey Rzeczy Pospolitey, ante omnia, imięniem woiewodstwa naszego, prosić bendą. Nię masz żadnego z miłuiących oyczyzny et suum cuique decus tribuentibus ciuibus, któryby nię miał przyznać znacznych y wysokich w oyczyznie naszey zasług Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woyiewody Czernihowskiego, hetmana polnego koronnego; za które iż exiguam dotychczas sensit gratitudinem, aby in iustissimis desiderijs suis, które in facie Rei Publicae bendą proponowane, przez Jego Królewską Mość *(i?)* Rzecz Pospolite consolationem et caritatis patriae signum odniósł, Ich Mość Panowie posłowie, imięniem woiewodstwa naszego, upraszać bendą. W którychto artikułach naszych zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym z woiewodstwa Kiiowskiego posłami, iakośmy fortunę ex calamitate coniuncti, strony praw y wolności naszych, iako et de reali securitate, znosić się fraternae. Tym wszystkim iustissimis desideriis nostris póki się nie dosyć stanie, ani, strzeż Boże, securitas prouinciae iusto modo prouisa, ani bene meriti cuius *(ciues?)*, filij huius patriae, z siebie samych y przodków swoych zasłużęni, bendą regratificati, których nadweredzone zdrowia y zniszczone substantiae maiori cum laude patria nostra ma tueri, aniżeli nowych et per varias artes ad haec insignia przychodzączych augere; na żadne indigenati Ich Mość Panowie posłowie pozwa-

lać maią. Którąto instructyą Jego Mości Panu marszałkowi naszemu do act grodzkich Żytomirskich podać zleciliśmy.

U tey instructiey podpis ręki Jego Mości Pana marszałka woiewodstwa Czernihowskiego temi słowy:

Prokop Tatomier, marszałek woiewodstwa Czernihowskiego.

Którażto instructya, za podaniem wyszmianowaney osoby, a za przyięciem moim urzędowym, do xiąg iest przyięta y zapisana.

Книга гродская Житомирская 1651 года, листъ 333—336.

XXXVII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе объ успокоеніи государства. Жалобы на бѣдственное положеніе края и на опустошенія, причиненныя Козаками, а также Польскими и Нѣмецкими войсками. Жалобы на неисполненіе декретовъ трибунальскаго суда. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1652 іюня 11.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ второго, месеця іюня, одинадцатого дня.

На враде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Анъдреемъ Лыховскимъ, намесникомъ на тотъ часъ буръкграбъства Володимерского и книгами нинешъными кгродскими старостиньскими, становши очевисто урожоный его милость, панъ Станиславъ Казимеръ Веневъский, писаръ кгродъский Луцъкий, секретаръ его королевское милости, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского воеводства Волынского, инъструкъцию сеймику воеводства Волынского, дня нинешънего, одинадцатого іюня, въ року теперешнемъ тисеча шестъ-

сотъ пятдесятъ второмъ, тутъ въ Володимери одправуючогосе, презъ ихъ милость, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, згодне ухваленую и постановеную, для вписаня до книгъ пишешъныхъ кгродскихъ Володимерскихъ подалъ, такъ се въ собе маючую:

My rady, senatorowie, xiążęta, dignitarze, rycerstwo, obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, kturzyśmy się na seymik, seym generalny sześćniedzielny poprzedzaiący, nam przez Naiaśnieyszego Króla Jego Mości, pana naszego miłościwego, naznaczony, do Włodzimierza (a to z tey miary, że w Łucku, tak gwoli powietrzu morowemu, iako też gwoli niebespieczeństwom, które nagle na kraie nasze nastąpili, ten ziazd y seymik nasz expediowany bydź nie mógł), ziachali, odebrawszy od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, przy podaniu instructy, pańską y oycowską consolatią, według zwyczaiu, w takowych actiach zachowałego, do obierania Ich Mościów Panów posłów przystąpiliśmy, y s koła naszego rycerskiego braci naszych, o których stateczney erga totam Rem Publicam, in thoga et sago, cnocie y wysokich rozsądkach, nam constat, użyliśmy, to iest, Urodzonych Ich Mościów Panów: Romana Zahorowskiego, stolnika Czerniehowskiego, rotmistrza Jego Królewskiey Mości, Łukasza Hulewicza, starostę Zwinogrodzkiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości, Baltazara Raieckiego, podstarościego grodzkiego Włodzimierskiego, Stefana Chrynickiego, Daniela Puzowskiego y Tomasza Liniewskiego. Którzy Ich Mość, ad primam seymu sessionem ziachawszy się, Jego Królewskiey Mości, panu nasze-

mu miłościwemu, za oycowskie in procuranda patriae salute staranie, uniżonę oddadzą podziękowanie y przełożą vota nas pozostałych bracy, iako nie tylko wszelakich przy lepszy Rzeczy Pospolitey fortunie pociech y szczęśliwego panowania ardenti desiderio Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, życzymy, ale też wierne nasze przy dostoieństwie Jego Królewskiey Mości y całości oyczyzny resolutią zaszczycić gotowi iesteśmy. A że res ipsa loquitur, in quo statu iesteśmy, gdy nie tylko te pericula, które Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, z wysokiey, na którey od Boga, ku dobru pospolitemu, posadzony iest, strażnicy, upatrzył, urgent Rem Publicam, ale też, po wydaney instrukcy, nowa intercessit calamitas, że te kraie nasze iak znowu krwawa otoczyła tęcza, yż iuż y piórem opisać nie podobna, quo miseriarum redacti sumus: tedy, lubo non ambigimus, że ordines regni, tanquam in negotio, Rem Publicam perimente, wszystko to, cokolwiek salua Re Publica potym tractowano bydź może, w reces puściwszy, ante omnia securitatem Rei Publicae et instantaneam defensionis rationem wezmą przed się. Jednak, yż potissimum kraiom naszym na tym tractamencie należy, przeto, specialiter Ich Mościom Panom posłom naszym, zlecamy, aby, do żadney rzeczy nic przystępuiąc, obronę tractowali, w kturey matery daiemy Ich Mościom Panom posłom naszym, facultatem et optionem cum his senciendi consiliis, kture prędzy, zręczny y mocny bedą się zdały oyczyznie succurrere. Non abnugimus, aby y summy in fidem Rei Publicae, iako o tym extant in volumine legum exempla, zaciągnione były, y cóżkolwiek sano consilio ku

obronie oyczyzny może się, zdrową radą, postanowić, ratum habebimus; to iednak specialiter przestrzegszy, w czym Ich Mościów Panów posłów naszych fide fraterna obliguiemy, aby na woiewodstwo nasze żadnego ciężaru nie wnosili: wszak, w oczach wszystkiey korony, że y pod ten czas, gdy te consilia odprawuiemy, iużeśmy od fortun naszych odpadli, domy nasze porzucać, uwożąc cara pignora w bespiecznieysze kąty, musieliśmy. Więc constat ordinibus regni, iako, przez te krwawych kanałów czasy, o nas wszystkie opierały się fluctus, gdy nie tylko ręka nieprzyiacielska, ogniem y mieczem, longe lateque, nas znosiła, ale też własny żołnierz swóy, a tym barziey narodu Niemieckiego gwardya, funditus ruinowali nas, przed któremi y domy nasze szlacheckie, propter solutam disciplinam militiae, nie byli bespieczne. Dałby był Pan Bóg, aby seym przeszły, z którego salus Rei Publicae dependebat, zgodnie stanął, czego iż iniquitas temporum et fata, quod absit, interitum minantia, zayrzały; ktożkolwiek funesti istius przeciwko własney matce piaculi nayduie się przyczyną, onemu vindex rependet Deus et tarditatem poene grauitate compensabit. Interim, woiewodstwu naszemu instructyą, na przeszły seym rozerwany Ich Mościom Panom posłom daną, reassumować zdało się, iakoż onę in toto reassumuiemy, zlecaiąc Ich Mościom Panom posłom naszym, aby te wszystkie publica et priuata desideria, w tamtey instructiey wyrażoną, także consolationes bene meritorum, a osobliwie obostrzenie prawa disciplinae militaris, tractowali. Vim patitur sprawiedliwość, gdy decreta trybunalskie, tak wiele praw uprzyuileiowane, nowemi inuen-

cyami na seym zaciągaią, in dubium vocuią, exequcye ich hamuią, legitime conuictos infames banitos subtrahunt exequutioni, nowym y niedawnym przykładem subtelney Minerwy reiecty iakieś cum suspensionibus processuum et exequutionum wynayduią, włożywszy ieszcze na samegoż iurevictora honoris penam, aby własney sprawy swoiey nie popirał, skąt iuż, sublata iustitia, tribunalskie fundamenta, libertatis nostrae tessera, iawnie petuntur. Przeto, non indignum Res Publica cura sua putabit zabieżeć takim sposobem, iakoby na początku seymú od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, na instantią izby poselsky, nastąpiła declaratia, aby spraw takowych, sub poena honoris et capitis, nikt podnosić y iurysta onych traktować nie ważył się. A potym, z tegoż seymu, prawo nowe Ich Mość Panowie posłowie przynieść nam maią, aby decreta trybunalskie nie były inquietowane, contra se ius *(secus?)* facientes, poena iuż nie centum marcarum, ale grauior, tak na iurisły, iako y na principały, założona była, y takie suspensy aby zniesioną były. Bracia nasi, Urodzeni Ich Mość Panowie: Roman Zahorowski, stolnik Czernihowsky, rotmistrz Jego Królewskiey Mości, Łukasz Hulewicz, starosta Dzwinogrodzky, rotmistrz Jego Królewskiey Mości, Daniel Puzowski, Potocki, rotmistrz Jego Królewskiey Mości, z młodych lat swoich arma pro Re Publica podniosszy, oną nieustaynie dzwigaią, żadney prawie wieku swego do przysługi oyczyznie nie opuściwszy occazy, nie tylko z uymą, ale z ruiną fortun swoich, iakoż y teraz w teyże persistunt usłudzę, krwie y reszty dostatków swoich ochotnie, za całość Rzeczy Pospolitey, nie lituiąc; a że, dotychczas,

z szafarnie praemiorum, żadna ich nie doszła consolatia, a interest oyczyznie bene meritos praemiari: tedy instabunt Ich Mość Panowie posłowie nasi, iakoby takowe pomienionych bracy naszych merita szczodrobliwą Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego łaską wsparte y consolowane zostały. Którą naszą instructią, zgodnie concludowaną, Jego Mości Panu marszałkowi koła naszego podpisać y do act podać zleciliśmy. Działo się we Włodzimirzu, dnia iedenastego iuny, roku Pańskiego tysiąc sześćset piędziesiąt wtórego.

У тое инъструкъции цодъписъ руки его милости пана маръшалъковое тыми словы:

Stanisław Kazimierz Bieniewsky, sekretarz Królewskiey Mości, pisarz grodzky Łucky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

А такъ я намесъникъ тую инъструкъцию, яко есть поданая, слово до слова, до книгъ въписати казалемъ, и есть вписаная.

Книга гродская Владимірская 1652 года, листъ 645.

XXXVIII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Брестскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благосостояніи государства. Просьба объ увольненіи крестьянъ помѣщичьихъ отъ податей и сборовъ. Жалобы на опустошеніе помѣщичьихъ имѣній отъ Козацкаго и Польскаго войска. О собраніи подымнаго сбора въ воеводствѣ Волынскомъ и другихъ средствахъ къ увеличенію государственныхъ доходовъ. Просьба о непремѣнномъ исполненіи законовъ и поддержаніи войсковой дисциплины. Объ утвержденіи депутатовъ Волынскихъ, избранныхъ для засѣданія въ трибунальскомъ судѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. 1653 марта 8.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ третего, месеца марца, осъмого дня.

Передъ урядомъ и актами нинешъними кгродскими, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передомъною Гиеронимомъ Шалайскимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, персоналитеръ становши велможный его милость панъ Янъ

зъ Высокого на Кашовкгроде Кашевъский, староста Счирчевъский, мечъникъ и великорядца Волыньский, маршалокъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ подалъ инъструкъцию одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волыньского, на сеймикъ, дня нинешънего, осмого марции, въ Луцъку одправуючийсе, згромажоныхъ, съ подписомъ руки своее а съ приписаньемъ двохъ паракграфовъ, ихъ милости, паномъ посломъ, нижей меноваными, на сеймъ, близко припадаючий, даную, яко о томъ тая инъструкъция ширей въ собе маетъ, просячи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я урядъ, до книгъ прийумючи, читалемъ, и такъ се въ собе писмомъ Полскимъ писаная маетъ:

My rady, xiążęta, dignitarze, urzędnicy y wszytko rycerstwo, obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, na seymik w Łucku, pro die octaua marcy anni praesentis, zgromadzeni, zgodnie y iednostaynie z pośrzodku siebie uprosilichmy bracią nasze: Wielmożnego Jego Mości Pana Andrzeia z Szpanowa Czaplicza, staroste Horodelskiego, Jego Mości Pana Wacława na Koniuchach Hulewicza, podsędka Łuckiego, Jego Mości Pana Szczęsnego Żbożnego Łaysczewskiego, podsędka Sochaczewskiego, podstarościego Łuckiego, Jego Mości Pana Thomasza Kozike, podstolego Wołyńskiego, Jego Mości Pana Jana z Wysokiego Kaszewskiego, staroste Szczerczewskiego, wielkorządce y miecznika ziem Wołyńskich a na ten czas koła naszego directora, y Jego Mości Pana Stanisława Kazimierza Bieniewskiego, pisarza grodzkiego Łuckiego, sekretarza Jego Królewskiey Mości,

aby na seymie przyszłym, na dzień dwudziesty czwarty marcy, w Brzyściu Litewskim przypadaiącym, functią poselską od nas odprawili. A naprzód, imieniem woiewodstwa naszego, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, podziękować Ich Mość maią, iż, pro solita clementia et paterna erga Rem Publicam cura et solicitudine, integritatem oyczyzny naszey zruinowaney obmyśliwać raczy, longeuam uitam, aeternam gloriam et immortales triumphos od nas, iako wiernych poddanych, Jego Królewskiey Mości życząc, y, aby afflictissimam patriae nostrae conditionem, sanis consiliis et vindice dextera, feliciter ad pristinum statum reintegrować raczył, uprzeymie winszuiąc; do czego aby tym snadnieyszy przystemp desideria Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, miały y ardentissimum in Rem Publicam cor Jego Królewskiey Mości felicem mogli sortiri euentum, znosząc sie cum ordinibus regni, Ich Mość Panowie posłowie nasi promouere maią, pro candore in Rem Publicam suo, consiliis suis prouidendo, ne quid Res Publica detrimenti patiatur. Iż iednak, z woli Pana Naywyssszego, my, iako vicini ściany rebellizantów, przez te pięć lat, tak od pogańskich, iako y od kozackich woysk, iestechmy funditus zniszczeni, tak, że gdzie przedtym miasta y włości bywali, teraz infelix lolium et steriles dominantur auenae; starać sie o to Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby podatkami y contribuciami poddanych naszych nie onerowali, którzy nie tylko co łożyć na podatki, ale y żywić sie nie maią czym, odpadszy ab agricultura przez odebranie wszytkich zbiorów y dobytków swoich, y nie tylko przez woyne, ale y przez za-

raze morowego powietrza, ad paucos tak będac redacti, że mieyscami paenitus pustynią maiętności nasze stoią, mieyscami po kilku chłopach a naywięcey kilkunastu, gdzie przedtym stami albo tysiącami liczyli sie, ledwie sie ich zawadza, tak, że my obywatele, ad extremam redacti paupertatem, y siebie y poddanych swoich, proprio sumptu et sudore exercendo agriculturam, zaszczycać musiemy. Pomogli nam do ostatniey woiewodstwa zguby prześcia ustawiczne woysk Rzeczy Pospolitey y obozy gęste in viscebribus kraiów naszych, pod Sokalem, Zasławiem, Zbarażem, a osobliwie pod Beresteczkiem walna trzech narodów, in summa potentia zgromadzonych, concurrentia; pod który czas, czego żołnirz Rzeczy Pospolitey z maiętności y dworów naszych nie wybrał, poszło to w korzyść nieprzyiacielowi, który popieliska nam telko y ostatniey zguby ostawiił vestigia. A ieśli w woiewodstwie naszym naydował sie kącik iaky, że, z osobliwey łaski Bożey, albo dla odległości mieysca, albo propter commodam miedzy błotami, lasami positionem, zachowawszy cokolwiek poddanych, zruinowane ratować mógł fortuny; to teraznieysze pod Kowlem hiberna Rzeczy Pospolitey woyska in summa, iako to, nie płaconego woyska licentia, gęstemi przechodami, y stanowiskami, y wybiraniem niezwyczaynym w dobrach szlacheckich stacy, y gwałtownym zabiraniem y gumien y bydeł, nie telko poddanych naszych, ale y naszych własnych, z gruntu desolauerunt, że in solo patrio patriam nam quaerere przychodzi, y nie telko ex maerore summo, ale też per aegestatem summam, contabescere. Opowiedziawszy tedy Ich Mość Panowie posłowie nasi Jego Królewskiey

Mości y wszystkiey Rzeczy Pospolitey tantas calamitates woiewodstwa naszego, przyczyny sie dowiedzić maią, quid meruimus Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, że tantum onus nobis impositum, cui ferendo anichmy byli pares, anichmy dali żadney do tak ciężkiego z nami obeyścia okaziey; upraszać przytem maią, aby szkody te, od woysk Rzeczy Pospolitey różnemi czasy woiewodstwu naszemu uczynione, quantotius *(sic)* od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey nagrodzone byli, y my, na zapłate woyska, która aby doszła iako nayprędzy, życzymy, abychmy, propter impossibilitatem et aegestatem summam, ad contributiones nouas nie byli pociągani. Więc, że ultra mentem Ich Mościów Panów posłów naszych, iako nam rellacią dali Ich Mość y protestacią zaniesioną elucidowali, na blizko przeszłym seymie, zaciągnione są na nas podatki takie, którym impares sunt poddani nasi; starać sie Ich Mość Panowie posłowie maią y prosić o to pokornie Jego Królewskiey Mości, pana naszego, y Rzeczy Pospolitey, abychmy byli od nich uwolnieni y, w nagrode szkód naszych, abychmy ad coequationem cum Re Publica nie byli pociągani. Jednakże, chcąc uprzeymy nasz candor utrapiony oświadczyć oyczyznie, declaruiemy Rei Publicae mentem nostram przez Ich Mościów Panów posłów naszych, iż te poborów dziesięć, które na przeszłym seymie Ich Mość Panowie posłowie nasi pozwolili, lubo funditus znie-sionym uix et aegre toleranda, pozwolilichmy, ad quorum proportionem podymne iedno na seymiku Turzyskim uchwalilichmy, a na residuum, inhaerendo tamtemu seymikowi, na ten czas ieszcze dwoie podymne uchwalamy, saluis ab-

iuratis desolatorum et desertatorum; do którego wybierania podymnego obralichmy s pośrzodku siebie Jego Mości Pana Piotra Zykowicza Kniazkiego, sędziego grodzkiego Włodzimirskiego, horodniczego Łuckiego, brata naszego, który functią swoie fideliter ma odprawić, sub uigore eiusdem iuramenti, semel iuż przez pomienionego Jego Mości Pana poborce w Turzysku praestiti. Czas wybierania tego dwoyga podymnego ma sie poczynać w Łucku dwudziestego czwartego dnia marcy, a kączyć sie na dzień trzynasty kwietnia, to iest na samą Wielkonoc, według kalendarza nowego. A ktoby w tym czasie nie oddał, tedy iuż cum poenis, in iure sancitis, Jego Mości Panu poborcy powinien będzie oddawać; a te podymne wybierać Jego Mość Pan poborca ma według quitów swoich przeszłych, saluis abiuratis, iako sie wyżey mianowało. A że Żydzi, którzy ad hanc contributionem aequaliter, tak do oddania iednego podymnego na seymiku Turzyskim, iako y znowu dwoyga, na seymiku teraznieyszym uchwalonych, należą; od których Pan poborca nasz nie może żadnym wybrać sposobem, według starych quitów, a to dlatego, że iedni, podczas tego zamieszania y srogich woien, wyginęli, miasta y domy zniesione, insze popalone, w których Żydzi mieszkali, drudzy zasie, tempore grassantis paestis, wymarli, insi zaś w różne woiewodstwa y ziemie rozeszli, z których contribucia Rzeczy Pospolitey taka, iaka przedtym bywała, iuż żadną miarą być nie może: przetoż, kędy sie znayduią Żydzi, powinni dać te podatki z domów swoich, a przytym przysiąc na rodał, iako więcy w tym mieście domów Żydowskich nie masz, z którychby contribucia Rzeczy Po-

spolitey mogła być wyciągniona. ieno s tych domów, s których ad praesens daią, a gdzie nie masz Żyda, tam, ktokolwiek sie znayduie z chrześcian, powinien eiurare. Prosić y o to Ich Mość Panowie posłowie nasi będą, abychmy, przykładem inszych woiewódstw Ukrainnych: Kiiowskiego, Brasławskiego, Czernihowskiego, od dalszych ciężarów Rei Publicae, do których, secundum consensum ordinum, Ich Mość Panowie posłowie nasi maią cum suo sie przykładać sentire, uwolnieni byli; gdyż iestechmy in possesione dóbr naszych, iednak ta iest imaginaria, y umbram telko maiętności naszych possidemus, nec siquidem tuti, dla ustawicznego od woysk przechodzących Rzeczy Pospolitey impedimentu y oppressiey codzienney, y w naszych maiętnościach szlacheckich stanowisk niezwyczaynych. Pozwala y tego woiewodstwo nasze, aby moribus antiquis stet Res Publica w oddawaniu do skarbu Rzeczy Pospolitey podatków wszelakich, y samo tego doświadczywszy, że ubi multitudo, ibi confusio; w czym do zgody woiewódstw inszych referować sie maią, hoc iednak praecauto, aby poborcowie bene possesionati et iurati byli podawani, y depactacie ich aby byli zniesione y constitucią ocirclowane. Jeśliby też Rzecz Pospolita chciała inire media iakie do ratunku Rzeczy Pospolitey przez prędkie nabywanie pieniędzy, co y przedtym w oyczyznie naszey bywało, lubo przez zastawe, albo sum wniesienie na dobra Rzeczy Pospolitey, quod factum za Zygmunta Augusta świętey pamięci, lubo ich pożyczenie ad fidem Rei Publicae, albo qualicunque alio modo; accordować desideria nostra z wolą Rzeczy Pospolitey będą, a przy rachunkach expensy, con-

tribucy y prowentów Rzeczy Pospolitey różnych, które są ordinowane s przeszłego seymu na zapłate woysk Rzeczy Pospolitey, domawiać sie maią y crescency, która z minnice ad aerarium Rei Publicae miała należeć. Y to promovere Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby leges patriae y constitutiones przeszłego seymu, świeżo uchwalone, do execuciey przychodzili swoiey y sartae tectae *(sic)* zostawali, y prosić o intercessią będą do Ich Mościów Panów wodzów woysk Rzeczy Pospolitey, aby, iako patriae communis ciues, ex quorum consiliis fortuna Rei Publicae dependet, disciplinam militarem, według praw, opisanych zdawna et nouella constitutione reassumowanych, exactissime exerceant; czemu hactenus non est satisfactum. A iż, dla zarazy powietrza morowego, różne electie deputatów Wołyńskich nastompili, których trybunał nie acordował Piotrkowski, a nouissima tandem electio na seymiku w Turzysku, za uniuersałem Jego Królewskiey Mości, odprawiła sie; abychmy iakiego nie mieli w tym mancamentu, ponieważ woiewodstwa naszego Wołyńskiego nastempuią sądy, starać sie Ich Mość Panowie posłowie nasi pilnie maią, aby ta electia constitucią była approbowana, a in quantumby staraniem Ich Mościów to stanąć nie mogło, aby na seymiku relacialnym insza naznaczona nam była. Wysokie w oyczyznie zasługi Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Albrichta Stanisława na Nieświeżu y Ołyce Radziwiła, kanclerza wielkiego xięstwa Litewskiego, Pińskiego, Groiewskiego, Tucholskiego, Kowieńskiego, Gieranowskiego etc. starosty, merentur omnem nie telko u Jego Królewskiey Mości gratitudinem, ale też y u całey Rzeczy

Pospolitey, zdrowego przezoru, aby tam eximia ku oyczyznie merita do dalszey Rzeczy Pospolitey przysługi pałaiące xięcia Jego Mości pobudzały serce. Nie może y woiewodstwo zapomnieć nasze specialiter in rem suam oświadczonego xięcia Jego Mości affectu, gdy, proprio sumptu, podczas expediciey Beresteckiey, kilkaset człowieka na obrone Ołyckiey fortecy trzymaiąc, nie dla włości swoich ochrony, iuż przez nieprzyiaciela funditus zniesionych, iako dla zaszczycenia całości braci, do fortecy tameczney cum charissimis pignoribus et suppelectili omni zgromadzonych, oświadczył miłość gorliwą do zatrzymania całości oyczyzny, a, loco gratitudinis, eadem, włość xięcia Jego Mości, która y nasze maiętności, przez żołnirza Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, contra omne fas insolescentis, dotknęła calamitas: przeto Panowie posłowie nasi supplikować maiestatowi Jego Królewskiey Mości będą, aby xięciu Jego Mości, za wysokie merita y podięte damna, solacium obmyszlone było. Indefessus labor, z uymą zdrowia, z utratą wielką substanciey y dostatków, przez ten wszystek czas intestini belli, Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Adama z Brusiłowa Kisiela, woiewody y generała Kiiowskiego, Czerkaskiego, Bohusławskiego, Nossowskiego, Humackiego etc. starosty, w oczach iest totius Rei Publicae; wiadome y podczas comissiey pod Białocerkwią utraty: na co aby Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, wzgląd y oycowskie mieć baczenie raczył, solicite Ich Mość Panowie posłowie nasi starać sie będą. Wysokie merita Wielmożnego Jego Mości Pana Alexandra Cetnera, kasztelana Halickiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości,

który, z młodości lat swoich, z kosztem wielkim y odwagą znaczną zdrowia swego, nie absentuiąc sie od woyska, całość Rzeczy Pospolitey piastuie, wszytkiey Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome: a że dotąd żadna nie potkała gratitudo Jego Mości, instare Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby uirtutis et meritorum suorum odniósł, z łaski Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, mercedem. Iterować przytem maią Ich Mość Panowie posłowie nasi iuż na dwóch seymach wniesioną przedtym instancią za Wielmożnym Jego Mością Panem Władysławem z Leszna Leszczyńskim, podkomorzym Brzyskim, Dubińskim etc. starostą, y usilnie, imieniem woiewodstwa naszego, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, prosić, aby, za zniesienie Beresteckich y Strzemieleckich włości swoich przez postanowienie obozem woysk Rzeczy Pospolitey, nieodwłoczną odniósł recompensam. A iż tym podobne desolacie bracia nasza dobrze oyczyznie in sago et toga zasłużeni: Jego Mość Pan Andrzey z Szpanowa Czaplicz, starosta Horodelsky, Jego Mość Pan Roman Zahorowski, stolnik Czernihowski, Jego Mość Pan Szczęsny z Łoszny Łaysczewski, podsędek Sochaczewski y director na ten czas koła naszego, Jego Mość Pan Jan Kaszewski, starosta Szczerczewski, ponieśli; upraszać Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mość Panowie posłowie nasi maią, aby pańskim okiem afflictioni ich miłościwie subuenire raczył. Jego Mość Pan chorąży Czernihowski, brat nasz, Jego Mość Pan Gabriel z Woiutina Hulewicz, communibus aduersae fortunae expetitus telis, specialem od nieprzyiaciela koronnego poniósł dobr

swoich iacturam, kiedy, in contiguitate Beresteczka maiętności swoie maiąc, ultimum w nich, y przez żołnirza y przez nieprzyiaciela, zastał exterminium: przeto, aby osobliwą od Jego Królewskiey Mości, według pańskiey iego miłościwey obietnicy, był exceptus clementią, instare Ich Mość Panowie posłowie diligentissime maią. Patet y to nam wszytkim manifeste, in quanta deuenimus tempora y iakie praessuras et calamitates, nie telko przez nieprzyiaciela krzyża świętego y rebellią chłopską, ale też y woysko Jego Królewskiey Mości, ustawicznie przechodzące, ponosimy; którzy nie telko non parcunt ubogich poddanych naszych chudobom, ale też y my sami w domach swoich, we zdrowiach y substanciach naszych, securi zostawać nie możemy; na czym iescze mało maiąc, w ostatku, ad instar nieprzyiaciela krzyża świętego, ogniem chudoby nasze znoszo, iako świeżo przeszłego czasu Urodzonemu Jego Mości Panu Stanisławowi Korczmińskiemu, sędziemu ziemskiemu Włodzimirskiemu, bratu naszemu, który żadney w usłudze Rzeczy Pospolitey, y zdrowiem y substancią swoią służąc, nie opuścił okaziey, chorągwie różne wniwecz spustoszywszy a prawie funditus zniosszy maiętności, naostatek miasto Kryłow y młyny, które sześć tysięcy na rok arendy czynili, y wieś Prosowicze chorągwie cudzoziemskie ogniem z gruntu znieśli y spalili: zaczym, zlecamy to Ich Mościom Panom posłom naszym, aby starali sie o to, iakoby Jego Mość Pan sędzia, względem tak znacznego zniszczenia y spustoszenia dóbr swoich, gratitudinem od Jego Królewskiey Mości, Pana naszego miłościwego, odniósł; a respectem spalenia y zniesienia ogniem Kryłowa, aby liberta-

tionem do czasu iakiego ab oneribus Rei Publicae per constitutionem otrzymałł. Wnosiło woiewodstwo nasze y woysko Jego Królewskiey Mości iuż po dwakroć prożbe swoie do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey za bratem naszym, Jego Mością Panem Łukaszem Hulewiczem, starostą Zwinogrodzkim, rothmistrzem Jego Królewskiey Mości, który, na comissią do Białey Cerkwi z Ich Mość Pany comissarzami, z chorągwią swoią, sam telko wyprawiony y z companią swoią wszytką poniósł szkode taką, że zgoła od wszytkiego odpadli: upraszać Jego Królewskiey Mości, Pana naszego miłościwego, aby, ex munificentia regia, tak samemu rothmistrzowi, iako y companiey iego, tractament z skarbu Rzeczy Pospolitey obmyślić raczył, według ofiarowaney na przeszłym seymie obietnice swoiey. Jego Mość Pan Stephan Chrynicky, poborca Wołyński, brat nasz, na przeszły trybunał Radomski, według constituciey, nie mógł cum defensis ziachać, s tey okaziey, że Jego Mość Pan Ochłopowski, skarbnik Wołyński, te wszytkie defensa Pana Chrynickiego powierzone miawszy u siebie na otrzymanie od skarbu quitu generalnego, iako y atestacią swoią declarowałł tenże Jego Mość Pan skarbnik, że, podczas woyska naszego zniesionego pod Batohem, te wszytkie sprawy Pana Chrynickiego w zamku Uchańskim zostawił, oddać ich pro tempore nie mógł, ponieważ pestis, w Uchaniach grassuiąca, odszukać ich nie pozwoliła. In quantum tedy w Radomiu condemnata in contumaciam otrzymana na Panu Chrynickim zostaie, instare Ich Mość Panowie posłowie maią, aby zniesiona była za satisfactią y oddaniem reszty, według całemkiey Jego Mości Pana

Pulkowskiego, pisarza skarbowego, który declarował, wiele debetur od Pana Chrynickiego skarbowi, przy którey calculaciey aby zachowany był Jego Mość Pan Chrynicki, instare, ponieważ o to prottestacia succolectora iego zaszła, iż, odebrawszy Jego Mość Pan pisarz skarbowy calculacią zupełną, wziowszy regestra y wszytkie rachunki, na to quitu dać nie chciał; co wszytko w sądzie teraznieyszym, laudo w Turzysku postanowionym na retentory, że tamże był citatus Pan Chrynicki, iuramento comprobauit, ad decretum latum. Solarium w skarbie, według laudum, aby temuż Panu Chrynickiemu przyięte było, starać sie Ich Mość Panowie posłowie będą. Także za Jego Mością kniaziem Wasilim Masalskim gorącą instancią wnieść maią Ich Mość Panowie posłowie nasi, aby proces, którym go in contumaciam onerował trybunał Radomsky, był annihilowany; gdyż on, prohibitus laudo nostro, u Żydów podymnego nie wybirał, poborcą będąc, a teraz go też brać nie może, ponieważ y przez zaraze morowego powietrza Żydzi znieszeni y in paucissimo znayduią sie w woiewodstwie naszym numero. Temuż aby zwyczayne solarium przyięte było, Ich Mość Panowie posłowie nasi serio postaraią sie. Jego Mość Pan Marek Lubieniecky, dzierżawca Berestecky, brat nasz, dawszy summe wielką na Beresteczko y wszytkie substancią swoie na to łożywszy, przez gruntowne zniesienie włości Beresteckiey, podczas pospolitego ruszenia, gdzie woyska, y przodkom naszym niewidane, in numerosissimo ścirały sie numero, odpadł od wszytkich dostatków swoich y extremam z domowemi swemi passus est ruinam: o commiseracią Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey

upraszać submisse y o poratowanie iego. Jego Mości Pana Konstantego Czerniewskiego, brata naszego, mouet nas wszytkich calamitas, który, z miłości ku Rzeczy Pospolitey, nie wziowszy nic na zaciąg z skarbu coronnego, sumptu proprio zaciągnął pod swoie chorągiew sto koni po Kozacku, którzy, iako y wszyscy, victum w ciągnieniu do boku Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, pod Sokalem z woyskiem stoiącego, idąc, zaciągali, y o to nie na companią, ale na samego Jego Mości Pana Czerniewskiego, Jego Mość Pan Żytkiewicz, instigator coroumy, nastompiwszy, podał go na delacie na seymie, rozerwanym in anno tysiąc sześćseth piędziesiąt wtórym. A że stanęła infamia na nim, supplikować Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości et ad ordines regni będą, aby Jego Mość Pan Konstanti Czerniewsky pristino honori mógł restitui; ponieważ nie za swoie, ale za companiey swoiey delicta, haec et tanta passus. Jego Mość Pan Szandarowski, wielą odwag woysku znaiomy, nakryty iest poena infamiae: o subleuatią bene merito cini Ich Mość Panowie posłowie nasi solicitare ordines regni pilnie maią. Należy y to ad prosequutionem woyny, aby osoby, które hoc merucrunt dzielnością swoią, ad iura nobilitatis przypuszczone byli. A że Panowie Jarosz, Jeremiasz y Mikołay Necewiczowie, bracia rodzeni, z matki xiężny Rużyńskiey spłodzeni, do królewstwa tego przyszli wtenczas, gdy dziad ich w Połocku, za świętey pamięci króla Stephana, z hetmanem Moskiewskim, kniaziem Krupskim *(Kurbskim?)*, między boiarskiemi dziećmi, y sam boiarskim synem będąc, wzięty, wolał to sobie obrać, że secutus victorem et arma

uictricia corony Polskiey, niżeli wracać sie do carstwa Moskiewskiego, y tu zaszedszy, iako sam szablą nabywał chleba, to tractuiąc, co rycerskiemu należało człowiekowi, tak y potomków swoich wiódł do tego, aby tymże parali sie dziełem; iakoż pomienieni Panowie Necewiczowie y u postronnych panów, extra regnum, na sławe corony tey zarabiali y teraz w woysku pod chorągwiami ludzi wielkich służą, iako to: pod chorągwiami Jego Mości Pana Sapichi, pisarza polnego koronnego, y Jego Mości Pana Machowskiego; a że z matki swoiey, xiężny Rużyńskiey, zasięgli z domami starożytnemi pokrewności w woiewodstwie naszym, wniosszy pokorną za niemi instancią, Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości et ad ordines regni, aby indigenat, iako boiarska progenies, ex clementia Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, otrzymać na tym seymie mogli, za którymby ochotnie ieszcze służyli Rzeczy Pospolitey. Do tychże kleynotów nobilitatis instancią wniosą za Panem Thomaszem Rudnickim, towarzyszem chorągwie Jego Mości Pana Hulewicza, starosty Zwinogrodzkiego, aby był przypuszczony; ponieważ y pod Zbarażem w oblężeniu y w inszych różnych expediciach, pod tąż Jego Mości Pana starosty Zwinogrodzkiego chorągwią militando, szwanków niemało odniósł, y nadkaleczony, Jego Królewskiey Mości et ordinum Rei Publicae łaski zagrzany ten żołnirz będzie ad maiora audendi przeciwko nieprzyiacielom tey corony. Vim patitur woiewodstwo nasze Wołyńskie, iż, dla srogiego spustoszenia y zruinowania miasta Łucka, podczas sądów y ziazdów gęstych, sub dio expediować negotia swe musi;

bo y obywatelów Łuckich paucitas pomieścić przyieżdżających nie może, y ustawiczne przeyścia y stanowiska żołnirskie commoditatem wszelaką znoszą: zaczym, wkładamy to na Ich Mościów Panów posłów naszych, aby o libertacią miasta Łucka solicite starali sie. Co wszytko candori Ich Mościów Panów posłów naszych zleciwszy, obliguiąc Ich Mościów fide, honore et conscientia, upewniamy sie, że, pro solito Ich Mościów erga Rem Publicam amore et fraterna przeciwko woiewodstwu naszemu charitate, exequi zechcą, to, ante omnia, tractuiąc, żeby afflictis rebus patriae, którey charitas omnes in se charitates in se una complectitur, mederi iako naylepiey mogło. Datum w Łucku, dnia ósmego marcy, roku tysiąc sześćseth pięćdziesiąt trzeciego.

У тое инъструкъции долпись его милости пана маршалка тыми словы:

Jan z Wysokiego Kaszewski, starosta Szczerczewski, wielkorządzca y miecznik ziem Wołyńskich, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкъция, за поланъемъ и прозбою выш меноване особы а за принятъемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1655 года, листъ 216 — 225.

XXXIX.

Инструкція дворянства воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности и желаніе побѣды королю. Сожалѣніе о неуспѣшномъ наборѣ войска и неплатежѣ ему жалованья. Жалоба на опустошеніе дворянскихъ имѣній, изображеніе бѣдствій, претерпѣваемыхъ помѣщиками, и опасностей, угрожающихъ государству. Средства для защиты отъ непріятеля и просьба о спасеніи дворянъ отъ окончательнаго разоренія. 1653 марта 8.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ третого, месеца марца, осмого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Станиславомъ Лыховъскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешными кгродскими старостинъскими, становши очевисто урожоные ихъ милость, панове Янъ Кренътовъскій, ловчій Кіевъскій, маршалокъ кола рицерского воеводства Кіевъского, Петръ Домбровицкій, скарбникъ Галицкій, маршалокъ кола рицерского воеводства Браславъского,

Стефанъ Иваницъкий, мечникъ Черниговъский, маршалокъ кола рицерского воеводства Черниговъского, инъструкъцию зъ сеймиковъ своихъ, тутъ въ Володимери, въ церкви катедралной унияцъкой, въ року теперешномъ, тисеча шестсотъ пятдесятъ третомъ, дня осмого марции, одправленыхъ, ихъ милости, паномъ посломъ, на сеймъ близко пришлый, одъ ихъ милости; пановъ обывателовъ тыхъже вышей речоныхъ воеводствъ, зъгодне обранымъ, списаную и дапую, для вписаня до книгъ нинешныхъ кгродскихъ Володимерскихъ, подали такъ се въ собе маючую:

Instructia Wielmożnym y Urodzonym Ich Mościom Panom: z woiewodstwa Kiiowskiego Jerzemu na Horoszkach Niemiryczowi, podkomorzemu Kiiowskiemu, Alexandrowi Woroniczowi, cześnikowi Kiiowskiemu, y Bogusławowi Horaimowi; z woiewodstwa Brasławskiego Krzystofowi Kordyszowi, cześnikowi Brasławskiemu, Piotrowi Dąbrowskiemu, skarbnikowi Halickiemu, Carolowi Potockiemu, rotmistrowi Jego Królewskiey Mości, y Janowi Kopczyńskiemu; z woiewodstwa Czernihowskiego Danielowi na Nieświeżu Stempkowskiemu, staroście Włodzimirskiemu, Władysławowi na Norzyńsku Niemiryczowi, staroście Owruckiemu, Jakubowi Woynie Orańskiemu, podsędkowi Czernihowskiemu, y Adamowi z Burkat Burkackiemu, cześnikowi Czernihowskiemu, posłom naszym na seym przyszły dwuniedzielny, dnia dwudziestego, miesiąca marca, roku teraznieyszego tysiąc sześćset piędziesiąt trzeciego, w Brzyściu Litewskim przypadaiący, przez obywatelów Kiiowskiego, Brasławskiego y Czernihowskiego woiewództw, od nieprzyiaciela in exilio

będących, do miasta Włodzimirza (ponieważ pomienione woiewodstwa in hostico zostaią), dnia ósmego, miesiąca marca, zgromadzonych, dana. Jako z szczęśliwego panowania Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, tak z oycowskiego de salute oyczyzny et subleuanda nostra calamitate obmyślawania ciesząc się y pokornie dziękuiąc, exoramus supplices maiestat Bozky, aby długą fortunne Jego Królewskiey Mości panowanie wspierał wszechmocną ręką swoią a dał pod nogi wszystkich nieprzyiaciół: ten tedy affect nasz y wierne poddaństwo, ante omnia, Panowie posłowie naszi oddadzą Jego Królewskiey Mości; to zaś, co nam iest przełożono w instructiey Jego Królewskiey Mości, nie tylko s podziwieniem, ale z wielkim żalem naszym bydź declaruią sie. Z przeszłego seymu uchwalonego woyska liczba zaledwie in dimidium obruciła się, y temu ieszcze nie zapłacono; przez co Rzecz Pospolita zawiedziona, rei bene gerendae occasio upłynęła, pora do pokonania nieprzyiaciela albo armis ad iusta media pacis nakłonienia ustompiła: ponieważ iuż z wiosną pogańskie nastempuią posiłki, a my, utrapieni exules, wmiasto restitutiey do popielisk naszych, y tu na Wołyniu, cokolwiek kturemu ubogiego zostawało szpłachcia albo przytuliska u przyiaciół, przez żołnirza, pod Kowel zciągnionego y do tych czas, przeciwko prawom y wolnościom, w dziedzicznych dobrach naszych zostaiącego, tak fundytus zniesieni iesteśmy, że iuż do ostatniey zguby naszey desideratur nihil; cała zaś Rzecz Pospolita ad eadem przychodzi extrema, że wienksza potenga nieprzyiacielska iuż większego woyska a woysko większe maiorem neruum po-

trzebuie, a na to wszystką sporządzenie do naypirwszey trawy nie mamy, tylko kilka niedziel, w których y seym odprawić y rachunky y podatki y suplementa woysku stawić omnem res superat rationem. Ale nie dosyć na tym, arctitudinem temporis ponderare; ieżeli velle nostrum habet suum posse, trutinować potrzeba, et ex praeteritis futura metiri; gdy bowiem, propter deffectum pieniędzy, nie stanelo woysko w swym compucie, alterutrum bydź musi: albo zły szafunek podatków, albo, że iuż nie mogą sufficere przez zubożenie y zniszczenie włości, a wmiasto pieniędzy, przez zagęszczenie desertatorum et desolatorum abiuraty; iakoż oboie podobno contigit. Nie zawsze sie nam podobały skarbowe rationes, displicere pogotowiu muszą multiplicata entia szafarzów: przetoż to primum tak corrigere życzymy, aby res, mutata in deterius, redeat ad sua principia, skarb skarbem niech będzie. y, moribus antiquis, niech exigit rationem Rzecz Pospolita u przysięgłych urzędników swoich. Ale, secundum, ieżeli z niedostatku te mancamenta nastompiły y woyska nie wypełnioney liczby, y belli non prosequuti, y zadłużenia się żołnirzowi, y przezeń naszey ruiny: tu iuż magis stupet, quam procedit ratio damni reparandi. Jeżeli bowiem przed prześciem woyska teraznieyszego iuż nie wystarczała włość dyminuta podatkom, multo magis nunc desolata nie wystarczy, y ieżeli na mnieysze woysko nie mogli sufficere podatki, pogotowiu większemu na większą iuż potęge nieprzyiacielską sufficere trudno, a tak większym woyskom za większe pieniądze iuż Rzeczy Pospolitey ubezpieczać y zawodzić rzecz iest niepodobna. Day Boże, abyśmy temu woysku, które

iest w służbie, y dług exoluere mogli, y daley czym płacić wystarczyli te podatki. Łanowy żołnirz rzecz iest dobra, ale rzecz nowa, ieszcze nie doświadczona; experiment iey non est huius arcti temporis, kiedy iuż na kuń potrzeba wsiadać; nagłe periculum nagłego ratunku potrzebuie, y ostatnie niebezpieczęstwo ostatniey odwagi pospolitego ruszenia, y to tak prędko, tak skutecznie, iako sama requirit necesitas. Ten tedy iest sensus seymików woiewódstw naszych: co iest woyska pieniężnego, to w służbie zatrzymać y długi zapłacić, bo saltim na te połowice wystarczo podatki, za które miało bydź zupełne woysko, a więcey iuż nie zawodzić Rzeczy Pospolitey niepewnemi posiłkami, ale samym oraz wszystkiem wsiadać y oyczyzne ratować. Przypomnić sie y to musi, że iuż nie dosić iest mieć woysko y prędko y potenżnę, ale zaraz potrzeba mieć y prouiantem opatrzone; ponieważ iuż od Bugu aż do Dniepru niemal campus tylko, ubi fuit Ilion, albo puste miasteczka y wsi, albo dzikie pola, y teraz ostatek woysko znosi; dostaie się iuż y dworom, y gumnom, y oborom, y szpiżarniom szlacheckim; tam od nieprzyiaciela, tu od swoich zgineliśmy: modus diversus, res una. Commisia z Szwedami iż procrastinatur, a woyska zmykaią się ku granicy, non susque deque habendum: quis sponsor, żeby zdraycami Rzeczy Pospolitey nie miały conspiratie iakiego effectu. Pod woyne Turecką, pierwey s tamteyże strony flamma proripuit; y teraz tedy, gdy tu woyna zacznie się w Ukrainie, żeby nas znowu a tergo nie chciano macać. Sufficere razem na wszytkie strony nieprzyiacielowi naywiększe nie mogą monarchie, ale w iedne

strone obracać arma et vires, a drugie uprzątywać quibusuis rationibus et pactis zwłoky. Już tedy całey Rzeczy Pospolitey pericula y ratunek taky by mógł być, do proponowanych od Jego Królewskiey Mości punctów wyraziwszy, particularem calamitatem nostram, która nas premit, przypominamy, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, clementiam, oyczyzny matki naszey pietatem, Ich Mościów braciey naszych wszystkich fraternam exposcimus compassionem. Lat cztery, nie przestaiąc, żebrzemy miłosierdzia, exules, a teraz, miasto poratowania, do ostatka iesteśmy zniszczeni y do takiego terminu przyszli, że y po nayszczęśliwszey victoriey (o którą Pana Boga prosimy), iuż żadney consolatiey mieć nie możemy: bo iedne dobra nasze zniósł nieprzyiaciel, drugie, czy to rerum disordo, czy taka pernitiosi intestini belli maniera, iako od pożaru, od swoichże woysk spłyneli. Nouas ducere colonias futuri saeculi rzecz będzie na pustych gruntach posteritatis nostrae, gdy Pan Bóg przywruci prouintie nasze; my iuż miseri et afflicti irreparabile damnum nostrum mamy. Niech wspomni oyczyzna, matka nasza, iakośmy ią piersiami swemi, pocztami, chorągwiami, pułkami zasłaniali, ochotnie służyli, iak wielu bracy naszey udzielaliśmy chleba, a teraz cum pignoribus nostris tułamy się, frustrum *(frustum?)* panis y biedney gospody, póki przydziemy do swego, doprosić się nie możemy. Venit ad nos, że, in simili casu, po wzięciu Smoleńska, wielkie xięzstwo Litewskie bracy swoiey (którzy cnoty y wiary dotrzymali) nie dali żebrzeć: veniat ad posteritatem, że y my, s tąż wiarą y cnotą nasza, in sinu patriae głowy nasze przykłonili, y nie chciano

nas deserere; albo, ponieważ Ich Mość Panowie bracia wielkiego xięzstwa Litewskiego na przeszłym seymie declarowali się nas wspierać, tedy Panowie posłowie nasi inibunt omnes rationes, aby iuż do nas absque iusto reclinatorio nie powracali, których teraz prożbą naszą, fide, honore et conscientijs obliguiemy. A gdyby do nas mieli powrucić, zaroniwszy to krwawe nasze desiderium, pro hostibus, nie za bracią naszą, mieć będziemy, gdzie, mendicatis suffragijs ubodzy bracia żywiąc się, czekaią a nie mogą doczekać się consolatiey, nec per arma nec per media pacis restituimur ad propria, ani też doczekać się możemy opatrzenia y politowania. Według Pana Boga y iego sprawiedliwości świętey, według przysięgi, kiedy maiores nostri accesserunt do korony, ex vi et priuilegio incorporationum, nie maią nas Ich Mość deserere, ale iako unum corpus conseruare. To też co accessit ad calamitatem nostram, że y domy nasze, nie tylko dobra, od cudzoziemców aggrauowane, które na żadne uniuersały Jego Mości Pana hetmanowe nic nie dbaią y excipuią się, a nasz stan szlachecky cierpi praeiuditia wolności swoiey: prosić y przełożyć maią Panowie posłowie nasi, aby był namówiony sposób satisfactiey y exequutiey z zasług każdemu propter plenariam facultatem, aby wszyscy podlegali władzy hetmańskiey, ex instituto patriae, aby buława wielka wakuiąca oddana była. Desideria priuatne, lubo wielkie mamy y zachodzące prawa, wolności y swobody nasze, że sama natura seymu dwuniedzielnego, na samą obrone y woyny prosequutią złożonego, excludit, y salus oyczyzny potrzebuie tego, aby, iako nayprędzey a nalepszym effectem,

ten seym był skończony; nie kładziemy w te instructią naszą, szczęśliwemu czasowi, sześćniedzielnemu, da Pan Bóg, seymowi, poruczamy, a Panów posłów naszych obliguiemy, aby też na żadne na tym seymie artykuły y desideria nie pozwalali, samę tylko obrone Rzeczy Pospolitey a conseruatią nas exulium tractowali. Petita za Jego Mością Panem hetmanem polnym koronnym, za Jego Mością Panem woiewodą Kiiowskim y chorągwią Jego Mości tudzież Jego Mości Pana Stephana Niemirycza, za Jego Mością Panem woiewodą Ruskim, za Jego Mością Panem woiewodą Czernihowskim, za Jego Mością Panem Kiiowskim, za Jego Mością Panem Brasławskim, za Jego Mością Panem chorążym koronnym, za Jego Mością Panem Puzowskim.

У тои инъструкъции подписъ рукъ тыми словы:

Jan Krzentowsky, łowczy Kiiowski, marszałek koła rycerskiego woiewodstwa Kiiowskiego, manu propria.

Piotr Dombrowsky, skarbnik Halicky, marszałek koła rycerskiego z woiewodstwa Brasławskiego, manu propria.

Stephan Iwanicky, miecznik Czernihowsky, marszałek koła rycerskiego z woiewodstwa Czernihowskiego.

Которая инъструкция, за поданемъ очевистым и прозбою выш меноваиых ихъ милости пановь маршалъковъ подаваючихъ, а за принятемъ моимъ урядовым, до книгъ пишешъных естъ выписана.

Книга гродская Владимірская 1655 года, листъ 582.

XL.

Инструкція дворянъ воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1654 году. О раздачѣ вакантныхъ должностей заслуженымъ лицамъ. Изъявленіе благодарности королю за спасеніе отечества отъ непріятелей. Объ изслѣдованіи причинъ, по которымъ войско находится въ бѣдственномъ положеніи. Объ устройствѣ чужеземнаго войска, о содержаніи туземнаго войска и его устройствѣ. Дозволеніе всеобщаго ополченія. Мѣры къ прекращенію раздачи имѣній и другихъ наградъ за деньги. О раздачѣ имѣній въ пожизненное и ленное владѣніе, въ Черниговскомъ воеводствѣ. Объ укрѣпленіи Каменца Подольскаго и Смоленска. Объ утвержденіи правъ на имущества, принадлежащія дворянамъ. О непринииманіи Волоховъ въ военную службу. О раздачѣ замковъ и старостъ Украинныхъ. Объ изъявленіи благодарности и награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. О возвращеніи имѣній Жидичинскому монастырю. 1653 декабря 31.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ четвертого, меseца генъвара, второго дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Станиславомъ Лы-

ховскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешными кгродскими старостинскими, становши очевисто урожоный его милость, панъ Янъ Пясочинский, подкоморий Новокгродский, маршалокъ кола рыцерского воевод-
ства Браславского, инструкъцию згодную сеймиковъ, сеймъ, близко пришлый, шестнеделный, попрежаючихъ, тутъ въ Володимери одправуючихсе, обывателовъ воеводствъ: Киевского, Браславского и Черниговского, именемъ сво-
имъ и другихъ ихъ милости, пановъ колекговъ своихъ, маршалковъ кола рыцерского, Киевского и Черниговского воеволствъ, для въписаня до книгъ нинешныхъ кгродскихъ Володимерскихъ подалъ, такъ се въ собе маючую:

Instructia Ich Mościom Panom posłom woiewodztwa Kiiowskiego: Janowi Axakowi, stolnikowi, Janowi Proskurze, czesznikowi, Konstantemu Obodyńskiemu; z Brasławskiego woiewodztwa: Janowi Piasoczyńskiemu, podkomorzemu Nowogrodka Siwierskiego, rotmistrzowi Jego Królewskiey Mości, Danielowi Zydkowiczowi, instigatorowi koronnemu, Stephanowi Piasoczyńskiemu, podstolemu Brasławskiemu, Seuerynowi Kleszczowskiemu; a z woiewodztwa Czernihowskiemu *(sic)*: Ludwikowi Woroszyłowi, podczaszemu Kiiowskiemu, Adamowi Burkackiemu, czesznikowi, Panu Stephanowi Iwanickiemu, miecznikowi, Panu Janowi Sobestiianowiczowi, woyskiemu, urzędnikom ziemskim Czernihowskim, na seym walny koronny Warszawski, in anno millesimo sexcentesimo quinguagesimo quarto, pro die undecima februarij przypadaiący, od nas obywatelów wyżey mianowanych woiewództw, na seymik particularny, podług

szczególnego prawa pospolitego y uniuersałów Jego Królewskiey Mości, we Włodzimirzu, pro die vigesima prima mensis decembris, in anno praesenti, millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio zgromadzonych, dana. Naypierwey Panowie posłowie nasi, spólnie z inszemi całey Korony Pany posłami, upomnio sie rozdania bene de Re Publica meritis vacantiey in genere wszystkich y tych, któreby ktokolwiek cuiusuis status et praeminentie trzymał, quocunque praetextu, także zniesienia incompatibilium, rachunków skarbowych exactam rationem, omnium senatus consultorum, commissiey Lwowskich, rellati, inszych, dosyć uczynienia prawu pospolitemu, które zaraz przy propozitiey, iako constitutia exiget urgere zwykło. Buława wielka aby była oddana, instabunt Panowie posłowie, a to dla tym sposobnieyszei przez dwóch hetmanów obrony Rzeczy Pospolitey, y, dla lepszego rządu woyska w obozie, aby rząd wszystek y sądy przy hetmanie wielkim zostawali, tak iako zdawna bywali, y żołnirz powiatowy, ieżeli kiedy będzie, aby, tak iako pieniężny, zostawał pod władzą y iurisdictią wodza coronnego, etiam in praesentia principis. Expeditis et his similibus praeminalibus, soleniter y z powinną wdzięcznością podziękuią Jego Królewskiey Mości, panu naszemu, za wszelakie odwagi, trudi y niebezpieczeństwa zdrowia y dostoieństwa iego pańskiego dla Rzeczy Pospolitey, przez tak długi czas, y per iniurias caeli et aliorum belli mallorum, przykrych a zgoła etiam minoris sortis człowiekowi nieznośnych, podiente, y za to pomisłnych *(sic)* Jego Królewskiey Mości niebieskich y ziemskich odpłat y od wszystkiego świata aeternam, cum immortali

gloria, memoriam wiernie życzyć y winszować maią, a od nas powinno wdzięczność submisse deferent Jego Królewskiey Mości. A iż tak wielkie woysko, z cienżkim wszystkich stanów wyniszczeniem przed rokiem zaciągnione y sustentowane, przez ten czas tak długi nic prawie nie robiło y nie sprawiło, y pore nam sposobno zimy przeszłey także lata całego, którego hana z ordami nie było, a zaym Kozacy sami reddigi in ordinem y debellari mogły, upuściło, aż naostatek przyszło do tak niesławney s Tatarami, przez tractaty, ugody y pozwolenia im sum znacznych, oprócz długu woyskowego, z którego aby sie oyczyzna wypłaciła zaledwie podobna: pilno sie o przyczinie tego, co właśnie perrimit Rem Publicam, popytaią Panowie posłowie y, znosząc sie w tym z inszemi Pany posłami y stanami tey Rzeczy Pospolitey, zażyią wszystkich do tego inquirowania sposobów, a zaraz consulent in hac parte Rei Publicae, iako będą mogli, efficaciter, zabiegaiąc ostatniey prawie zgubie. A przytym, senatusconsulta aby iuxta antiqua iura bywały, y o sprawach, ad senatus consulta należących, których, ut ratio reddatur, należy Ich Mościom Panom senatorom, braci naszey, a in posterum lege caucatur, aby przy większey części senatu conclusia zostawała, nie przy samym panu; gdyż in regno libero abstolute nic statui nie może. Doznali my tego multis experientijs, iż woysko tribu cudzoziemskiego, większy żołd biorąc nad żołnirza oyczystego y w stanowiskach, także przechodach większe czyniąc szkody y krzywdy ludziom stanu wszelakiego, ale osobliwie szlachte w domach ich znieważaiąc y równo z ludźmi prostego stanu uciskaiąc, y iak prędko

do obozu przydzie y popis odprawi, tak zaraz niszczeie, a oficyrowie o zatrzymanie żołdatów, dla zysków swoich lubo niesłusznych, nic nie dbaią: życzą tedy woiewodstwa nasze, abyśmy się wrucili ad mores antiquos y Polskim zwyczaiem y trybem, który dotąd szczęśliwy y sławny był tey oyczyznie, woiewali, nie chowaiąc więcy ludzi trybu cudzoziemskiego nad kilka tysięcy samych draganów. Oficerowie cudzoziemscy aby nie brali po zmarłych swoich żołdatach żołdu swego zasłużonego, bo to iest contra omnem aequitatem; ale aby w skarbie pro Re Publica te żołdy zostawały. Usarska przytym militia y armatura, iako in casum Turecky y zamorskiey woyny potrzebna, aby nic niszczała, radzić y prouidować maią. Docent przeszłey exempla złamaney toties wiary y nie dotrzymanego pokoiu przez Chmielnickiego, yż to sprawowało zaraz po zawarciu z nim pokoiu woysk naszych rozpuszczenie: in unum tedy casum, lubo niepewnego pokoiu, lub, iako to na oko widziemy, pewniey z tym zdraycą woyny, należy na tym, aby tak wiele, iako teraz, przy rozeyściu się z obozu, iest woyska, w służbie Rzeczy Pospolitey zostawało, nie suplementuiąc więcy woyska trybu cudzoziemskiego, ani na takowe senatus consulta, któremiby takie cudzoziemskie suplimenta assecurowane byli, zezwalaiąc; a ieśliby kiedykolwiek przyszło z Chmielnickim do tractatów, aby commissarzów podawano tych, którzy są terrigenae et antiqui possesores w kraiach, przez nich posiężonych. Na obmyślenie woysku prędkiey y skuteczney zapłaty, bez darownych iednak czwierci, które tylko za wielkie bitwy y potrzeby wygrane prawo dawać każe, także na kuchenne rotmistrzom,

iakie spólnie stanów wszystkich namowa postanowi, pozwalamy, eo praecustodito, aby za to kuchenne na poczty rotmistrza, porucznika, chorążego y na muzyke nic ex numero chorągwie nie wytrącono, y żeby rotmistrze zawsze przy chorągwiach obecnemi zostawali, a żaden z rotmistrzów aby sie nie ważył drugiey mieć chorągwie, pogotowiuż inszego trybu ludzi; a którzy maią po dwie y więcy chorągwi, aby przy iedney, którą sobie obiorą, zostawaiąc, drugie exnunc opuścili. W rachunkach skarbowych nie ma to być przymowano, cokolwiek w skarb kładzie na uięcie woyskowych, owszem aby ci, którzy brali te pieniądze, nominatim byli mianowani, expostulabunt z karbem Panowie posłowie nasi. Na obronę dalszą woyskiem pieniężnym y pospolitym ruszeniem pozwalamy; wszakże, ieżeli nie przydziemy ad propria, nie możem stringi do ruszenia pospolitego y do żadnych podatków. Kozaków z Soczawy, iuż prawie in obsidione deficientes, kto tak snadno, czemu y za czyim powodem wypuścił, inquirendum, y na winnego urgenda animaduersio. Destributiva iustitia iż, chciwością ludzi, nie zasłużonych, ale pieniądze maiących, często alteratur, z wielką oyczyzny szkodą, gdy tak, iako prawo chce mieć, bene de Re Publica meriti non praemiantur, a godni ludzie do usług iey beneficiys non prouocantur; maią wnieść nasi Panowie posłowie, aby leges byli postanowione in ambiciosos: aby ten, kto co da za iakiekolwiek beneficium publicum, lub utile, lub honorificum, o to w trybunale conuictus, nie tylko beneficium, ale honor y własne dobra traci, iuxta statuta de cortesianis. Alegenationes *(alienationes?)* bonorum Rei Publice iż detrahuntt

materiam praemiandi zasłużonych, abbreuiant manum domini, nie maią na nie absolute pozwalać nasi Panowie posłowie; także na nobilitatie indigenatis tym ludziom, którzy w woynie nie służyli, gdyż prawo tak chce mieć, aby nobilitatis insignia z woiennych zasług byli dawane. Officiales regni maiores y urzednicy dworscy aby większych, niźli ym prawo pospolite y zwyczay dawny pozwala, praeeminenty nie zażywali y iurysdicty swoich szyrzy, niżeli im z prawa należy, aby nie extendowały, osobliwie, aby, in negotiis Rei Publicae tractandis, przed Ich Mość Pany senatorami nihil praesumant. Przywileia w woiewodstwie Czernihowskim, pendendibus aduitalibus *(sic)*, per modum expectatiuae, przeciwko dawnemu prawu uproszone, także na przywileje otrzymane, aby, iako nullitati subiecta, prawem byli zniesione. Lenna tego woiewodstwa y dożywocia na nich pozostałych żón ludzi zasłużonych, którzy lenna mieli, aby, według praw y decretów, nie naruszone zostawały. A iż, hac tempestate calamitatis, sami obywatele tegoż woiewodstwa, magna ex parte, wyginęły, a drudzy originały, przywileie utracili; ktokolwiek ukaże dawną, nie podeirzano, z act którychkolwiek, swego przywileiu lub consensu oblate, albo cessią, albo też intromissią zapisaną, aby ten przy dobrach swoich zostawał. Na umocnienie Kamieńca y Smoleńska pozwolić summy, iakie sie będą zdały na to proporcionalne; wszakże ea lege, aby nimi szafowała szlachta tychże woiewódstw, dobrze osiadła. Na indigenat xiążęciu Siedmigrodzkiemu maiąli pozwolić Panowie posłowie nasi, dispicient cum tota Re Publica, to osobliwie consideruiąc, aby ten indigenatt nie wadził napotym

wolny electiey królów, panów naszych, na których potissimum zawisły szlacheckie nasze swobody. Reclinatoria woiewodstwom naszym, od nieprzyiaciełła *(sic)* posieżonym, a Re Publica pokazane, yż, praeter fas et fidem, a Re Publica datam, są znowu woysku naznaczone; serio Panowie posłowie nasi instabunt y do dalszych consultatiey Rzeczy Pospolitey nie przystąpią, puki to, co debetur ex reclinatoriis, nam non restituetur, przyszłe reclinatoria, ieśli do swoich dóbr nie przydziem, lege nam non cauebuntur, puty, puki nie przydziem do naszych woiewudztw. Usilnie przytym Panowie posłowie nasi prosić maią Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby dippłoma, woiewodstwom naszym miłościwie dane, y to, co przez nie świętobliwie obiecał, effectiwe zyścić raczył. A iż xięgi naszych woiewudstw ziemskie, grodzkie zginęły; securitatem honorum et bonorum nostrorum maią nam warować nasi Panowie posłowie, reassimuiąc *(sic)* dawne y świże prawa, naszemu y Podlaskiemu woiewudstwu służące, o niepokazywaniu praw na dobra ziemskie szlacheckie, tudzież et in causis honorum, które dispositiey potrzebuią. Ductores, którzy łanowego żołnirza, mogąc, nie zatrzymali, y ci, którzy go do odeścia zbuntowali, aby byli sądzeni y karani. Żałośne Wołyńskiego woiewodstwa ogniem y mieczem nieprzyiacielskim, także zabraniem niezliczonego plonu spustoszone y usłane trupami pola tuteysze, cośmy na oko, po gościńcach y tu około Włodzimirza, widzieli, słusznie każdego do compassiey poruszyć mogą: spitać się tedy o to, ieśli, et cuius coninuentia *(conniventia?)*, iako passim ludzie mówią y sami Tatarowie poymani powiadaią, te

zagony tak głemboko w Poskie *(Polskę?)* zaszły, y czemu przynamni stan szlachecki y ubodzy ludzie o tym nie przestrzeżeni. Wołosza, ludzie fluxsae fidei, których y teraz w tych zagonach Tatarskich siła było, y snać oni, iako wiadomi, tak daleko in uiscera regni orde wprowadzili, aby woysku nie służyli, y aby ich, według praw dawnych, nicht się chować nie ważył. Leże y statie w dobrach ziemskich dziedzicznych yż, przeciwko świżym prawom, żołnierzom są rozdane: kto sie tego ważył in vilipendium legum, aby na tym seymie exnunc sąd y kare prawne odniósł. Zamki y starostwa Ukrainne aby terrigenis, possessionatis w Ukrainie, były dawane, którzyby na tychże zamkach obecnie residowali; ynaczey, wydany przywiley, iako prawu przeciwny, aby wagi nie miał. Cassatie infamiey, bez quitu od strony y bez wnoszenia tego w izbie poselskiey, przez constitutią otrzymane, aby ważnę nie były, iako surreptitiae et irreales. Exorbitantiae in genere wszystkie, w dawnieyszych artykułach naszych wyrażone, a dotąd w recessach będące, aby byli na tym seymie umawianę y tractowane. Dziękowania seymowe yż ludzy przywodzą in odia y syła czasu biorą; nie pozwalami na żadne, oprócz samemu Jego Królewskiey Mości, panu naszemu, Jego Mości Panu hetmanowi, Jego Mości Panu podkanclerzemu wielkiego xięstwa Litewskiego. Nietayne są wszystkiey Rzeczy Pospolitey sławney pamięci Jaśnie Wielmożnego casztelana Kiiowskiego w dziełach woiennych prace y odwagi, które ad ultima życia swego w Rzeczy Pospolitey praestitit tempora; które zasługi iż Jego Mość Pan starosta Nowogrodzki, syn onegoż, continuus

będąc w usłudze Rzeczy Pospolitey, sine intermissione adauget merita: Ich Mość Panowie posłowie upraszać o to będą Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby, za odeszłe przez commissią dobra do Moskwy od Rzeczy Pospolitey, dóbr odeszłych odniósł recompensam; któremu aby, in vim recompensae, przynamniey starostwo Ułanowskie, przez nieprzyiaciela spustoszone, w dziedzictwo obrucone było. Starostwo Buzkie yż iuż po pactach, zawartych pod Zwaniem, przez incursią Tatarską ogniem y mieczem funditus iest zniesione; starać się o to Ich Mość Panowie posłowie będą y gorąco na teraznieyszym seymie wnieść maią prożbę, aby te iuridiczne starostwo, ad quadrigenium, od stanowisk y przechodów żołnierskich y contributiey publicznych eliberowane było. Archimadria Żydyczyńska yż iest s pewnych wsi y folwarków, do archimandriey antiquitus należących, ogołocona; maią Ich Mość Panowie posłowie wniść prożbe, aby, według dawnych praw, te wsi a tenutarijs albo possessoribus do teyże archimandriey przywrucone były. Te tedy artykuły nasze, a przytym prawo pospolite, dawamy w ręce Panom posłom naszym, fide, honore et consciencia ich obowiązuiąc, *(aby?)* we wszystkim całości chwały Bożey, dobra pospolite, praw y wolności naszych przestrzygali *(sic)*, stawaiąc ruwno y trzymaiąc się spulnie z woiewodstwy, in pari calamitate z nami będącemi y tu wespół seymik maiącemi. Działo się we Włodzimirzu, dnia trzydziestego pirwszego, miesiąca grudnia, roku tysiąc sześćset piędziesiąt trzeciego.

У тои инъструкъции подписъ рукъ тыми словы:

Jan Piasoczyński, podkomorzy Nowogródka Siewierskiego, Jego Królewskiey Mości rotmistrz, woiewodstwa Brasławskiego marszałek, imieniem swym y Ich Mościów Panów kolegów swych, marszałków Kiiowskiego y Czernihowskiego woiewódstw, koła rycerskiego, te zgodną podałem instructią.

Teodor Humeniecki, podstoli Kiiowsky, marszałek koła rycerskiego z woiewodstwa Kiiowskiego, manu propria.

Stefan Iwanicki, miecznik Czernihowski, marszałek koła rycerskiego woiewodstwa Czernihowskiego.

Которая инструкъция, за поданемъ очевистымъ и прозбою вышей меноване особы подаваючое, а за приятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешныхъ есть записана.

Книга гродская Владимірская 1654 года, листъ 641 — 646.

XLI.

Постановленіе дворянъ воеводства Черниговскаго на провинціальномъ сеймѣ 1654 года. Правила пользованія доходами съ старостъ и имѣній епископіи Владимірской, назначенныхъ королемъ и сеймомъ на содержаніе дворянъ Черниговскихъ, разоренныхъ Козацкими войнами. 1654 сентября 15.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ четвертого, месеця сенътебра, шестнадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Станиславомъ Лыховскимъ, буркграбимъ замку Володимерского и книгами нинешъными кгродскими старостинъскими, ставъши очевисто урожоный его милость, панъ Якубъ Война Оранъский, подсудокъ и маръшалокъ воеводства Черниговского, лявдумъ, на сеймику реляційномъ въ Володимери ухвалене и постановленое, именемъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Черниговскаго, для вписаня до книгъ нинешныхъ кгродскихъ Володимерскихъ, просечи, абы принятое и въписаное было, подалъ, такъ се въ собе маючое:

My dignitarze, urzędnicy y rycerstwo woiewodstwa Czernihowskiego, ziachawszy się tu do Włodzimierza, kędy, podczas żałośnego wygnania od dóbr y maiętności naszych, ziazdy y seymiki nasze, za declaratią seymową, odprawuiemy, pro die decima quarta septembris, in anno praesenti, kiedy seymik relacyny woiewodstwa naszego, spólnie z deputacką electią, przypadaił, wysłuchawszy rellaciey Panów posłów naszych y z niey wyrozumiawszy, że Jego Królewska Mość y cała Rzecz Pospolita, lubo to nieproporcionalną y niepodobną do possessiey dóbr, przez obywatelów woiewodstwa tego w tak wielkiey prouinciey xięztwa Czernihowskiego possiadanych, particulam chleba et reclinatoria w starostwie Szydłowskim y Stobnickim, także władyctwie Włodzimierskim naznaczyła; co od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, wdzięcznie przyiąwszy, a przychilaiąc się do uniuersałów, od Jego Królewskiey Mości danych, naznaczyliśmy y deputowali, e gremio nostro, bracią naszę: Jego Mości Pana Jakuba Woynę Orańskiego, podsędka Czernihowskiego, y Jego Mości Pana Kaspra Rostopcze, podstolego Nowogrodzkiego, zlecaiąc to Ich Mościom, aby do Ich Mościów Panów starostów y do dzierżawców tamtych ziechawszy, chleb ten, podług uniuersałów Jego Królewskiey Mości, wybrawszy, we wszystkim się według niego sprawili. A my, przychilaiąc się do woli y intentiey Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey unanimi consensu, także ad ipsam aequitatem, praesenti laudo nostro declaruiemy, że do takiego chleba ci będą należeli z Panów obywatelów wo-

iewodstwa naszego, którzy realem, ante calamitatem woiewodstwa tego y przed zaczęciem rebellicy, przez zdrayców Rzeczy Pospolitey podiętey, mieli, według praw naszych, possessionem: ponieważ ci tylko maią frui beneficio principis et Rei Publicae, którzy są cladem passi. Ktoby tedy consens Jego Królewskiey Mości autentyczny z grodu woiewodstwa naszego, także cessią et, quae est anima possessionis, intromissio autenticam producował, albo, in defectu horum, per consensum seymiku woiewodstwa naszego unanimem za dawnego obywatela et legitimum possessorem był przyznany, takiemu Panowie deputaci nasi y distributorowie teraznieysi chleb pomieniony oddawać powinni; a ieśliby impossessionatis et talibus requisitis iuris carentibus, nec cladem passis, chleb pomieniony rozdawać mieli, de suo będą woiewodstwu zapłacić powinni. Jeśliby też który z obywatelów, wyżey pomienionych, na którymkolwiek ex his reclinatorys mieszkanie swoie mieć chciał; takiemu każdemu Panowie deputaci gospodę zapisawszy, według uniuersału sprawić się powinni, y do xiąg ten uniuersał podać maią. Któreyto distributiey pomienionego chleba rachunek Panowie deputaci nasi na seymiku blisko przyszłym uczynić powinni będą, idque sub poenis, de retentoribus exactionum thesauri regni sancitis etiuxta praescriptum legum repetentis *(sic)*. Zleciliśmy tedy Jego Mośei Panu marszałkowi woiewodstwa naszego, aby to laudum nasze do xiąg grodu tuteyszego podał. Działo się we Włodzimierzu, die decima quinta septembris, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto.

У того лявдумъ подпись руки маршалковское тыми словы:

Jakub Woyna Orański, podsędek y marszałek seymiku woiewodstwa Czernihowskiego, manu propria.

Которое лявдумъ, за поданемъ и прозбою вышъ меновaного его милости, пана маршалка сеймику воеводства Черниговского, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Володимерскихъ есть вписаное.

Книга гродская Владимірская 1654 года, листъ 1061 наоборотъ.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

АЛФАВИТНЫЙ СПИСОКЪ

ДВОРЯНЪ,

УПОМИНАЕМЫХЪ ВЪ НАСТОЯЩЕМЪ ИЗДАНІИ.

А.

Аксакъ, судья земскій Кіевскій. Стр. 127, 361.
Аксакъ Михаилъ. 218. Подстолій Кіевскій. 357.

Б.

Бабинскій Андрей. 9.
Бабинскій Геліашъ. 103, 115, 175.
Бабинскій Василій. 115.
Бабинскій Иванъ, маршалъ Мозырскій. 174.
Баковецкій Іосифъ, епископъ Владимірскій. 246.
Баковецкая Марія. 9.
Балабанъ Ѳедоръ. 38.
Болобанъ Адамъ. 39.
Бебновскій Александръ. 219.
Бедонскій Андрей, писарь городскій Владимірскій. 220.
Бенньвскій изъ Бенѣва Николай. 281.

Бенькевскій Казимиръ, писарь гродскій Луцкій. 379, 434.
Бережецкій Хвалелій Некрашевичъ. 11.
Березницкій Юрій. 180.
Блиновскій Янъ. 179.
Бобрыковичъ Іосифъ. 226.
Богдашовскій Янъ, стражникъ королевскій. 147.
Боговитинъ Шумбарскій Николай. 80, 100.
Боговитинъ Андрей, столникъ Волынскій. 81, 83, 84.
Боговитинъ Янъ. 81.
Боговитинъ изъ Козирадъ Вацлавъ. 217.
Богуринскій Семенъ. 14.
Богуцкій Б. 219.
Болбасъ Ростоцкій Андрей. 174, 216.
Болбасъ Ростоцкій Вацлавъ. 176.
Болбасъ Янъ, писарь земскій Кременецкій. 220.
Бокій Зарецкій Янъ. 9.
Бокій Янъ. 10.
Бокій Гаврило, судья земскій Луцкій. 14, 29.
Бокій, ротмистръ королевскій. 158.
Болестрашицкій. 197.
Бонковскій Андрей. 415.
Борзобогатый-Красенскій Иванъ. 14.
Борейко Остафей. 6.
Борейко Кнеруцкій Григорій. 176.
Боровицкій Жданъ, войскій Луцкій. 32.
Бранскій Павелъ. 8.
Бранскій Яковъ. 177, 218.
Бранъ Янушъ. 178.
Брзозовскій Максимиліанъ, подстолій Кіевскій. 341, 347.
Бродовскій изъ Бродова. 179.
Бронницкій Василій. 8.
Бронницкій Жданъ. 14.
Бронницкій Константинъ. 176.
Брулко-Гулялницкій Яцко. 9.
Бруляка Ѳедоръ. 32.

Будзиль. Стр. 126.
Будзинскій Янъ. 180.
Будзишевскій Андрей. 216.
Будзишевскій, мечникъ Волынскій. 249.
Букоемскій Григорій Еловичъ. 14.
Булыга Янъ Курцевичъ, подстаростій Черкаскій. 38.
Бутовичъ Мартинъ. 39.
Бушинскій. 320.
Былецкій Стефанъ. 180.
Бѣлецкій Павелъ. 180.
Бѣлецкій Александръ. 217.
Бѣлицкій Космидеръ Янъ. 220.
Бѣлицкій Янъ. 221.
Бѣлостоцкій Иванъ. 6.
Бѣлостоцкій Яцко. 6.
Бѣлостоцкій Василій. 6.
Бѣлостоцкій Григорій. 6.
Бѣлостоцкій Ѳедоръ. 180.
Бѣлостоцкій Никита. 7.

В.

Важинскій Александръ. 342.
Велигорскій Александръ. 104.
Вельгорскій Киліанъ, подчашій Волынскій. 393.
Вепзловскій изъ Узловца Михаилъ. 222.
Вербскій Григорій. 180.
Верещака Прокопъ, коморникъ граничный Черниговскій. 341, 347.
Верховскій Ѳедоръ. 8.
Верховскій Василій. 8.
Верховскій Левко. 14.
Вигура Янъ. 219.
Вигура Симонъ. 219. Городничій Кіевскій. 341.

Вилгорскій Левъ. Стр. 7.
Вилгорскій Михайло. 7.
Вилгорскій Александръ. 131. Войскій Луцкій. 175, 187, 216.
Вилгорскій Килліанъ. 174, 408.
Вирзховскій Стефанъ. 177.
Вишневецкій Константинъ, князь. 406.
Вишневецкій, староста Черкаскій, князь. 145.
Вишневецкій на Збаражѣ Дмитрій. 386, 406.
Вишневецкій на Збаражѣ Янушъ князь, конюшій коронный. 132, 173, 243.
Внучекъ Передыльскій Андрей. 217.
Внучекъ Передыльскій Симонъ. 217.
Война Мушата Охлоповскій. 180.
Войнаровскій изъ Войнаровы Стефанъ. 220. Ловчій воеводства Кіевскаго. 281.
Войньловичъ Горжевскій Юрій. 218.
Волковицкій изъ Волковичъ Андрей. 348.
Волковыя-Подгаецкій Иванъ. 177.
Ворона-Тулиговскій Михайло. 12.
Ворона-Боротинскій Томило. 5.
Ворона-Боротинскій Ѳедоръ. 5.
Воронецкій изъ Збаража Юрій, князь. 277.
Вороничъ Данилъ Юрій, скарбникъ земель Кіевскихъ. 341, 347.
Вороничъ Ѳедоръ. 113, 128. Подчашій Кіевскій. 220, 353.
Вороничъ Самуилъ, чашникъ Черниговскій. 347.
Вороничъ Филонъ, подкоморій Кіевскій. 221.
Воротило Людвигъ. 415.
Воютинскій Гаврило. 8.
Воютинскій Семенъ. 8.
Выговскій Петръ. 341.
Выговскій Иванъ. 179.
Выговскій Евстафій. 341, 348.
Высотравскій Вацлавъ. 220.
Высоцкій Яшъ. 178.

Высоцкій Николай. Стр. 178.
Высоцкій Войцѣхъ. 218.
Вытежынскій Бернатъ. 219.

Г.

Гавсовичъ-Шостаковскій Григорій. 177.
Гавсовичъ-Шостаковскій Николай. 176.
Гаіовскій Захарій. 281.
Галшиновскій Янъ, подстароста Житомирскій. 117.
Ганоковичъ Иванъ. 12.
Гаровичъ Николай. 176.
Гвидынскій. 128.
Гизель Иннокентій, игуменъ и ректоръ коллегіи братской Кіевской. 346.
Глембоцкій Адамъ. 179.
Гладуповичъ Дубискій Янъ. 348.
Гиьвошовичъ-Ульдецкій Григорій. 145.
Гоголь Крыштофъ. 217.
Гойскій Гаврило. 37. Хоружій Кіевскій. 86, 115.
Гойскій Ярофей. 38.
Головинскій Янъ. 218.
Головня-Острожецкій Андрей, князь. 6.
Голубь Даніилъ. 342, 347.
Горашъ Богушъ, подсудокъ Кременецкій. 81.
Горашъ Богуславъ. 387.
Горашъ Вацлавъ. 178.
Горашъ Иванъ, подсудокъ земскій Кременецкій. 172, 177.
Горашъ Юрій. 408.
Горашъ Николай. 175.
Горбацкій Іосифъ Кононовичъ, епископъ Витебскій. 376.
Горностай Самуилъ. 38.
Городынскій Абрамъ. 128.
Городыскій Иванъ, генеральный возный. 180.

Городыскій Семіонъ. Стр. 180.
Городыскій Стефанъ. 348.
Гостскій Романъ. 7, 117. Кастелянъ Кіевскій, староста Владимірскій. 173, 206, 220.
Гостскій Ерофей. 7, 29.
Госскій Гаврило. 32.
Грабовецкій Абрамъ. 179.
Граевскій Янъ. 175.
Грязный Борисъ, ловчій новгорода Сѣверскаго. 341, 347.
Грязный Стефанъ. 341.
Грезовскій Николай. 221.
Гроховскій Крыштофъ. 217.
Груевицкій Григорій. 219.
Грушовскій Янъ. 14.
Гулевичъ Абрамъ. 323.
Гулевичъ-Букоемскій Иванъ. 7.
Гулевичъ на Воютинѣ Адамъ. 305, 331, 369, 400.
Гулевичъ-Воютинскій Гавріилъ. 179, 230, 408.
Гулевичъ-Воютинскій Михайло. 39, 102.
Гулевичъ-Воютинскій Семенъ. 172, 215.
Гулевичъ-Воютинскій Сильвестръ, владыка Премышльскій. 242, 263, 297.
Гулевичъ-Воютинскій Ѳедоръ. 115.
Гулевичъ на Воютинѣ Даніилъ. 179, 242, 253.
Гулевичъ изъ Воютина Павелъ. 174, 216.
Гулевичъ изъ Воютина Лукашъ. 229, 331, 365, 408, 409, 415.
Гулевичъ на Дрозднях Александръ. 178.
Гулевичъ-Дрозденскій Симонъ. 216.
Гулевичъ Андрей. 38, 115.
Гулевичъ Василій, войскій Владимірскій. 14, 29, 32.
Гулевичъ Вацлавъ. 269, 284, 378, 379, 393.
Гулевичъ-Цевовскій Гавріилъ. 174, 216.
Гулевичъ Гаврило. 5.
Гулевичъ Григорій, хорунжій земскій Волынскій. 11, 29.

Гулевичъ Гавріилъ. Стр. 151.
Гулевичъ Гнѣвошъ. 175.
Гулевичъ Иванъ. 172, 177, 365.
Гулевичъ Иванъ. 5.
Гулевичова Палагея. 7.
Гулевичъ Петръ. 178.
Гулевичъ Николай. 216.
Гулевичъ Романъ. 176.
Гулевичъ Филонъ. 175.
Гулевичъ Юрій. 39. Подкоморій Луцкій. 150, 172, 173.
Гуляницкій Андрей. 9.
Гуляницкій Василій. 9.
Гуляницкій Грицко. 9.
Гуляницкій Григорій. 10.
Гуляницкій Данило. 10.
Гуляницкій Иванъ. 10.
Гуляницкій Иванъ. 8.
Гуляницкій Иванъ. 9.
Гуляницкій Игнатъ. 9.
Гуляницкій Кирило. 10.
Гуляницкій Михно. 10.
Гуляницкій Михно. 10.
Гуляницкій Михайло. 9.
Гуляницкій Макаръ. 9.
Гуляницкій Олешко. 9.
Гуляницкій Олешко. 9.
Гуляницкій Павелъ. 10.
Гуляницкій Прокопъ. 9.
Гуляницкій Семенъ. 9.
Гуляницкій Сава. 12.
Гуляницкій Степанъ. 8.
Гуляницкій Тарасъ. 12.
Гуляницкій Ярмолѣй. 9.
Гуляницкій Яцко. 12.
Гуляницкій Ѳедоръ. 12.

Гуменецкій Ѳедоръ. Стр. 220.
Гурко Яцко. 14.
Гурко Ѳедоръ. 14.
Гуторъ-Рогачовскій Ерофей. 9.
Гуторъ-Рогачовскій Яцко. 9.

Д.

Данилевичъ-Чеконскій Александръ. 178.
Даниловичъ изъ Журова Петръ, крайчій коронный. 253.
Дахновичъ-Гатинскій Янъ. 177.
Дешковскій на Дешковцахъ Янъ. 281.
Дзикъ Янъ, хорунжій воеводства Брацлавскаго. 222.
Дзикъ изъ Свинянъ Андрей. 222.
Дзьржекъ, подсудокъ Люблинскій. 99.
Дмоховскій Янъ. 348.
Добринскій Андрей. 7.
Добринскій Станиславъ. 9.
Добрынскій Николай. 179.
Долматовичъ Дмитръ. 8.
Домбровскій Мартинъ, скарбникъ Волынскій. 174, 216, 365.
Доминикъ князь на Острогу, графъ на Тарновѣ, староста Луцкій. 269.
Дорогостайскій Янъ. 12.
Древинскій Андрей. 219.
Древинскій Лаврентій, чашникъ Волынскій. 38, 81, 99, 101, 104, 115, 132, 175, 183, 215, 264.
Древинскій Николай. 146, 219.
Древинскій Стефанъ. 264.
Древинскій Павелъ. 219.
Древинскій Янъ. 264.
Држевецкій Янъ, скарбникъ земли Кіевской. 221.
Дрозденскій Богданъ. 5.

Дрозденскій Михайло. Стр. 5.
Дрозденскій Семенъ. 14.
Дружбичъ изъ Лищца Гавріилъ. 257.
Друцкій-Горскій Юрій, князь. 37.
Друцкій-Любецкій Павелъ, 39. Подстароста Луцкій. 176.
Дублянскій Самуилъ. 341.
Думинскій Даніилъ. 348.
Дялынскій Михаилъ, подкоморій Хелменскій. 15.
Дуса Григорій. 10.

Е.

Ело Семенъ. 9.
Ело-Букоемскій Иванъ. 29.
Ело-Малинскій Даніилъ, хоружій Волынскій. 172, 173, 215, 332.
Еловицкій Андрей. 174, 411.
Еловицкій Даніилъ, войскій Кременецкій. 173.
Еловицкій Николай. 39.
Еловицкій Филонъ. 172, 175, 216.
Еничъ Иванъ. 177.
Еничъ Илья. 217.
Еничъ Павелъ. 219.
Еничъ Станиславъ. 219.
Еничъ Юрій. 176, 219.
Ермичъ Іоакимъ. 341.
Ермичъ Матвѣй. 341.
Ермичъ Михаилъ. 361

Ж.

Жабокрыцкій Александръ. 175, 219.
Жабокрыцкій Адамъ. 408.

Жабокрыцкій Иванъ. Стр. 178.
Жабокрицкій Якубъ, судья земскій Кременецкій. 37.
Жабокрицкій Янушъ, судья земскій Кременецкій. 84.
Житинскій Ваврынецъ. 178.
Житинскій Николай. 178.
Житкевичъ, инстигаторъ коронный. 453.
Жукъ Скаржовскій Янъ. 222.
Жуковецкій Иванъ. 10.
Жуковецкій Янъ. 10.
Жулинскій Янъ. 222.
Журавницкій Василій. 5.
Жоравницкій Адамъ. 174.
Жоравницкій Маркъ. 38, 102.
Жоравницкій Янъ, подкоморій Кременецкій. 102, 115.

З.

Загоровскій Андрей. 38, 81, 85, 101.
Загоровскій Александръ. 37, 102.
Загоровскій Петръ, маршалокъ королевскій. 13.
Загоровскій Петръ. 102.
Загоровскій Петръ, подсудокъ Владимірскій. 174, 215.
Загоровскій Вацлавъ. 217.
Загоровскій Романъ. 172, 176, 247, 309, 328, 331, 365, 392, 393, 409, 435.
Загоровскій Янъ. 102.
Заіонцъ Янъ. 219.
Закревскій Кришгофъ. 15.
Закржевскій Янъ. 177.
Залескій Андрей. 269.
Залескій Янъ, судья земскій Владимірскій. 151, 174, 184.
Залескій Гордѣй. 222.
Залескій Николай. 222.

Заславскій изъ Острога Александръ, князь. 101.
Заславскій изъ Острога Константинъ, князь. 81, 86.
Заславскій изъ Острога князь Юрій. 115, 144, 158, 162, 172, 173, 182, 200, 215.
Заславскій изъ Острога Янушъ, князь, воевода Волынскій. 81, 101, 114.
Збаражскій Кристофъ, князь. 81.
Збаражскій Михаилъ. 177.
Збаражскій Янушъ, князь, воевода Брацлавскій, староста Кременецкій. 82, 84.
Збанный Марко. 13, 14.
Зброжекъ Станиславъ. 229.
Зброжекъ Рафалъ. 179.
Звиръ Михайло. 8.
Злотолинскій Илія. 348.
Зоржевскій изъ Зоржева Николай. 217.
Зоржевскій Юрій. 216.
Зубцевскій Александръ. 115.
Зубцевскій Вацлавъ, городничій Луцкій. 178, 197, 206, 247, 265.
Зызынскій Янъ. 218.
Зыкъ Князскій Тимофей. 9.
Зяловскій изъ Великаго Зялова Янъ, намѣстникъ замка и бургграфства Луцкаго. 370.

И.

Иванцкій Гавріилъ, подкоморій Владимірскій. 175.
Иванцкій Матіашъ. 175, 183, 187, 216.
Иванцкій Павелъ. 217.
Иванцкій Стефанъ, мечникъ Черниговскій. 457, 463, 465, 474.
Иванцкій Тобіашъ. 176, 216.

Псейковскій И. Долматъ. 180, 408.
Псерницкій Андрей. 222.
Псерницкій Николай. 218.

К.

Казимирскій изъ Биберштейна Петръ. 221.
Казимирскій изъ Биберштейна Томашъ. 357, 359, 361.
Кайсаръ Колодежинскій Матвѣй. 148.
Кайсаръ Колодежинскій Юрій. 148.
Калусовскій Вацлавъ. 178.
Калусовскій Даміанъ. 220.
Калусовскій Михаилъ. 175.
Карабанъ Иванъ. 311, 334.
Качинскій Войцѣхъ. 422.
Кашовскій изъ Высокаго Андрей. 174. Ловчій Волынскій. 246, 263, 368, 410.
Кашовскій изъ Высокаго Генрихъ. 264, 311, 315, 334.
Кашовскій изъ Высокаго Янъ. 175, 441.
Кержновскій Бернардинъ. 217.
Кирдей-Козинскій Юрій. 348.
Кирдій-Мылскій Одизаръ, маршалокъ королевскій. 13.
Кирдій-Мылскій Иванъ. 14.
Кирдей-Мылскій Юрій. 37.
Кирдій-Мишшинскій Иванъ. 37.
Кисль изъ Бруслова Адамъ. 151, 174. Секретарь королевскій. 216, 269. Кастелянъ земель Кіевскихъ. 341, 347, 448.
Кисль Александръ. 176. Подстолій Черниговскій. 341.
Кисль Матіашъ. 176.
Кисль Николай. 176, 216. Хорунжій новгородсѣверскій. 284, 315.
Клещовскій Северинъ. 465.

Климентовая Катерина. 7.
Кнегинінскій Богданъ, возный повѣта Луцкаго. 9.
Кнегинінскій Янъ. 361, 408.
Князкій Микита. 10.
Князкій Петръ Зыковичъ, судья гродскій Владимірскій, городничій Луцкій. 445.
Князкій Ѳедоръ. 20.
Козаковичъ-Прошицкій Янъ, бургграбій и намѣстникъ подстаросты Луцкаго. 150.
Козика Андрей, князь. 68, 86.
Козика Вацлавъ. 174.
Козика Крыштофъ. 176.
Козика Симонъ. 176, 305, 331, 369, 409.
Козика Томашъ, князь. 177, 183, 315.
Козика Юрій. 220.
Козпка Томашъ, подстолій Волынскій. 229, 269, 368, 441.
Козинскій Иванъ. 5, 175.
Козинскій Павелъ. 5.
Козинскій Семенъ. 5.
Козинскій Романъ. 7.
Козинскій Романъ, возный повѣта Луцкаго. 7.
Коленскій Жданъ. 29.
Колмовскій Григорій. 7, 38.
Кольчицкій Крыштофъ, скарбникъ Черниговскій. 347.
Колпытовскій Иванъ. 177.
Кононовичъ Горбацкій Іосифъ, игуменъ Михайловскій. 346.
Копинскій Григорій. 178.
Копчинскій Янъ. 457.
Копыстенскій Лаврентій. 348.
Копыстынскій Касперъ. 179.
Кордышъ Христофъ, чешникъ Брацлавскій. 457.
Корецкій Богушъ, князь, староста Луцкій, Брацлавскій и Винницкій. 1, 13, 18.
Корецкій Самуилъ, князь. 126.

Корецкій Яхимъ, князь. 37.
Коритенскій Михайло. 14.
Корытинскій Григорій. 178.
Корытинскій Гаврило. 178, 179.
Корытинскій Ѳедоръ. 178.
Коровай Андрей. 10.
Коровай Евстафій. 10.
Корсакъ, Митрополитъ Кіевскій. 241, 276.
Корчевскій Адамъ. 352.
Корчевскій Александръ. 352, 361.
Коримпскій Станиславъ. 175. Судья земскій Владимірскій. 253, 450.
Корыбутъ Вишневецкій Іеремія, князь, воевода Русскій. 253, 277, 284, 386.
Корытинскій Андрей. 348.
Корытинскій Гавріилъ, бургграфъ и намѣстникъ староства Луцкаго. 268, 279, 283, 313, 343, 347.
Корытинскій Стефанъ. 407.
Косаковскій Казимиръ. 218.
Косаковскій Константинъ. 218.
Косаковскій Петръ. 334.
Косаковскій Ремигіанъ. 218.
Косаковскій Янъ, подкоморій Кременецкій. 218.
Косаковскій Генрихъ. 219.
Косинскій Мартынъ. 217.
Косовъ Сильвестръ, митрополитъ Кіевскій. 344, 345, 372.
Костюшкевичъ Николай. 113.
Костюшковичъ-Хоболтовскій Петръ. 177.
Котужинскій Николай, подстароста Житомирскій. 415, 426.
Кохановскій Ольбрыхтъ, судья земскій Брацлавскій. 221.
Кошка Андрей. 5.
Кошка Иванъ. 15.
Красенскій Иванъ, владыка Луцкій. 11.

Красинскій Александръ. 159, 179.
Красовскій Севастьянъ. 361.
Красносельскій Грицко. 6.
Крентовскій изъ Бржезя Янъ, ловчій Кіевскій. 361, 456, 463.
Крживковскій Михаилъ. 218.
Кругулецкій 114.
Кропивницкій Михаилъ, подсудокъ воеводства Брацлавскаго. 221.
Крынщкій Александръ. 221.
Крынскій Андрей. 179.
Крынскій Павелъ. 217.
Куликовскій Андрей. 218.
Куликовскій Янъ. 218.
Куневскій Андрей. 14.
Кучевскій Андрей. 176.

Л.

Лагодовскій Андрей. 174.
Лагодовскій Александръ. 197.
Лагодовскій Марко. 197.
Лагодовскій Янъ. 68.
Ласкій Олбрыхтъ, воевода Сырацкій. 13.
Ласко Андрей. 178.
Ласко-Черницкій Адамъ, намѣстникъ подстаростваи замка Луцкаго. 336, 347.
Ласко-Черницкій Александръ. 217.
Ласко-Черницкій Григорій. 180, 217.
Ласко-Черницкій Константинъ. 217.
Лащъ-Гуцанскій Самуилъ, стражникъ коронный. 244, 331.

Ледеховскій Самуплъ, судья земскій Кременецкій. 187, 215, 220.
Левъ Стефанъ, ловчій Новгорода Сѣверскаго. 341.
Ледоховскій Юрій, 217.
Ледоховскій Янъ. 216.
Ледуховскій Гаврінлъ. 348.
Ленкевичъ Александръ. 353.
Лешницкій Вацлавъ. 180.
Лешницкій Гаврінлъ. 180.
Лещинскій Владиславъ, воеводичъ Белскій, подкоморій Брестскій. 423, 443.
Линевскій Александръ. 176.
Линевскій Андрей, подсудокъ Луцкій. 229, 268, 278.
Линевскій Андрей. 151, 175, 216.
Линевскій Крыштофъ. 362, 366, 367, 369.
Линевскій Вацлавъ. 175, 516.
Линевскій Михаилъ. 175, 187, 216, 260, 284, 400.
Линевскій Станиславъ. 175.
Линевскій Стефанъ, судья гродскій Владимірскій. 269.
Линевскій Томашъ. 435.
Линевскій Ѳедоръ. 172, 174, 215.
Линевскій Янъ. 220, 365, 379, 387, 393, 408.
Липленскій Григорій. 342, 361.
Липньвскій Янъ, подвоевода гродскій Кіевскій. 220.
Лозинскій Александръ. 427.
Лонскавскій Андрей, писарь гродскій Галицкій. 222.
Лонцкій Войцѣхъ. 218.
Лоснтинскій Павелъ. 100.
Лыко Семіонъ. 100.
Лысаковскій Александръ. 265, 365.
Лыховскій Андрей. 434.
Лыховскій Станиславъ. 455, 475.
Любенецкій изъ Любенца Петръ. 175, 216.
Любенецкій Маркъ, державца Берестецкій. 452.
Любецкій Григорій, князь. 11.

Людзинскій Альбрехтъ. 180.
Люсто Николай. 348.
Лясковскій Якубъ. 6.

M.

Малиновскій Александръ, бургграбій и намѣстникъ подстароства Луцкаго. 182.
Мадаленскій Андрей. 348.
Малинскій Даніилъ. 146.
Малинскій Михайло, маршалокъ королевскій. 13.
Малинскій Константинъ. 29.
Малинскій Евстафій, подстароста Луцкій. 32, 46.
Малинскій Янъ Еловичъ, секретарь королевскій. 81, 82, 83, 84.
Малышинскій Самуилъ. 179.
Малюшицкій Илія, бургграфъ Луцкій. 349, 362, 367, 378, 392.
Марковскій Янъ. 175.
Масальскій Андрей, князь. 9.
Масальскій Богданъ. 14.
Масальскій Василій. 347. 385, 400.
Масальскій Кирикъ. 178.
Машинскій Марко. 112.
Мелешко Русиновичъ Берестецкій. 180.
Мелешко-Микулицкій Станиславъ. 175.
Мелешко Иванъ. 38.
Мелешко Николай. 158, 248.
Мелешко Юрій. 159.
Менкискій Флоріанъ. 218.
Миколаевичъ Олекшій. 9.
Миколаевскій изъ Миколаевичъ Андрей. 361.
Микулинскій Иванъ. 39.

Миньковскій Кондратъ. 179.
Мирошъ Янъ. 361.
Млозевскій Войцѣхъ. 218.
Мнишковскій Янъ. 12.
Модлишевскій Томашъ. 361.
Мокосій Денисko изъ Матвѣевецъ Александръ, администраторъ епископства Луцкаго и Острожскаго, Іеромонахъ Печерскій. 178, 346, 377, 398.
Монтолтъ-Коблинскій Янъ. 7.
Монтултъ. 114.
Мощеницкій Василій. 10.
Мощеницкій Олехно. 15.
Мощеницкій Юрій 221.
Мрочекъ Матвѣй. 218.
Мукосый-Баковецкій Янъ. 174.
Мукосый-Баковецкій Николай 216.
Мукосый-Шибинскій Александръ. 178.
Мысловскій изъ Мыслова Николай. 217.
Мышка-Варковскій Михайло, староста Гомейскій. 13.
Мышка-Холоневскій Николай. 175.
Мышка-Холоневскій Михаилъ. 177, 187.

Н.

Насиловскій Гавріилъ. 281.
Невмирицкій Романъ. 341.
Немиричъ Владиславъ, староста Овруцкій. 281, 457.
Немиричъ Матвѣй, судьичъ земскій Кіевскій. 38.
Немиричъ Стефанъ. 117, 359, 361.
Немиричъ на Чернговѣ Юрій, подкоморій Кіевскій. 160, 357, 423, 457.
Непокойчицкій Янъ. 178.

Несвицкій Левко. 7.
Несвицкій Петръ. 7.
Несвецкій Адамъ. 12.
Несвецкій Василій. 7.
Несвятовскій Николай. 217.
Нехребецкій Иванъ. 222.
Новоселецкій Дмитръ, возный повѣта Луцкаго. 8.

О.

Обединскій Николай. 220, 221.
Ободенскій Константинъ Казимиръ. 347, 465.
Овлучимскій Юрій. 38, 115.
Овлочимскій Лукашъ. 264.
Огродзинскій Якубъ, бургграбій и намѣстникъ подстароства Луцкаго. 103.
Окорскій Александръ. 179.
Окорскій Николай. 177.
Окорскій Олехно. 6.
Окорскій Иванъ. 6.
Окорскій Юрій. 6.
Окорскій Янъ. 216.
Оксеновичъ Старушицъ Игнатій, игуменъ Выдубицкій. 346.
Олдаковскій Николай. 217.
Олдаковскій Павелъ. 180.
Олексичъ Люшня Александръ. 341.
Олешко Станиславъ. 264.
Олешко Флоріанъ, войскій Владимірскій. 99, 132, 264.
Олизаръ-Воликовичъ Людвигъ. 220.
Олизаровскій Олехно. 5.
Ольшанскій Лука. 180.

Олшамовскій Адамъ, бургграбій и намѣстникъ подстароства Луцкаго. 85.
Оранъ изъ Брожекъ Николай Рафалъ. 216.
Оранскій Война, подсудокъ Черниговскій. 457, 475.
Оратовскій Василій. 222.
Осолинскій Николай. 177.
Остріевскій Матясъ. 7.
Острожскій Константинъ, князь, воевода Кіевскій. 13, 37.
Олексичъ Люшня Гиратовскій Богуфалъ. 342, 347.
Остророгъ Казимиръ. 215.
Охлоповскій, скарбникъ Волынскій. 451.
Охлоповскій Борисъ. 5.
Охлоповскій Яхимъ. 7.
Ощовскій Василій. 5.
Ощовскій Михайло. 5.
Ощовскій Микита. 8.
Ощовскій Томко. 5.
Ощовскій Ѳедоръ. 178.
Ощовскій изъ Ощова Янъ. 180.

П.

Павловичъ Даніилъ. 177.
Павловичъ Демьянъ, судья гродскій Владимірскій. 37, 38.
Павловичъ Шимонъ. 39.
Павловичъ Прокопъ. 38.
Павша Симонъ. 342.
Паликіевскій Ярошъ, воротный замка Луцкаго. 5.
Папроцкій Андрей. 219.
Пацъ Янъ Казимиръ. 174.
Пашинскій Александръ. 221.
Пеньковскій Юрій. 342.
Перекальскій Дахно. 6.

Перекальскій Семенъ. 6.
Перекладовскій Богданъ. 6.
Перекладовскій Иванъ. 6.
Петровскій изъ Петровичъ Станиславъ. 112.
Плизынскій Александръ. 100.
Пловинскій Вацлавъ. 218.
Плотницкій Затыркевичъ Василій. 348.
Погорскій, подвоевода Кіевскій. 353.
Подгаецкій Семенъ. 6.
Подгаецкій Сидоръ. 6.
Подгаецкій Петръ. 6.
Подгорскій Николай. 219.
Подгороденскій Валеріанъ. 172, 174.
Подгороденскій Гавріилъ. 176.
Подгороденскій Петръ. 176.
Подорецка, пани. 99.
Покживницкій Адамъ. 219.
Покживницкій Николай. 219.
Полуцкій Николай. 7, 178.
Полуцкій Кристофъ, подчашій Волынскій. 81.
Понаржевскій Павелъ. 348.
Понентовскій. 294.
Порванецкій Иванъ. 8.
Порванецкій Гавріилъ. 177.
Порванецкій Илья. 177.
Порванецкій Кузма. 5.
Порванецкій Климъ. 10.
Порванецкій Михайло. 5.
Порчинскій Петръ. 219.
Порыцкій изъ Збаража Степанъ, князь. 173.
Порыцкій изъ Збаража Янушъ, князь. 68, 80.
Посяговецкая Авдотья. 12.
Потоцкій Карлъ, ротмистръ королевскій. 438, 457.
Потоцкій Северинъ. 220.

Потоцкій Станиславъ, воевода Брацлавскій, староста Галицкій. 221.
Приведовскій Василій. 9.
Приведовскій Михайло. 9.
Пржипковскій Самуилъ. 281.
Пресмыцкій Станиславъ. 6.
Прокобуй Войславскій Янъ. 219.
Промчейко Богушъ. 10.
Просиновскій Гавріилъ. 11.
Прусиновскій Адамъ, подкоморій Владимірскій. 68, 80, 86, 98.
Прусиновскій Каспаръ. 98.
Проскура-Сущанскій Ѳедоръ. 117, 129, 353.
Проскура Янъ, чешникъ Кіевскій. 465.
Прушинскій изъ Прушинъ Николай, подстароста Овруцкій. 281, 352, 361.
Пузовскій Даніилъ. 248, 265, 278, 311, 438.
Пузына Ѳеанасій, владыка Луцкій и Острожскій. 345.
Пузына Александръ. 104, 110, 215, 226.
Пузына Михаилъ. 175.
Пузына Юрій. 38. Ловчій Волынскій. 174, 183, 215.
Пузына изъ Козельска Юрій, подкоморій Владимірскій. 229.
Путошинскій Иванъ, возный повѣта Луцкаго. 8.
Путошинскій Олехно. 8.
Путошинскій Степанъ. 179.
Пясечинскій Александръ, кастелянъ Кіевскій. 409. 424.
Пясечинскій Янъ, подкоморій Новогродскій. 465.

Р.

Радовицкій Иванъ. 178.
Радоготскій Богданъ Патрикій. 10.

Радогоскій Дмитрій. 176.
Раецкій изъ Райца Балтазаръ. 217, 435.
Раковскій Янъ. 176.
Рапштынскій Александръ. 281.
Рей Станиславъ, столникъ Люблинскій. 174.
Рэкищовскій Левко. 8.
Рэкищевскій Адамъ. 176.
Рогальскій Адамъ. 218.
Рогозенскій Василій. 10.
Рогозенскій Дмитрь. 8.
Рогозенскій Хвалелій. 8.
Рогозинскій Василій. 221.
Рогозинскій Данило. 6.
Рогозинскій Матвѣй. 222.
Рогозинскій Янъ. 175, 278.
Ростекъ изъ Росткова Николай. 177.
Ростопча Касперъ. 179, 476.
Рудецкій Адамъ Урсулъ. 115, 132.
Рудецкій Ѳедоръ. 9.
Русинъ Андрей. 14.
Русинъ Ѳедоръ, писарь гродскій Луцкій. 5.
Рыльскій Войцѣхъ, писарь гродскій Кіевскій. 221, 353.
Рымкевичъ-Склинскій, староста Житомирскій. 117.
Рымковичъ-Шклинскій Крыштофъ, подсудокъ Луцкій. 151.
Рыщевскій Даніилъ. 179.

С.

Савицкій Романъ. 342.
Сапѣшко Адамъ Александръ, князь, воевода Волынскій. 173, 215, 241, 387, 406.
Сапѣшко Романъ, князь, воевода Брацлавскій. 13.
Сапѣшко-Кошерскій Григорій, князь. 37.

Сангушко-Кошерскій Левъ, князь. 13.
Сасиновскій изъ Быльча Юрій. 178.
Свирскій Счесный. 179.
Свищевскій Янъ. 361.
Свищовскій Андрей. 5.
Свищовскій Семенъ. 8.
Свѣнцицкій Николай. 115.
Святополкъ-Четвертенскій Вацлавъ. 347.
Святополкъ-Четвертынскій Николай. 221, 252, 265.
Святополкъ-Четвертенскій Григорій, подкоморій Луцкій. 253, 379.
Святополкъ-Четвертенскій Захарій, князь, подсудокъ Луцкій. 314, 335.
Селецкій Иванъ. 8.
Семашко Александръ, подкоморій Волынскій. 13.
Семашко Василій, хорунжій земли Волынской. 38, 72, 82, 84, 86.
Семашко Константинъ. 213.
Семашко Николай, кастелянъ Брацлавскій, староста Луцкій. 81, 177.
Семашко на Добратынѣ Станиславъ. 174.
Семашко Симонъ. 178.
Семашко Ярошъ, старостичъ Кременецкій. 14.
Сеницкій Іосифъ. 180.
Сенюта-Радогосцкій Дмитрій. 179.
Сенюта-Радогосцкій Петръ. 179.
Сенюта на Ляховцахъ Крыштофъ. 215.
Сенюта на Ляховцахъ Петръ. 294, 297, 310, 322.
Сенюта Константинъ. 219.
Сенюта Крыштофъ. 102, 179, 309.
Сенюта Абрамъ. 102.
Сенюта Мойсей. 179, 219.
Сенюта Юрій. 217.
Сербиновичъ-Кобецкій Иванъ. 81.
Сербинъ Михайло, подкоморій Луцкій. 13.

Скерскій Станиславъ. 180.
Скипоръ Адамъ. 342.
Скотницкій Крыштофъ. 217.
Сляшкій Валеріанъ. 112.
Смыковскій Андрей. 6.
Смыковскій Григорій. 11.
Смыковскій Мишко, возный повѣта Луцкаго. 6.
Смыковскій Богданъ. 7.
Снитовскій Криштофъ. 342.
Собѣскій Якубъ, воеводичъ Люблинскій. 104, 132.
Собестіановичъ Янъ, войскій Черниговскій. 465.
Совинскій изъ Лупкова Прокопъ, судья гродскій Кіевскій. 221.
Соколовскій Александръ. 347.
Соколовскій Андрей. 361.
Сокольскій Максимъ, князь. 5.
Сокольскій Марко, князь. 7.
Сокольскій Остафей, подсудокъ земскій Луцкій. 14.
Соколъ Самуилъ. 178, 334.
Сокоръ Самуилъ. 281.
Сокоръ Григорій. 281.
Солтанъ Ѳедоръ. 342, 347.
Ставецкій Андрей. 342.
Ставецкій Симеонъ. 281, 341.
Станишевскій Войцѣхъ, писарь гродскій Луцкій. 72. Судья земскій Луцкій. 173, 186.
Станишевскій Янъ. 176, 219.
Станкаръ Петръ, писарь гродскій Городельскій. 175.
Стано изъ Новстана Адамъ. 281.
Стемпковскій Гавріилъ, подстолій Волынскій. 174, 277, 406.
Стемпковскій Петръ, стольникъ Волынскій. 174, 173.
Стемпковскій Гавріилъ. 145.
Стемпковскій Даніилъ. 146. Староста Владимірскій. 379, 457.

Стемпковскій Матвѣй, подстароста Луцкій. 46.
Стемпковскій, подчашій Волынскій. 145.
Стоинскій Янъ. 297.
Стражъ Янъ. 279.
Стржельбицкій Яковъ, чешникъ Черниговскій. 427.
Стржельницкій Игнатій. 348.
Струсъ. 126.
Стрыбыль. 128, 149.
Стрыбель Авраамъ. 221, 222.
Стрыевжскій Янъ. 342.
Сулишевскій Вавринецъ. 178.
Суринъ-Рудецкій Ѳедоръ, чашникъ кородевскій. 37.
Суринъ Янъ. 342.
Суходольскій Андрей. 217.
Сущанскій-Проскура Ѳедоръ, писарь земскій Кіевскій. 347.

Т.

Тарновскій Гратусъ. 127.
Татомиръ Прокопъ. 426.
Терновскій Янъ. 179.
Тележинскій Янъ. 179.
Тишкевичъ изъ Логойска Станиславъ. 220.
Тишкевичъ зъ Логойска Фридрихъ. 38.
Тишкевичъ изъ Логойска Янушъ, воевода Кіевскій, староста Житомирскій. 220.
Тишкевичъ Антоній Янъ, дворянинъ королевскій. 220.
Тишкевичъ Крыстофъ, воеводичъ Брестскій. 220. Подчашій Кіевскій. 353, 415, 425, 427.
Тишкевичъ Янушъ. 126.
Тишкевичъ Янъ. 221.
Тишковскій Юрій. 7.
Трацевскій Александръ. 176.

Тризна Іосифъ, архимандритъ Кіевопечерскаго монастыря. 336, 345.
Трипольскій Іоаннъ. 341, 348.
Трипольскій Стефанъ. 341.
Трипольскій Парфенъ. 341.
Трипольскій Ѳедоръ. 341, 348.
Трипольскій Александръ. 348.
Трацевскій Станиславъ. 177.
Тржецякъ Станиславъ. 342.
Туминскій Богданъ. 38.
Тушебинскій Костюхно. 9.
Тушевскій Реміанъ. 361.
Тушовскій Мартинъ. 218.
Тыша-Быковскій Іеремія. 341, 347.

У.

Угриновскій Янушъ. 7.
Ушакъ-Куликовскій Александръ, судья гродскій Кременецкій. 174.
Ушакъ-Куликовскій Григорій. 81.

Ф.

Филиповскій Павелъ. 342.
Фирлей изъ Дубровицы Андрей. 207, 245.
Фирлей изъ Дубровицы Янъ, державца Смидинскій. 173.

Х.

Халецкій. 124.
Харлевскій Крыштофъ. 86.

Харлесскій изъ Харлежа Іеронимъ, староста Луцкій. 162, 173, 215.

Харлесскій Шимонъ, ротмистръ королевскій. 100.

Харлинскій Симонъ, ротмистръ королевскій. 80.

Харлинскій Янъ, подкоморій Луцкій. 32, 68, 82, 84.

Харленскій Іеронимъ, староста Луцкій. 131.

Харленскій Крыштофъ, дворянинъ королевскій. 111.

Хелминскій. 157.

Хлопецкій Адамъ. 347.

Хлопецкій Янъ. 347.

Хлопицкій Николай. 216.

Хмара-Миловскій Андрей. 6.

Хмара-Миловскій Степанъ. 12.

Хмѣлецкій Валентій. 217.

Хоецкій Андрей, намѣстникъ подстаростваа Луцкаго. 223.

Холоневскій Василій. 5.

Холоневскій Иванъ. 14.

Холоневскій Марко. 14.

Холоневскій Олехно. 5.

Хомякъ Адамъ. 103, 115.

Хомякъ Петръ, подстароста Луцкій. 1. 4.

Хомякъ Титъ, судья гродскій Луцкій. 4.

Хомякъ Ѳедоръ. 9.

Хорошко Богданъ. 14.

Хорошко Константинъ. 179.

Хребтовичовая Настасья. 10.

Хребтовичъ на Богуринѣ Владиславъ. 281. Столникъ Кіевскій. 349, 357, 360.

Хребтовичъ Константинъ, столникъ Кіевскій. 174, 281.

Хренницкій Александръ, ловчій Волынскій. 38, 80, 81, 82, 84, 98, 104, 176.

Хренницкій Иванъ. 29, 38.

Хренницкій Иванъ, судья земскій Луцкій. 82, 84, 113, 115, 175.

Хрещицкій Прокопъ. 39.
Хринницкій Богданъ. 14.
Хринницкій Михайло. 5.
Хринницкій Николай. 81.
Хриницкій Андрей. 264.
Хриницкій Михаилъ. 68, 103, 115.
Хриницкій Стефанъ. 408, 435, 451.

Ц.

Цеклинскій. 128.
Цешинскій Крыстофъ. 219.
Цешинскій Томашъ. 219.
Цятиная Марія. 11.
Цыбульскій М. 178.
Цыбульскій Янъ. 179.

Ч.

Чапличъ-Шпановскій Александръ. 230, 284, 297.
Чапличъ-Шпановскій Андрей. 176, 216, 253, 273, 297, 393, 441.
Чапличъ-Шпановскій Григорій. 7.
Чапличъ-Шпановскій Иванъ, войскій Луцкій. 14.
Чапличъ-Шпановскій Иванъ, кастелянъ Кіевскій. 32.
Чапличъ-Шпановскій Крыштофъ. 217.
Чапличъ-Шпановскій Мартинъ. 115, 177, 183, 215.
Чапличъ-Шпановскій Николай. 217.
Чапличъ-Шпановскій Ѳедоръ. 10.
Чапличъ-Шпановскій Юрій. 172, 177, 216, 294, 297, 322.
Чапличъ Ѳедоръ Кадяновичъ. 29.

Чаплицъ на Галичанахъ Александръ. 315.
Чаплицъ Іосифъ, номинатъ епископства Луцкаго, архимандритъ Мелецкій. 261, 292, 370.
Чеконскій-Данискевичъ Полтанъ. 39, 81.
Червинскій Андрей. 175, 218.
Чермковскій, подстолій Люблинскій. 99.
Черникъ Григорій. 221.
Чернишевскій Янъ. 128.
Черный изъ Витовичъ Адамъ. 115.
Черпьвскій Андрей. 176.
Черпьвскій Константинъ. 379, 453.
Черпьвскій Юрій. 179.
Четвертенскій Григорій, князь. 39, 151, 172, 215.
Четвертенскій Григорій, князь. 174, 229. Подкоморій Луцкій. 347.
Четвертенскій Янушъ, князь. 13.
Четвертенскій Яцко, князь. 10.
Четвертынскій Захаріашъ. 159, 174, 216, 347, 365.
Чечель Новоселецкій Янъ. 388, 411.
Чорторыскій Николай, князь. 145, 172, 406.
Чорторыскій на Клеваню Юрій Михаилъ. 215, 314, 393, 406.
Чорторыскій Михаилъ, князь. 283, 312.
Чорторійскій Юрій, князь. 38, 108, 114, 143.
Чорторыскій Александръ, князь, воевода Волынскій. 13.
Чудыновичъ Александръ. 177, 219.

Ш.

Шалайскій Іеронимъ, бургграфъ Луцкій. 440.
Шанявскій Кристофъ. 342, 348.
Шандаровскій. 453.
Шевроиъ Остафѣянъ. 219.

Шибенскій Яцко. 7.
Шибинскій Никодимъ, архимандритъ Супральскій. 241.
Шидловскій Станиславъ. 218.
Шицикъ-Залескій Леонтій, намѣстникъ митрополитанскій въ В. К. Литовскомъ, архимандритъ Овруцкій. 345.
Шимковичъ Шклинскій Крыштофъ, подсудокъ земскій Луцкій. 172, 174.
Шклинскій Томашъ. 132.
Шостаковскій Николай. 176.
Шпаковская Огренка. 11.

Щ.

Щасный Збожный Лайщевскій, подсудокъ Сохачевскій, подстароста Луцкій. 315, 441, 449.
Щенѣевскій Даніилъ. 341.
Щеневскій Павелъ. 348.
Щуцкій Юрій, ротмистръ королевскій. 112.

Ю.

Юрьевичъ Вацлавъ. 361.
Юшковскій Васплій. 8.
Юшковскій Микита. 6.
Ющанщкій Николай, коморникъ граничный воеводства Кіевскаго. 361.

Я.

Яйковскій. 128.
Яковицкій Иванъ. 38, 81.
Якушевскій Михаплъ. 216.

Яловицкая Авдотья, урожденная Козпиская княгиня. 6.
Яловицкій Антонъ. 29.
Яловицкій Дмитрь. 10.
Яловицкій Николай. 217.
Янковскій Михаилъ. 218.
Янковскій Степанъ. 219.
Янушевичъ-Гулевичъ Михаилъ. 39, 85, 104.
Янчевскій Петръ. 281.
Янчинскій Янъ. 415.
Ярмолинскій Николай. 38.
Ярмолинскій на Ярмолинцахъ Янъ, судья земскій Кременецкій. 284, 333.
Ясенницкій Гермогенъ. 14.
Ясенницкій Мартинъ. 7.
Ясененицкій Янушъ. 176.
Яцимирскій. 248.

КОНЕЦЪ ПЕРВАГО ТОМА ВТОРОЙ ЧАСТИ.

ОГЛАВЛЕНІЕ

ПЕРВАГО ТОМА ВТОРОЙ ЧАСТИ.

	стран
Отъ Председателя Кіевской Коммиссіи для развора древнихъ актовъ	V
Содержаніе постановленій дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ въ югозападной Россіи	XVI
I. Универсалъ Сигизмунда Августа о присоединеніи земли Волынской къ коронѣ Польской. Король, подъ угрозою конфискаціи имѣній, повелѣваетъ дворянамъ согласиться на соединеніе и подтвердить согласіе присягою. Списокъ обывателей Луцкаго повѣта, какъ присягавшихъ, такъ и не явившихся къ присягѣ. 1569 мая 25	1
II. Каптуровое постановленіе Волынскаго дворянства о мѣрахъ къ охраненію внутренней безопасности, во время междуцарствія. Устройство каптуроваго суда и его обязанности. 1574 іюля 27	18
III. Постановленіе дворянъ Волынскихъ объ избраніи депутатовъ для исправленія Статута и о мѣрахъ для отраженія Турецкаго войска. 1589 сентября 11	31
	65

стран.

IV. Обязательство дворянъ Волынскихъ защищать Люблинское Православное Братство отъ всякихъ обидъ. Подписи дворянъ Волынскихъ, заключившихъ это обязателство. 1601 мая 5. 35

V. Бреве папы Климента VIII, данное, по требованію западнорусскаго дворянства, объ отмѣнѣ папской буллы, предоставившей Кіево-Печерскую Лавру во власть уніатскихъ митрополитовъ. 1603 іюля 19. 40

VI. Бреве Климента VIII къ папскому нунцію объ отмѣнѣ буллы, предоставившей Кіево-Печерскій монастырь во власть уніатскихъ митрополитовъ. 1603 августа 9. 44

VII. Универсалъ Сигизмунда III къ обывателямъ земли Волынской, собравшимся на депутатскомъ сеймѣ въ Кременцѣ. Статьи, предложенныя сенаторами и рыцарствомъ и утвержденныя королемъ, для устройства и успокоенія государства. 1606 сентября 4. 46

VIII. Инструкція Волынскаго дворянства посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Постановленіе воеводствъ Кіевскаго и Волынскаго объ уничтоженіи уніи и возстановленіи православной религіи въ прежнемъ ея видѣ, о лишеніи уніатскихъ митрополита и епископовъ духовной власти и о дозволеніи дворянству избрать новыхъ, православныхъ іерарховъ. Просьбы дворянъ Волынскихъ о возвращеніи православнымъ монастырямъ церковныхъ имѣній, розданныхъ уніатскими епископами частнымъ лицамъ, и объ учрежденіи семинарій для образованія православнаго духовенства. Мѣры для улучшенія финансовъ и устройства су-

стран.

дебной части. Просьбы о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1607 марта 27. 66

IX. Инструкція дворянства Волынскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Просьба о возстановленіи православной религіи, на основаніи древнихъ правъ и привилегій; жалоба на татарскіе набѣги и на притѣсненія, претерпѣваемыя дворянами и ихъ крестьянами отъ жолнеровъ; просьба объ успокоеніи государства. 1607 августа 8. 82

X. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1609 году. Просьбы о прощеніи дворянъ, замѣшанныхъ въ возстаніи противъ короля, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ суда трибунальскаго. Ходатайство дворянъ Волынскихъ о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православной религіи, и чтобы устроены были духовныя семинаріи для воспитанія недостаточныхъ дворянскихъ дѣтей. О принятіи мѣръ для защиты Украины отъ Татарскихъ набѣговъ; о приведеніи въ порядокъ и храненіи гродскихъ Луцкихъ книгъ; о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ. 1608 ноября 20. . . . 85

XI. Инструкція дворянъ Волынскихъ, отправленныхъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1616 году. Дворяне просятъ короля о томъ, чтобы исполнялъ свои обязанности согласно съ постановленіями, подтвержденными его присягою.

стран

Жалоба на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьбы объ исправленіи законовъ и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. О силѣ декретовъ трибунальскихъ. О содержаніи квартіоннаго войска. Ходатайство о возвращеніи монастырямъ Кіевопечерскому и Жидичинскому отнятыхъ имѣній и о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1616 марта 8. 103

XII. Инструкція дворянъ Кіевскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1618 году. Просьбы о народномъ ополченіи для защиты отъ Турковъ и Татаръ, объ уничтоженіи или ограниченіи сословія Козаковъ, о заключеніи мира съ Москвою, о сохраненіи древнихъ правъ, предоставленныхъ лицамъ православнаго исповѣданія и о прекращеніи религіозныхъ преслѣдованій; о люстраціи королевскихъ имѣній, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ судовъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, о повѣркѣ государственныхъ доходовъ и равномѣрной раскладкѣ податей. Ходатайство о Кіевопечерской Лаврѣ и сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. О назначеніи коммиссаровъ для изслѣдованія безпорядковъ, производимыхъ Козаками въ воеводствѣ Кіевскомъ. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ баннитами. Жалобы дворянъ на мѣщанъ Кіевскихъ. Просьбы объ освобожденіи помѣщичьихъ имѣній отъ военнаго постоя, объ освобожденіи плѣнныхъ, задержанныхъ въ Москвѣ и о награжденіи дворянъ

стран.

Кіевскихъ, оказавшихъ услуги государству.
1618 декабря 11. 116

XIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1623 году. Благодарность королю за его заботы о благѣ государства, а королевичу Владиславу, гетманамъ и другимъ лицамъ за военные подвиги. Просьбы объ исполненіи основныхъ государственныхъ постановленій и объ исправленіи законовъ и особенно статута Волынскаго; о непарушеніи правъ, предоставленныхъ диссидентамъ, а особенно православной церкви и о прекращеніи насильственныхъ средствъ для распространенія уніи. О принятіи мѣръ противъ конфедератовъ и козаковъ. О чеканкѣ монеты и объ установленіи цѣнъ на товары. Изображеніе бѣдственнаго положенія помѣщиковъ и крестьянъ. О заключеніи перемирія съ Густавомъ Адольфомъ и о соблюденіи мирныхъ трактатовъ, заключенныхъ съ Москвою. Мѣры къ исправленію судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. Объ ограниченіи десятинъ, взимаемыхъ въ пользу католическаго духовенства. Мѣры для прекращенія мятежей и грабительствъ, совершаемыхъ въ Люблинѣ католиками; надъ лицами другихъ вѣроисповѣданій. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ, и объ увольненіи мѣщанъ Луцкихъ отъ военнаго постоя. 1622 декабря 13. 130

стран.

XIV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1630 году. Просьбы о неназначеніи экстраординарныхъ сеймовъ, объ отмѣнѣ подымнаго сбора, объ уплатѣ государственныхъ долговъ, о сохраненіи правъ, предоставленныхъ православнымъ и уніатамъ, о вознагражденіи Кіевомихайловскаго монастыря, разграбленнаго уніатами, объ увольненіи отъ службы иностраннаго войска, объ исполненіи приговоровъ надъ банитами, о сохраненіи мира съ иностранными державами, о ревизіи книгъ городскихъ и земскихъ, объ исправленіи законовъ и напечатаніи статута. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи городовъ Бурска и Владиміра, опустошенныхъ непріятелями, отъ податей и повинностей. 1630 сентября 4. 150

XV. Каптуровое постановленіе дворянства Волынскаго. О мѣрахъ къ охраненію внутренней и внѣшней безопасности, во время междуцарствія. Устройство судовъ каптуровыхъ и правила объ исполненіи приговоровъ, ими постановленныхъ. Подписи дворянъ Волынскихъ. 1632 іюня 3. 162

XVI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1632 году. Изъявленіе сожалѣнія о смерти Сигизмунда III. Просьба о принятіи мѣръ для защиты Украины и объ утвержденіи мирныхъ трактатовъ съ иностранными державами. О соблюденіи основныхъ зако-

стран.

новъ при избраніи новаго короля. О депутатахъ, избранныхъ для исправленія законовъ. Жалобы на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьба о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православнаго исповѣданія, чтобы священники и церкви православныя освобождены были отъ платежа податей, чтобы свобода вѣроисповѣданія была установлена закономъ и подтверждена королевскою присягою. Запросы сенаторамъ о причинахъ, по которымъ Сигизмундъ III не исполнилъ своихъ обязанностей, подтвержденныхъ присягою. Мѣры для улучшенія части правительственной и судебной. О сохраненіи правъ, академіямъ предоставленныхъ. Просьба о предоставленіи Аннѣ Ходкевичевой права избрать Туровскихъ епископовъ и другихъ духовныхъ лицъ. Ходатайство о нѣкоторыхъ дворянахъ Волынскихъ. 1632 іюня 3. . . . 181

XVII. Постановленіе дворянъ Волынскихъ на провинціальномъ сеймѣ, въ Луцкѣ. Общее обязательство дворянъ явиться на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія новаго короля, и стараться объ утвержденіи правъ и привилегій, имъ предоставленныхъ. Дворяне Волынскіе, признавая себя народомъ Русскимъ, постановляютъ не приступать къ избранію новаго короля, пока древнія права православной церкви не будутъ возстановлены и утверждены королевскою присягою, и пока свобода вѣроисповѣданія не

стран.

будетъ установлена закономъ. 1632 августа 21. 200

XVIII Статьи, постановленныя на избирательномъ сеймѣ, для успокоенія православной религіи въ королевствѣ Польскомъ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ. 1632 ноября 1. . . 208

XIX. Списокъ западнорусскихъ дворянъ, присутствовавшихъ на избирательномъ сеймѣ, бывшемъ въ 1632 году. 1632 ноября 8. 215

XX. Дипломъ короля Владислава IV, данный, по требованію Литовскаго и Западнорусскаго дворянства, православному Русскому народу, на возстановленіе и утвержденіе правъ, предоставленныхъ православной религіи. 1633 марта 14. 223

XXI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1638 году. Благодарность королѣ за его попеченіе о благѣ государства. Объ уплатѣ жалованья кварціонному войску. Мѣры для предупрежденія своеволія Козаковъ и благодарность гетманамъ за ихъ усмиреніе. Просьба объ исполненіи мѣръ, постановленныхъ на сеймѣ 1633 года для обезпеченія правъ православной религіи. О дополненіи статута Волынскаго. О раздачѣ государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи законовъ воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго. О назначеніи коммиссаровъ для ревизіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О подсудности по дѣламъ лицъ свѣтскихъ съ духовными. Мѣры къ охраненію внутренней и внѣшней безопасности. Просьба

стран.

о дозволеніи дворянству избрать особаго чиновника для завѣдыванія метрикою Русскою и для писанія Русскимъ языкомъ декретовъ для воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго. О судѣ надъ дворянами по жалобамъ мѣщанъ. О сборѣ податей. О назначеніи имѣній на содержаніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ увольненіи городовъ Владиміра и Луцка отъ податей и военнаго постоя. 1638 генваря 27 228

XXII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1639. Просьба о возвращеніи церквей лицамъ православной вѣры. Жалоба на уніатскаго Хелмскаго епископа о притѣсненіяхъ православнымъ церквамъ, духовенству и народу. Просьба о подтвержденіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. Объ иностранныхъ титулахъ. О принятіи мѣръ для внѣшней безопасности. О коммиссіи для разграниченія земель коронныхъ отъ Московскаго Государства. Мѣры къ приведенію въ послушаніе Козаковъ. Объ уплатѣ жалованья войску. О раздачѣ пограничныхъ старостъ. О свободной подачѣ голосовъ на сеймѣ. Объ исправленіи законовъ и судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. О способѣ собиранія податей. Объ исполненіи приговоровъ надъ баннитами. О собраніи цла на судоходныхъ рѣкахъ и о поголовной подати съ Евреевъ. О назначеніи имѣнія на содержа-

страп.

ніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1639 августа 27. 251

XXIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1641 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе о внѣшней и внутренней безопасности государства. О возвращеніи церковныхъ имѣній, отнятыхъ отъ православнаго Премышльскаго епископа и отданныхъ епископу уніатскому. О возвращеніи православному духовенству церквей, отнятыхъ уніатами въ Люблинѣ, Красномъ Ставѣ и Сокалѣ. О кастелляніи Черниговской. О судахъ между духовными и свѣтскими лицами. О разграниченіи воеводствъ Кіевскаго и Черниговскаго. О регентахъ королевскихъ канцелярій. О бѣглыхъ крестьянахъ. Объ исполненіи приговоровъ надъ людьми, лишенными чести. О наказаніи конфедератовъ и заговорщиковъ. О назначеніи наказанія за неправильныя жалобы и иски. Объ исправленіи законовъ и ревизіи земскихъ и гродскихъ Луцкихъ книгъ. О подымной подати съ Евреевъ. О судѣ за проступки, совершаемые во время провинціальныхъ сеймовъ. Мѣры къ сохраненію церковныхъ имѣній по смерти епископовъ и архимандритовъ. О снабженіи оружіемъ замковъ воеводства Волынскаго. О невзиманіи торговыхъ пошлинъ съ крестьянъ помѣщичьихъ. Объ освобожденіи города Владиміра отъ податей и военнаго постоя. Объ укрѣпленіи замковъ Владимірскаго и Кременецкаго.

стран.

Просьба объ утвержденіи училищъ, учрежденныхъ митрополитомъ Кіевскимъ, въ Кіевѣ. Объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1641 іюля 13. 267

XXIV. Протестъ дворянъ воеводства Кіевскаго противъ постановленій провинціальнаго сейма, бывшаго въ Житомирѣ, въ 1645 году. 1645 генваря 3. 279

XXV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1645 году. Изъявленіе благодарности королю за спокойствіе государства. Просьба объ исполненіи мѣръ для защиты православной религіи. Правила для раздачи помѣстій и должностей заслуженнымъ лицамъ. О притѣсненіяхъ, претерпѣваемыхъ православною церковію. Особое мѣнніе князя Михаила Чарторыйскаго объ уніатахъ и о назначеніи собора для соглашенія католиковъ съ православными. О возвращеніи князю Іереміи Вишневецкому имѣній по рѣкѣ Сулѣ. Объ утвержденіи Іосифа Чаплича коадъюторомъ епископа Луцкаго. Мѣры къ возстановленію значенія избы посольской. Недостатки трибунала Люблинскаго и средства къ ихъ исправленію. О наказаніи духовныхъ лицъ, подающихъ въ судъ несправедливыя жалобы на свѣтскихъ. О вознагражденіи лицъ, потерявшихъ свои имѣнія при размежеваніи земель между Москвою и Польшею. О средствахъ для продовольствія войска и объ устройствѣ Козаковъ Запо-

стран.

рожскихъ. Благодарность войсковымъ начальникамъ за побѣды надъ непріятелями. Объ исправленіи Луцкаго замка. О способѣ собиранія податей. О порядкѣ свидѣтельскихъ показаній. О срокахъ судовъ земскихъ. Мѣры къ прекращенію притѣсненій, претерпѣваемыхъ крестьянами отъ жолнеровъ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1645 генваря 7. 282

XXVI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1646 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О заключеніи мира съ царемъ Московскимъ. Объ укрѣпленіи Смоленскаго замка. Объ уплатѣ жалованья войску. Жалоба на преслѣдованія, претерпѣваемыя православною церковію и просьба о сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. Объ ограниченіи власти трибунала Люблинскаго. О ненарушеніи правъ, диссидентамъ предоставленныхъ. О раздачѣ старостъ лицамъ, оказавшимъ услуги государству. О люстраціи государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи статута Волынскаго, и о перепискѣ старыхъ книгъ гродскихъ и земскихъ воеводства Волынскаго. О раздачѣ пустопорожнихъ земель. Объ условіяхъ для причисленія къ дворянскому сословію. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1646 сентября 13. . . 313

XXVII. Актъ объ избраніи Іосифа Тризны въ санъ архимандрита Кіевопечерской Лавры, на

стран.

дворянскомъ съѣздѣ, въ Кіевѣ. Подписи дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 генваря 25. 336

XXVIII. Актъ объ избраніи епископа Мстиславскаго, Оршанскаго и Могилевскаго Сильвестра Косова митрополитомъ Кіевскимъ, на дворянскомъ съѣздѣ, въ Кіевѣ. Подписи духовныхъ лицъ и дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 февраля 25. . . . 343

XXIX. Сеймовое постановленіе дворянъ воеводства Кіевскаго о наборѣ и устройствѣ войска для усмиренія бунтовъ, о податяхъ на его содержаніе и о всеобщемъ ополченіи противъ непріятеля. 1649 марта 15. . . 349

XXX. Сеймовое постановленіе дворянъ Волынскихъ о всеобщемъ ополченіи противъ взбунтовавшихся крестьянъ. 1649 марта 17. . 362

XXXI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1649 году. Жалобы на убійства и опустошенія, причиненныя взбунтовавшимися крестьянами. Просьба о присылкѣ войскъ, для водворенія спокойствія. 1649 марта 17. 367

XXXII. Дипломъ на права, предоставленныя Русскому народу Польскимъ королемъ Яномъ Казимиромъ и Варшавскимъ сеймомъ, на основаніи Зборовскаго договора. 1650 генваря 12. 370

XXXIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1650 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О мѣрахъ для водворенія мира

стран

и для увеличенія войска. О заключеніи мира съ Швеціею. Объ уплатѣ жалованья войску. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ преступниками. О награжденіи ротмистровъ, участвовавшихъ въ сраженіи подъ Пилявцами. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству, о возвращеніи церковныхъ имѣній архимандриту Жидичинскому и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. 1650 ноября 7. 378

XXXIV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за его старанія объ успокоеніи государства. О принятіи мѣръ для уплаты жалованья войску. Просьба объ освобожденіи воеводства Волынскаго, разореннаго непріятельскими и Польскими войсками, отъ податей. Объ устройствѣ укрѣпленныхъ городовъ въ каждомъ воеводствѣ и объ укрѣпленіи города Луцка. О договорѣ съ Козаками на счетъ католическихъ костеловъ и о свободѣ католической вѣры. О сохраненіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. О возвращеніи Люблинской церкви лицамъ православной религіи. О возвращеніи епископіи Хелмской Балабану. О возвращеніи церковныхъ имѣній архимандріямъ Жидичинской и Овруцкой. Объ отчетности сборщиковъ податей. О ревизіи и исправ-

страп.

ленiи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О запрещенiи отправляться за границу въ военное время. О судопроизводствѣ по дѣламъ о бѣглыхъ крестьянахъ. О наказанiи мѣщанъ, грабившихъ дворянскія имѣнія. Обязанности старостъ заботиться объ укрѣпленiи и защитѣ городовъ. Ходатайство о награжденiи лицъ, оказавшихъ услуги государству, и объ освобожденiи Луцка, Владиміра и Кременца отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. 1651 декабря 15. 391

XXXV. Инструкція дворянъ воеводства Кіевскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. О назначенiи слѣдствія и суда надъ лицами, которыя подали поводъ къ прекращенію коммиссіи, назначенной сеймомъ для успокоенія Козацкаго возстанія. Жалобы на бѣдственное состояніе помѣщиковъ, разоренныхъ Козаками и Польскими жолнерами. Объ уплатѣ жалованья кварціонному войску. О возвращенiи католическому духовенству костеловъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, опустошенныхъ Козаками. О мѣрахъ къ скорѣйшему рѣшенію дѣлъ въ судахъ. Объ освобожденiи города Житомира отъ военнаго постоя. О возвращенiи бѣглыхъ крестьянъ ихъ помѣщикамъ. Объ уничтоженiи званія войсковыхъ волонтеровъ. Объ укрѣпленiи Кракова и Каменца Подольскаго. О сборѣ подымнаго для уплаты долговъ

стран.

воеводства Кіевскаго. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15. . . . 414

XXXVI. Инструкція дворянъ воеводства Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на сеймъ, бывшій въ 1652 году. Благодареніе Богу и королю за побѣду, одержанную надъ непріятелемъ. Изображеніе бѣдствій, претерпѣнныхъ дворянами отъ Козацкихъ войнъ. О возвращеніи Доминиканскаго костела, обращеннаго въ православную церковь, ордену Доминикановъ. О новомъ наборѣ войска и средствахъ къ его содержанію. О раздачѣ должностей въ воеводствѣ Черниговскомъ только лицамъ осѣдлымъ въ этомъ воеводствѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15. . 426

XXXVII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе объ успокоеніи государства. Жалобы на бѣдственное положеніе края и на опустошенія, причиненныя Козаками, а также Польскими и Нѣмецкими войсками. Жалобы на неисполненіе декретовъ трибунальскаго суда. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1652 іюня 11. . . . 434

XXXVIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Брестскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о бла-

стран.

госостояніи государства. Просьба объ увольненіи крестьянъ помѣщичьихъ отъ податей и сборовъ. Жалобы на опустошеніе помѣщичьихъ имѣній отъ Козацкаго и Польскаго войска. О собираніи подымнаго сбора въ воеводствѣ Волынскомъ и другихъ средствахъ къ увеличенію государственныхъ доходовъ. Просьба о непремѣнномъ исполненіи законовъ и поддержаніи войсковой дисциплины. Объ утвержденіи депутатовъ Волынскихъ, избранныхъ для засѣданія въ трибунальскомъ судѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству, и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. 1653 марта 8. 440

XXXIX. Инструкція дворянства воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности и желаніе побѣды королю. Сожалѣніе о неуспѣшномъ наборѣ войска и неплатежѣ ему жалованья. Жалоба на опустошеніе дворянскихъ имѣній, изображеніе бѣдствій, претерпѣваемыхъ помѣщиками, и опасностей, угрожающихъ государству. Средства для защиты отъ непріятеля и просьба о спасеніи дворянъ отъ окончательнаго разоренія. 1653 марта 8. 456

XL. Инструкція дворянъ воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1654 году. О раздачѣ ва-

стран.

кантныхъ должностей заслуженымъ лицамъ. Изъявленіе благодарности королю за спасеніе отечества отъ непріятелей. Объ изслѣдованіи причинъ, по которымъ войско находится въ бѣдственномъ положеніи. Объ устройствѣ чужеземнаго войска, о содержаніи туземнаго войска и его устройствѣ. Дозволеніе всеобщаго ополченія. Мѣры къ прекращенію раздачи имѣній и другихъ наградъ за деньги. О раздачѣ имѣній въ пожизненное и ленное владѣніе, въ Черниговскомъ воеводствѣ. Объ укрѣпленіи Каменца Подольскаго и Смоленска. Объ утвержденіи правъ на имущества, принадлежащія дворянамъ. О неприниманіи Волоховъ въ военную службу. О раздачѣ замковъ и староствъ Украинныхъ. Объ изъявленіи благодарности и награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. О возвращеніи имѣній Жидичинскому монастырю. 1653 декабря 31. 464

XLI. Постановленіе дворянъ воеводства Черниговскаго на провинціальномъ сеймѣ 1654 года. Правила пользованія доходами съ староствъ и имѣній епископіи Владимірской, назначенныхъ королемъ и сеймомъ на содержаніе дворянъ Черниговскихъ, разоренныхъ Козацкими войнами. 1654 сентября 15. 475

ПРИЛОЖЕНІЕ. Алфавитный списокъ дворянъ, упоминаемыхъ въ настоящемъ изданіи . . . 481

ОПЕЧАТКИ.

Стр.	*Строки.*	*Напечатано.*	*Сльдуетъ читать.*
XXXII	19	мырные	мирные
XLI	2	отличія	различія
16	25	Дядковичъ	Дядковичъ
14	25	Ворзобогатый	Борзобогатый
29	18	Вокия	Бокия
57	9	перестерегачи	перестерегати
98	25	Bałabuna	Bałabana
120	13	wolne ludzi	wolne, ludzi
158	6	parendo	parendo *(parcendo?)*
—	23	rachunkiem	rathunkiem
178	23	Jannsz	Janusz
255	18	koszt, y	koszt, y *(koszty?)*
270	18	i ę	się
310	15	poruczniko	poruczniku
406	посл.	kawalerem	kawalerom
407	6	uacente	uacante
410	посл.	rozechali sie	roziechali sie
427	22	z miłośc	z miłości
428	28	flumine	flumine *(flumna?)*
467	8	zaym	zatym

ИСТОРИЧЕСКАЯ
БИБЛИОТЕКА